

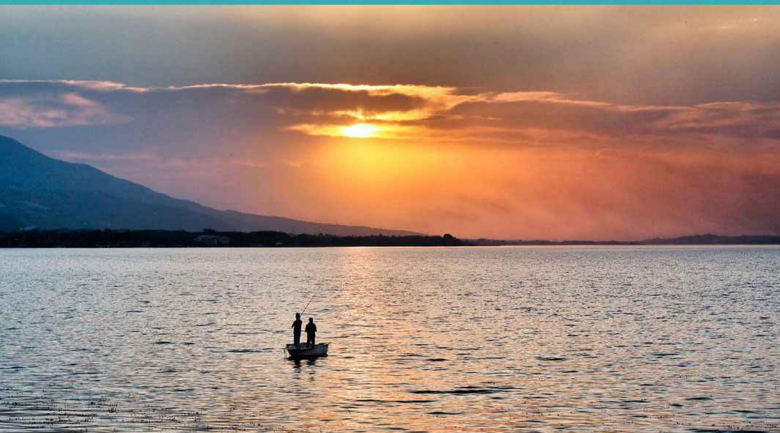
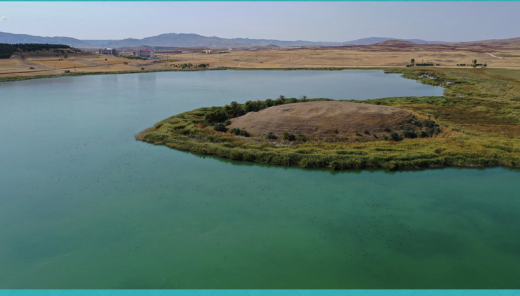
Türkiye'de Göl Turizmi Potansiyeli -Gezi Rehberi- I

Editörler:

Prof. Dr. Abdullah KARAMAN

Dr. Öğr. Üyesi Simgе ŞALVARCI

Arş. Gör. Yiğit BURAK

TÜRKİYE'DE GÖL TURİZMİ POTANSİYELİ -GEZİ REHBERİ- I

Editörler:

Prof. Dr. Abdullah KARAMAN

Dr.Öğr.Üyesi Simge ŞALVARCI

Arş.Gör. Yiğit BURAK

EĞİTİM
yayınevi

TÜRKİYE'DE GÖL TURİZMİ POTANSİYELİ -GEZİ REHBERİ- I

Editörler:

Prof. Dr. Abdullah Karaman
Dr.Öğr.Üyesi Simge Şalvarcı
Arş.Gör. Yiğit Burak

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

E-ISBN: 978-625-6408-03-6

1. Baskı, Aralık 2022

Kütüphane Kimlik Kartı

TÜRKİYE'DE GÖL TURİZMİ POTANSİYELİ -GEZİ REHBERİ- I

Editörler:

Prof. Dr. Abdullah Karaman
Dr.Öğr.Üyesi Simge Şalvarcı
Arş.Gör. Yiğit Burak

167 s., 165x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

E-ISBN: 978-625-6408-03-6

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mechanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok.
No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B,
Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.
10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

İÇİNDEKİLER

GÖL TURİZMİ VE POTANSİYELİ	5
Abdullah KARAMAN, Münevver ÇİÇEKDAĞI	
BEYŞEHİR GÖLÜ VE TURİZM POTANSİYELİ.....	21
Abdullah KARAMAN, Mustafa ARSLAN, Simge ŞALVARCI	
DENİZLİ BÖLGESİ GÖLLERİ VE TURİZM POTANSİYELİ	35
Muhammet Emin SOYDAŞ	
MEKE GÖLÜ VE TURİZM POTANSİYELİ.....	51
Kadriye Alev AKMEŞE, Hülya KARAMAN, Yiğit BURAK	
SAPANCA GÖLÜ HAVZASI TARİHİ VE KÜLTÜREL DEĞERLERİ	69
Ömür ALYAKUT	
GÖL TURİZMİ ÇERÇEVESİNDE SAPANCA GÖLÜ’NÜN PAZARLANMASININ DEĞERLENDİRİLMESİ	89
Bilsen BİLGİLİ	
GÖL TURİZMİ DESTİNASYONU OLARAK SAPANCA	103
Tülay POLAT ÜZÜMCÜ	
SİVAS BÖLGESİ GÖLLERİ VE TURİZM POTANSİYELİ.....	125
İbrahim AFŞİN, Erkan SAĞLIK	
TORTUM GÖLÜ VE TURİZM POTANSİYELİ	137
Gökalg Nuri SELÇUK, Selim ALAN	
TUZ GÖLÜ VE TURİZM POTANSİYELİ	155
Alper ATEŞ, Halil SUNAR	

GÖL TURİZMİ VE POTANSİYELİ

Abdullah KARAMAN¹, Münevver ÇİÇEKDAĞI²

1. Giriş

İnsanoğlunun su kaynaklarına olan ilgisi turizm alanında yaygın olduğu şekliyle denizlerle sınırlı kalmamıştır. Zaman içerisinde göller de turistik açıdan bir çekim unsuru olmuşlardır. Göllerin bulunduğu çevrenin genellikle az nüfuslu olması sebebiyle kalabalık şehirlerin gürültüsünden kaçmak isteyen turistler için göller kırsal turizm ve ekoturizm imkanlarını da içinde barındırmaktadırlar. Denizlerde yapılabilen yüzme, yelken açma, balıkçılık, su kayağı gibi rekreasyonel etkinlikler göllerde de gerçekleştirilebilmektedir (Soykan, 2000). Göl turizmi, deniz turizmi ile taşıdığı benzerliklerin yanında deniz turizminde öne çıkan kitlesel hareketin aksine daha çok bireysel olarak ya da grupla birlikte yapılmaktadır (Doğaner, 2001, s.81). Özellikle etkisi halen devam etmekte olan Covid-19 pandemisi ile deniz turizmi gibi kitlesel özellik taşıyan turizm türlerinin yerine bireysel veya küçük gruplar halinde gerçekleştirilebilecek turizm türleri (ekoturizm, kırsal turizm, yeşil turizm, kamp turizmi, karavan turizmi vb.) ilgi çekici hale gelmiştir. Göl turizmi de bu turizm türlerinden bir tanesidir. Öyle ki göl turizmi hem bir su kaynağı olması sebebiyle hem de etrafındaki fauna ve flora ile diğer turizm çeşitleri ile bütünleşmiş bir şekilde gerçekleştirilebilecek, geniş aktivite olanaklarına sahip bir turizm türüdür. Doğa ile iç içe olmak isteyenler, kuşların göç yollarındaki hareketlerini izlemek isteyenler, manzara seyredenler, balık tutanlar, kamp yapanlar, karavanları ile güzel bir manzarada konaklamak isteyenler, piknik yapanlar, tekne turuna katılanlar, profesyonel fotoğraf çekenler, göl balıklarının lezzetini denemek isteyenler, yürüyüş yapanlar için göl turizmi eşsiz bir fırsat olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye’de irili ufaklı 320 adet doğal gölün bulunması (DSİ, 2022) ve bu göllerin bölgelere göre farklı oluşum özellikleri göstermesi, örneğin Karadeniz Bölgesi’nde heyelan seti gölleri, Akdeniz Bölgesi’nde karstik göller, İç Anadolu ve Göller

¹ Prof. Dr., Selçuk Üniversitesi, Turizm Fakültesi, akaraman@selcuk.edu.tr

² Dr. Öğr. Üyesi, Selçuk Üniversitesi, Turizm Fakültesi, mcicekdagi@selcuk.edu.tr

Yöresi’nde tektonik kökenli göller, yüksek dağların üzerinde buzul göller, volkanik yörelerde krater ve volkanik set gölleri, kıyılar ve deltalarda alüvyal set gölleri-lagünler bulunması (Akkan ve Gürgen, 1993, s.241) göl turizmi kaynakları açısından dikkat çekicidir. Bu göllerin bazen dağınık bazen de yakın mesafede olmaları bazı bölgeleri göller yöresi olarak öne çıkarmakta, bazıları ise tek başına ziyaretçiler için çekim unsuru olabilmektedir. Bu kitabın önemi Türkiye’deki göllerin göl turizmine kazandırılması, sürdürülebilirliğinin sağlanması ve dünya üzerindeki rakipleri ile rekabet edebilir hale gelmeleri için göl ve çevresinde gerçekleştirilebilecek turistik aktivitelere dikkat çekmesidir.

Kitabın bu bölümünde doğal, tarihi ve kültürel açıdan göl turizminin önemi, göller ile ilgili mitler ve efsaneler, turizm pazarlaması açısından göl turizmi, göl ekolojisini tehdit eden faktörler ile göl turizmi kapsamında gerçekleştirilebilecek turistik aktiviteler anlatılmıştır.

2. Göllerin Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerleri

Göller birer doğa harikaları olmaları sebebiyle doğa turizmi potansiyeline sahip olduklarından turistik bir kaynak olarak değerlendirilebilirler (Doğanay ve Zaman, 2013). Göller doğal oluşum şekilleri ve güzelliklerinin yanı sıra tarihi ve kültürel açıdan da öneme sahiptirler. İnsanoğlu geçmişten günümüze yaşam alanlarını hep su kenarlarında seçmiş ve oralara yerleşmiştir. Bu da sulak alanların etrafında bir yaşanmışlık olduğunu göstermektedir. İnsanın olduğu yerde ise savaşlar, tarım, hayvancılık, aşk, aile, sevgi gibi hayatın içinden yaşanmışlıklar vardır. Bu yaşanmışlıklar bazen form değişirse de sözlü ve yazılı iletişimle günümüze kadar ulaşmıştır. Göller gibi doğal miras alanlarının, ikonik görünümlerinin ve göllerle ilgili efsane ve mitolojik olayların korunması, toplum açısından kendi doğasını, tarihini ve kültürünü sahiplenmeyi artırması bakımından önem arz etmektedir. Doğal kaynakların sınırsız olmadığı bilinen bir gerçek olduğundan bu mirasa sahip çıkmak ekolojik dengenin de bozulmadan sürekliliğini sağlayacaktır. Ayrıca kültür ve tarihini kaybeden toplumlar yozlaşacak, önemli turistik çekicilik unsurlarından birisini kaybedecekleri için de rakipleri karşısında farklılaşamayacak, sıradan hikayelere sahip olacaklardır.

2.1. Göllerdeki Doğal Miras ve İkonik Görünümün Korunması

Gölturizmit tek başına birturizm türü olarak değerlendirilebileceği gibi kırsal turizm, ekoturizm, doğa turizmi gibi turizm türleri ile birlikte de değerlendirilmektedir. Bu turizm türlerinden ekoturizm biyoçeşitliliğin, tarihi ve doğal kaynakların korunması, öğrenilmesi ve canlandırılmasına katkı sağlayan bir turizm türüdür (Sayın, 2021, s.136). Göl turizmi hem su altı kaynakları hem de göl civarındaki fauna ve flora çeşitliği ile ön plana çıkan bir turizm türü olduğundan ekoturizmin bu misyonu ile doğrudan ilişkili bir turizm türüdür. Turizm kaynaklarının aşırı tüketimi neticesinde veya göl çevresindeki bilinçsiz beşeri yaşam koşulları sebebiyle ortaya çıkabilecek olumsuz durumlar neticesinde doğal miras ve göllerin ikonik görünümleri zarar

görebilmektedir. Bu zararın en aza indirgenmesi için sulak alanları koruma ile ilgili bazı çalışmalar yürütülmektedir.

Türkiye’de 1960lı yıllara kadar sulak alanların değeri anlaşılamamış ve kurutmaya bırakılmışlardır. 1960lar’ın ortalarında bu alanların ekosistem için öneminin farkına varılmıştır. 1980ler’den sonra ise sulak alanların kurutulmaması gerektiği düşünülmüş ve 1990lar’da ise sulak alanların kültürel önemi anlaşılmış kurutulması kanunen yasaklanmıştır (Arı, 2016, s.281).

Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü öncülüğünde yürütülen çalışmalarda Türkiye’de 320 adet doğal göl varlığı tespit edilmiştir. Bu göllerden bazıları kışın su ile dolu iken yazın yağış olmamasından ötürü kurumaktadır. Van Gölü (3713 km²), Tuz Gölü (1300 km²), Beyşehir Gölü (656 km²) ve Eğirdir Gölü (482 km²) büyüklük olarak Türkiye’deki göller arasında en büyük göllerdir (DSİ, 2022). Türkiye’de bulunan göllerden bazıları Ramsar alanı, ulusal öneme haiz sulak alan ve mahalli öneme haiz sulak alan olarak tescillenmişlerdir. Türkiye’deki Ramsar alanlar arasında Akyatan Gölü, Burdur Gölü, Kuyucuk Gölü, Manyas (Kuş) Gölü, Nemrut Gölü, Seyfe Gölü, Meke Gölü, Uluabat Gölü bulunmaktadır (DKMP, 2022). Sulak alanlar tropikal ormanlar gibi çok yüksek oranda organik madde üreten ekosistemler olduklarından ekonomik değerleri de çok yüksektir. Bu tip alanlar geçmişten itibaren yiyecek kaynağı, hammadde temini, dinsel amaçlı ve estetik olarak faydalanılan yerler olmuşlardır (Mitsch and Gosselink, 2000).

Ramsar (Sulak Alanlar Sözleşmesi- Özellikle Su Kuşları Yaşama Ortamı Olarak Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanlar Hakkında Sözleşme) sulak alanların ve kaynaklarının korunması ve akıllıca kullanılması için ulusal eylem ve uluslararası iş birliği için çerçeve sağlayan hükümetler arası bir anlaşma olup sözleşmenin misyonu şu şekilde ifade edilmektedir (Ramsar, 2022):

“Tüm sulak alanların, dünya çapında sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasına bir katkı olarak, yerel ve ulusal eylemler ve uluslararası iş birliği yoluyla korunması ve akıllıca kullanılması.”

Sulak alanlar bölge ve ülke ekonomisine katkı sunarlar, çevrede yaşayan insanlar için önemlidirler. Onlara balıkçılık, ulaşım, yaban hayatı, su taşıma, avlanma, saz kesimi, rekreasyonel anlamda kuş gözlemciliği, su kayağı, tekneyle gezinti, avcılık, fotoğrafçılık, kampçılık gibi aktivite imkanları sunarlar. Ayrıca sulak alanlar doğal dengenin korunmasına yararlar (Korkmaz ve Gürbüz, 2008, s.3).

Göller doğal yaşam döngüsünün devam edebilmesi için korunması gereken yerler arasındadır. Çünkü göllerin içinde yaşayan çeşitli canlı türleri bulunmaktadır. Buna ilave olarak göl civarının kendine özel fauna ve florası vardır. Bu doğal alan korunmadığı takdirde canlı türleri yok olacak, önemli bir su kaynağı kuruma tehlikesine maruz kalacak, çeşitli hastalıklar ortaya çıkacak ve bölgeler önemli bir turizm kaynağını kaybetme riskiyle karşı karşıya kalacaklardır. Doğal miras olan gölleri ve onların ikonik görünümelerini korumak için öncelikle bu ekolojiyi tehdit eden unsurların tespit edilmesi gerekmektedir.

2.1.1. Göl Ekolojisini Tehdit Eden Faktörler

Turizmden kaynaklanan olumsuz etkiler, çevrenin kabul edilebilir değişim sınırları içinde ziyaretçi kullanım düzeyi ile baş etme yeteneğinden daha yüksek olduğunda ortaya çıkar. Kontrolsüz turizm, dünyadaki birçok doğal alan için potansiyel tehdit oluşturmaktadır. Kontrolsüz turizm, bir alan üzerinde çok büyük bir baskı oluşturabilir ve toprak erozyonu, artan kirlilik, denize deşarjlar, doğal habitat kaybı, nesli tükenmekte olan türler üzerinde artan baskı ve orman yangınlarına karşı artan savunmasızlık gibi tehditler oluşturabilir. Ayrıca kontrolsüz turizm genellikle su kaynakları üzerinde baskı oluşturur ve yerel nüfusu kritik kaynakların kullanımı için rekabet etmeye zorlayabilir (Dokulil, 2014, s.82).

Göllere ve göletlere, halk için önemli bir cazibe sağlayan özellikle önemli tatlı su habitatlarıdır. Tatlı suyu insanoğlu çeşitli amaçlar için kullanır. Hidrolojik döngü ile göller, nehirler ve sulak alanlar gibi iç su ekosistemi sürdürülür. Bu ekosistemler rekreasyonel faaliyetler, görme değerleri ve balıkçılık yoluyla insanlara hizmet eder ve değer sunarlar. Ekosistem sağlığını veya ekosistem bütünlüğünü korumak için dış veya iç bozulmalar taşıma kapasitesinin altında tutulmalıdır (Dokulil, 2014, s.81).

Yılmaz (2022), göl civarındaki üretim tesislerinin yanlış kuruluş yeri seçimi yaptıklarını ve üretimden çıkan atıklarını çevreye rastgele atmaları yüzünden gölün çevresinin kirlendiğini söylemişler ve Mogan Gölü yakınına inşa edilen tuğla üretim tesislerinin buna örnek olarak göstermiştir. Mogan Gölü kentsel nüfusun büyümesi neticesinde yaşanan kentleşme baskısı ile kirlenmeye maruz kalmıştır (Keleş, 1992). Nüfus arttıkça kentleşme sorunları ortaya çıkmakta, açık ve yeşil alanlar yetersiz kalıp insanların yerleşme alanları doğa aleyhine yayılım göstermektedir (Yılmaz, 2022, s.1488). Mete ve Yüksel (2014) Sportif balıkçılığın da yapıldığı Seyhan Baraj Gölü çevresindeki tarım ve sanayi sektörü ile yerleşim yerlerinin göldeki kirliliği artırdığını ve bu durumun balıkçılığı tehdit ettiğini söylemişlerdir. Sevindi (2013) Kuyucuk Gölü üzerinde yaptığı çalışmada göl civarında aşırı otlatmadan kaynaklanan cılız bitki örtüsünün gölün siltasyona maruz kalmasına ve rezervuar kapasitesinin azalmasına yol açtığını söylemiştir. Aşırı otlatmanın önüne geçilerek bitki örtüsünün gürleştirilmesi ve paralel tarla sürümünden vazgeçilmesi gerekliliğini önermiştir. Tepe (2009) Yenişehir Gölü'nün herhangi bir kirlenmeye maruz kalmadığını ancak küresel ısınmadan dolayı kuruma riski taşıdığını belirtmiştir. Akpınar ve Akbulut (2007) Hafik Gölü üzerine yaptıkları çalışmalarında gölün tabanına yayılan su yosunlarının kirlilik oluşturduğunu ve göldeki oksijeni tükettiğini tespit etmişlerdir. Yakın bir geçmişe kadar yosunların karabatak kuşları tarafından yenilmesi ile göl tabanları doğal yoldan temizlenirken son zamanlarda göl çevresindeki sazlıkların kurumaya başlaması ile karabatak kuşlarının sayısının azaldığını görmüşlerdir. Bu da yosunlaşmanın artmasına sebep olmuştur. Çalışmada ayrıca yosun tüketen balıklar vasıtasıyla göl tabanının temiz tutulmasının sağlanabileceği önerilmiştir.

Literatür incelemesi neticesinde göl ekosistemini tehdit eden unsurların başında göl çevresinde yapılan tarımda faaliyetlerinde zirai ilaç kullanımı, sanayi işletmeleri atıklarının göle boşaltılması, aşırı otlatmadan kaynaklı floranın zarar görmesi ve orada yaşayan hayvanların sayılarının azalması neticesinde suyun temizlenememesi, çarpık kentleşme ve küresel ısınma gelmektedir.

Göllerin su ortamlarının korunması ile yakın çevrelerinin korunması da önem arz etmektedir. Göllere yakın tarım arazilerinde kullanılan yapay gübre ve zirai ilaçlar fauna ve flora zarar verebilmektedir. Bunun yanı sıra hayvan sürülerinin göl civarında yaylanması, bazı çöp atık sahalarının göl yakınında olması göl ekosistemini bozan unsurlar arasındadır. Göl çevresinde ağaçlandırma, yürüyüş yolları, koşu parkurları, seyir tepeleri ve kuş gözlem evleri kurulması gibi peyzaj düzenlemeleri ile ekolojik yapı güçlenecektir (Akpınar ve Akbulut, 2007, s.19-20). Bu durum turistlerin göl ziyaretleri boyunca hem aktivitelerle dolu bir zaman geçirmelerini hem de daha güzel ve sağlıklı bir manzara ile karşılaşmalarına yarayacaktır.

Tablo 1. Turistik Alanlardaki Göl Kullanımlarının Çeşitli Sonuç ve Etkileri

KULLANIM TÜRÜ	SONUÇLAR	ETKİLER
Rekreasyonel aktiviteler	Ötrofikasyon	Alg çiçekleri
Yüzme	Kirlilik	Azalan oksijen
Olta balıkçılığı	Çöp atmak	Su kaynaklı hastalıklar
Tekne gezintisi	Atıklar	Balık ölümleri
Su sporları	Erozyon	Dış/iç besin yükü
Dalış	Rahatsızlıklar	Kıyı erozyonu
Kıyı etkinlikleri	Gürültü kirliliği	Yaygın akıntı
Havza etkinlikleri	Gaz emisyonları	Bitki örtüsünün yok olması

Kaynak: Dokulil, 2014, s.83

Tablo 1 turistik alanlarda göl kullanım türlerinin çeşitli sonuç ve etkilerini özetlemektedir. Bu kullanımlar birebir sadece bu sonuç ve etkilere sahip değildirler. Tabloya göre rekreasyonel aktiviteler, yüzme, olta balıkçılığı, tekne gezintisi, su sporları, dalış, kıyı ve havza etkinlikleri çeşitli göl kullanım türlerindendir. Bu kullanımların sonucu olarak ötrofikasyon, kirlilik, çöp, atık, erozyon, gürültü kirliliği, gaz emisyonları ve çeşitli rahatsızlıklar ortaya çıkabilir. Bu sonuçların etkisi olarak ise oksijen miktarında azalma, alg çiçekleri, sudan kaynaklı hastalıklar, balıkların ölmesi, dış ve iç besin yükü değişimi, kıyı erozyonu, akıntı oluşumu ve doğal bitki örtüsünün yok olması sayılabilir.

Turizmin çevreye olan zararı göz önünde bulundurulunca uzlaşmaz iki yapı olarak görülse de diğer taraftan ortak bir ilişki içinde olmaları birbirlerini olumlu yönde etkileyebilecekleri sonucunu da ortaya çıkarmaktadır (Page ve Downling, 2002).

Göllerin ekolojik yapısıyla ilgili ortaya çıkan olumsuzlukların giderilebilmesi için öncelikle göl ekosistemine zarar veren sebepler tespit edilmeli, ardından bu sorunları gidermek için çözüm önerileri ortaya konmalıdır. İlaç kullanılan tarım faaliyetlerinin gölün daha uzağında yapılması, üretim tesislerinin gölden uzak yerlere kurulması ve atıklarını boşaltmalarının engellenmesi hatta atık değerlendirme tesislerinin kurulmasının teşvik edilmesi, hayvanların dengesiz otlanmalarının önüne geçilmesi, göle ve çevresine çöp atılmasının engellenmesi ve aşırı turizm faaliyetlerinin önüne geçilmesi gerekmektedir. Göl çevresinin ağaçlandırılması, taşıma kapasiteni aşmayacak şekilde turistik faaliyetlerin gerçekleştirilmesi, göl çevresinde yaşayan yerel halkın göllerin doğası ve sahip oldukları tarihi ve kültürel değerler konusunda bilinçlendirilmesi, göl suyunun temizliğinin sağlanması çalışmaları ile göller doğada daha uzun süre var olabileceklerdir. Bu da göller ve çevresinde gerçekleştirilebilecek turistik geziden balıkçılığa fotoğrafçılıktan kuş gözleme faaliyetlerine kadar farklı niyetlerle gölleri ziyaret eden ziyaretçinin memnuniyetini artıracak ve göl turizm potansiyelini kuvvetlendirecektir.

2.2. Göllerle İlgili Mitler ve Efsaneler

Bir toplum içerisinde anlatılan efsane ve mitleri bilmekle aslında o toplumun davranışlarını da anlamak mümkün olabilmektedir. Günümüz eğitim modellerinin mevcut olmadığı geçmiş dönemlerde efsane ve mitler aracılığı ile toplumlarda bazı ahlaki kuralların ve inançların yerleşmesi sağlanmıştır. Bu bakımdan mit ve efsaneler eğitimde kültürü yayma ve sürekliliğini sağlama ilkesi bakımından önemli bir role sahip olmuşlardır (Yılar, 2005). Efsanelerin verdikleri toplumsal mesajların yanında yerel coğrafyaya ilişkin bilgiler taşıması (Dündar ve Baysan, 2018, s.35) efsane ve mitleri turizm açısından ilgi çekici hale getirmektedir. Efsaneler, turistlerin gezdikleri ülke, kutsal mekanlar, göller gibi her türlü mekânın akılda kalıcı olmasında oldukça etkilidirler (Pekyaman, 2018, s.150). Başta göller olmak üzere, dağlar, denizler, taşlar, kayalar, nehirler, mağaralar, vadiler, kaleler, kuyular, köyler, obalar vb. unsurlar efsanelerde geçen çeşitli coğrafik unsurlar arasında yer almışlardır.

Efsaneler, Türk Dil Kurumu (2022) tarafından; “*Eski çağlardan beri söylenegelen, olağanüstü varlıkları, olayları konu edinen hayalî hikâye, söylence.*” şeklinde tanımlanmaktadır. Geçmişten günümüze yaşamı etkileyen fizikî ve beşerî pek çok coğrafi öge efsaneler için ilham kaynağı olmuştur. Efsanelerin eğitimde kullanılması ile bireylerin içinde bulundukları coğrafyayı bütüncül bir şekilde anlamaları ve hem kültürel hem de coğrafi bilgilerin yaşatılması sağlanabilir (Dündar ve Baysan, 2018, s.19). İncelenen bazı göl efsaneleriyle ilgili şu çıkarımlar

yapılabilmektedir (Karakuzulu ve Atnur, 2007, s.164-165): Efsaneler coğrafya ve tarih ile bağlantılıdır. Efsanelerde kutsallık unsuru bulunur. Bazı mitik efsaneler hariç kahraman, coğrafya, zaman ve olayda gerçeklik unsuru bulunur. Efsanelerde olağanüstü öğeler bulunur. Efsaneler mitik kökenli metinler olup menşei bildirirler. Efsaneler toplumsal benimsemeyi güçlendirir.

Türk kültürü içinde yer alan efsanelere bakıldığında belirli yerlerle ilgili olanların önemli bir oranda olduğunu söylemek mümkündür. Bunların başında da göllerin oluşumları, dipsiz, kaynar, balıklı, şifalı, kutsal göller gibi konuları içeren efsaneler gelmektedir. Göl efsanelerinin yoğunlaştıkları konu ve motifleri şu şekilde sıralamak mümkündür (Ayva, 2007, s. 191-192):

- Göllerin kaynakları,
- Göllerin gözyaşlarından oluşmaları,
- Balıklı Göller,
- Köroğlu ve Bingöller,
- Tortum Gölü ve Şelalesi,
- Kanlı göller,
- Göllerin adları,
- Göllerin dipsiz olmaları,
- Gölden çıkan olağanüstü yaratıklar,
- Göllerin koruyucusu, sahipleri,
- Göl altı şehirleri ve hazineleri,
- Gölde bulunan ada ve burada yaşanan aşk hikâyeleri,
- Göl sularının şifası
- Göller etrafında anlatılan aşk hikâyeleri
- Göl üzerinden yürüyerek geçmeyle ilgili olarak anlatılan efsaneler.

Yeryüzü şekilleriyle ilgili efsaneler incelendiğinde çoğunda ad verme motifinin ön plana çıktığı ve yoğun olarak işlendiği söylenebilir. Türk dünyası ve Anadolu'daki efsanelerin pek çoğu göllerle ve göllerin adlandırılması ile ilgilidir. Bu tip efsaneler aynı zamanda göllerin oluşumundan da bahsederler. Efsanelere göre gölün oluşumu gözyaşlarından ya da bir ermişin kendisine kötü davranan halka beddua etmesi sonucunda bölgenin sular altında kalması ile gerçekleşir (Koçak, 2022, s.2). “*Ali Gelmez*”, “*Sapanca*”, “*Hafız Boğulan Yer*”, “*Gelin Geldi*”, “*Hasan Boğuldu*” gibi göller adlarını haklarında anlatılan efsanelere göre almışlardır (Ayva, 2019, s.237). Göller hakkında anlatılan efsanelere ve göllerin adlarına bakıldığında aralarında mitolojik biri ilişki görülmektedir. Göllerin efsanelere göre adlandırılmasına yönelik örneklerden bazıları şu şekilde sıralanabilir (Ayva, 2019):

- Binlerce gölü bir arada gören abıhayat suyuna koşan kahramanlar şaşkınlık içerisinde “*Burada bir değil bin göl var*” demişlerdir ve bunun üzerine bölgeye Bingöl vb. adlar verilmiştir.
- Hz. İbrahim’in ateşe atılınca ateşin göle, odunların balığa dönmesi ile gölün adı Balıklı Göl olmuştur.
- İstemediği biri ile evlendirilen ve acısından ölen Tortum isminde genç kadının vasiyeti üzerine gölün adı Tortum Gölü olmuştur.
- Sevgilisi ile buluşmaya gölde yüzerek giden genç, ışığının sönmesi ile yolunu kaybeder ve sevgilisinin adını “*Ah Tamara!*” diye söyleyerek boğulup can verir. Bu efsane de Akdamar Adası’nın adına yönelik efsanelerden biri haline gelmiştir.
- Aygır Gölü ve Sudan Çıkan Su Boğası gölü gibi göller adlarını efsaneye göre gölden çıktığı düşünülen yaratığa göre almışlardır.
- Acı Göl, Ali Gelmez Gölü, Ankabir Çeşmesi, Beşikli Göl, Bulancak, Büyük Göl-Küçük Göl, Can Boğ Gölü, Çoban Bağırtan Suyu, Deve Gölü, Dipsiz Göl, Eğirdir Gölü, Eğri Göl, Garı Bınarı / Karapınar, Gelin Boğan, Gelin Geldi Gölü, İkiz Oluk, İnegöl, İyeli Göl, Kanlı Göl, Karagöl, Sapanca Gölü, Siyah Göl, Sülük Gölü, Tatlıkuyu, Tuz Gölü, Üzüm Bağları ve Yedigöller, Yılıkısıkkan / Yılıkı Çıkan Göl de adlarını mitolojik olaylardan alan göllere örnek olarak verilebilir.

Efsaneleri geçmişle bugün arasında köprü vazifesi yapan, insanın yaşam alanı içerisinde var olan coğrafi, sosyal ve kültürel yapıların anlaşılmasını sağlayan araçlar olarak görmek mümkündür (Dündar ve Baysan, 2018, s.20). Efsaneyi anlatan kişi kendi inancı, dili, mesleği, cinsiyeti, sosyal ve coğrafi çevresi gibi özellikleri ile konuyu zenginleştirir ve kendi dünyasına bağlama gayreti içine girer. İnsanlar gerçeği aradıklarında eskimeyen efsanelere bakarlar. Efsaneler ne kadar yaygınlaşmışsa bir mesaj taşıdığı da o kadar kesinleşmiştir (Koçak, 2022, s.3). Göllerle ilgili anlatılan efsaneler turist rehberleri tarafından yerli ve yabancı turistlere aktarıldıkça hem gölün akılda kalıcılığı artacak hem de turistlerin ilgisi daha fazla çekilecektir.

3. Göl Turizminin Yönetimi ve Planlaması

Bir ülkenin ekonomik gelişmesi, içerisinde yer alan tüm bölgelerde aynı oranda gelişme göstermemektedir. Coğrafi yapı, nüfus oranı, eğitim düzeyi, sermaye birikimi vb. gibi kaynaklar bakımından üstün olan bölgeler diğerlerine göre sosyo-ekonomik açıdan daha erken ve hızlı kalkınırlar. Bu durum ortaya bölgesel dengesizlikler çıkarır. Ortaya çıkan dengesizliklerin azaltılması için geri kalmış bölgelerde yeni plan ve politikaların uygulanması gerekmektedir. Bu kapsamda bölgedeki kaynaklar ortaya çıkarılmalı, temel yetenekler ve kapasite ortaya çıkarılmalı ve hedefler doğrultusunda kısa, orta ve uzun dönemli politikalar tespit

edilmelidir (Doğan ve Yıldız, 2007, s.148). Turistik çekiciliklere sahip olmak, sosyo-ekonomik kalkınmadaki dengesizlikleri azaltmak için önemli bir fırsattır. Çünkü turizm endüstrisi diğer endüstrilere oranla daha hızlı büyüme gösterebilecek kabiliyete sahiptir. Turizmden kaynaklı olarak gelirlerde artış, istihdam oranının artması, alt ve üst yapı yatırımlarının çoğalması ve dolayısıyla bölgede refahın artması söz konusu olmaktadır. Tüm bunlar için ise planlı bir şekilde çalışmalar yürütülmeli ve gerek turizm kaynakları gerekse sektörün diğer bileşenleri dinamik, sürdürülebilir, akılcı ve verimli bir şekilde yönetilmelidir.

Göller gibi sulak alanların planlı bir şekilde yönetilebilmesi için öncelikle kültürel ekolojilerinin iyi bilinmesi gerekmektedir. Bu şekilde sulak alanların işlevleri ve önemi ciddi manada anlaşılabilir. Aksi takdirde sulak alanları korumak için oluşturulan yönetim planlarının uygulanabilmesi mümkün olmayacaktır (Korkmaz ve Gürbüz, 2008, s.23).

3.1. Turizm Pazarlaması İçin Bir Fırsat Olarak Göller

Göllerin bir turizm destinasyonu olarak nitelendirilmesi beraberinde bir takım pazarlama çalışmalarının yapılmasını da gerekli kılar. Turizm destinasyonu oluşturmak esasında turist çekme potansiyeli olan bölgelerin turizm pazarına sunulmasıdır. Bunun için bölgedeki turizm envanterinin çıkarılması, tanıtılması ve pazarlamasının yapılması süreçlerinin takip edilmesi gerekir (Öztaş ve Karabulut, 2007, s.128).

Türkiye turistik potansiyele sahip küçük büyük pek çok göle sahiptir ancak göllerin yüzölçümü (13000 km²) dikkate alındığında çok da büyük bir alanı (yaklaşık %1,6) kapladıkları söylenemez. Bu göllerin Türkiye'nin birçok noktasına dağılması ve sayı olarak çok olmaları turistik potansiyellerini yükseltmektedir. Ayrıca oluşum açısından incelendiğinde dünyada görülen birçok göl tipine Türkiye'de rastlamak mümkündür. Türkiye'deki göller hem su ortamları hem de bulunduğu alandaki fauna, flora ve insani özellikler açısından çeşitlilik göstermektedir (Doğanay, 2001, s.364-482).

Öztaş ve Karabulut (2007), göllerin turizm destinasyonu olarak pazarlanmasına yönelik oluşturulması gereken politika, strateji ve önerileri şu şekilde sıralamışlardır:

- Bölgede var olan turistik ürünlerin korunmasının yanı sıra altyapı, konaklama, yeme-içme, eğlence ve rekreasyonel faaliyetlerin yapılabileceği alanlar oluşturulmalıdır.
- Bölgeye yapılacak olan hizmetler turizm sektörü de göz önünde bulundurularak şekillendirilmelidir.
- Bölgede turistik potansiyele sahip ürünler güncel yaklaşımlar çerçevesinde ön plana çıkarılmalı ve farklılıklar keşfedilmeli ve geliştirilmesi yönünde çalışmalar yapılmalıdır.
- Bölgedeki alternatif turizm türleri tanıtılmalıdır.

- Bölgenin turizm potansiyeli iç ve dış turizm açısından değerlendirilmelidir.
- Bölgede rakiplerin yoğunlaşmadığı pazarlara yönelerek niş Pazar stratejisi uygulanmalıdır.
- Bölgede festival, fuar, özel günler vb. düzenlenmeli, hali hazırda varsa sayıları artırılmalı ve tanıtımları yapılmalıdır.
- Pazarlamaya yönelik tüm stratejiler sürdürülebilir ekoturizm stratejilerine uygun olmalıdır.
- Turizmle ilgili kurum ve kuruluşlar bir araya gelerek uzun vadeli master plan oluşturulmalı.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı öncülüğünde yerel halk da dahil olmak üzere her türlü turizm temsilcisinin iş birliği içerisinde olması sağlanmalı.
- Pazarlama için seyahat acenteleri, tur operatörleri ve diğer örgütler gibi dağıtım kanalları ile irtibata geçilmeli.
- Bölgeye ulusal ve uluslararası basın kuruluşları özel olarak davet edilerek tanıtım yapılmalı.
- Broşür, afiş gibi yöre hakkında bilgi veren tanıtım araçlarına öncelikle var olan ziyaretçilerin doğru bilgilendirilmesi için önem verilmelidir.

Günümüz teknoloji çağında turistik ürünlerin pazarlanması için internetin üstün bir gücü vardır. Sosyal medya, gezginlerin blog sayfaları ve destinasyon web siteleri aracılığıyla dünya genelinde birçok potansiyel turiste ulaşma imkânı söz konusudur. İnternet ile aktarılan güncel ve doğru bilgiler ve etkileşimler sayesinde seyahat öncesinde ve esnasında araştırma yapan turistlerin ilgileri yeni ve farklı turistik ürünlere çekilebilmektedir.

Göl turizminin ne şekilde pazarlandığına dünyadan örnekler vermek gerekirse; başta bin göller ülkesi olarak da bilinen Finlandiya olmak üzere bazı Kuzey Avrupa ülkeleri (İrlanda, İzlanda, Hollanda) ile Amerika Birleşik Devletleri'nde göl turizminin oldukça geliştiğini söylemek mümkündür. Turizm çeşitlerinin çok fazla olmadığı Finlandiya sahip olduğu gölleri çeşitli etkinliklerle destekleyerek göl turizmi açısından dünyada önemli bir konuma gelmiştir (Lehtolainen, 2003: 1-5). Örneğin Finlandiya'da, gerileyen kırsal bölgeleri canlandırmak için çok önemli görülen ikinci ev turizmini geliştirmek için büyük çaplı çalışmalar yürütülmektedir (Hiltunen, 2007, s.243). Diğer Avrupa ülkelerinin çoğundan farklı olarak, Finlandiya'daki ikinci evler genellikle kalabalıktan uzak ve doğanın ortasına yerleştirilmiştir. Kulübelerin birçoğu ülkenin güney ve doğu kesimlerinde göl kenarındaki ormanlarda bulunur ve ayrıca kıyı bölgelerinde ve takımadalarda da yaygındır. İkinci ev turizmi şu anda yeni biçimler alıyor ve en son eğilim, bir kayak veya golf tesisinde ikinci bir ev veya devre mülk daire satın almak. Bu ikinci veya üçüncü evler genellikle rekreasyon merkezlerine yakın sıralı veya yarı müstakil evlerde bulunur (Tuulentie, 2006). Fransa'da 1970li yıllardan itibaren

bölge insanının kısa süreli tatiller için tercih edebileceği göl ve baraj kıyılarındaki dinlenme ve eğlenme tesislerinin inşası ile aile pansiyonları oluşturulması da göl turizmi örnekleri arasında verilebilir (Soykan, 2000, s.24). İngiltere’de ise göller bölgesinde yeşil turizm faaliyetleri sürdürülmekte ve hafta sonu gibi kısa süreli tatil için gelen ziyaretçilere çeşitli kırsal alan aktiviteleri sunulmaktadır (McManus, Sweeney ve Green, 1995). Farklı turizm kaynaklarında olduğu gibi kurumaya ve yok olmaya maruz kalan göller son şans turizmi olarak değerlendirilebilir (Kasaroğlu, 2021). İnsanlara hem doğayla iç içe hem de kampçılığın yorucu işlerinden uzakta lüks-konforlu bir şekilde kamp yapma imkânı sunan glamping (Liberato, Coelho, Liberato, 2020, s.629) göl havzası içerisinde alternatif göl turizmi aktivitesi olarak yerini alabilir (Meriç, Subaşı ve Şahin, 2021).

Göl turizmi pek çok turizm türü ile bütünleşebileceği gibi kendi özelinde çeşitli şekillerde pazarlanabilmektedir. İkinci ev turizmi, aile pansiyonları, yeşil turizm, son şans turizmi, glamping gibi turizm türleri göllerin pazarlanmasında yararlanılan örneklerden sadece birkaçıdır.

4. Göl Turizmi Kapsamında Gerçekleştirilen Turistik Aktiviteler

Genel olarak bakıldığında turizme uygun bir gölün kolay erişilebilir, gerekli alt yapıya sahip, sıcak su yüzey sıcaklığı tercihen 20 °C’den fazla ve iyi su kalitesine sahip olması gerekir (Dokulil, 2014, s.82). Literatür incelendiğinde göller ve çevresinde gerçekleştirilebilecek pek çok turistik aktivite olanağı olduğu görülmektedir.

Soykök ve Taş (2021), İznik Gölü’ne yönelik yaptıkları çalışmalarında göl ve çevresinde yüzme ve optimist gibi su sporları, kamp, balıkçılık, gün batımı manzarası izleme, ekinoks festivalleri, kano festivali gibi etkinliklerin yapıldığını ve gölün İznik’in tanıtımında önemi rol üstlendiğini söylemişlerdir. Temurçin, Atayeter ve Tozkoparan (2019) Salda Gölü’nün temiz suyu, içerisinde yaşayan canlı türleri, doğal plaj ve kumsalları, su sporları, mesire yerleri, kamp alanları ile kırsal turizm açısından önemli bir çekim unsuru olduğunu söylemişlerdir. Çavuş (2014), Trabzon’daki Sera Gölü ile ilgili yaptığı çalışmada göl civarının bisiklet sürme ve yürüyüş yapma, bungalov tarzı ahşap konaklama deneyimi, piknik, çocuk oyun alanı gibi aktiviteler için uygun olduğunu ve gerekli hizmetlerin gerçekleşmesi gerektiğini ifade etmiştir. Korkmaz ve Başkalkan (2011), Eğirdir Gölü ve çevresine yönelik yaptıkları çalışmalarında kış, inanç, kültür, sağlık ve kırsal turizm ile doğa tabanlı turizm türlerinin bölge için potansiyeli olduğunu söylemişlerdir. Doğa tabanlı turizm türleri olarak ise kuş gözlemciliği, foto safari, yön bulma, ip inisi, kamp-karavan turizmi, göl turizmi, yamaç paraşütçülüğü, rafting, endemik bitki gözlemciliği, dalış, yayla turizmi, av turizmi, dağcılık, mağara turizmi, trekking gibi turizm çeşitlerini sıralamışlardır. Korkmaz ve Gürbüz (2008), kurutulmadan önce Amik Gölü’nün ekoturizm şeklinde kullanıldığını ifade etmektedirler. Özellikle avcılık için gelen ziyaretçilerin bölgedeki konaklama, yeme-içme ve rehberlik

hizmetlerinden yararlanarak bölgeye ekonomik kazanç sağladıklarını söylemişlerdir. Doğan ve Yıldız (2007), Isparta ve Burdur illerini içine alan Göller Bölgesi üzerine yaptıkları çalışmalarında doğa turizmi, yayla turizmi, göl turizmi, dağ turizmi, su sporları ve akarsu turizmi, mağara turizmi, bisiklet turizmi, yaban hayatı ve av turizmi, spor turizmi, eko turizm, tarih, inanç ve kültür turizmi gibi turizm türlerinin bölge turizmine alternatif olabilecek ve değerlendirilebilecek turizm türleri olarak sıralamışlardır. Soykan (2000), Latium bölgesinde yer alan bir çiftlikte yer alan gölde balık avı olanaklarının sunulduğundan bahsetmiştir.

Şekil 1: Göl Turizmi Kapsamında Gerçekleştirilebilecek Turistik Aktiviteler

Kaynak: Soykök ve Taş, 2021; Temurçin vd., 2019; Çavuş, 2014; Korkmaz ve Başkalkan, 2011; Korkmaz ve Gürbüz, 2008; Doğan ve Yıldız, 2007; Soykan, 2000

Şekil 1 göl turizmi kapsamında gerçekleştirilebilecek turizm türlerine örnekleri içermektedir. Geçmişten günümüze göller ve çevreleri yüzme ve çeşitli su sporları, balıkçılık, kano, tekne ve kayıkla gezinti, mesire yerleri, kamp yapma, karavanla konaklama, manzara izleme, fotoğraf çekimi, plaj ve kumsal imkanları, rafting, yamaç paraşütçülüğü, endemik bitki ve kuş gözlemciliği, avcılık, bisiklet, trekking gibi aktiviteler ile ekoturizm ve kırsal turizmin önemli kaynaklarından olmuşlardır. Bilhassa göllerin etrafındaki fauna ve flora çeşitliliği birçok turistik aktiviteye olanak sunmaktadır.

Göllerin fauna ve florayı su ortamı ile sunmaları göl turizminin en büyük zenginliği olarak nitelendirilebilir. Bu sebeple fotoğraf çekme, yürüme, manzara seyretme, piknik ve kamp yapma gibi aktivitelerin göl civarında yoğunlaştığından bahsedilebilir (Doğaner, 2001, s.81).

Göl turizminden bahsederken üzerinde durulması gereken önemli konulardan biri de kuş gözlemciliğidir. Kuş gözlemciliği, göllerin bulunduğu alanlarda ilgi çeken turistik aktivitelerden bir tanesidir. Türkiye, içinde bulunduğu coğrafi konum sebebi ile yıl boyunca devam eden doğu-batı ve kuzey-güney ana yönlü kuş hareketlerinin merkezinde bulunmaktadır. Bu sebepten ülkedeki su ve kara habitatları göçen kuşların hem yılda en az iki kere konaklama hem de pek çok türün üreme alanıdır (Bakırcı, 2006, s.246-247). Bu durum pek çok kuş türünün konaklama ve üreme için kullandığı bu sulak alanları önemli hale getirmiştir. Kuşları bu tür doğal ortamlarında izlemeye dayanan faaliyetlere kuş gözlemciliği adı verilmektedir. Örneğin, 2009 yılında Ramsar alanı ilan edilerek bu tarihten itibaren uluslararası düzeyde korunma statüsüne kavuşan Kuyucuk Gölü kuş gözlemciliği açısından önemli bir turizm potansiyelidir. Kuyucuk Gölü'nde kuşların ve barınma alanlarının korunması için birtakım çalışmalar olsa da yeterli değildir. Çünkü göl siltasyona ve biyolojik kirlenmeye maruz kalmaktadır. Dolayısıyla Kuyucuk Gölü'nün ve bölgedeki kuş zenginliğinin ekoturizm olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Benzer şekilde Kuyucuk Kuş Cenneti'nin yakın çevresindeki Çıldır Gölü, Ot Gölü, Mişko Gölü ve Aygır Gölleri de kuş gözlemciliği için önemli merkezlerdir. Buralara günübirlik turlar düzenlenmesi ile bölgede turizm hareketliliği sağlanacaktır (Sevindi, 2013).

Göl turizminin doğal, tarihsel ve kültürel değerlerinin yanı sıra bahsi geçen çok sayıdaki turistik aktivite olanağı ile geleceğin önemli turizm potansiyelleri arasında yer alması beklenmektedir. Dünya geneline bakıldığında sulak alanların çok çeşitli şekillerde turizme konu olduğu görülmektedir. Göl turizmi de yeni fikirler ve iş fırsatları ile hem iç turizme hem de dış turizme hitap edebilecek potansiyele sahip bir turizm türüdür. Göl turizminin daha fazla ziyaretçi çekebilmesi için;

- Göllerin suyu temiz olmalı ve kurumaları engellenmelidir.
- Göllerin çevresi çöp, kuruyan otlar, hayvan pislikleri gibi atıklardan temizlenmelidir.
- Bölge civarında kurulan sanayi işletmelerinin atıklarının göle ulaşması engellenmeli ve atık değerlendirme sistemlerinin kurulması noktasında ilgili işletmeler uyarılmalı ve bilinçlendirilmelidir.
- Göl çevresinde gerekli peyzaj düzenlemeleri yapılmalı ve alan daha çok yeşile hâkim olmalıdır.
- Bölgede inşa edilecek doğal ahşap görünümlü konaklama tesisleri ile hem doğal çevreye uyum sağlanabilir hem de konaklamayı arzulayan turistlerin ihtiyaçları giderilebilir.

- Gölde yetişen yenilebilir canlı türleri ile bölgeye gastronomik değer kazandırılabilir.
- Karavanlar için konaklama imkanları oluşturulabilir.
- Kamp yapmak isteyenler için tehlikelerden uzak ve güzel bir manzara eşliğinde ateşlerini yakabilecekleri ortamlar hazırlanabilir.
- Özellikle bölge halkı için piknik yapabilecekleri alanlar ve çocukların daha uzun süre sıkılmadan eğlenebilecekleri çocuk oyun alanları kurulabilir.
- Gölün çevresinde yamaç paraşütüne uygun dağların olması durumunda yamaç paraşütü gibi ekstrem spor imkanları oluşturulabilir.
- Uygun iklimler için yayla turizmi desteklenebilir.
- Yüzme başta olmak üzere çeşitli su sporları, yarışmalar, özel etkinlikler ve festivaller düzenlenebilir.
- Yabancı ülkelerde örnekleri olan ve göller ve çevresinde gerçekleştirilen ikinci ev turizmi, glamping, son şans turizmi, aile pansiyonculuğu gibi turizm türleri bu bölgelere uyarlanabilir.

Türkiye sahip olduğu yüzlerce göl ile büyük bir göl turizmi kaynağına sahiptir. Göller ve çevreleri ile ilgili iyileştirme ve geliştirme çalışmaları kamu ve özel sektör iş birliği içerisinde gerçekleştirildiği takdirde büyük bir turizm potansiyeli açığa çıkarılabilir. Göl turizminin desteklenmesi ülkelerin ekonomisine olan katkısı, istihdam artırıcı etkisi, döviz getirisi, cari açığın kapanmasına katkı sunulması, turizmin mevsimsellik özelliğinin azaltılması, bölgesel kalkınma farklılıklarının en aza indirgenmesi, sürdürülebilir turizm çalışmalarının yaygınlaşması, sosyal ve kültürel getirileri ile büyük önem arz etmektedir.

Kaynakça

- Akkan, E. & Gürgen, G. (1993). Gaga Gölü (Ordu), *Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi* Sayı 2, Ankara, 241-250.
- Akpınar, E. & Akbulut, G. (2007). Hafik Gölü ve Yakın Çevresinin Turizm Olanakları. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 1-24.
- Arı, Y. (2006). Ramsar Sözleşmesi'nin Doğa Koruma Yaklaşımına Eleştirel Bir Bakış. *Doğu Coğrafya Der.*, Yıl:11, Sayı:15, s.275- 302, Erzurum.
- Ayva, A. (2019). Efsanelere Göre Anadolu'daki Göllerin Adları. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (45), ss.237-249.
- Ayva, A. (2007). Beyşehir Gölü Üzerine Anlatılan "Göl Üzerinden Yürüyerek Geçme" Motifi Üzerine. *Millî Folklor*, Yıl 19, Sayı 76, ss.191-201.
- Bakırcı, M. (2002). *Ekoturizm*, II. Turizm Şurası (12-14 Nisan 2002) Bildiriler Kitabı, Cilt.2, Turizm Bakanlığı: 243-252, Ankara.
- Baysan, S. & DüNDAR, Z. (2018). Aydın İlindeki Efsanelerde Geçen Coğrafi Ögelerin Analizi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(2), ss.19-39.
- Çavuş, A. (2014). Trabzon'da Doğa Turizmi Açısından Değerlendirilmesi Gereken Turistik Bir Alan: Sera Gölü. *Türk Coğrafya Dergisi*, (63), 43-50.
- DKMP. (2022, Aralık 2). 100 Sulak Alan Listesi. <https://www.tarimorman.gov.tr/DKMP/Belgeler/Korunan%20Alanlar%20Listesi/SA-WEB-14112022.pdf> adresinden elde edildi.
- Doğan, S. & Yıldız, Z. (2008). Bölgesel Kalkınma, Turizmin İlişkisi ve Göller Bölgesi Kalkınmasında Alternatif Turizm Potansiyelinin Kullanılabilirliğine Yönelik Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (6), 147-182.
- Doğanay, H. (2001). *Türkiye turizm coğrafyası*, Çizgi Kitabevi, Konya.
- Doğanay, H. & Zaman, S. (2013). *Türkiye turizm coğrafyası*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara.
- Doğaner, S. (2001). *Türkiye turizm coğrafyası*, Çantay Kitabevi, İstanbul.
- Dokulil, M. T. (2014). Environmental impacts of tourism on lakes. In *Eutrophication: causes, consequences and control* (pp. 81-88).
- DSİ. (2022, Aralık 2). Toprak Su Kaynakları. <https://www.dsi.gov.tr/Sayfa/Detay/754> adresinden elde edildi.
- Hiltunen, M. J. (2007). Environmental Impacts of Rural Second Home Tourism—Case Lake District in Finland. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 7(3), 243-265.
- Karakuzulu, Z. & Atnur, G. (2007). Kültür Coğrafyası Açısından Bir İnceleme: Tortum, Çıldır ve Tödürge (Demiryurt) Gölleri. *AÜ Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 34, 157-167.
- Kasaroğlu, K. (2021). Ulusal Yazılı Medyada Salda Gölü'nün Son Şans Turizmi Destinasyonu Olarak Değerlendirilmesi. *International Journal of Contemporary Tourism Research*, 5(Özel Sayı), 19-37.
- Keleş, R. (1992). Law and Morality as Guarantees Against Land Speculation in a Developing Economy, *Turkish Year Book of Human Rights*, 14, 151-163.
- Koçak, A. (2022, Aralık 1). Efsaneden Gerçeğe Küçükçekmece Gölü ve Garip Dede. <http://bathonea.org/yayin/Main-Frames/yay036.pdf> adresinden elde edildi.
- Korkmaz, H. & Gürbüz, M. (2008). Amik Gölü'nün Kültürel Ekolojisi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (17), 1-26.
- Korkmaz, M. & Başkalkan, S. (2011). Eğirdir Gölü ve Çevresinde Turizm Gelişiminin Sürdürülebilirliği Üzerine Değerlendirmeler. *Turkish Journal of Forestry*, 12(1), 62-69.
- Lehtolainen, M. (2003). Public Infrastructure Investments and Their Role in Tourism Development in the Finnish Lake Region. In *Proceedings of Lake Tourism Conference*.
- Liberato, P., Coelho, J. & Liberato, D. (2020). Price versus service assessment in glamping. In *Cultural and Tourism Innovation in the Digital Era* (pp. 629-638). Springer, Cham.
- McManus, P., Sweeney, A. E., & Geen, A. G. (1995). Country village weekend breaks: experience in Wales. *Tourism Management*, 16(2), 139-142.

- Meriç, S., Subaşı, A. & Şahin, S. (2021). Van Gölü Havzasının Glamping Turizmi Potansiyeli. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (53), 401-418.
- Mete, O. S. & Yüksel, F. (2014). Seyhan Baraj Gölü'ndeki ticari ve sportif balıkçılığın sosyo-ekonomik analizi. *Bilim ve Gençlik Dergisi*, 2(1), 27-42.
- Mitsch, W.J. & Gosselink, J.G. (2000). Wetlands. Third ed. Wiley, New York.
- Öztaş, K. & Karabulut, T. (2007). Turistik Destinasyon Oluşturma Potansiyeli Açısından Göller Yöresinin Önemi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2007(1), 128-137.
- Page, S. J. & Dowling, R. K. (2002). Ecotourism. ISBN 0 582 35658 X, (338), London.
- Pekyaman, A. (2018). Turist Rehberlerinin Tur Cazibesini Artırmada Yararlanabilecekleri Bir Araç Olarak Efsaneler: Afyonkarahisar Efsaneleri Örneği. *Turist Rehberliği Dergisi (Tured)*, 1(2), 139-152.
- Ramsar. (2022, Aralık 2). The Convention on Wetlands and Its Mission. <https://www.ramsar.org/about/the-convention-on-wetlands-and-its-mission> adresinden elde edildi.
- Sayın, K. (2022) Ekoturizmin Yerel Kalkınmaya Katkısına İlişkin Yerel Halkın Algılarının Belirlenmesine Yönelik Taşucu'nda Bir Araştırma, *Journal of Gastronomy, Hospitality and Travel*, 5(1), ss.133-144.
- Sevindi, C. (2013). Ekoturizm ve Kuş Gözlemciliği Açısından Kuyucuk Gölü Kuş Cenneti (Arpaçay-Kars). *Türk Coğrafya Dergisi*, (61), 63-76.
- Soykan, F. (2000). Kırsal Turizm ve Avrupa'da Kazanılan Deneyim, *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, 11 (Mart-Haziran), 21-33.
- Soykök, B. & Taş, M. (2021). İznik Kırsalındaki Kırsal Turizm Potansiyellerinin İncelenmesi. *Mimarlık ve Kent Araştırmaları Konferansı 2021*, 84.
- Temurçin, K., Atayeter, Y. & Tozkoparan, U. (2019). Salda Gölü Ve Çevresinin Turizm Potansiyeli ve Yeşilova İlçesi'nin Sosyo-Ekonomik Yapısına Etkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(47), 40-63.
- Tepe, Y. (2009). Reyhanlı Yenişehir Gölü (Hatay) Su Kalitesinin Belirlenmesi. *Ekoloji Dergisi*, 18(70).
- Tuulentie, S. (2006) *Tourists making themselves at home: second homes as a part of tourist careers*. In: N. McIntyre, D. Williams & K. McHugh (Eds), *Multiple Dwelling and Tourism. Negotiating Place, Home and Identity*, pp. 145–157 (Cambridge, MA: CABI Publishing).
- Türk Dil Kurumu. (2022, Aralık 1). <https://sozluk.gov.tr/> adresinden elde edildi.
- Yılar, Ö. (2005). Mit, Efsane ve Eğitim. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11: 383-392.
- Yılmaz, M. Mogan Gölü Çevresinin Planlama Süreci. *İdealkent*, 13(37). ss.1485-1503.

BEYŞEHİR GÖLÜ VE TURİZM POTANSİYELİ

Abdullah KARAMAN¹, Mustafa ARSLAN², Simge ŞALVARCI³

1.Giriş

Göller, dünyanın en popüler turizm cazibe merkezlerinden bazılarıdır. Göller, “yalnızca gölün kendisinde değil, aynı zamanda gölü, kıyıyı ve bu kolaylıkları, tesisleri ve altyapıyı da içeren çevredeki alanda gerçekleşen turizm” olarak tanımlanan turizm gelişimi için doğal olarak tanımlanmış bir çekirdek kaynak sunmaktadır (Hall & Harkonen, 2006, s.4).

Göl turizmi dünya çapında ve Türkiye’de hızla gelişen bir turizm türü olmakla beraber bireysel veya gruplar halinde yapılabilmektedir. Göllerin turizm açısından sahip oldukları en büyük zenginlik, flora ve faunayı su ortamıyla birlikte sunmalarıdır. Bununla birlikte, göller su ile ilişkili etkinlikler dışında piknik, kamping, avcılık, yürüyüş, bisiklete binme, fotoğrafçılık ve manzara seyri gibi aktivitelerin yoğun olarak gerçekleştirildiği alanlardır (Doğaner, 2001, s. 81).

Beyşehir Gölü bitki örtüsü, yaban hayatı, coğrafi özellikleri, ekolojik ve turizm değerleri bakımından oldukça önemli bir göl konumundadır. Bu bölümde Türkiye’deki önemli göller arasında yer alan Beyşehir Gölü ve sahip olduğu göl turizmi potansiyeli ele alınmaktadır.

2. Beyşehir Gölü

Türkiye’nin en büyük üçüncü gölü olmasının yanı sıra en büyük tatlı su gölüdür. Gölün 148.150 ha’lık alanında iki ayrı milli park bulunmakta olup, 1/5’i Kızıldağ Milli Parkı, 4/5’i Beyşehir Gölü Milli Parkı sınırları içerisinde yer almaktadır. Beyşehir Gölü, yöre halkı için içme suyu temini, sulu tarım yapılması, yüzmeye ve balıkçılık imkânı gibi özellikleriyle de önem arz etmektedir (Karakayacı & Karakayacı, 2021, s. 38).

1 Prof. Dr., Selçuk Üniversitesi Turizm Fakültesi, akaraman@selcuk.edu.tr

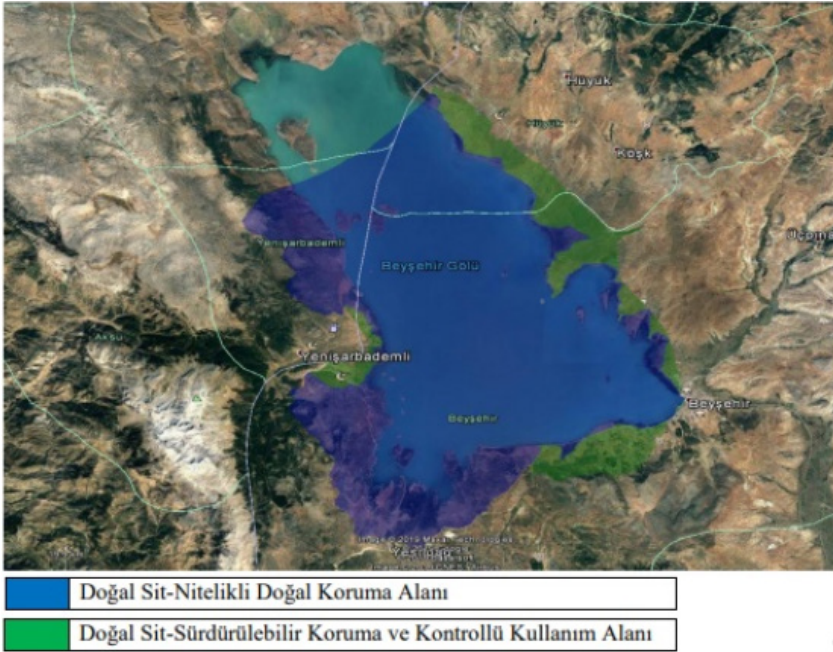
2 Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi Beyşehir Ali Akkanat Turizm Fakültesi, muarstan@selcuk.edu.tr

3 Dr. Öğr. Üye., Selçuk Üniversitesi Beyşehir Ali Akkanat Turizm Fakültesi, simge_tokay@hotmail.com

Beyşehir Gölü'nün güney kesimlerinde Beyşehir Gölü Milli Parkı yer alırken, kuzeyinde Kızıldağ Milli Parkı bulunmaktadır. Bu açıdan da göl, özel bir konuma sahiptir. Göl çevresi sit alanı olarak ve içme ve kullanma suyu sahası olarak koruma altına alınmıştır (Magnin ve Yazar,1997). Beyşehir Gölü, İç Anadolu Bölgesi'nde Konya ili sınırlarında, 8° 125' kuzey ile 37° 50' güney enlemi, 31° 125' batı ile 32° 25' doğu boylamı coğrafik koordinatları arasında bulunmaktadır. 1993 yılında milli park ilan edilmiş olup, Beyşehir Gölü ve yakın çevresi ile birlikte 88750 ha'lık bir alanı kapsamaktadır. Gölün Isparta il sınırları içerisinde kalan kesimi ise Kızıldağ Milli Parkı sınırları içerisinde yer almaktadır (Anonim, 2001).

Beyşehir Gölü, su kalitesi bakımından içme, kullanma ve sulama suyu özelliklerine sahiptir. Türkiye'nin en büyük tatlı su gölü olmakla birlikte irili ufaklı adaları, kumsalları, karstik mağaraları, fazla zarar görmemiş bitki örtüsü, tarihi ve kültürel değerleriyle doğa turizmi için en önemli alanlardan birini oluşturmaktadır (Güngör & Arslan, 2003, s. 66).

Görsel 1: Beyşehir Gölü Doğal Sit Alanı

Kaynak: <https://tvk.csb.gov.tr/>

3. Beyşehir Gölü'nün Göl Turizmi Potansiyeli

Göller, turizm destinasyonlarında oldukça önemli bir unsur olabilmektedir. Genellikle, birçok destinasyon için ana cazibe merkezi konumunda yer almaktadırlar. Bir gölün turizm için uygun olabilmesi için (Dokulil, 2014);

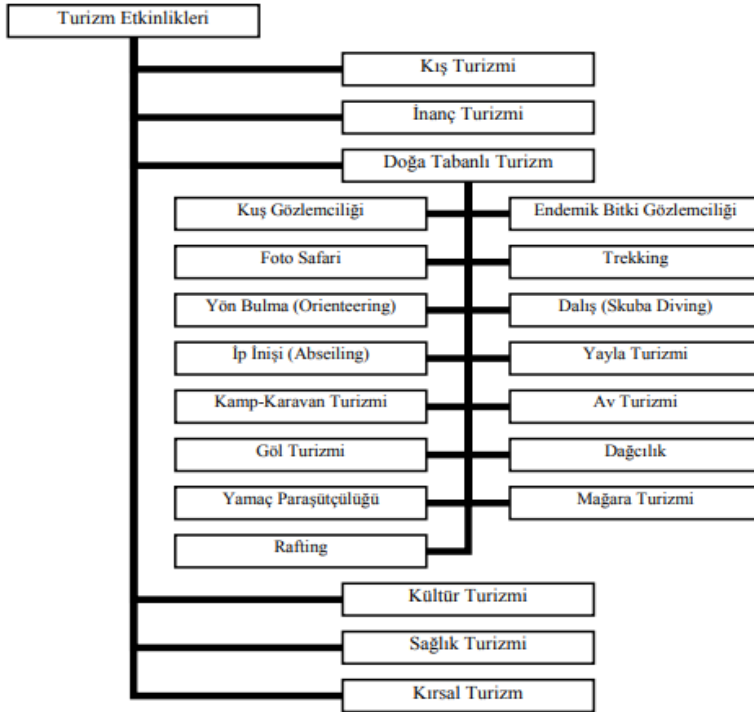
- Kolay erişilebilir olması,
- Gerekli altyapıya sahip olması,

- Sıcak su yüzey sıcaklığı tercihen $>20^{\circ}\text{C}$ olması,
- İyi bir su (temiz su) kalitesine sahip olması gerekmektedir.

Avrupa'nın ve Türkiye'nin en büyük tatlı su göllerinden biri olan Beyşehir Gölü, doğal güzellikleri, adaları ve balık çeşitleri ile önemli turizm çekim merkezidir. Yaklaşık 650 km² yüzölçümü ve ortalama derinliği 8 m olan Beyşehir Gölü aynı zamanda milli park hüviyetindedir (Akgöz, 2021, s. 537).

Türkiye'deki milli parklar arasında yüzeysel olarak en geniş alana sahip olan Beyşehir Gölü, ekolojik özellikleri bakımından bir ekoturizm bölgesi konumundadır. Ayrıca, Beyşehir Gölü'nün büyük bir kısmını kapsayan alan, ekolojik çeşitlilik anlamında da önemli bir noktadadır. Flora ve fauna zenginliği de fazla olan gölde çoğu endemik tür de görülebilmektedir (Dinç ve Öztürk, 2013, s. 118).

Şekil 1: Beyşehir'de Gerçekleştirilebilecek Turizm Çeşitleri

Kaynak: Korkmaz & Başkalkan, 2011.

Beyşehir Gölü ülkemizin en büyük tatlı su gölüdür ve sadece ülkemizde değil dünyada da bu temizlikte kalabilen az sayıda su kaynağından birisidir. Gölün suları temizliğinden ve korunmuşluğundan dolayı adını aldığı ilçede içme suyu olarak bile kullanılmaktadır. Bu sebeple göl içinde veya çevresinde suyla alakalı her türlü aktivite gönül rahatlığıyla yapılabilir.

Beyşehir Gölü'nün sularının temizliği burada yetişen balıkların lezzetine de yansımış ve gerek sazan gerekse de levrek ve kadiye gibi diğer balıkları da ilçeye gelen yerli ve yabancı turistlerin damaklarını şenlendirmiştir. Bu sebeple Beyşehir

ve çevresine gelen ziyaretçilerin muhakkak yaptıkları bir aktivite burada balık yemek olacaktır. Bu bölümde anlatılacak olan tüm turizm faaliyetlerinin bir yerinde balık menüleri bulunacaktır (Karaman vd., 2021, s. 102-125).

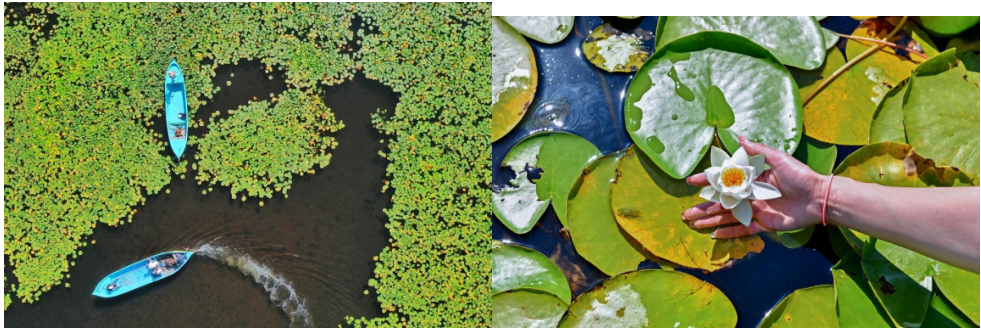
3.1. Beyşehir Çiftlik Mahallesi Nilüfer Bahçesi

Beyşehir Gölü pek çok açıdan turizm potansiyeline sahip bir milli parktır. Ülkemiz insanları doğal güzellikleri, bitkileri ve canlıları çok sevmektedirler. Bu sevgilerini gösterdikleri güzelliklerden birisini de son zamanlarda bahçe veya tarla olarak hayata geçirilmiş lavanta bahçeleri oluşturmaktadır. Beyşehir’e yakın ve benzer bir coğrafya olan Isparta ve Burdur illeri tıbbi ve aromatik bitki yetiştiriciliği yanında görsel bir şölen sunan lavanta bahçeleri veya tarlaları ile de son zamanlarda oldukça meşhur olmuşlardır (Ceylan & Somuncu, 2021; Tarhan vd., 2019; Ongun vd., 2018). Lavanta bahçelerinin meşhurlaşmasında tanıtımın çok büyük bir rolü bulunmaktadır. Burayı ziyaret edenlerin sosyal medya paylaşımları da Göller Yöresi’ndeki sürdürülebilir kırsal veya tarım turizmi olgusunun tüm paydaşları ile gelişmesine katkı sağlamıştır. Her ne kadar lavanta bitkisi Beyşehir çevresinde de çok rahat yetiştirilebilecek şartlar bulabilse de Beyşehir Gölü ekosistemine uygun bir bitki veya çiçek ile turizmin bu kolunda iddialı olmaya başlamıştır. Bu çeşitli kültürlerde de oldukça sevilen nilüferdir. Dünyanın pek çok yerinden sık sık karşımıza çıkan lotus da bir çeşit nilüferdir (Durmuşkahya, 2008, s.90) bitkisidir. Hint kültüründe ve Budizm’de oldukça önemli bir yere sahip olan çiçek pek çok tanrı ile birlikte anılır ve yetiştiği ortamdan olsa gerek bataklıktan kurtulmayı ifade ederken Budizm’in sekiz ambleminden birisidir ve aydınlanmayı, saflığı ve ölümsüzlüğü sembolize eder. Çin’de Tujia halkının inanışına göre tanrılar insanı farklı bitkilerin karışımından yaratmışlardır ve bunların ciğerlerini lotus çiçeğinden yapmışlardır. Çin’de süs, yiyecek, kozmetik ürün ve ilaç olarak kullanılmıştır. Bu kullanımlarına ek olarak tohumları tatlılarda, çekirdek içi ise çorbalarda veya çerez olarak kullanılmıştır (Pattanaik, 2003, s. 24; Özçalık, 2017, s.23; Yang vd, 2005, s.20; Roberts, 2010, s.76). Mısır mitolojisinde yaradılışı sembolize eden lotus Yukarı Mısır’ın amblemi⁴ ve Nefertum’un sembolüdür (Remler, 2006, s.123). Homeros’un Odysseus’un dönüş yolculuğunu anlattığı eserinde kahramanlar denizde dokuz günlük bir sürüklenmeden sonra Lotusiyyenlerin topraklarına gelirler ve bu halk Odysseus’un adamlarına dostça yaklaşarak onlara lotus ikram eder. Ancak, bunu yiyen adamlar yolculuklarının gayesini çarçabuk unutarak orada kalmak isterler. Odysseus bunları zorla gemiye getirtir ve kaçıp bu bitkiyi yememeleri için zincire vurdurur ve ekibinden hiç kimse de yemesin diye hemen oradan uzaklaşır (Homeros, Odysseia, IX). Herodotos zamanına gelindiğinde Mısırlılar da lotus yemektedirler (Herodotos, II, 92) ve Odysseus’un adamlarına lotus ikram eden halk hala bu adla (Lotophag) anılmakta ve bunlara komşu bir halk olan Makhlyesler de bu bitkiye severek yemektedirler (IV, 172). Türk kültüründe de sevilen bir çiçek olan nilüfer kendini daha çok süslemelerde göstermektedir (Özçalık, 2017, s.25).

4 Aşağı Mısır ise amblem olarak papirüs kullanmıştır.

Bu kadar tanınan ve sevilen bir çiçek olan nilüfer Beyşehir Gölü'nde de kendisine yaşam alanı bulmuştur. Bazı yerlerde küçük gruplar, bazı yerlerde diğer su bitkileri ile karışık öbekler oluşturan çiçekler Beyşehir'in Çiçekler Mahallesi'nde "Nilüfer Bahçesi" olarak ortaya çıkarak gerek yazılı gerekse de dijital basında adından oldukça fazla söz ettirmektedir⁵. Beyşehir Gölü'nde nilüfer bahçesi olarak değerlendirilebilecek birçok sulak alan vardır. Ancak Çiftlik'teki nilüferler tek bir alanda daha geniş yer kaplamaktadırlar ve hem Beyşehir'e hem de kıyıya çok yakındırlar. Ulaşımın kolay olması Nilüfer Bahçesi'ni daha çok ziyaretçi tarafından ulaşılabilir yapmıştır. Buradaki nilüferler yöre insanı tarafından da sahiplenilmiş ve bu alan içinde her türlü faaliyete başta balıkçılık olmak üzere gönüllü bir biçimde son verilmiştir. Beyşehir ile Çiftlik arası 8 km'dir. Nilüfer bahçesi Çiftlik balıkçı barınağının hemen kuzeyinde bulunmaktadır. Burada balıkçılık faaliyetleri canlı bir biçimde günümüzde de yürütüldüğü için gelen ziyaretçiler kendileri için tasarlanmış gezinti teknelerinde günün her saati bu hizmeti alabilmektedirler.

Görsel 2: Beyşehir Nilüfer Bahçesi

Kaynak: Mustafa Büyükkafalı tarafından çekilmiştir.

Beyşehir Gölü içerisinde Çiftlik Köyü Nilüfer Bahçesi'nin güzelliğinin herkese tanıtılması fikri ilk önce Beyşehir'de Beyşehir Kültür ve Turizm Derneği Başkanı Mustafa Büyükkafalı tarafından yaklaşık 5 yıl önce atılmıştır. Çiftlikli balıkçı ve fotoğraf sanatçısı İbrahim Erdoğan ile ektikleri fotoğrafları sosyal medya sitelerinde paylaşarak başladıkları tanıtım çabaları sonucunda ulusal bir kanalın dikkatini çekmişler ve yerinde yapılan çekimlerle Beyşehir Gölü Çiftlik Mahallesi Nilüfer Bahçesi ulusal tanınırlığa ulaşmıştır. Ulaşım imkânlarının kolaylığı sayesinde bahçeye olan ilgi hızla artmış özellikle Konya'dan gelen ziyaretçilere son dönemde tüm Türkiye'den gelenler eklenmiştir. Konya'dan gelen ziyaretçilerden sonra Antalya ve Alanya çıkışlı ziyaretler hatırı sayılır bir orana ulaşmıştır.

Nilüfer bahçesinde şu anda 7 tur teknesi hizmet vermektedir. Bu tekneler göle özgü balıkçı tekneleri değil bu amaç için tasarlanmış, sığ sularda gitmeye elverişli ve daha düz tabanlı teknelerdir. Bu tekneler 5-12 arası ziyaretçi alabilmektedir ve her birinde yeteri kadar can yeleği bulunmaktadır. Nilüfer bahçesinde sezon

⁵ Google arama motoruna "Nilüfer Bahçesi" olarak girildiğinde 1.020.000 sonuç çıkmaktadır ve ilk sayfadaki haberlerin ve videoların hepsi Beyşehir-Çiftlik Mahallesi'ndeki "Nilüfer Bahçesi" hakkındadır.

Mayıs ayında açılmakta ve hava durumuna göre Ekimde kapanmaktadır. Buradaki nilüferler sezonunda sabah 07 sularında açmakta ve normal hava şartlarında 17 gibi de kapanmaktadırlar. Eğer gün içinde hava çok sıcak olursa daha erken kapandıkları olmaktadır. Beyşehir Gölü'nün rakımından kaynaklanan serin havası, ülkemizin diğer nilüfer bahçelerine göre, buradaki nilüferlerin daha uzun zaman zarfında gezilmesine olanak sağlamaktadır. Buradaki tur teknelerini gerekli belgelere sahip kaptanlar kullanmaktadır. Tur teknelerinin bağlı olduğu iskele aynı zamanda Çiftlik Mahallesi balıkçı barınağı ve iskelesi olduğu için gelen ziyaretçiler her zaman burada uygun bir tekne ve kaptan bulabilmektedir. Buradaki geziler sadece nilüfer gözlemi için değil aynı zamanda tüm özel günlerin kutlamaları ve düğün fotoğrafçılığı amacıyla da yapılmaktadır (Ahmet Erdoğan ve İbrahim Erdoğan, kişisel iletişim, 16 Kasım 2022).

Çiftlik'te yapılan bu yoğun turizm faaliyeti sonucunda özellikle su kuşları insanlardan korkmamaya başlamışlardır. Bu kuşların rahat tavırları ve hiçbir ekipman olmadan gözlemlenebilmeleri bu destinasyona kuş gözlemcilerini de çekmeye başlamış ve daha çok gelişmiş ülkelerde görmeye alıştığımız yaban hayatı ile insan yaşamının iç içe geçtiği görüntüler burada da alışılmış bir durum olmuştur (Mustafa Büyükkafalı, kişisel iletişim, 29 Kasım 2022).

3.2.Amatör Olta Balıkçılığı

Beyşehir Gölü temiz suyuyla balıkların yaşaması için elverişli bir ortam sağlamaktadır. Bu elverişli ortama rağmen göle sonradan yapılan balık aşılamaları yerli türleri tehdit etmektedir. Gölde zamanında bolca bulunan göğce balığının nesli yok olmuş, sırazlar derelere sığınmışlar, yağ balıkları pınar gözlerinde ve kızılkanatlar da ancak dere ağızlarında görülür olmuşlardır. Yerli balıkları olumsuz etkileyen ilk faktör göle sudak veya tatlısu levreği dediğimiz dişli balığın aşılanması olmuştur. Bu olumsuz tabloya yörede çim sazı veya İsrail sazı denilen tür de eklenince saz balıkları da bundan olumsuz etkilenmeye başlamıştır. Hatta 2000li yılların başında ağlara istenmemesine rağmen çok sayıda takılan kadife balıkları bir ara tamamen ortadan kaybolmuş son zamanlarda tekrar görülmeye başlanmıştır. Dişli balık yamyam bir tür olduğu için kendi türünü de bitirmeye başlamış buna bir de avcılık eklenince onların sayısı da hızla azalmıştır. Zaman zaman ağlara yoğun bir şekilde yavru dişliler takılsa da bunların büyüdükları görülmemiştir. Bu balıkların büyümeden tekrar azalmalarına hem avcılık hem de gölde sonradan sayıları hızla artan karabataklar sebep olmuştur. Gölde balık stokları farklı baskılar sebebiyle dalgalanırken Ekim 2021'de tatlı su yaşam zincirinin en üstünde yer alan ve bırakıldığı alandan temizlenmesi mümkün olmayan turna (Denizlerde ve İç Sularda Amatör (Sportif) Amaçlı Su Ürünleri Avcılığını Düzenleyen 37/2 Numaralı Sirküler, Çizelge: 1) balığı Yeşiladağ'da balıkçı ağlarına takılmıştır (Fahri Gök ve Mehmet Gök ile kişisel iletişim, 17 Ekim 2021).

Tüm bu olumsuzluklara rağmen Beyşehir Gölü, ilçe merkezinde bile amatör olta balıkçılığı yapılacak alanlara sahiptir. Gölde balıkçılık genelde spin (atçek), dip

oltası, mantarlı olta ve az da olsa zıpkın balıkçılığı şeklinde yapılmaktadır. Yukarıda anılan sirkülere göre Konya’da tamamen yasaklı iç su bulunmazken dönemsel yasak Beyşehir Gölü de dahil 1 Nisan ile 30 haziran tarihleri arasında uygulanır. Yine aynı sirkülere göre ülkemizde Amatör Balıkçılık yapılması kapsamında üç tür izin belgesi verilmektedir. Bunlardan birincisi alınması veya bulundurulması zorunlu olmayan “Amatör Balıkçı Belgesi” ile TC vatandaşların amatör balıkçılık yapabilirler. İkincisi Türkiye’de yabancı uyruklu kişiler için düzenlenen “Misafir Amatör Balıkçı Belgesi”, üçüncüsü de “Amatör Balıkçılık Turizm İzni” belgesidir.

Görsel 3: Beyşehir Gölü’nde Olta Balıkçılığı

Kaynak: Mustafa Büyükkafalı tarafından çekilmiştir.

Beyşehir Gölü’nde daha çok birinci belgeye sahip balıkçıların avlandıkları görülmektedir. Kent merkezinin son zamanlardaki balık avlama mekanı Jandarma Burnu da denilen göle uzanan yolun batı tarafıdır. Gölde gittikçe alçalan su seviyesi ve aşırı otlama nedeniyle bu faaliyet artık yapılamamaktadır. Bu sebeple avlanma yerleri olarak gölün batı kıyıları tercih edilmektedir. Beyşehir Gölü’nün çevre illerden ve Konya’dan pek çok avcısı bulunmaktadır. Diğer avlaklarda balıkçıların sürekli güneşin altında kalmaları gibi problemler burada gölün eşsiz bitki örtüsü ve mükemmel kamp olanakları ile hiç yaşanmaz.

Hem doğal güzellikleri, hem plajları hem de pek çok kişiye aynı anda avlanma imkanı sağlayan kıyıları ile Beyşehir Gölü ulusal bir yarışmaya da son zamanlarda ev sahipliği de yapmaya başlamıştır. Avrasya Federasyonu’na bağlı Konya Amatör Olta Balıkçıları, Kara Avcıları ve Doğal Hayatı Koruma Derneği (KAOBDER) tarafından 2019 yılında Beyşehir Gölü’nde ilk kez sudak balığı yakalama yarışması yapılmıştır. Araya giren pandemi ve kısıtlamaları sebebiyle bu yarışmaların ikincisi ancak 2022 yılında 11-12 Haziran tarihinde yapılabilmektedir. 2022 yılındaki yarışma aynı dernek tarafından 10’uncusu düzenlenen Olta Balıkçılığı Festivali kapsamında organize edilmiştir.

Sudak balığına Beyşehir ve çevresinde levrek veya dişli de denmektedir. 1 kg ve üzeri ağırlıkta olanları senatör olarak adlandırılmakta ve oldukça geniş bir avcı grubu tarafından bilinmekte, avlanılmakta ve takip edilmektedir. KAOBDER

tarafından düzenlenen yarışma bu alanda yapılan en büyük ulusal etkinliktir. Yarışmaya çok talep olmasına rağmen sadece 100 avcı kabul edilmektedir. 2022 ayağı Yeşiladağ Sarpça Burnu⁶, Hacıakif Adası doğu kıyıları ve tekne sahipleri içinse gölün bu noktalara yakın kısımları olmuştur. Yarışmacılar ülkemizin 8, katılımcılar da 14 farklı ilinden gelmişlerdir. Konya İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Balıkçılık ve Su Ürünleri Şube Müdürlüğü yetkilileri ile jandarma ekiplerinin gözetiminde gerçekleşen yarışma ulusal yarışmacıların kaynaşmalarına vesile olmuştur. Uluslararası ve ulusal çapta 29 firmanın sponsor olduğu yarışma Beyşehir Gölü'nün bu spor dalında ne kadar sevildiğini de göstermiştir (İsmail Bal, Osman Uyar ve Seyit Ali Keser ile kişisel iletişim, 25 Ekim 2022).

3.3.Yat Turları

Beyşehir Gölü'nün pek çok özelliği onu ayrıcalıklı kılar. Çevresindeki bitki örtüsü, suyunun içme suyu olarak kullanılacak kadar kaliteli olması, içinde ve çevresinde başka yerlerde zor görebileceğiniz canlılar bulunması ve en önemlisi halkının çok misafirperver olması akla ilk gelebilecek özellikler olarak sıralanabilir.

Beyşehir Gölü'nün konumu onun eşsiz bir özelliği olan günbatımını adıyla anılan kente bahşetmiştir. Eğer göl veya belki de kent yaklaşık 30 km kuzeye veya güneye konumlansaydı Beyşehir'de dünyanın en güzel guruplarından birisini göremezdik. Beyşehir'de gün batımını izlemek, özellikle yaz aylarında, hem yerlisine hem de yabancılarına büyük bir keyif vermektedir. Kış aylarında güneş ışınları daha eğik geldiği için gün batımını Beyşehir'den göl üzerinde izleyemeyiz. Gün batımı göl kenarından, Vuslat Parkı'ndan veya Karaburun gibi yerlerden çok güzel manzaralar eşliğinde yapılabilir.

Görsel 4: Beyşehir'de Yat Turları

Kaynak: Mustafa Büyükkafalı tarafından çekilmiştir.

Gün batımının en güzel izleneceği veya fotoğraflanacağı yerlerden birisi de yat turlarıdır. Beyşehir Gölü'nde düzenli olarak yat turları da yapılmaktadır. Bu turlar yeni köprü'nün orada, gölün güney kıyısından hareketle gerçekleştirilmektedir. Gölün bu noktası aynı zamanda Vuslat Park'a ve zamanlarda Sevgi Adası olarak

⁶ Yeşiladağlı balıkçıların barınaklarının bulunduğu yarımada ya da buruna Sarpça Burnu denmektedir. Ancak hem burada bulunan iki adet balıkçı barınağından olsa gerek daha çok İskele olarak bilinmektedir ve Beyşehir Gölü'nün çevresindeki en gözde piknik ve kamp yeri olarak değerlendirilmektedir. Yeşiladağ'da asıl iskele ise Sarpça Burnu'na gelmeden önce yol kenarında, kuş gözlem kulesi karşısında doğu yönüne doğru çıkıntı yapan bir yerdir. Ancak asıl İskele 2022 yılı göl su seviyesi dikkate alındığında sudan oldukça uzakta kalmıştır. En son İskele vasfı kazandığı zaman 2012 ve takip eden bir iki yıl içindedir.

adlandırılan adaya da kıyıdır. Araç trafiğinden ve buna bağlı gürültüden yalıtılmış, kaliteli ve bakımları yapılan çimlik ve ağaçlık bir yerdir. Beyşehir’de bu turlar için, ülkemizin deniz kenarlarında da görülen, kapasitesi 50 ile 100 arasında değişen yatlar kullanılmaktadır.

Beyşehir Gölü yat turları yukarıda bahsedilen yerde demirleyen dört adet yatla yapılmaktadır. İlk yat turu Ahmet Bülbül kaptanın girişimleri ile 2003 yılında yapılmaya başlanmıştır. 2017 yılında, gölün aynı zamanda içme suyu kaynağı olması sebebiyle, turlar için kullanılacak yat sayısı 4 ile sınırlandırılmıştır.

Yat turları genelde Nisan ayı ile birlikte başlamaktadır. Havaaların durumuna göre bu kış başlangıcına kadar uzayabilir. Sezonun en yüksek olduğu aylar Temmuz ve Ağustostur. Bu aylarda yatlar belirli saatlerde hareket ederler. Yatlarda her türlü sıcak veya soğuk içecek, çerez türü atıştırmalıklar bulunmaktadır. Standart turlar Jandarma Burnu’na doğru hareketle önce güneye, sonra batıya ve kuzeye yönelerek Suğla Sazlığı önlerinden geriye dönerek yapılmaktadır. Yaklaşık 45 dakika süren turlarda katılımcılar havanın durumuna göre ister alt kattaki istenildiğinde yanları kapatılan bölümde veya açık olan üst katta oturabilirler veya günün ritmine uyarak müzik eşliğinde dans edebilirler. Yaz sezonunda hafta sonları tur sayısı günlük 20’ye kadar çıkabilirken, diğer günlerde bu sayı ortalama 10 olarak gerçekleşmektedir. Standart turların dışında yeterli müşteri olması veya istekli grupların organize etmesi durumunda gölün her yerine tur düzenlenmektedir. Özel olarak adlandırılan bu turlar genellikle iskeleden kuş uçuşu 22 km uzakta olan Hacı Akif ve 27 km uzakta olan Kız Ka(u)lesi adalarına yapılmaktadır. Yatlar sadece turlar için değil evlenme teklifi, aile toplantıları ve küçük eğlenceler gibi organizasyonlar için de kullanılmaktadır. İstenildiğinde mangal turları, Ramazan aylarında iftar turları ve öğrencilerin katıldığı gibi özel ilgi gruplarına da turlar düzenlenmektedir. Turlara katılan ziyaretçiler genellikle Konyalı olmakla birlikte çevre illerden de katılım olmaktadır. Çevre illerden katılanlar da gün batımına denk gelen seferleri daha çok tercih etmektedirler.

Yönetmeliklerde gemi olarak geçen tur araçlarını “gemi sevk ve idare belgesi”ne sahip kaptanlar kullanmaktadır. Bu belgeler T.C Ulaştırma ve Alt Yapı Bakanlığı Antalya Bölge Liman Başkanlığı tarafından verilen eğitimler ve yapılan sınavlar sonucunda aynı kurumca verilmektedir. Başkanlık rutin denetimlerini ve eğitimlerini takvimlerine göre sürekli yapmaktadır⁷.

3.4.Karaburun Plajı

Beyşehir Gölü’nde irili ufaklı birçok plaj bulunmaktadır. Bu plajların adalarda olanları daha küçük ve taşlı plajlardır. Hacıakif Adası’nın Goca Gum denilen plajı hem yüzme meraklıları hem de kampçılar için vazgeçilmez bir mekândır. İğdeli Ada ve Orta Ada da çok güzel kumlu plajlara sahip önde gelen adalardır. Bu adalara ulaşım kolay olmadığı için turizm kapsamında değerlendirilememektedirler.

7 Yat turları ile ilgili bilgiler Ahmet Bülbül tarafından sağlanmıştır (Ahmet Bülbül, kişisel iletişim, 2 Aralık 2022).

Ömer çavuş Adası'nın çok ince kumlu küçük bir plajı vardır. Bu plaj su seviyesi değişimlerinden çok fazla etkilenir ve bu durum da plajın bilinirliğini azaltır. Bu adaya da ulaşım zor olduğu için sadece yöre balıkçıları tarafından kullanılmaktadır.

İnsanların daha kolay ulaşabileceği daha büyük ve daha ince kumlu plajlar adalardan ziyade göl kıyılarında bulunmaktadır. Bunlardan birisi Budak ve Tolca arasındadır. İnce kumlu bu plaj şimdilerde göl suyunun çekilmesi ile otlarla ve başka sucul bitkilerle kaplanmıştır.

Beyşehir Gölü'nün bir başka önemli plajı da Karadiken akaryakıt istasyonu ile Yarbaşı olarak adlandırılan yer veya yörede İzcilik kampı olarak bilinen tesis arasında bulunmaktaydı. Beyşehir ilçesinin sosyal hayatında eskiden çok önemli bir yeri olan plaj günümüzde su seviyesinin düşmesiyle sazlarla kaplanmış ve buranın eski halini bilmeyenler tarafından plaj olarak değerlendirilemeyecek bir hale gelmiştir. Ancak tüm bu olumsuzluklara rağmen Beyşehir Gölü'nün veya belki de ülkemizin en güzel plajı olan Karaburun Plajı varlığını hala sürdürmektedir.

Görsel 6: Karaburun Plajı

Kaynak: Mustafa Büyükkafalı tarafından çekilmiştir.

Karaburun Plajı Üstünler Mahallesi'ndedir. Beyşehir'in yaklaşık 20 km batısında yer alan plaja ulaşım oldukça kolaydır. 3 km uzunluğa ve 100 m genişliğe sahip bir plajdır. Hemen güneyinde Gavur Sazı adında çok büyük bir sazlık vardır. Bu doğal plajın günümüzde 2 km'lik kısmı kullanılmaktadır. Burası eskiden de plaj olarak kullanılan bir kumsaldı. O zamanlarda aileler veya yüzme severler çadırlarını bu kumsala kurarlar ve yaz boyu burada kalırlardı. İnsanı bunaltmayan havası, serin geceleri ve temiz suyu ile her Beyşehirli'nin muhakkak bir süre faydalandığı bir mekândı. Sonradan bu plaj önce özel sektör, şimdi de Beyşehir Belediyesi tarafından işletilmektedir.

Plajda kadınlar, aileler ve bekârlar olmak üzere 3 bölüm bulunmaktadır. Belirli aralıklarla yeteri kadar tuvalet, duş, mescit ve giyinme kabinleri bulunmaktadır. Plaja gelenlerin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik 1 market ve kafeterya da hizmet vermektedir. Plajda gerekli tüm belgelere sahip cankurtaranlar kendilerine ayrılan özel kulelerde görev yapmaktadırlar.

Plaj doğal yapısı itibari ile son derece güzel konumlanmıştır. Hemen arkasında bulunan Gavur Sazı kumsalla hemen ilerideki piknik alanlarının bağlantısını keser. Yüzmeye veya güneşlenmeye gelenler daha sakin bir ortamda kumsalın olanaklarından faydalanırlar. İki kesimin uzaklığı plajın temizliğini de kolaylaştırır.

Plajın doğusunda ve güneyinde üç adet kamp ve piknik alanı bulunmaktadır. Buradaki meşe ve ardıç ağaçları piknikçiler için yeterli gölgeyi sağlarlar. Son zamanlarda plaj alanına 22 karavanlık bir düzenleme yapılmıştır. Bu düzenlemede karavanlara özel kanalizasyon, su, ocak ve elektrik gibi hizmetler sağlanmaktadır. Karaburun Plajı'nda Selçuk Üniversitesi Beyşehir Ali Akkanat Turizm Fakültesi öğrencileri de yaz sezonunda istihdam edilmektedirler. Yabancı dil bilgileri ile daha çok yabancı turistlerle ilgilenen öğrenciler mesleğe ilk adımlarını burada atmaktadırlar.

Sonuç

Destinasyonlar sahip oldukları göller ile turistlere çeşitli turistik hizmetler sunmaktadır. Özellikle turist çekmek için estetik bir öneme sahip olan göller hem bölgesel hem de yerel düzeyde popüler turizm destinasyonlarıdır. Göller ve sulak alanlar, ilgili destinasyonların turizm portallarındaki turistik yerler listesinde yer alabilmektedir. Göller, halkın rekreasyonu için ayrılan popüler alanlar olup turistler için de önemli çekiciliklerdendir. Turistler, göl çevresinde doğal yolculukların yanı sıra bir tekne gezisinin keyfini çıkarabilmektedirler (Daubariene, 2010).

Türkiye'nin 3. büyük tatlı su gölü olan Beyşehir Gölü, göller bölgesinde yer almaktadır. Üzerinde irili ufaklı adalar bulunmakta olup göl çevresinde kuş gözlemciliği yapılmaktadır. Ayrıca olta balıkçılığı, yürüyüş, bisiklet ve diğer doğa sporlarına uygun alanlar bulunmaktadır. Oldukça zengin biyolojik özelliklere sahip olan gölün göl turizmi potansiyeli yüksek olmasına karşın günümüzde yeterince değerlendirilememektedir.

Son yıllarda Beyşehir Gölü'nde meydana gelen su kirliliği önemli bir sorun teşkil etmektedir. Göldeki kirlilik aynı zamanda göl turizmi bağlamında düzenlenecek su sporları aktivitelerine engel oluşturması açısından olumsuz bir durum yaratmaktadır. Bununla birlikte gölde temiz ve yüzmeye elverişli olan Karaburun Plajı yer almaktadır. Genel anlamda göl, su sporları için müsait bir ortam sunmaktadır. Göl içerisindeki adaların doğal güzellikleri ile beraber rüzgar şiddetinin az olması, bölgeyi kanoculuk ve yat turizmi için uygun bir yer haline getirmektedir. Tatlı su gölü olan ve en derin noktası 12 m. olan gölde, teknik donanımla dalışlar gerçekleştirilebilmekte ve su altı sporları açısından da elverişli bir konumda bulunmaktadır.

Beyşehir Gölü'nde amatör olta balıkçılığı da yapılabilmektedir. Gerek hobi amaçlı gerekse yerel halkı için geçim kaynağı olması nedeniyle olta balıkçılığı önemli bir aktivitedir. Gölün sörf için uygun nitelikte olduğu söylenebilir. Su sporları içerisinde gelişen bir dal olan sörfçülük gölde yapılabilen etkinlikler arasındadır. Gerekli pazarlama ve tanıtım çalışmaları yapıldığı takdirde bu spor göl turizmi bağlamında değerlendirilebilir.

Kaynakça

- Akgöz, E. (2021). *Beyşehir 'de turizm*. Hüseyin Muşmal (Ed.), *Beyşehir araştırmaları* içinde (ss. 537-559). Konya: Palet Yayınları.
- Anonim (2001). Beyşehir Gölü sulak alanı yüzey su toplama havzası yönetim planı (Taslak). Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Ankara, s. 369.
- Ceylan, S. & Somuncu, M. (2021). Lavanta Tarımından Tarım Turizmine: Kuyucak (Isparta) ve Akçaköy (Burdur) Örneği. *Uluslararası Kırsal Turizm ve Kalkınma Dergisi*, 5(1), s. 50-72.
- Daubariene, J. (2010). The Influence of Lakes on the Tourism Development in Utena County. *Latgale National Economy Research*, 1(2), 77-86.
- Dinç, A. & Öztürk, R. (2013). Beyşehir Gölü Milli Parkı'nın Ekoloji ve Turizm Bakımından Araştırılması. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, (1), 118-123.
- Doğaner, S. (2001). Türkiye turizm coğrafyası, Çantay Kitabevi, İstanbul.
- Dokulil, M. T. (2014). Environmental impacts of tourism on lakes. In *Eutrophication: causes, consequences and control* (pp. 81-88). Springer, Dordrecht.
- Durmuşkahya, C. (2008). Güneş Tanrısının Çiçeği Nilüfer. *Bilim ve Teknik*, Temmuz 2008, s: 90-91.
- Güngör, S. & Arslan, M. (2003). Beyşehir İlçesi ve Yakın Çevresi Turizm ve Rekreasyon Kullanımına Yönelik Peyzaj Potansiyelinin Saptanması Üzerine Bir Araştırma. *Selçuk Journal Of Agriculture And Food Sciences*, 17(32), 64-73.
- Hall, C.M. & Harkonen, T. (2006), "Lake tourism: an introduction to lacustrine tourism systems", in Hall, C.M. and Harkonen, T. (Eds), *Lake Tourism: An Integrated Approach to Lacustrine Tourism Systems*, Channel View Publications, Aspects of Tourism, Vol. 32, pp. 27-42.
- Herodotos (1973). *Herodot Tarihi*. 1. Basım. (Çeviren: Muntekim Ökmen). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Homeros, (2008). *Odysseia*. (Çeviren: Azra Erhat, A. Kadir). 21. Baskı, İstanbul: Can Yayınları.
- Karakayacı, Z. & Karakayacı, Ö. (2021). *Doğal Kaynakların Turizm Potansiyeli Olarak Değerlendirilmesi; Beyşehir Gölü Milli Parkı Örneği*. III. International Sustainable Tourism Congress, Bingöl- Ordu, Türkiye.
- Karaman, A., Şalvarcı, S. & Arslan, M. (2021). Beyşehir ilçesinin gastronomi turizmi potansiyeli. (Editör: Abdullah Karaman, Simge Şalvarcı, F. Kübra Aylan). *Destinasyon pazarlama aracı olarak gastronomi turizmi*. Konya: Eğitim Yayınevi, 102-125.
- Korkmaz, M. & Başkalkan, S. (2011). Eğirdir Gölü ve çevresinde turizm gelişiminin sürdürülebilirliği üzerine değerlendirmeler. *Turkish Journal of Forestry*, 12(1), 62-69.
- Magnin, G. & Yazar, M. (1997). Türkiye'nin önemli kuş alanları. *DHKD Yayınları*, İstanbul.
- Ongun, U., Gövdere, U. & Kösekahyaoglu, L. (2018). Kırsal Turizm Kapsamında Yerel halkın Beklentileri: Isparta Kuyucak Lavanta Vadisi Örneği. *Turizm ve Araştırma Dergisi*, Cilt: 7, Sayı. 2, s. 43-58.
- Özçalık, M. (2017). Lotus Çiçeğinin Farklı Kültürlerdeki Önemi ve Peyzaj Tasarımında Kullanımının İrdelenmesi. *Uluslararası Uygur Araştırmaları Dergisi*, 2017/10, s: 22-28.
- Pattanaik, D. (2003). *Indian Mythology*. Vermont: Inner Traditions.
- Remler, P. (2006). *Egyptian Mythology A to Z*, (Revised Edition). New York: Infobase Publishing.
- Roberts, J. (2010). *Chinese Mythology A to Z*, (Second Edition). New York: Chelsea House.
- Tarhan, Y., Açıksöz, S. & Çelik, D., (2019). Lavanta Tarımı ve Sürdürülebilir Kalkınma: Isparta/ Keçiborlu-Kuyucak Köyü Örneği. *Bartın University International Journal of Natural and Applied Sciences*, 2 (2). s. 216-227.
- TC. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (2022). <https://tvk.csb.gov.tr/> (Erişim tarihi: 20.11.2022).
- Yang, L., An, D. & Turner A. (2005). *Handbook of Chinese Mythology*. Oxford: ABC Clío.

KAYNAK KİŞİLER

Fahri Gök: Yeşildağ. 1981 doğumlu. Görüşme tarihi: 17 Ekim 2021.

Mehmet Gök: Yeşildağ. 1958 doğumlu. Görüşme tarihi: 17 Ekim 2021.

Mustafa Büyükkafalı: Ermenek. 1970 doğumlu. Görüşme tarihi: 29 Kasım 2022.

Ahmet Bülbül: Beyşehir. 1958 doğumlu. Görüşme tarihi: 2 Aralık 2022.

Ahmet Erdoğan: Çiftlik. 1984 doğumlu. Görüşme tarihi: 16 Kasım 2022.

İbrahim Erdoğan: Çiftlik. 1957 doğumlu. Görüşme tarihi: 16 Kasım 2022.

İlhan Bal: Konya. AVRASYA Yönetim Kurulu Başkanı. Görüşme tarihi: 25 Ekim 2022.

Osman Uyar: Konya. KAOBDER Yönetim Kurulu Başkanı (Yarışma Tarihinde). Görüşme tarihi: 25 Ekim 2022.

Seyit Ali Eser:Konya. KAOBDER Yönetim Kurulu Başkanı (Halen). Görüşme tarihi: 25 Ekim 2022.

DENİZLİ BÖLGESİ GÖLLERİ VE TURİZM POTANSİYELİ

Muhammet Emin SOYDAŞ¹

1. Giriş

İnsanların su ve su ile ilişkili aktivitelere ilgisi turizmin ilgi kaynaklarının başında gelmektedir. Kitle turizminin güneş, deniz, kum üçlemesi çerçevesinde gelişmesi de bunun göstergesidir. İnsanların turizm amaçlı suya ilgisi ise denizlerin yanında akarsular, nehirler ve göller ile de devam etmiştir. Dünya üzerinde küçük göletlerden devasa boyutlu alanlara sahip doğal ve hatta yapay göller mevcuttur. Göller bulundukları coğrafi alan itibariyle, sahip oldukları suların ve içerisinde barındırdıkları doğal yaşam itibariyle ve çevre özellikleri gibi çeşitli etmenler dolayısıyla ilgi çekmektedirler. Göller bulundukları alanda rekreatif etkinlikler için uygun bir alan olurken gerek sportif gerekse rekreatif anlamda göller ve çevreleri talep gören alanlarken aynı zamanda da kendi başlarına bir cazibe merkezi durumundadırlar. Bu haliyle de turizmin ayrılmaz bir parçası oldukları söylenebilir. Bir turizm çeşidi olarak bakıldığında göl turizmi kavramının Türkiye’de doğa temelli diğer turizm türleri kadar kullanılmadığını söylemek yanlış olmayacaktır. Hall ve Harkonen (2006) bunun nedenini, göl alanı ortamlarının yalnızca kendi içindeki faaliyetlere bağlı olmaması, çevredeki alanı da içermesi olarak ifade etmişlerdir. Doğa temelli turizm çeşidi olan eko turizm içerisinde değerlendirilebilecek olan göl turizmi son yıllarda farklı etkinlikler ile daha fazla ilgi çeker hale gelmektedir. Bunun yanında alternatif turizm kavramı içerisinde mevcut ekonomik yapıya alternatif olarak katkı sağlaması ve yöresel ekonomiye ivme sağlaması açısından da göl turizmi dikkate değerdir.

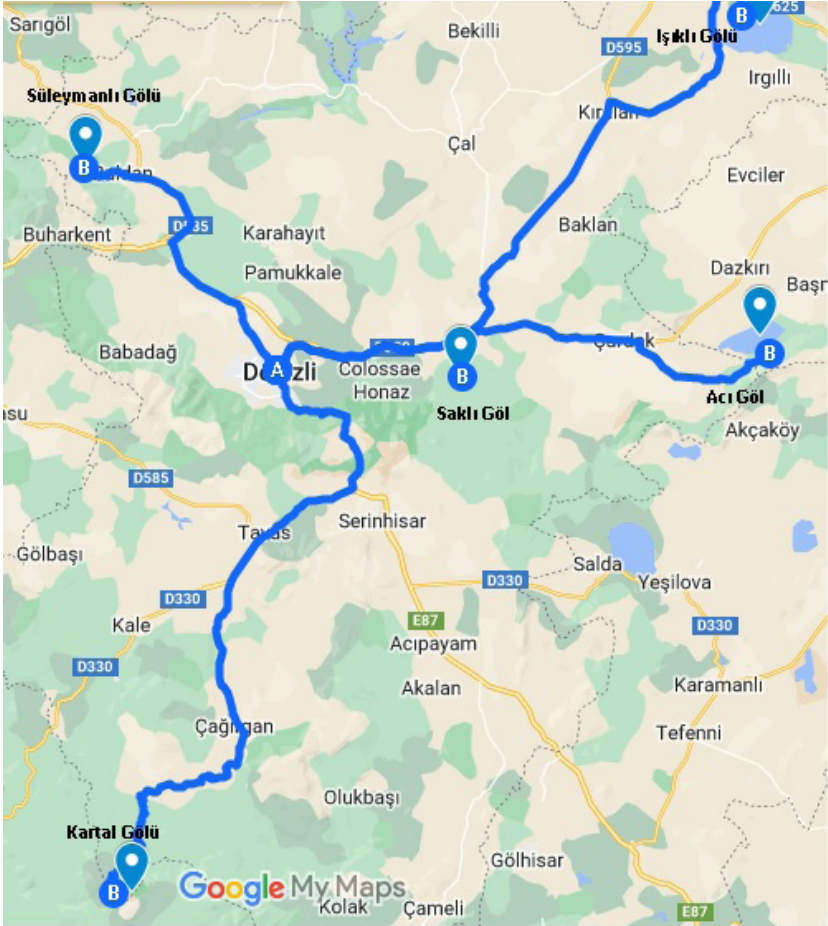
Ekoturizm faaliyetleri genellikle doğanın ilgi çekici özelliklerinin korunduğu veya kısmen bozulmuş doğa koruma alanlarının peyzaj, topoğrafya, su, bitki ve yaban hayatı zenginliklerini görmek ve öğrenmek amacıyla düzenlenmektedir (Mukayev, Ozgeldinova, Janaleyeva, Ramazanova ve Zhanguzhina, 2020). Kırsal

1 Dr. Öğr. Üyesi, Pamukkale Üniversitesi, Turizm Fakültesi, mesoydas@pau.edu.tr.

turizm kavramı ile de eş anlamlı olarak kullanılabilen eko turizm, sürdürülebilirlik kavramı doğrultusunda şekillenerek ekonomik ve sosyal yönden yörenin gelişimine katkı sağlaması (Avcıkurt ve Köroğlu, 2008) ile öne çıkmaktadır. Eko turizm aynı zamanda doğanın korunmasına katkı sağlayan ve yerel halkın refahını destekleyen sorumlu bir turizm çeşidi (Wood, 2002) olarak ta ifade edilmektedir. Bu bağlamda göl turizmi gerek eko turizm gerekse alternatif turizm kavramı içerisinde yerel ekonomiye katkı sağlarken, doğal çevreyi de dikkate alan, sürdürülebilirlik doğrultusunda koruyup gözetken bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır. GlobalData'nın Nisan 2016 tarihli bir çalışma sonucuna göre dünya turizm hareketlerine katılan turistlerin %35'i ekoturizm destinasyonlarını tercih etmektedir. Yine aynı çalışma sonuçlarına göre ekoturizm alanlarına en fazla ilgi duyulan ülkeler arasında Malezya %76 ile birinci, Çin %67 ile ikinci sırada gelirken Türkiye %65 ile üçüncü sırada gelmektedir (Salim ve Mohamed, 2019). Dolayısıyla Türkiye'nin ekoturizm alanlarının da uluslararası turizm arenasında yüksek bir ilgi gördüğü söylenebilir. Tüm bunlara rağmen Türkiye'de göller ve turizm ile ilgili çalışmaların kısıtlı olduğu ifade edilebilir.

Denizli ili Ege bölgesi – İç Anadolu ve Akdeniz bölgeleri arasında yer almaktadır. Bu konumu ile bir geçit noktası görevi görürken konumu itibarıyla hem ulaşılması kolay hem de diğer illere ulaşmanın kolay olduğu bir konumdur. Denizli ili sahip olduğu doğal ve kültürel değerleri ile Türk turizmi açısından da önemli bir destinasyondur. Başta UNESCO dünya kültür mirası Pamukkale olmak üzere kültür turizmi, termal – sağlık turizmi ve inanç turizmi gibi alanlarda önemli bir yere sahiptir. Eko turizm imkanlarının da yaygın olduğu Denizli ili göl turizmine de ev sahipliği yapabilecek göllere sahiptir. Çivril ilçesi sınırları içerisindeki Işıklı gölü, Buldan ilçesi sınırları içerisindeki Süleymanlı gölü, Beyağaç ilçesi sınırları içerisindeki Kartal gölü, Çardak ilçesi sınırları içerisindeki acı göl, Honaz ilçesi sınırları içerisindeki Saklı göl bunlardan bazılarıdır. Bu göllerin konumları ve otogar civarından özel araçla ulaşımı gösterir harita aşağıda verilmiştir (Harita 1). Bu göller bulundukları bölgelere çeşitli yönlerden katkı sağlarken bazı bölgelerde yaşam göllere bağımlı olarak şekillenmektedir.

Bu çalışmada Denizli ili gölleri göl turizmi kavramı çerçevesinde incelenmiş ve mevcut durumları ortaya konmuştur. Göle dayalı yapılabilecek turizm aktivitelerinden bahsedilerek öneriler getirilmiştir.

Harita 1: Denizli gölleri konum ve özel araç ile ulaşım

Kaynak: Google haritalarda oluşturulmuştur.

2. Denizli Adı ve Göller

Denizli ili bulunduğu coğrafyanın jeolojik yapısı nedeniyle birçok göle ev sahipliği yapması doğaldır. Bugün var olanların yanında geçmişte var olan ancak bugün arkeolojik buluntular ya da efsanelerle yaşayan gölleri ile de bir zenginliğe sahiptir. Bu göller Denizli adının kökenine ilişkin fikirler de vermektedir.

Öncelikle Denizli ilinin adı ile ilgili birçok rivayet var iken konu ile ilgili olması ve tarihi bir gerçekliği de ifade etmesi açısından antik dönemde var olduğu ve bugün var olmayan bir göl ve balıkçılık hadisesi ile başlamakta yarar vardır. Bazı efsanelerde bahsi geçmekle beraber laodikya antik kenti kazıları sırasında bulunan buluntulara dayalı olarak ta antik lykos (Çürüksu) vadisi yani laodikya ve Hierapolis şehirleri arasında kalan ovada büyük bir göl olduğu belirtilmektedir. Laodikya antik kenti Denizli kent merkezinin 6 km kuzeyinde yer almaktadır. M.Ö. III. yy'da Seleukos kralı II. Antiokhos tarafından karısı Laodike adına kurulmuştur. Denizli'ye bağlı

Eski hisar kasabasında civarında ve antik Lykos (Çürüksu) vadisinin güneyinde yer alır. Lykos vadisinde yer alan bir diğer önemli antik şehir de Pamukkaleyi de içinde barındıran Hierapolis'tir ve de Laodikeia'nın karşısında Lykos vadisinin kuzey batısında yer alır. Pamukkale Üniversitesi arkeoloji bölümü öğretim üyeleri tarafından yürütülen kazılarda bu iki şehir arasında antik dönemde göl olduğuna ilişkin buluntular ortaya konulmuş ve bu göldeki balık tutma faaliyetleri yüzünden iki şehir arasında anlaşmazlıklar olduğu belirtilmektedir. Buradaki antik gölün aynı zamanda Denizli adının kaynağı olduğu da ifade edilmektedir (Şimşek, 2014).

Yukarıdaki arkeolojik buluntularla desteklenen göle ilişkin bir de efsane vardır Şehrin adının kökenine ilişkin bu efsane ise şöyledir:

Denizlinin sahip olduğu ovalar bir zamanlar bir iç denizmiş. Yani Lykos ovasındaki göl gibi. Bu büyük gölün kıyısında yaşlı bir kadınla oğlu yaşarmış ve balıkçılıkla geçinirlermiş. Oğul balığa çıktığında anası yolunu gözler, dönene kadar içi rahat etmezmiş. Bir kış günü yine oğul balığa çıkmış ancak bir süre sonra göl kabarmış, dalgalar yükselmiş, gök yarılmış. Bu devasa fırtına ile beraber oğulun kayığı alabora oluvermiş. Oğlunun bu fırtına ile beraber gittiğini anlayan ana oğul acısıyla dizlerini dövmüş, ah etmiş:

“Üstün dağ taş

Altın ataş

Olasın Deniz...

Ataşla taş arasında

Kalasin deniz...

Senin yüreğin benim gibi yansın

Dumanın çıksın, suyun kaynasın!..”

Bu ah ile beraber birden koca göl ortadan kayboluvermiş yerin derinliklerine çekilivermiş. Yer yer sıcak sular kaynamaya, buharlar çıkmaya başlamış (Türktaş, 2012).

3. Denizli'nin Gölleri

3.1. Işıklı Gölü

Işıklı Gölü Çivril ilçesi sınırları içerisinde, ilçenin 12 km güneydoğusunda, Dinar'ın kuzey batısında yer almaktadır. Özel araçla ulaşmak için, Denizli'den Işıklı Gölü'ne Denizli Uşak yolu takip edilerek önce Çivril'e ardından Çivril'den Isparta Uşak güzergahındaki Işıklı kasabasına gelinir. Göl Işıklı kasabasının güneyinde yer almaktadır. Bunun yanında Denizli otogarından minibüsler ile Çivril'e ve ardından Işıklı kasabasına ulaşılabilir.

Yaklaşık 800m rakımda bulunan Işıklı Gölü Büyük Menderes Nehri, Karanlık Dere ve Kufi Çayı ile beslenmektedir. Aslında doğal bir göl olmasına rağmen yağışların yoğun olduğu dönemlerde taşkınlara sebep olması dolayısıyla suyun

kontrol altına alınması gündeme gelir ve gölün doğu, batı ve güney kıyılarına setler yapılarak baraj gölüne dönüştürülür (Denizli.gov.tr). Işıklı Gölü su kuşları için önemli bir yaşam alanıdır. Küçük Baladan, Alaca Balıkçıl, Küçük-Büyük Ak Balıkçıl, Erguvan Balıkçıl, Çeltikçi, Boz Kaz, Angut, Pasbaş Dalağan, Deniz Kartalı, Saz Delicesi, Kızıl şahin, Uzunbacak, Gülen Sumru, Kır incikuşu Işıklı gölü bölgesinde kuluçkaya yatan kuş türleridir. Ayrıca kış aylarında Küçük Karabatak, Büyük Ak Balıkçıl, Sakarca Kazı, Boz Kaz, Çamurcun, Kıl Ördek, Kepçeli, Batak Çulluğu bölgede gözlemlenebilirler. Deniz Kartalı, Sakallı Akbaba, Gökçe Delice, Büyük Orman Kartalı, şah Kartal, Bıyıklı Doğan, Ulu Doğan gibi yırtıcılarda kış mevsimini bu bölgede geçirirler (Denizli.ktb.gov.tr). Işıklı gölü Ekim 2020 yılında “Doğal Sit-Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı” olarak ilan edilmiştir (csb.gov.tr).

Işıklı gölü bir tatlı su gölüdür. Ortasında saz adaları yer alır ve ekonomik olarak yöre halkı tarafından kullanılır. Gölün en derin yeri 7 metredir (Karabulut ve Yıldırım, 2022). Gölün etrafında tarım alanları ve kavaklık bulunur. Tarım sulama amaçlı kullanılan göldeki en temel ekonomik faaliyet balıkçılıktır. Ayrıca kerevit üretimi de yapılmaktadır.

Işıklı gölü sahip olduğu doğal zenginlikler ve sunduğu fırsatlar sayesinde ilgi çekmekte ve bu durumda bazı olumsuzluklara sebep olmaktadır. Bu olumsuzlukların en önemlisi kirlilik olarak ortaya çıkmaktadır. Tarımsal ilaç kullanımı, vahşi sulama, yakın çevrede bulunan meyve suyu fabrikası atıkları, evsel atıklar kirliliğin belli başlı nedenleri olarak ortaya çıkmaktadır (Karabulut ve Yıldırım, 2022).

Işıklı Gölü ile ilgili bir de efsane vardır (Türktas, 2012). Efsaneye göre Işıklı gölü yakınlarında güzel mi güzel bir kız yaşarmış. Kızın yaşadığı bölgede görev yapan bir komutan ise bu kıza aşık olmuş ve aşkının göstergesi olarak altın başlı, çok güzel beyaz mı beyaz bir kuğu imiş. Bu kuğu gölde yüzerken kız hayranlıkla onu izlemiş. Yine bir gün kuğu gölde yüzerken civarda avlanmakta olan bir avcı kuğuyu görmüş ve onu öldürmüştü. Kuğusunun öldüğünü gören kız çok üzülmüş ve “Bundan böyle bu gölde avlananlar gün yüzü görmesin, göl onlara mezar olsun” diyerek beddua etmiş. O neden le gölde avlanmak uğursuz sayılmış ve gölde avlananların başına bir şey gelse bu beddua hatırlanmış. Bu efsane Işıklı gölünün yöre halkının yaşamında ne kadar yer ettiğinin bir göstergesi olarak ifade edilebilir.

3.1.1. Işıklı Gölü Turizm aktiviteleri

Işıklı gölü sahip olduğu doğal özellikleri, biyolojik çeşitliliği dolayısıyla bulunduğu bölge için hem ekonomik hem de kültürel açıdan önem arz etmektedir. Kuş gözlemciliği bu bölge için önemli turizm aktivitelerinden bir tanesidir. Ancak çeşitli nedenlerle etkin olarak kullanılmadığı belirtilmektedir (Karabulut ve Yıldırım, 2012). Bölgede bulunan 2 adet kuş gözlem kulesi (Resim1) ile yılın çeşitli zamanlarında 217 çeşit kuş gözlemlenebilmektedir (geka.gov.tr). Bunun yanında gölde ticari balıkçılık yapılmaktadır ve bölgenin önemli geçim kaynaklarından

(Geka.gov.tr). Dolayısıyla balıkçılık faaliyeti turizm amaçlı olta balıkçılığı şeklinde de gerçekleştirilebilir. Belirli bir takvim dahilinde balıkçı tekneleri hobi amaçlı balıkçılara kiralanarak faaliyet desteklenebilir. Gölün baraja çevrilmesinden sonra faunası değişmiş ve gölde nilüfer (Lotus) çiçeği yetişmeye başlamıştır. Nilüfer çiçekleri bölge turizmüne katkı sağlamış ve son dönemlerde Haziran ve Eylül ayları arasında gölde yetişen nilüfer çiçeklerini görme amaçlı tekne turları da düzenlenmeye başlamıştır (Resim 2). Nilüfer çiçeği tekne turları yerel ekonomiye katkı sağlarken plansız ve kontrolsüz gelişme göstermekte ve gölde düzenlenen turlara katılan tekne sayısı hızla artmakta ve bu durum hem nilüfer çiçeklerine bağlı turizm hareketini hem de göldeki doğal yaşamı tehdit etmektedir. Göl civarında kontrol altına alınması gereken bir başka durum ise yasa dışı balık ve kara avcılığı durumudur. Yasa dışı balık avcılığı göldeki balık neslini tehdit ederken yasa dışı kara avcılığı da göl ve civarındaki kuş neslinin sürdürülebilirliğini tehdit etmektedir.

Resim 1. Kuş gözlem kulesi

Kaynak: Yeşil Çivril Gazetesi

Resim 2. Nilüfer çiçekleri ve tekne gezisi

Kaynak: Özer Çetinkaya tarafından çekilmiştir

3.1.2. Konaklama, Yeme İçme

Işıkli Gölü ve kasabasında konaklama tesisi bulunmamaktadır. Buna karşın Çivril ilçesinde bakanlık belgeli iki yıldızlı bir otel ile 8 adet belediye belgeli otel yöreye turizm amaçlı gelen ziyaretçilerin konaklama imkanlarını karşılayabilecek durumdadır. Kamp yapmak için tesis bulunmamakla beraber gölün civarında çadır kurmaya elverişli alanlar bulunmaktadır. Çadır ve karavan kampçılığı bölge için alternatif bir uygulama olabilir. Gölün çevresinde birkaç balık restoranı bulunmakla beraber sezonluk olarak faaliyet göstermektedirler. Bölgenin turizm faaliyetlerinden daha fazla pay alabilmesi için öncelikle yerel halk desteklenmelidir. Bu destek öncelikle konaklama sorununa çözüm olarak ev pansiyonculuğunun desteklenmesi olabilir. Bunun yanında yiyecek içecek ihtiyacı giderilmesi içinde yerel halk girişim konusunda desteklenebilir Tarım ve hayvancılığın yanında turizm aktiviteleri de ekonomik bir faaliyet olarak yerel halkın gelir unsurlarından biri olabilir.

3.2. Süleymanlı Gölü

Buldan ilçesi sınırları içinde, Süleymanlı köyünün doğusunda, Süleymanlı yaylasında yer alır. 1150 metre rakımı vardır. Denizli il merkezine 55 km, Buldan'a ise 8 km mesafededir. Denizli'den özel araçla Buldan'a vardıktan sonra Buldan'ın içerisinde kestane deresi yönündeki yol 8 km takip edilerek Süleymanlı yaylasına varılır. Ayrıca minibüsler ile de Denizli otogardan Buldan'a ve Buldan'dan da Süleymanlı köyüne ulaşılabilir. Süleymanlı gölü yüksek yayla gölüdür ve herhangi bir şekilde bir kaynak tarafından beslenmemektedir (Buldan.gov.tr). Gölün içinden çıkan kaynakla beslenirken gölü asıl besleyen yağmur ve kar sularıdır (Ceylan, 2006). Bu durum gölün etrafında tam tur yapan ziyaretçiler tarafından da gözlemlenebilmektedir. Süleymanlı yayla gölü birinci derece doğal sit alanıdır ve endemik bitki türlerine sahiptir. Sahip olduğu yüksek rakım ve çam ormanları ile çevrili olması dolayısıyla Süleymanlı gölü özellikle sıcak yaz aylarında gerek Buldan ilçesinin gerekse diğer çevre ilçe ve illerin serinlemek amacıyla uğradıkları önemli bir rekreasyon alanıdır.

3.2.1. Süleymanlı Gölü Turizm Aktiviteleri

Süleymanlı Yayla Gölü kamp ve karavan turizmine yönelik tesisleşme olmasa da kamp yapmaya uygun alanlara sahiptir. Çadır ya da karavanları ile kamp yapanlar gölün yakınında bulunan köyden ihtiyaçlarını giderebilirler. Gölün etrafında tam tur yürüyüş yapılabilir yol ve patikalar trekking faaliyetine imkan tanırken bisiklet sürüşü için de uygundur. Gölün kuzeydoğusunda bulunan sırtlara, orman içine doğru yürüyüş parkurları yapılabilir.

Süleymanlı gölü sahip olduğu 182 kuş türü (Geka.gov.tr) ile bir kuş cenneti olarak anılabilir. Kuş gözlemciliği yapılabilir uygun bir yapıya sahip olmasına rağmen kuş gözlem yapıları mevcut değildir. Haziran ve eylül ayları arasında nilüfer çiçekleri de görülmeye değerdir (Resim 3). Göl sahip olduğu sarı sazan, yayın ve kaya balık çeşitleri ile amatör olta balıkçılığı yapılabilir durumdadır. Göl çevresi

foto safari için uygun ortamlar da sunmaktadır. Göl çevresi yaz dönemlerinde çoğunlukla piknik yapmak ve şehrin sıcağından kaçmak isteyenlerin uğrak yeridir. Dolayısıyla piknikçiler kaynaklı kirlilik gölü ve çevresini tehdit eden bir unsurdur (Resim 4). Kirliliği önleyici tedbirler alınmalı ve ziyaretçileri çevre konusunda bilinçlendirici düzenlemeler yapılması sürdürülebilirliğe katkı sağlayabilir.

Resim 3. Nilüfer çiçekleri

Kaynak: <https://buldan.bel.tr/yayla-golu/>

Resim 4. Süleymanlı Gölü çevre kirliliği

Kaynak: <http://www.buldandogus.com/yayla-golu-nde-istenmeyen-goruntuler-tepki-cekti/1380/>

3.2.2. Konaklama, Yeme İçme

Göl'ün hemen kenarında köy tüzel kişiliğine ait konaklamaya imkan verecek bir tesis bulunmakla beraber son dönemlerde konaklama kısmı aktif olarak kullanılmamaktadır ancak restoran kısmı ziyaretçilere hizmet vermektedir. Mevcut

konaklama tesisi restore edilerek konaklama sorunu kısmen giderilebilir. Bunun yanında Buldan il merkezine 8 km mesafede olması dolayısıyla burada bulunan 1 adet turizm işletme belgeli otel ile 1 adet belediye belgeli otel kullanılabilir. Göl çevresinde çadır kurarak kamp yapmaya elverişli alanlar mevcuttur. Köy tüzel kişiliğine ait tesisten başka göl kıyısında bulunan diğer bir restoran da ziyaretçilerin yeme içme ihtiyacını karşılayabilecek durumdadır.

3.3. Kartal Gölü

Kartal gölü ve tabiat koruma alanı 1903 metre rakıma sahiptir. Buzul çağında oluştuğu tahmin edilen bir krater gölüdür. Türkiye'nin en yaşlı karaçam ormanı kartal göl, civarındadır. Anıt ağaç sayılabilecek 250-700 aralığında yaşa sahip ağaçları görmek mümkündür. Zengin florası sayesinde doğa bilimciler için de önemli bir mekandır. Kartal gölü çevresinde Alpin bitki örtüsü hakimdir. Alpin bitki örtüsüne sahip alanlar sahip olduğu biyolojik çeşitlilik, zenginlik ve endemik bitki türleri nedeniyle korunması gereken alanlardır (Yılmaz ve Karahan, 1999).

Özel araçla Denizli'den Muğla karayolu takip edilerek önce Kale ilçesine gelindikten sonra Kale ilçesi doğu yönünde yer alan Beyağaç yolu takip edilerek Beyağaç ilçesine ulaşılabilir. Kartal gölü ve tabiat koruma alanı Beyağaç ilçesine 18 km mesafede ve güneyinde yer almaktadır. Çiçekbaba dağının kuzey yamaçlarındadır. Denizli'den Beyağaç'a kadar minibüsle ulaşılabilirken, buradan Kartal Gölüne özel araçla ulaşım sağlanabilmektedir.

3.3.1. Kartal Gölü Turizm Aktiviteleri

Kartal gölü bulunduğu konum ve sahip olduğu doğal çevre ile ilgi çekici bir yerdir. Kartal gölü ve çevresi yazın günü birlik piknik alanı olarak kullanılırken, çadırlı kamp yapmaya da elverişlidir. Piknikçilik turizmin en basit aktivitelerinden olmakla beraber çevre kirliliği açısından da tehdittir. Çevre kirliliğini önleyici tedbirler alınması, günü birlik kullanım alanlarının kontrol altında tutulması sürdürülebilirlik anlamında önemlidir. Bölgede uzun doğa yürüyüşleri yapılabileceği gibi Kartal gölü civarı gökyüzü gözlem etkinliği içinde uygun bir atmosfere sahiptir. Kartal gölüne sadece 7 km mesafede bulunan Topuklu Yaylasında her yıl Sandras Gökyüzü Gözlem Etkinliği' düzenlenmektedir (kalebeyyeg.com). Kartal gölü civarı da amatör gökyüzü gözlemcilerinin çadır kurup, gökyüzünü izleyebilecekleri uygun atmosferi sunmaktadır.

Kartal gölü civarında 7 asırdır süren Eren Günü etkinliği her yıl yoğun katılımlarla gerçekleştirilmektedir (Resim, 5). Ağustos ayının son perşembesi gerçekleştirilen etkinliğe Türkiye'nin çeşitli bölgelerinden katılım olmaktadır. Katılımcılar bir gün öncesinde Kartal Gölü civarında çadır kurarak toplanma gerçekleşir. Ertesi gün sabah saatlerinden itibaren ise katılımcılar Eren dede türbesi olduğuna inanılan yere doğru yürüyüşe geçer ve ziyaretler gerçekleşir (Kunduracioğlu, 2016). Eren günü etkinlikleri yoğun katılımı ile gerçekleşen bir aktivite olması dolayısıyla özel bir bitki örtüsüne (Alpin) sahip olan çevreye zarar verme ihtimali de yüksektir.

Zira yük kapasitesi aşılabilmektedir. Doğada gerçekleştirilen bu tür yoğun katılımlı etkinliklerin belirli bir düzen dahilinde kontrol altında gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Resim. 5 Kartal gölü Eren şenlikleri

Kaynak: Beyağaç Belediyesi

Kartal Gölü ve anıt ormanının bulunduğu alan flora yönünden oldukça zengindir. Bu bakımdan botanik turizmi içinde önemli bir bölge olduğu ifade edilebilir. Bölgede karaçam, ardıç, kara hindibağ, sarı çiçekli gazal boynuzu ve alpin bitkileri içeren flora bilimsel açıdan da öneme sahiptir. Kartal gölü civarında 200’den fazla bitki türü bulunduğu ifade edilmektedir. Anıt ormanda yer alan karaçamların en yaşlısı 1266 yıllıktır ve 1,35 metre çapa sahipken çevresi de 4.25 metredir (Denizli. ktb.gov.tr).

3.3.2. Konaklama, Yeme İçme

Kartal gölü etrafında herhangi bir yapılaşma söz konusu değildir. Dolayısıyla yemek ve konaklama seçenekleri için Beyağaç ilçe merkezi değerlendirilmelidir. Çadır kurularak göl etrafında kamp yapılabilir. Çadır dışındaki konaklama seçenekleri için 18 km mesafedeki Beyağaç ilçe merkezindeki konaklama tesisleri ile 7 km mesafedeki Topuklu yaylasındaki tesisler tercih edilebilir. Topuklu yaylası altyapısıyla karavan ve çadır kampı yapmaya elverişlidir. Aynı zamanda burada bulunan restoran da ziyaretçilerin yeme içme ihtiyaçlarını sağlamalarına katkı sağlamaktadır.

3.4. Acı Göl

Acı Göl Denizli’nin Çardak ilçesi ile Afyonkarahisar-Dazkırı ilçesi arasındadır. Tektonik bir göldür (Denizli.ktb.gov.tr). Göl çevresinde başlıca ekonomik faaliyet

olarak tarım, hayvancılık ve sazıcılık yapılmaktadır. Suyun bileşenlerinde yüksek miktarda magnezyum, sodyum klorür ve sülfat bulunması nedeniyle gölde balık yaşamaz. Ancak bu durum yöreye farklı bir ekonomik değer sunar. Acı göl Türkiye’de ham olarak sodyum sülfat üretilen nadir yerlerdendir. Adından da anlaşılacağı gibi tadı acıdır. Denizli Afyonkarahisar yolu güzergahında, Çardak ilçesini geçtikten sonra göle ulaşılabilir. Geniş bir alanı kaplamakla beraber gölün suları yazın çekilmektedir. Göl çeşitli kuşlara ev sahipliği yapar. Acı Göl civarında şimdiye kadar 203 kuş türü gözlenmiştir. Bu türlerden 22’si için kuluçka tespiti yapılmıştır. Bu kuluçka kuşlarından en önemlileri Toy ve Turna kuşlarıdır. Acıgöl’ün civarındaki pınarların bulunduğu alanlarda Turna popülasyonu kuluçkaya yatmaktadır. Flamingo, Angut, Suna, Leylek, Mısır Akbabası, Saz Delicisi, Uzunbacak, Kılıçgaga, Küçük Cılıbt, Taş Bülbülü, bölgedeki diğer kuluçka kuşlarıdır (Denizli.ktb.gov.tr). Acı Göl Kuş cenneti olarak ta bilinir.

Efsaneler turistik çekiciliğe katkı sunan unsurlardandır. Acı göl ile ilgili de bir efsane vardır (Dündar, 2019). Bu efsane ise şöyledir:

“Çardak ilçesi sınırları içerisinde bulunan Acıgöl’de yaşayan göçmen kuşlardan birisi olan ve Saka kuşu olarak da adlandırılan pelikan kuşu, bu bölgede kutsal sayılmaktadır. Bu kuş, savaşlarda cephede çarpışan Türk askerlerine, boğazında buluna keseyle su taşıdığı için halk arasında kutsal olarak kabul görmekte ve asla avlanmamaktadır.”

3.4.1. Acı Göl Turizm Aktiviteleri

Kuş cenneti olarak ta bilinen acı gölde kuş gözlemciliğine imkan verecek kuş gözlem kuleleri mevcuttur (Resim 6). Flamingolar, martı, karabatak, yaban ördeği, turna, yaban kazı, pelikan, leylek gibi göçmen kuşlar Aşağı Akpınar köyünden rahatlıkla gözlemlenebilir (Resim 7). Ayrıca Aşağı Akpınar köyü yakınlarında göl civarında çadır kurularak kamp yapılabilir. Genellikle tarım ile ilgilenen yerel halk turizm konusunda bilinçlendirilerek turizm faaliyetleri konusunda girişimciliğe yönlendirilebilirler. Gerek konaklama konusunda ev pansiyonculuğu gerekse yeme içme konusunda ziyaretçilerin ihtiyacını giderecek girişimler desteklenmeli, teşvik edilmelidir. Gölün güney doğusunda yer alan dağlar çeşitli doğa sporları açısından önemlidir. Doğa yürüyüşleri ve fotoğrafçılık yapılabilir, yürüyüş parkurları düzenlenebilir.

Resim. 6 Kuş gözlem kulesi

Kaynak: <https://www.serpmekehvalti.com/acigol-kus-cenneti/>

Resim 7. Acı Göl Flamingolar

Kaynak: Turluyorum.net

3.4.2. Konaklama, Yeme İçme

Çardak ilçesindeki konaklama tesislerinde geceleme yapılabileceği gibi çadır veya karavan kampı yapmak isteyenler ise Aşağı Akpınar civarında kamping alanlarını kurabilirler. Yemek ihtiyacı için Çardak ilçesindeki lokantalar kullanılabilir. Önceden iletişim kurularak Aşağı Akpınar köyünde Acı göl kenarındaki kır kahvesinde yöreye özgü saç kavurma yaptırılabilir. Dolayısıyla yeme içme ihtiyacını ziyaretçiler yanlarında getirerek karşılayabilirler.

3.5. Saklı Göl

Honaz ilçesi Yukarı Dağdere Köyü sınırları içerisinde, Doğal bir göl olup tatlı su gölüdür. Denizden yüksekliği 1080mdir. Denizli Ankara karayolundan Kaklık mahallesine gelmeden güney yönünde Yukarı Dağdere köyü istikameti takip edilerek mahalleye ulaşılır. Göl mahallenin batısında yer alır. Çam ormanları içerisinde küçük sessiz sakin bir ortama sahiptir. Gölün içerisinde zaman zaman suyun ve rüzgarın etkisiyle yer değiştiren küçük bir adacık bulunmaktadır.

3.5.1. Saklı Göl Turizm Aktiviteleri

Tatlı su balıklarının yer aldığı gölde sportif olta balıkçılığı yapılabilir. Doğa yürüyüşlerine uygun olan gölün çevresi yaklaşık 1 saatlik bir sürede yürünebilir. Ayrıca göl çevresinde bulunan çam ormanları da yürüyüş için uygundur. Çam ormanları içerisinde yürüyüş parkurları düzenlenmesi bu gezilerin daha sağlıklı olmasını sağlayacaktır. Göl sahip olduğu konumu itibariyle günün farklı saatlerinde fotoğraf meraklılarına harika manzaralar sunar (Resim 8).

Resim. 8 Saklı göl

Kaynak: <http://denizli.gov.tr/sakligol>

Göl çevresi günü birlik ziyaretçiler için piknik alanı olarak düzenlenmiş ve ihtiyacı karşılayabilecek altyapıya sahiptir. Piknik alanı civarında çadır kampı yapmak isteyenlere uygun alan düzenlemesi de mevcuttur.

3.5.2. Konaklama, Yeme İçme

Gölün yakın civarında konaklama tesisi bulunmamaktadır. Çadır kampçılığına uygun düzenlemeye sahip olan alanda kamping yapılabilir. Kampçılarının temel yeme içme ihtiyaçları için köy tüzel kişiliğine ait bir konteyner market hem kampçılara hem de günü birlik ziyaretçilere hizmet vermektedir.

Sonuç

Göl turizmi kavramı yaygın olarak kullanılan bir kavram olmamakla beraber son dönemlerde literatürde yer aldığı görülmektedir. Göl turizmi ziyaretçilere tekne gezileri, olta balıkçılığı, kuş gözlemciliği, doğa fotoğrafçılığı gibi çeşitli aktiviteler sunar. Göller bulundukları doğal çevre ile beraber değerlendirilmektedir. Dolayısıyla yakın çevresinde bulunan karasal faaliyetler ile gölün sunduğu suya dayalı faaliyetler beraber dikkate alınmalıdır. Gerek sundukları ile beraber yöre halkına ekonomik gerekse ziyaretçilere hedonik katkılar sağlarlar.

Denizli ili bulunduğu coğrafi konum ile önemli yerleşim yerlerinden rahatlıkla ulaşılabilir durumdadır. Sahip olduğu doğal, kültürel ve tarihi değerleri ile turizm açısından Türkiye'nin önemli merkezlerindendir. Turizmin yerel halkın yaşam kalitesine olumlu etkileri, yöre ekonomisine katkıları ve gelişmişlik düzeyini artırıcı etkileri dolayısıyla yerel yönetimler tarafından da teşvik edilmekte ve edilmelidir. Bu bağlamda Denizli gölleri ve çevresi turizm faaliyetleri açısından yüksek derecede potansiyele sahiptirler. Ancak bu potansiyelin tam anlamıyla kullanılmadığı ifade edilebilir.

Denizli gölleri, içerisinde yer aldıkları değişik etkinlikler ile ziyaretçileri kendilerine çekerek bölge ekonomilerine katkı sağlamaktadırlar. Ancak turizm hareketleri içerisinde etkin olarak yer aldıkları söylenemez. Denizli gölleri çoğunlukla piknikçileri ağırlamaktadır. Ulusal ve uluslararası çapta ziyaretçilere hitap edebilecek turistik aktivite ve alt yapıdan yoksundurlar. Bununla beraber sahip oldukları potansiyel göz ardı edilemez. Göller kapalı havza su alanları olması dolayısıyla kirlilik en önemli sorunlarıdır. Özellikle Işıklı gölü ve Acı göl çevrelerindeki tarımsal faaliyetlerden olumsuz etkilenmektedirler. Bunun yanında mesire alanı olarak da kullanılan göllerin çevreleri ziyaretçi kullanımı kaynaklı kirlilik ile de karşı karşıyadırlar.

Bu bölüme konu olan göllerin tamamı, aralarında farklılıklar olsa da koruma alını olarak ilan edilmişlerdir. Ancak kaçak avlanmalar (su ve kara avcılığı), arazi araçlarının doğal çevreyi tahrip edencesine kullanımı, bilinçsiz tarım uygulamaları bu alanlara zarar vermektedir. Bu koruma alanlarının etkin korunması öncelikle yerel halkın ve ziyaretçilerin bilinçlendirilmesi ile mümkündür. Bu amaçla yerel halka zaman zaman eğitimler, seminerler düzenlenerek, ziyaretçiler için ise uyarı levhaları asılarak çevre korunmasında bilinçlendirmeler sağlanabilir.

Denizli ili ilçeleri yerel yönetimlerinin hemen hepsinin turizm faaliyetlerine ilgilerinin olduğu bilinmektedir. Yerel yönetimlerin turizm ile ilgili çalışmalarında bu bölümde bahsi geçen göllere ayrı bir başlık açmaları önemlidir. Bu göller ve çevrelerinin turizm faaliyetlerine açılırken çevre koruma ve sürdürülebilirlikleri açısından da tedbirler dikkatle alınmalıdır. Çivril Işıklı gölü özelinde Nilüfer çiçeği turları göle ve çevresine ekonomik değer olarak katkı sunarken tura katılan tekne ve düzenlenen tur sayılarına bir kota getirilmesi doğal yaşama zarar vermeden faaliyetin sürdürülmesi için önemlidir.

Denizli gölleri ve çevrelerinin turizm amaçlı aktif kullanımını artırmak açısından yerel seyahat acentalarının buralara günübirlik turlar düzenlemeleri önemlidir. Bu turlar belirli bir takvim neticesinde gerçekleşeceği için tur güzergahındaki yerel halk ta kendi imkanları çerçevesinde hazırlık yaparak hem tur katılımcılarına sunulacak hizmetlere katkı sağlayacak hem de ekonomik fayda sağlanmış olacaktır.

Kaynakça

- Avcıkurt, C. Ve Köroğlu, A. (2008) Kırsal Turizm, Turistik Ürün Çeşitlendirmesi, Nobel
- Ceylan, M. A. (2006) Yayla Gölü (Buldan) ve Rekreasyon Potansiyeli, Doğu Coğrafya Dergisi, s. 15, 323-354
- Dündar, Z. (2019) Büyük Menderes Havzası'nda Efsanelerde Geçen Coğrafi Ögelerin Analizi: Afyon, Uşak, Denizli Ve Aydın İli Örnekleri, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yayımlanmamış yüksek lisans tezi
- Hall, C. M., & Härkönen, T. (2006). Lake Tourism: An integrated approach to lacustrine tourism system. Clevedon,: Channel View Publications.
- Karabulut, U. Ve Yıldırım, Y. (2022) Çevre Tarihi Perspektifinden Suyun Kontrolü: Işıklı Gölü Barajı, Belgi dergisi, s.24, Pamukkale Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayını, Yaz 2022/II, ss. 267-283.
- Mukayev, T.Z., Ozgeldinova, O.Z., Janaleyeva, M.K., Ramazanova, Y.N., & Zhanguzhina, A.A. (2020). Assessment of The Tourist Recreation Capacity of Lake Alakol Basin. *GeoJournal of Tourism and Geosites*, 30 (2), 875–879. <https://doi.org/10.30892/gtg.302spl13-517>
- Salim N. and Mohamed. B. (2019). The Growth of Ecotourism in Malaysia In Badaruddin Mohamed& Nurbaidura Salim (Eds.), *Alternative Tourism* (pp. 1-20). Tanjung Malim: Penerbit UPSI. ISBN: 978-967-394-315-9
- Şimşek, C. (2014) Laodikeia Çalışmaları 3 10. YILINDA LAODIKEIA (2003-2013 Yılları) Ege Yayınevi, İstanbul
- Türktaş, M. M. (2012). Denizli Efsaneleri. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Denizli: Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Wood, M. E. (2002). *Ecotourism: Principles, Practices & Policies for Sustainability* (Vol. 1): United Nations Publication. <https://wedocs.unep.org/handle/20.500.11822/9045;jsessionid=982444FE341A2BA207E6D924DFAD758B> Erişim: 27.11.2022
- Yılmaz, H. Ve Karahan, F. (1999) Alpin bitkilerin korunması ve yararlanma olanakları, Atatürk Üniv. Ziraat Fak. Derg. 30 (1), 95-103
- Buldan Kaymakamlığı ,(2022), <http://www.buldan.gov.tr/yayla-golu> adresinden elde edildi.
- Çevre ve Şehircilik bakanlığı, (2022), <https://webdosya.csb.gov.tr/db/turkce/sitalani/isikli-golu--8230-44759-20201020152210.pdf> adresinden elde edildi.
- Güney Ege Kalkınma Ajansı,(2022), https://geka.gov.tr/uploads/pages_v/isikli-ve-gokgol-sulak-alarininin-surdurulebilir-yonetimi-fizibilite-raporu-2014.pdf adresinden elde edildi.
- Güney Ege Kalkınma Ajansı, (2022), https://geka.gov.tr/uploads/current_publications_v/6344092ca20ac-buldan-ekoturizm-hedef-pazar-analizi.pdf adresinden elde edildi.
- TC Denizli Valiliği,(2022) <http://denizli.gov.tr/civril-isikli-golu> adresinden elde edildi.
- TC Denizli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü.(2022), <https://denizli.ktb.gov.tr/TR-211847/goller-ve-nehirler.html> adresinden elde edildi.
- TC Denizli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü,(2022), <https://denizli.ktb.gov.tr/TR-211852/botanik-turizmi.html> adresinden elde edildi.
- TC Denizli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü ,(2022), <https://denizli.ktb.gov.tr/TR-211854/ornitoloji.html> adresinden elde edildi.
- Kalebey Yerel Eylem Grubu,(2022), <https://www.kalebeyeg.com/sandras-gokyuzu-gozlem-etkinligi/> adresinden elde edildi.

MEKE GÖLÜ VE TURİZM POTANSİYELİ

Kadriye Alev AKMEŞE¹, Hülya KARAMAN², Yiğit BURAK³

1.Giriş

Doğal çevre, kültürel değerler, tarihsel süreçte köprü görevi gören doğal ve kültürel dokular başta turizm olmak üzere sosyal pek çok alanda önem taşıyan dinamiklerdir. Turizm, günümüzde ekonominin bacasız sanayisi olarak anılan önemli bir sektördür. Türkiye, mevsimsel çeşitlilik açısından avantaj sahibi olan bir coğrafi yapıda yer almaktadır. Bu durum, Türkiye'nin pek çok doğal yapıya ve oluşuma ev sahipliği yapmasına olanak tanımaktadır. Geçmişten günümüze tarihsel süreçte pek çok medeniyete ev sahipliği yapması da bu avantajlı coğrafi konumu ile bağdaştırılabilir.

Türkiye, tarihsel süreçte ev sahipliği yaptığı medeniyetler ve coğrafi konum avantajı sayesinde pek çok doğal ve kültürel turizm cazibe merkezini üzerinde taşımaktadır. Bazı bölgelerde bu yapılar birbirleri ile doğrudan alakalı iken bazı cazibe unsurları sadece doğal ya da kültürel kökenli olarak ortaya çıkabilmektedir.

Denizler, akarsular, şaleler, göller, volkanik oluşumlar, peri bacaları gibi aşınımlar ile ortaya çıkan doğal yapılar, doğal kaynaklarla arz oluşturulan turizmin temel araçlarındandır. Dünyada pek çok doğal oluşum, turistlerin önemli uğrak yerleri ve turizm hareketlilikleri arasında popüler tercih noktaları arasında yer almaktadır. Bu yapılar hem doğal olmaları, hem de sundukları eşsiz manzaralar ile ziyaret edenleri kendilerine hayran bırakmaktadırlar. Aynı zamanda alternatif turizm türlerine de ev sahipliği yaparak seyahatlerinde farklı beklentileri olan turistlerin de tercih noktaları olabilmektedirler.

Akarsular, manzaralarının yanı sıra özellikle rekreatif turizm çerçevesinde rafting gibi su sporlarını severlerin tercihleri arasında yer alırken bazı dağ ve oluşumlar yine tırmanma sporu severleri ya da gözlemcileri çekmektedir. Bazı göller ve

1 Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi, Beyşehir Ali Akkanat Turizm Fakültesi, alev.akmese@selcuk.edu.tr.

2 M.Sc., Konya, karamanhulya595@gmail.com.

3 Arş. Gör., Selçuk Üniversitesi, Beyşehir Ali Akkanat Turizm Fakültesi, yigitburak@selcuk.edu.tr.

çevrelerindeki oluşumlar, soyut kültürel yapı ile olan bütünlüğü ile yine rekreatif ve gastronomi turizmi severlerin tercih noktaları arasında yer almaktadır.

Göller, doğal ve güzel manzaraları, canlı yaşamı nedeniyle kuş gözlemciliği, fotoğraf çekimi, balıkçılık, avcılık, yürüyüş ve su sporları için ideal yerlerdir. Dünya üzerinde pek çok farklı oluşumda göller bulunmaktadır. Bu göllerden kimisi içerisinde yer alan yosunlar, bakteriler ve canlı organizma yapıları sayesinde pembe, açık mavi, turkuaz, yeşil ve aynı anda pek çok tonda farklı renk ile eşsiz görsel güzellik ve manzaralar sunmaktadır. Güzel manzaralarının yanı sıra farklı etkinliklere ve alternatif turizm türlerine de olanak sunmaktadır. Günümüzde doğal yaşama artan ilgi ile her gün daha fazla insan kuşları izlemek ve kuş gözlemlemek, fotoğraf çekmek ve manzara resimleri yapmak için gölleri ve çevresini ziyaret etmektedir.

Göller, deniz-güneş-kum turizminden uzak olan coğrafi bölgelerde önemli bir turizm arzı ve aracı olarak kullanılabilmektedir. Bu bölgeler turizmden daha fazla pay alabilmek için doğal ve kültürel değerlerini ön plana çıkarmaktadır. Göller ise pek çok alternatif turizm türüne ev sahipliği yaparak turist çekmede önemli bir rol üstlenmektedir. Günümüzde göller hala çok fazla turist çekse de, kuruyan göller turizmi ciddi şekilde olumsuz etkilemektedir. Aynı zamanda o bölgedeki iklimi, yaşayan organizma yapısını ve doğal çevreyi de olumsuz etkilemektedir.

Küresel ısınmanın etkisi sonucu buharlaşma, yağış azlığı ve aşırı sıcak günler ile birlikte; tarımsal kullanım, içme ve kullanma suyu ve çevresel sebeplerden dolayı su ihtiyacının artması göllerin kurumasına zemin oluşturmaktadır. Bu durum hem ekolojik hem de ekonomik açıdan sorun yaratmakta ve doğal alanların varlığını tehdit etmekte, turistik açıdan kullanımını ve görünümünü olumsuz etkilenmektedir.

Bu bilgiler ışığında bu çalışma kapsamında dünyanın “nazar boncuğu” olarak anılan Meke Gölü’nün maruz kaldığı ekonomik ve ekolojik sorunlar, yok olma tehlikesi ve bu sorunların önlenmesi için alınması gereken önlemler ele alınmıştır. Göl ve çevresindeki turizm etkinliklerinden bahsedilerek bölgenin turizm olanaklarının olumlu ve olumsuz yanları ele alınmıştır. Ayrıca gölün temel ekolojik yapısı üzerinde tehdit oluşturan unsurlar ve bölgede göl turizmi çerçevesinde gerçekleştirilebilecek turistik faaliyetler bu bölümde ele alınan temel konuyu oluşturmaktadır.

2. Tarihi ve Kültürel Değerleri

Tarihsel ve kültürel yapı, bir bölgede geçmişten günümüze yaşayan medeniyetler çerçevesinde oluşan somut ve soyut kültürel değerler ile ortaya çıkan toplumsal özellikler bütünüdür. Bir toplumun kültürel yapısı, o toplumun yaşadığı coğrafi bölge ve o bölgede yaşayan geçmiş uygarlıklar ile doğrudan alakalıdır. Bu bölgede yaşayan medeniyetler çerçevesinde gelişen etkileşimler, toplumsal kültürel değerleri oluşturmaktadır.

Tarihsel süreçte ilk çağlardan itibaren insan toplulukları genellikle su kaynaklarının çevresinde yaşam alanları kurarak yerleşik hayata geçmişlerdir.

Su; tarım, hayvancılık, temizlik, toplumsal yaşam, ticaret gibi pek çok konuda toplumların yaşamlarını kolaylaştıran önemli bir kaynaktır. Ticaret ağları suyuolları ile sağlanırken tarımsal faaliyetler de su kaynakları ile etkin gerçekleştirilmektedir. Aynı zamanda avcılık ile su kaynağının sunduğu gastronomik besin kaynaklarından da yararlanılmaktadır. Bu nedenle toplumsal oluşumlar, medeniyetler, yerleşik hayat, kültürel dokular ve su kaynakları arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır.

Meke Gölü, Konya ili Karapınar ilçesi bölgesinde yer alan ve yüz milyonlarca yıl geçmiş olan volkanik temelli bir göldür. Volkanik bölgelerin önemli özelliklerinden birisi, topraklarının zengin mineral yapısı içermesi nedeniyle tarım açısından avantaj sağlamasıdır. Meke Gölü ise hem volkanik oluşum olması hem de su kaynağı olması açısından tarihsel süreçte önemli bir toplumsal kaynak olarak kullanılmış ve kültürel değer yaratmıştır.

2.1. Konya-Karapınar Bölgesi Tarihi ve Kültürel Değerleri

Konya, tarihsel süreçte coğrafi yapısı ve konumu ile medeniyetlerin beşiği olarak anılan önemli bir ilimizdir. Geçmişten günümüze Anadolu'da yer alan pek çok ticaret yolunun önemli geçiş noktalarındandır. Coğrafi yapısı ile Anadolu'da yer alan neredeyse bütün medeniyetler tarafından yerleşim yeri olarak kullanılmasının yanı sıra Selçuklu Devleti'nin uzun yıllar boyunca başkentliğini yapan önemli bir şehirdir. Selçuklu Devleti'nden sonra Osmanlı döneminde de değerini yitirmeyen ve Türk-İslam yapısını mimari dokusunda da yoğun şekilde kullanan Konya, geçmişten günümüze her dönemin parlak kentlerinden birisi olarak varlığını sürdürmektedir. Günümüzde hala başta Selçuklu dönemi eserleri olmak üzere Osmanlı dönemi ve daha eski medeniyetlere ait eser ve kalıntılarla önemli mimari yapılara ev sahipliği yapmaktadır. Konya iline ait önemli mimari, doğal ve kültürel yapıları tespit etme amacı ile Konya Turizm Platformu'na bir araştırma anketi yapılmıştır. Bu anket sonuçlarına göre, Konya ilinde yer alan tarihi, doğal ve kültürel yapılar arasında ilk yedi tanesi şu şekilde sıralanmıştır (Kültür, Turizm ve Tanıtım Sektörü Raporu 2014, s.10):

1. Hz. Mevlana Türbesi: İnanç turizmi kapsamında yerli ve yabancı turistler tarafından ziyaret edilen, Hz. Mevlana Celaleddin Rumi'nin kabrinin de yer aldığı önemli mimari, tarihi ve kültürel değerdir.
2. Meke Gölü: Dünyanın nazar boncuğu olarak da anılan, yüzyıllar öncesi volkanik oluşumlar ile ortaya çıkan doğal bir göldür.
3. Çatalhöyük: İnsanlığın tarihine ışık tutan ilk yerleşim yerlerinden biridir.
4. Nasreddin Hoca Türbesi: İlmi ve mizahı bir arada yaşayan ve yaşatan, Selçuklu döneminde yaşamış efsanevi bir halk kahramanıdır.
5. Tınaztepe Mağarası: Dünyanın en uzun ve eski doğal mağaralarından biridir.
6. Alaaddin Camii: Konya'nın merkezinde, Alaeddin tepesi üzerine inşa edilmiş, Selçuk döneminin en eski eserleri arasında yer alan önemli bir yapıdır.

7. Yerköprü Şelalesi: Bozkır iklimi ile su kaynakları açısından dezavantajlı bir konumda olan Konya ilinin turist çeken önemli akarsu ve şelale kaynaklarından biridir.

Yapılan ankete göre, ikinci sırada yer alan Meke Gölü, İç Anadolu bölgesinin merkezinde olan Konya iline bağlı olan Karapınar ilçesinde bulunmaktadır. Karapınar, Konya ilinin yaklaşık olarak 95-97 km doğusunda yer alan, Konya-Ereğli Ovası'nın Obruk Platosu'na doğru yerleşen Sultaniye Ovası'nın güneyinde ve Karacadağ eski volkanik dağının batısında yer almaktadır (Aycan,2012, s. 7-8). Karapınar ilçesi, Konya bölgesinde yer alan, tarihi, doğal ve turistik eserlerin yoğun olarak yer aldığı bölgelerden birisidir. İlçede; Ali Tepesi Hüyüğü, Gözlük Tepesi, Tepesi delik, Kahvelti tepesi, Kuzu tömeği, Küçük Sırçan (Kellenin) Büyük Sırçan Gögezli Tepesi gibi yapılar yer almaktadır. Aynı zamanda Çimli tepe, Yassı Hüyük, Eşek Tepesi, Kayacık Hüyükleri ve İlbizlik Tepesi gibi doğal tarihi oluşumlar bulunmaktadır. Volkanik patlamalar ile oluşan çukurların sular ile dolması sonucu oluşan ve içeriğindeki mineral yapısı nedeniyle suları acı olan Acıgöl ve dünyaca tanınan doğa harikaları arasında yer alan Meke Gölleri de Karapınar ilçesinde bulunmaktadır (<http://karapinartso.org.tr>). KEYAR (Konya-Ereğli Yüzey Araştırma) projesi 2016 yılında Karapınar'ı düzenli ve sistematik olarak incelemeye başlamıştır. Proje kapsamında bölge 2016 yılından bu yana bu incelenmeye devam etmektedir (Maner 2019). Proje ile günümüze kadar Karapınar'da 25 alan sistematik olarak araştırılmıştır. Ancak kraterler, Meke Gölü ve Meke Dağı çevresindeki alanda herhangi bir arkeolojik kalıntıya rastlanmamıştır (Genceoğlu,2020,s.176).

2.2. Meke Gölü

Meke Krater Gölü, volkanik oluşum gösteren bir göldür ve Karapınar ilçesinin güney doğusunda yer almaktadır. Karapınar ilçesi ile uzaklığı ize yaklaşık olarak sekiz kilometredir. Tabiat harikası Konya ili Karapınar ilçesinde 493 hektar arazi üzerinde bulunan ve 1998 yılında tabiat anıtı ilan edilen Meke gölü, volkanik patlama sonucu oluşan volkanik bir krater gölüdür. Göl, volkanik patlamalar sonucu oluşan kraterin daha sonra sular altında kalmasıyla oluşmuştur. Başka bir patlamadan sonra lav ve magma püskürtüleri ile oluşan maar (kabarmış krater yapısı) ile genişleyen bir volkanik koni bulunmaktadır. Meke Maar, Pleistosen'den başlayarak iki aşamada gerçekleşen volkanik aktiviteler ile ortaya çıkmıştır. Birinci aşamada, volkanik patlama ile oluşan geniş bir krater, daha sonra suyla kaplanmış ve bir göl haline gelmiştir. Ortalama 8000 yıl önce meydana geldiği düşünülen ikinci volkanik patlama sonucunda gölün ortasına koni biçiminde bir yapı oluşmuştur (Kurt,Bölükbaşı, Özdeniz ve Özbey, 2013,s.49; <http://www.konya.gov.tr/>). İki farklı dönemde gerçekleşen patlamalar sonucunda oluşan gölün orta bölgesinde "Meke" adı verilen ve şiddetli yağmurları emecek yapıda toprak yapısı içeren volkanik bir tepe bulunmaktadır. Tarihsel süreç içerisinde volkan küllerinin sönmesi sonucu ortaya çıkan bu tepe oluşumunun hemen yakınında küçüklü büyüklü yapıda üç

tepe daha bulunmaktadır (Karapınar ilçe raporu,2019,s.23). Gölün krater deliğinin uzunluğu ve genişliği sırasıyla 800 ve 500 m'dir. Yağış bol olduğunda derinliği 12 metreyi bulan gölün derinliği ortalama 1 metreyi bulmaktadır. Gölün deniz seviyesinden yüksekliği yaklaşık olarak 980 metre civarındır. Meke Gölü, mineral yapısı açısından yüksek tuz oranına sahip bir göldür. Aynı zamanda su seviyesi açısından da oldukça sığ yapıdadır. Meke Gölü, volkanik patlamalar sonucunda uzun oluşum süreci ile dünyada ender karşılaşılan bir yapı ve oluşum süreci ile dikkat çekmektedir. Aynı zamanda bu volkanik oluşum göle görsel bir güzellik de saplamıştır. Bu güzel görsel yapısı ile Meke Gölü “dünyanın nazar boncuğu” olarak anılmaktadır(Aycan,2012, s.7).

Görsel 1. Meke Gölü

Kaynak: <https://www.kulturportali.gov.tr/>

Meke Gölü, dünya volkanik haritası içerisinde Türkiye’de yer alan Orta Anadolu Volkanik sisteminin en önemli parçasıdır. Çift aşamalı oluşumu ile dünyanın en ilginç volkanik yapılarında biri olarak bilinen ve görsel güzelliği ile volkanik harika olarak anılan Meke Gölü, “Konya Karapınar Potansiyel Jeopark Alanı”nın en önemli doğal harikası olarak görülmektedir (<https://www.arkeolojikhaber.com>). Meke Krater Gölü, 1989 yılında koruma altına alınmak ve doğal yapısını yaşatmak için birinci derecede doğal sit alanı olarak ilan edilmiştir. Sit alanı ilan edilmesinden yaklaşık on yıl sonra, 1998 yılında ise tabiat anıtı ilan edilmiştir. 2003 yılında küresel ısınma nedeniyle göl yapısında değişiklikler meydana gelmesi sonucunda gölün korunması amacı ile bölgede yeni kuyu açılması yasaklanmıştır. 2005 yılında ise Uluslar arası Sulak Alanların Korunmasını içeren sözleşme ile koruma altına alınmış ve RAMSAR alanı olarak ilan edilmiştir(Kop Bölgesi Turizm Master Planı, s.41; Aycan,2012, s.8; <https://tr.wikipedia.org>).

Dünya’nın ‘nazar boncuğu’ yanlış tarım politikaları, önüne geçilemeyen sulama kuyuları, yer altı sularının çekilmesi, küresel ısınma ile mikro iklimlerin değişmesi, yıllık düşen yağmur suyu miktarının azalması, yıllık sıcaklık ortalamasının yükselmesi sonucu buharlaşmanın artmış olması nedenleriyle kurumaya başlamıştır (Ökten, 2012, s.87; Maç,2006, s.5). Hemen her yıl gölün kuruduğu basına yansımaktadır. Bölgede yer üstü ve yer altı sularının azalması

sonucu oluşan tahribatın da her geçen yıl artarak devam ettiği görülmektedir (<https://tr.wikipedia.org>).

Görsel 2. Meke Gölü

Kaynak: <https://www.trthaber.com/>

2.3. Mitler ve Efsaneler

Kültürel turizm, tarihsel doku ile ortaya çıkan hikayelerin nesiller boyunca aktarılması sonucu sosyolojik açıdan da önem taşıyan bir olgudur. Özellikle soyut kültürel miras, kültürel hikâyelerin yaşatılması ile varlığını korumaktadır. Turistik yapı, olgu ve motiflerin hikâyeleri ise bu varlıkları yaşatan önemli değerlerdir.

Dünyanın ‘nazar boncuğu’ olarak anılan Meke Gölü, yüzyıllar alan oluşum süreci, dünyanın var oluşundan beri süregelen volkanik patlamaların bir dönem yaşandığı alan olması gibi coğrafi özelliklerinin yanı sıra farklı efsaneleri de bünyesinde barındırmaktadır. Bu efsanelerden biri göl üzerinde yaşanan umutsuz bir aşk hikayesi ile ilgiliyken diğeri ise gölün ismi ile ilgilidir. Efsanelerden ilki şu şekildedir (<https://www.aksam.com.tr>; <https://gezimanya.com>):

‘Meke Gölü’nün bugün bulunduğu Karapınar ilçesindeki bölge civarında çok uzun yıllar önce Barata adında bir beylik hüküm sürmekteymiş. Beyliği, acımasız hükümleri ile nam salan ‘zalim sultan’ diye bilinen Barat adında bir bey yönetiyormuş. Barat Bey’in annesi onu doğururken hayatını kaybeden, güzel mi güzel bir kızı varmış. Kızının adı ise Melike’ymiş. Melike, annesi onu doğururken öldüğü için babası ile yalnız büyümüş bir genç kızmış. Melike’nin Meke adında yağız delikanlı bir at uşağı varmış. Melike bir bey kızı, meke ise onun at uşağıymış. Ancak bu sınıfsal ayrıma rağmen iki genç umutsuz bir aşka düşmüşler. Kavuşmaları imkansız olan bu iki gencin aşkı zamanla kara sevdaya dönüşmüş ve Meke’yi

hastalıktan yataklara düşürmüştür. Bir kurban bayramı arifesi, Melike'nin rüyasına onu doğururken ölen annesi girmiş ve kızına umutsuz aşk yaşadıkları, onun aşkından yataklara düşen sevdiği Meke'yi alıp uzaklara kaçmasını söylemiş. Melike sabah uyanınca hemen Meke'nin yanına gitmiş ve sevdasından ölüm döşeğine düşen sevdiğini alıp birlikte babasının beyliği olan Barata'dan kaçmışlar. Melike'nin babası Barat Bey çok geçmeden biricik kızının Meke ile kaçtığını anlamış ve onları bulup yakalamaları için peşlerine emrindeki yaverlerini göndermiş. Sevdasından hastalanan Meke ve Melike çok uzaklaşmadan Barat Bey'in yaverleri onlara ulaşmışlar. Yaverler gençleri yakalayacakları sırada gençler başlarına gelecekleri anlayarak birbirlerine sıkıca sarılmışlar. İşte o anda olan olmuş...Meke ile Melike birbirlerine sarıldıkları sırada yaverler yakalamadan hemen önce iki sevdalının altlarındaki toprak mucizevi bir şekilde çökerek göle dönüşmüş. Melike, yüzerek gölün kıyısına çıkarmaya çalışırken sevdiği Meke'yi kaybetmiş. Melike acı ve keder içinde sevdiğini ararken gölün tam ortasında aniden bir volkan meydana gelmiş. Bu volkan ile oluşan göl, Melike'nin sevdiği Meke'yi içine çekmiş. Melike ise o anda Meke'nin sulara çekildiğini görerek sevdiğini kaybetmenin acısı ile delirerek kratere bakıp kalmış. Barat'ın yaverleri Melike'yi volkanın başında aklını yitirmiş halde kratere bakarken bulmuşlar. Her şey bir anda alt üst olmuş ve göl kavuşamayan sevdalılardan Meke'nin mezarı olmuş. İşte o gün bu gündür Melike'nin her kurban bayramı sabahında Meke'ye gelerek sevgilisini bulmak için aradığı rivayet edilir.”

Efsanevi umutsuz aşk hikayesinin yanı sıra gölün adını o bölgede yaşayan meke kuşlarından aldığı da rivayet edilmektedir (<https://tr.wikipedia.org>).

2.4. Gastronomik Değerleri

Gastronomi, turizm motivasyonunu artıran önemli alternatif turizm türlerinden birisi olarak özellikle günümüzde sıklıkla incelenerek turistik destinasyon tercihinde ön planda değerlendirilmektedir. Bir bölgenin gastronomik yapısı, o bölgenin soyut ve somut kültürel değerlerinin, coğrafi yapısının, inanışlarının, örf ve adetlerinin önemli göstergeleridir. Konya bölgesi uzun yıllar boyunca pek çok medeniyete ev sahipliği ve Selçuklu Devleti'ne başkentlik yapmasının etkisi ile zengin bir mutfak kültürüne ve gastronomik alt yapıya sahiptir. Bölgede kültürel zenginliğin etkisinin yanı sıra doğal oluşumlar da gastronomik çeşitliliğe katkı sağlayan ürünler sunmaktadır.

Meke Gölü, Karapınar ilçesindeki kültürel kökenli gastronomik değerlerin yanı sıra volkanik yapısı ve tuz minerali bakımından zengin içeriği ile bölgeye uzun yıllar önemli bir maden sunmuştur.

Küresel ısınmanın etkisi ile ortaya çıkan iklimsel değişiklikler, kuraklığı da tetiklemektedir. Meke Gölü, temelde volkanik oluşum ile meydana geldiğinden krater bir alt taban yapısına sahiptir. Kuraklığın etkilerinin hissedilmesi ile gölde bulunan sığ suyun da buharlaşmaya başlaması ile gölde genel olarak bir kristalleşme ve tuzlanma oluşmuştur(Ökten, 2012, s.87). Gölün tuzlu suyu,

yeraltı suyundan kaynaklanmaktadır. İnandık 'a göre Meke Gölü'nün diplerinde kaynaklar bulunmaktadır ve göldeki tuz oranının artmasını bu kaynak suları etkilemektedir (Maleki,2013, s.7). Meke Gölü, K, Mg, Na, Ca klorür ve sülfatları bakımından zengindir. Göl uzun yıllar tuz madeni olarak kullanılmıştır(Öztürk ve Horosan,2020,s.793).

3. Planlama ve Yönetim Konuları

Turizm, kültürel ve doğal değerler ekseninde genişleyen bir yapıya sahip olduğu için, arza konu olan tüm bu değerlerinin korunması, planlı ve programlı olarak kullanılması, yönetilmesi konusunda hassasiyetle ele alınması gereken bir disiplindir. Bu bağlamda Meke Gölü açısından dikkat edilen planlama ve yönetim konuları genel çerçeveleri bu kısımda ele alınmıştır.

3.1. Göl Ekolojisini Tehdit Eden Faktörler

Meke krater gölünün bulunduğu alan ve havzanın günümüzde en temel sorunu su kaybıdır. Meke Gölü alanında ortaya çıkan su döngüsünden kaynaklanan fazla buharlaşma ve yüksek oranda buharlaşmaya rağmen yağışların beklenen düzeyde olmaması, bölgenin potansiyel su kapasitesini de azaltmaktadır. (Mevka, Meke Gölü Tabii Varlıklarının Korunumunun Planlanması, 2012,s.25). Konya bölgesi bozkır iklimi ile normalde çok fazla yağış çekmemektedir. Küresel ısınma ve iklimsel değişiklikler ile yağış konusunda normalden de az yağış alan bölgede tarımsal faaliyetler çerçevesinde düzensiz ve aşırı su kullanımı ortaya çıkmaktadır. Palansız yapılan tarımsal etkinlikler, orantısız su kullanımını tetiklemektedir. Bu durumda az yağış alan bölgede yer altı suları da gereğinden fazla kullanılarak hem yer altı hem de yüzey su seviyesi her geçen gün düşmektedir. Bu durum tüm yer altı sularını etkilediği gibi, doğal bir cevher olan ve koruma altında olan Meke Maarı'nın da sularının çekilmesine neden olmaktadır(Güler ve Timur, 2007,s.11).

Bölge iklim özellikleri nedeniyle üretim açısından kuru tahıl tarımına ve mera hayvancılığına olanak sunmaktadır. Ancak 2000'li yıllar itibariyle bölgenin üretim şartlarına çok da elverişli olmayan, daha fazla sulama gerektiren mısır, yonca, şekerpancarı gibi ürünlerin yoğun yer altı su kaynakları kullanılarak yetiştirilmeye başladığı görülmektedir. sulu tarımdaki bu artış, kuru tarıma elverişli yapısı ile bilinen bölgede gereğinden fazla yer altı ve yüzey su kaynağı kullanımını artırarak doğal yapının ve kaynakların hızlı bir şekilde bozulmasına, yok olmasına neden olmaya başlamıştır. Yağışların normalden daha düşük seyretmesi ile bu durumun daha da kötü seyretmesini tetiklemektedir (Mevka, Meke Gölü Tabii Varlıklarının Korunumunun Planlanması, 2012, s.25). Bölge, Türkiye'nin önemli tahıl ambarlarından ve üretim merkezlerinden biridir. Ancak tarım arazilerinin üretilen ürünler konusunda yanlış politikalarla yönetilmesi, bölgenin hızlı bir şekilde çölleşmesine neden olabilecektir (Güler ve Timur, 2007,s.11).

Meke Gölü ve çevresi, bazı kuş türlerinin çoğalma bölgesidir. Bazı kuş türleri ve suyun kendi içinde yer alan mikrobiyolojik hareketlilikler dışında bölgede canlı

yaşamı mevcut değildir. Gölün kuruması ve suyunun çekilmesi ile hem bölgeyi üreme merkezi olarak kullanan kuş türleri hem de göldeki yaşam tehdit altında kalmaktadır. Doğal yapıda meydana gelen bu tahribat, önemli bir doğal kaynağı yok etmekle kalmayıp, canlıların yaşamı için de tehdit oluşturmuştur (Öztürk ve Horosan, 2020, s.793).

Yağışların düşmesi ve göl suyunun çekilmesi ile birlikte göl suyunda kirlenme ortaya çıkmıştır. Bu kirlilik nedeniyle göl suyunda köpürmeler meydana gelmiştir. Göl suyu çekildiği için yüzeyde adacıklar ortaya çıkmış ve tabanda çamurlaşma başlamıştır. Bilim insanları yaptıkları incelemeler sonucunda Meke Gölü'nün jeolojik yapısı ve suyun kimyası düşünüldüğünde gölde köpüklenmenin ortaya çıkmasının mümkün olmadığını, oluşan köpüklenmenin gölde meydana gelen kirlilikten kaynaklandığını belirtmişlerdir (Ökten, 2012, s.87).

Genel olarak göllerimizi tehdit eden faktörler için almamız gereken önlemler şu şekilde sıralanabilir (Çakar, Gülgün ve Yazıcı, 2021, s.87):

- Göl kirleticilerinin tespiti ve atık su arıtma sistemlerinin devreye alınması, atık su arıtma tesislerinin altyapısının tamamlanması, bu konuda gerekli yaptırımların güçlendirilmesi, mevcut kirliliğin temizlenmesi ve göllerin rekreasyonuna yönelik araştırmaların yapılması,
- Göl içindeki su sirkülasyonunu sağlamak için göle uygun su kaynaklarından temiz su alımının sağlanması,
- Pancar ve mısır gibi bitkilerin çok fazla su tüketmesi nedeniyle ekim portföyünü değiştirerek göl çevresi çiftçilerini susuz tarıma uygun ürünler dikmeye teşvik etmek ve desteklemek,
- Bölgede yaşayan insanlara sulak alanların önemini anlatmak ve eğitici eğitimlerle bilinçlendirmek,
- Yöre halkının sazlıklardan elde ettiği geliri artırması için iş imkanları araştırmak,
- Gölün kaynaklarını tüketmek yerine gölü koruyarak yöre halkının gelir düzeyini artıracak yeni üretim modelleri oluşturmak, farklı alanlarda istihdam sağlayacak projeler oluşturmak,
- Göllerin rekreasyonu konusunda çalışmalar yapmak, turistlerin ilgisini artıracak tanıtım videoları, belgeseller, reklamlar ve spotlar hazırlamak ve kuş gözlemciliği turizmini başlatmak,
- Gölün avlanma alanı olarak kullanımına ilişkin revize ve değişiklikler yapmak, av hayvanlarının popülasyonunun artmasına yardımcı olmak için gölde avlanmanın belirli bir süre yasaklanması ve bu konuda avcılarının bilinçlendirilmesi,
- Göl çevresinde yaşayan yaban hayatının korunmasını ve sürdürülebilirliğini sağlayacak tedbirleri almak,

- Gölü besleyen yer altı kaynaklarının tarım amaçlı olarak kaçak kuyu açılmasının önlenmesi, mevsimsel yağışların olmaması nedeniyle çoraklaşan bölgelerde tarım arazilerinin kullanılmasına izin verilmemesi ve bu alanların tekrar sulak alana dönüştürülmesine yönelik uygulamaların yapılması.

Bir gölün kuruması, sadece bitki ve hayvanlar için değil; insan sağlığı açısından da sorunlara neden olabilmektedir. Özellikle tuzlu göllerin kuruması, halk sağlığı açısından tehlike oluşturabilir. Çünkü gölün yüzeyindeki tuz kabuğundan gelen tuzlar, kum ve toz fırtınalarıyla yayılmaktadır. Bu kum ve toz fırtınaları solunum problemlerinde, astım krizlerinde, akciğer hastalıklarında ve ilgili enfeksiyonlarda artışa neden olabilir(Tussupova, Anchita, Hjorth ve Moravej, 2020, s.2).

4. Turistik Aktiviteler ve Algılar

Göller, turizm arzı açısından dezavantajlı bölgelerde turist potansiyelini artırmak için kullanılan önemli turizm araçlarından biridir. Göl ve akarsular üzerinde, çevresinde gerçekleştirilecek rekreatif, gastronomik ve özel ilgi turizmine yönelik etkinlikler ile bölgeye turistlerin daha fazla gelmesi sağlanabilmektedir. Avcılık, kuş gözlemciliği, farklı su sporları, gastronomik ürünlerin değerlendirilmesi, su altı incelemeleri gibi etkenler ile farklı zevk ve tercihe sahip turist kitleleri bölgeyi tercih edebilmektedir. Bu bölümde Meke Gölü turistik aktiviteler ve algılar çerçevesinde incelenmiştir.

4.1. Göl Etrafında Flora-Fauna Hayatı ve Kuş Gözlemciliği

Dünya üzerinde yer alan sulak alanlar, yaşanan iklimsel değişiklikler, tarım faaliyetlerine dayalı plansız üretimler, hızlı, düzensiz ve çarpık kentleşme gibi pek çok nedenden kaynaklanabilecek değişikliklere karşı son derece hassastırlar. Bu nedenle sulak alanlar ciddi var olma tehlikesi altındadırlar. Meke gölü, volkanik yapısının sağladığı tüm karakteristik özellikleri taşıyan önemli bir doğal oluşumdur. Tuzlu bir yapısı olduğundan içinde yaşayan biyolojik çeşitlilik fazla değildir (Akgöz,2017,s.203). Göl, volkanik aktiviteler neticesinde bir oluşum seyri gösterdiğinden suyu acı denilebilecek yapıdadır ve su magnezyum ve sodyum sülfat içermektedir. Suyun bu yapısı, gölde yaşayan biyo-çeşitliliğin az olmasının temel nedenlerindendir (Kop Bölgesi Turizm Master Planı, s.41).

Bölgede step iklimine ait bitki örtüsü yer almaktadır. Bunlar; geven, sığır kuyruğu, üzerlik otu, papatya, şebboy, gelincik, yonca gibi bitki türlerini içermektedir. Gölün kıyı bölgelerinde ise seyrek yapıda sazlar ve tuzlu suda yaşayabilen su bitkileri yer almaktadır. Gölün tabanı ve çevresi volkanik küller içermektedir. Bu küllerin gün ışığını daha fazla emme kapasitesi vardır. Bu durum göl ve yakın çevresinin mikro-klima etkisiyle daha sıcak olmasını sağlamaktadır. Bu sıcak yapı, göl çevresinde sıcak iklimlere özgü bazı sürüngenlerden Bozkır keleri, dikenli keler ve tıknaz kertenkele türlerinin bulunmasına olanak sunmaktadır (Ramsar Alanı Değerlendirme Raporu,2008,s.104). Meke Gölü ve çevresinde çok sayıda Amfibi ve

sürünge türlerine rastlanmaktadır (Candan, Caynak, Kumlutaş, Özender ve Ilgaz, 2020, s.449).

Kurt, Bölükbaşı, Özdeniz ve Özbey(2013:47), 2012 yılında floristik yapının belirlenmesi ve süksesyon evrelerinin değerlendirilmesi amacıyla yapılan arazi çalışmasında, bitki örnekleri periyodik olarak toplanmış ve gözlemlere dayalı bazı kayıtlar tutulmuştur. 65 familyaya ait 302 tür ve infraspesifik takson, saha çalışmaları ve literatür taramalarına dayalı olarak tanımlanmıştır. Bölgenin tür sayısı bakımından en zengin cinsi *Bromus* ve *Centaurea* cinsidir. Bölgede İran-Turan kökenli 52 tür çoğunluğu oluşturmaktadır. Alanda yirmi yedi endemik bitki türü belirlenmiş olup, alanın endemizm oranı %9'dur. Bu oran Türkiye florası ortalamasından düşüktür. Bunun en önemli nedeni bölgenin büyük ölçüde tarım ve otlatma baskısı altında olmasıdır. Meke Maar'ı etrafında yer alan düz alanlarda gerçekleşen aşırı otlatma nedeniyle bölge floristik yapısı bozulmakta ve üzerlik, zootik doruk gibi baskın türler meydana gelmektedir. Meke Maar'ı da içine alan Konya Kapalı Havzası'nda yanlış tarımsal faaliyetler ve vahşi sulamalar sonucunda havzada yer altı suları üzerindeki baskı artmış ve su seviyesi çoğu yerde 200 m düşmüştür.

MEVKA'nın (2012:26-27) yaptığı bir araştırmada bölgede yer alan flora ve fauna yapısına yönelik varlıklar, gözlemler ve örnek alınan bitki türleri, daha önce yapılmış olan çalışmaların incelenmesi verilerine dayanarak düzenlenmiş ve listelenmiştir. Bu listeye göre bölgede seksen iki familya ve bu familyalara ait dört yüze yakın cins ve altı yüz on altı çeşit bitki tespit edilmiştir. Tespit edilen taksonlardan 102 tanesi endemiktir. Araştırma bölgesi ve çevresinde bulunan bitki taksonları, Türkiye'de geniş alanlarda varlık gösterebilen türler olarak belirlenmiştir.

Meke Gölü'nde, 2000'li yılların başlarında iki yüze yakın farklı kuş türü yaşarken, bu sayı günümüzde yirmi civarına kadar gerilemiştir. Son yıllarda azalan yağışların da etkisi ile su seviyesi düşen gölde kıyı bölgelerin çamurlaştığı ve kirliliğin ortaya çıktığı görülmektedir. Aynı zamanda bölgede tarımsal faaliyetler için vahşi sulama yapan çiftçiler nedeniyle taban suyundan da beslenemez hale gelen göl, tamamen kurumak üzeredir (Ökten, 2012, s.87). İklim değişikliği, azalan yağışlar, artan sıcaklık, açık hava rekreasyon kaynaklarının arzı üzerinde yaratacağı baskı ve çevresel değişiklikler ile doğaya dayalı turizm faaliyetlerini doğrudan etkileyecektir. Örneğin aşırı sıcaklıklar ve kuraklıklar, özellikle göllerdeki biyolojik çeşitlilik ve su seviyeleri için kritik tehditler oluşturarak destinasyon çekiciliğini olumsuz etkilemektedir. İklim değişikliği, doğa temelli turizm için kritik bir öneme sahip olan biyoçeşitlilik için de tehditler oluşturmaktadır; yaban hayatın azalmasının veya tür kayıplarının birçok destinasyonda turistik ziyaretleri etkilemesi beklenmektedir (Aleaddinoğlu ve Rol, 2022:160; Scott, Gössling ve Hall, 2012: 221).

4.2. Gölün Turizm Potansiyeli

Bu başlık altında gölün turizmden pay alabilmesi için etkin olarak yararlanılabilecek özellikleri incelenmiştir.

4.2.1. Doğa yürüyüşü (Trekking)

Alternatif turizm türleri arasında yer alan rekreasyon turizmi çerçevesinde trekking, son yıllarda doğa severlerin tercih ettiği bir spor ve turizm türüdür. Bireylerin dinlenmek, stresten kurtulmak, temiz hava ile buluşmak ve spor yapmak için tercih ettiği, günü birlik ya da daha uzun süreli rotalarda takip edilebilen, ulusal ya da uluslar arası çerçevede turistik hareketlilikler olarak gerçekleştirilebilen yürüyüş sporudur. Genellikle profesyonel rehberler eşliğinde doğal bir alanda gerçekleştirilmektedir.

Konya doğa yürüyüşü severler için önemli iki doğal oluşum ve güzelliğe sahiptir. Beyşehir gölü, Türkiye'nin en büyük tatlı su gölüdür ve Konya sınırları içinde yer almaktadır. Trekking için önemli rotasyonlardan birisidir. Meke Gölü'nde volkanik yapısı ve doğal güzelliği ile Konya sınırları içinde doğa yürüyüşü açısından oldukça elverişli ve tercih edilen bölgelerden biridir (Uluslan ve Batman,2010,s. 249).

Polat ve Önder (2006:58), doğa yürüyüşü için Meke Gölü'ne yönelik bir araştırma gerçekleştirmiştir. Bu alan volkanik etkileşimler sonucu ortaya çıktığından tüflerle kaplıdır ve bu tüfler yürüyüş etkinliği için farklı nadir özellikleri bir arada sunmaktadır. Meke gölü çevresinde yer alan su ve enerji kaynakları, sağlık tesislerinin yer alması ve haberleşme olanaklarının gelişmiş olması bölgenin doğa yürüyüşü gibi etkinliklerde tercihinde önemli rol oynamaktadır. Araştırma kapsamında yapılan sorgulamalarda “Doğa yürüyüşü” etkinliği için belirlenen “Uygun” alanların miktarının ortalama iki yüz otuz kilometre kare olduğu, “Koşullu Uygun” alanların miktarı ise ortalama doksan kilometre kare olduğu bulgularına ulaşılmıştır. Yapılan çalışma ile bölgede doğa yürüyüşü rotası çizilmek amaçlanmıştır. Bu amaçla bölgede yürüyüş etkinliğine yönelik bir harita belirlenerek yürüyüş rotası belirlenecektir. Bu rotalar ile birlikte yürüyüş etkinlikleri için günü birlik ya da birkaç gün konaklamalı turlar uygulanabileceği ön görülerek farklı yürüyüş etkinlikleri alternatifleri planlanabilecektir.

Bölgeye yönelik yapılacak akademik ve coğrafi araştırmalar ile turizme katkı sağlayacak bulgular elde edilebilecektir.

4.2.2. Foto safari

Turizmin önemli arz kaynaklarının başında doğal ve kültürel değerler, güzellikler dikkat çekmektedir. Bir doğal oluşumun turistik değer niteleyebilmesi için ulaşılabilir olması, güzel bir doğa manzarası, görünümü sunması önem taşımaktadır. Bu sayede turistlerin dikkatini çekerek görülmeye değer bir yapı olmaktadır.

Meke krater gölü, iki aşamalı volkanik oluşum sürecinin etkisi ile yüksek açıdan bakıldığında nazar boncuğunu andıran bir görünüme sahiptir. Bu nedenle dünyanın nazar boncuğu olarak anılmaktadır. Bu eşsiz yapısı ve görünümü, doğa severlerin ve fotoğrafçılık alanı ile ilgilenenlerin özellikle dikkatini çekmektedir (Büyükşalvarcı, Şapçılar ve Tuncel, 2018,s.80; Tapur,2009:476). Panoramik görüntüsü ayrı bir doğal güzellik sergileyen Meke gölü, bölgede çoğalarak yaşayan

kuşlarla birlikte doğal bir harika olarak yerli ve yabancı turistlerin, fotoğraf sanatçılarının öncelikli tercihleri arasında yer almaktadır (Uluslan ve Batman,2010,s. 249; Karapınar ilçe raporu,2019,s.23; Maç,2006,s.5). Doğal güzelliklerin hakim olduğu, kuşları, çiçekleri, gölün nazar boncuğu dokusu, yosun kaplı kayaları ile fotoğraf severlerin ilgisini çeken önemli bir cazibe merkezidir (<http://karapinartso.org.tr/tarihi-ve-kulturel-degerler>).

Polat ve Önder (2006:58), yaptıkları araştırmada bölgenin doğa fotoğrafçıları tarafından etkin kullanımını sağlamanın yollarını da araştırmışlardır. Çalışma sonucunda bölgenin fotoğrafik açıdan ender ve eşsiz güzellikler taşıdığı ancak konaklama ve ulaşım ile ilgili kısıtların fotoğrafçıları zorladığı bulgularına ulaşılmıştır. Tespit edilen kısıtlar çözümlendiği zaman bölgenin Türkiye’de yer alan önemli doğal fotoğraf alanlarından birisi olarak dikkat çekebileceği vurgulanmıştır.

4.2.3. Kuş gözlemciliği (Ornitoloji)

Meke Gölü ve çevresi, 2000’li yılların başlarına kadar bir kuş cenneti olarak nitelendirilebilmekteydi. Günümüzde hala farklı kuş türlerine ev sahipliği yapan bölgede geçmişten günümüze iki yüze yakın kuş türünün barındığı saptanmıştır. Endemik yani yalnızca bu bölgede yaşayan ve çoğalan kuş türlerine ev sahipliği yapan Meke Gölü, 1989 yılında doğal sit alanı ilan edilmiştir (Önder ve Polat,2004, s.83; Tapur,2009, s. 476). Endemik kuş yapısının yanı sıra göçmen kuşlarına da Türkiye üzerinde mola alanı olarak ev sahipliği yapan eşsiz doğa harikalarımızdan biri olarak özel kuş alanıdır(Ökten, 2012, s.85; <http://www.konya.gov.tr>).

Bölge canlı çeşitliliği açısından çok fazla tür barındırmasa da nadir kuş türlerinin varlığı tespit edilmiştir. Blgede nadir olarak görülen Bozkaz, angıt, suna, Mısır akbabası, kızılşahin, kaya kartalı, uludoğan, uzunbacak, puhu gibi kuş türleri belirlenmiştir. 2000’li yılların başlarına kadar bölgede çok fazla göl çeşitliliği olduğu yerel halk tarafından vurgulanmaktadır. Günümüzde ise gölün kurumasının etkisi ile bu çeşitliliğin gittikçe azaldığı tespit edilmiştir (Ramsar Alanı Değerlendirme Raporu,2008,s.104).

4.2.4. Jeomorfolojik oluşumlar ve Jeopark turizmi

Konya Havzası, önemli ve geniş kapalı havzalardan biridir. Bu özellikleri sayesinde bölge içerisinde zengin bir biyolojik çeşitlilik barınmaktadır. Aynı zamanda jeolojik, jeomorfolojik, arkeolojik ve tarihi açılarından da değerli ve önemli yapılara ev sahipliği yapmaktadır. Konya havzası bölgesi kapsamında Beyşehir Gölü Milli Parkı, Kızıldağ Milli Parkı, Tuz Gölü Özel Çevre Koruma Alanı, on altı önemli kuş alanı, altı önemli bitki alanı ve pek çok eşsiz güzellikte korumaya alınmış doğal sit alanı (Bolluk Gölü, Meke Gölü Maarı, Acıgöl Maarı, Hotamış Sazlığı, Ereğli Sazlıkları-Akgöl) yer almaktadır. Obruklar (Çıralı, Meyil Gölü, Kızören, Timraş, Apa) da alanın önemli jeolojik oluşumlarındandır. Türkiye’de bilinen 10 adet maardan altı tanesinin bu alanda olduğu bilinmektedir. Bu bilinen

maarların arasında en güzellerinden birine örnek olarak dünyaca tanınan Meke verilebilmektedir (Güler ve Timur,2007,s.6).

Her yıl binlerce kültür ve inanç turizmi ziyaretçisine ev sahipliği yapan Konya'nın jeolojik özellikleri ile bir jeoturizm destinasyonu olduğu düşünülmektedir. Özellikle Konya İli ve çevresi, jeolojik yapısı, yeraltı suları ve tektonizmanın da etkisiyle uzun süredir obruk oluşumlarına sahne olmaktadır. Obrukların binlerce yıl önce oluştuğu bilinmesine rağmen son yıllarda sayıları giderek artmaktadır. Son zamanlardaki obruk sayısındaki artışın da, kurak iklim koşulları ve yer altı sularının insanlar tarafından aşırı kullanılmasının etkili olduğu düşünülmektedir (Doğan ve Yılmaz: 2011; Tapur ve Bozyiğit, 2015; Çiçekdağı, 2022).

Konya bölgesinde Meke Gölü kadar ilgi çeken jeoturizm destinasyonlarından biri de Meyil Obruğudur. Meyil Obruğu, Meke gölü gibi Karapınar bölgesinde yer alan ve eski oluşuma sahip obruklardan biridir. Aynı zamanda bir kilometreden fazla çapı ile bölgede yer alan en geniş yüzeyli sulu obruklardan biri olma özelliğini de taşımaktadır. Meyil obruğunun uzun eksenini yaklaşık olarak bir kilometre, kısa eksenini ise dokuz yüz metre civarındadır. Karapınar'ın 35 kilometre kuzeybatısında yer alan Meyil obruk gölü, karstik bir yapıya sahiptir. Bu yapısı ile suların çekildiği sıcak dönemlerde suda yer alan bazı bakteri türleri sayesinde göl pembe bir renge bürünmektedir. Bilim insanları, bölgedeki Meke Gölü'nde de olduğu gibi bazı zamanlarda suların eksilmesine bağlı olarak bakterilerin artış gösterdiğini, pembe renklenmeye neden olan doğa olayının bu bakteriler olduğunu açıklamışlardır (<https://www.haber7.com>).

Sonuç

Adayı oluşturan volkanik oluşumun temel yapısının, en şiddetli yağmurları bile emecek nitelikte olması Meke Gölü'nün "nazar boncuğu" biçiminin binyıllardır bozulmamasını sağlamıştır. Ancak iklim değişikliği, küresel ısınma gibi nedenlerin yanı sıra gölün bu su emici yapısı nedeniyle Meke Gölü için yağışlar yetersiz olmuştur. Yağışların yetersiz olmasının yanı sıra, gerekli tedbirlerin alınmaması, göle giriş ve çıkışların kontrol altına alınmaması, bölgeye gelen insanların kontrole tabii tutulmadan gölün kenarına kadar girip etrafında gezebilmesi, piknik yapabilmesi, çöp atabilmesi ve temizlik konusunda tedbirlerin alınmaması gibi nedenlerle göl ve etrafında kirlilik de artmıştır.

Bölgedeki kuru tarıma uymayan sulu tarım üretiminin artış göstermesi, süreklilik göstermeyecek olan tarım ve sulama politikalarının uygulanması, vahşi sulamalar ve yoğun şekilde kuyu açılarak gerçekleştirilen sulama faaliyetleri, başta Meke gölü olmak üzere bölgede yer alan yer altı ve yüzey su kaynakları için en önemli tehdit unsurlarıdır. Bu tehdidin önüne geçerek su kaynaklarının daha akılcı ve etkin kullanımını sağlamak amacı ile bazı önlemler alınabilir. Bu önlemlere örnek olarak; bölgede açılan kaçak su kuyularının tespit edilerek önlerine geçilmesi ve açılacak kuyu sayısına sınırlama getirilmesi, sulama tekniklerinde su kaybını minimize

eden yöntemlerin tercih edilmesi, su kullanımına yönelik bilinci artırma amacı ile eğitimlerin verilmesi, sürecin ciddiyetine ilişkin halkın katılımının ve desteğinin sağlandığı yerinde yönetim ve denetim anlayışının benimsenmesi verilebilir.

Bölge, tarımsal faaliyetlerinin yanı sıra doğal güzellikleri ve olanakları ile kuş gözlemciliği başta olmak üzere pek çok alternatif turizm türünü geliştirme ve sürdürme potansiyeline sahiptir. Fotoğrafçılık, kuş gözlemciliği, doğa yürüyüşleri, yaban hayat gözlemciliği gibi pek çok hobi ve alternatif turizm türüne kaynak sağlayan doğal ve tarihi yapı sunmaktadır. Bu turizm türlerine yönelik bölge halkının farkındalık ve bilinç düzeyi artırılarak bölgenin tarım dışında da getiri sağlayabilecek potansiyeli vurgulanabilir. Bu sayede bu alanlarda da iş imkanı ortaya çıkarılarak halkın istihdamı sağlanabilir. Bu alanda yaratılacak istihdam ve farkındalık, sürdürülebilir turizm çerçevesinde bölge halkının daha fazla alanı korumasına da zemin hazırlayacaktır. Ekonomik getiri sayesinde bölgenin turizm değerini fark eden halk, bölgenin doğal yapısını korumak için daha fazla çaba sergileyebilecektir.

Sosyal medya, son yıllarda pek çok alanda kullanılabilen en etkili pazarlama aracı ve toplumsal güdüleme yöntemlerindendir. Medyanın doğru ve etkin kullanımı ile Meke Gölü'nün kaybolmaya yüz tutan kıymetli doğal yapılardan biri olduğu, pek çok endemik canlıya ev sahipliği yaptığı ve kuruması ile birlikte bu canlılarında nesillerinin tehlike altında olduğu vurgulanarak farkındalık oluşturulabilir. Bu sayede bölgeye daha fazla dikkat çekilerek kaynakların daha dikkatli kullanması ve etkin planlamaların yapılması, doğal güzelliklerin korunması sağlanacaktır.

Dünyada iklim değişikliğine ilişkin alınan kararların uygulanmaması; küresel ısınma sorununu halkıyla paylaşmayan, çözüm üretemeyen ve sorunla mücadele edemeyen politikacıların keyfi verilen kararları, durumu her geçen gün daha da vahim hale getirmektedir. Oysa bugün geleceğe dair somut adımların atılması radikal kararlar alınması gerekmektedir. Beklenti odur ki, iklim değişikliğinin yarattığı tehdidin boyutunun farkında olan eğitimli insanların çabasıyla, çevre dostu bireylerin sayısı da artacak ve kamuoyu konunun vahametini kısmen de olsa anlamış olacaktır.

Bölge yakınındaki ve göldeki obrukların, turizm alanında kullanılması için gerekli turizm altyapısı hazırlanmalı ve teşvik edilmelidir. Yerel halk turizm konusunda bilinçlendirilmeli ve eğitilmelidir. Böylece önemli bir doğal kaynak olan obruklar korunacak ve yöre halkının ekonomik kalkınmasına katkı sağlanabilecektir. Bu nedenle bu bölgelerin turizm alanında kullanılmak üzere jeopark haline getirilmesi d alternatif çözümler arasındadır.

Su kaynaklarımızın sınırlı olduğunu toplumun tüm kesimlerinin anlaması gerekmektedir. Su kaynaklarımızı korumak için önemli adımlar atmamız gerekmektedir. Sulak alanlarımız korunmalı ve mevcut alanların daha fazla tahribine engel olunmalıdır. Korunan alanların sayısı arttırılmalıdır. Tuzlu su arıtımı ve

havzalar arası su transferi için gerekli araştırmalar yapılmalıdır. Su kaynaklarımızın rasyonel yönetimi benimsenmelidir. Her havzanın su sorunu, öncelikle kendi içinde çözülmeli ve mevcut kaynakların en etkin şekilde kullanılması sağlanmalıdır.

Meke, çevresinde bilinçsizce gerçekleştirilen piknik faaliyetleri sonucunda estetik kirliliğin yanı sıra, habitatın deformasyona uğraması durumu da meydana gelmiştir. Sulak alan ekosisteminin kalitesinin sürekliliği ve devamlılığının sağlanması için öncelikle sulak alanların su kaynaklarının korunması zorunludur. Gerekli önlemler alınmadığı takdirde bölgenin yakın zamanda kuraklık sorunuyla karşılaşma olasılığı yüksektir ve Meke Gölü yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalacaktır.

Kaynakça

- Akköz, C. (2017). The Benthic Algae Of Meke Lake (Karapınar/Konya). Süleyman Demirel Üniversitesi, *Eğirdir Su Ürünleri Fakültesi Dergisi*, 13(2), 203-210.
- Alaeddinoğlu, F. & Rol, S. (2022). *Küresel İklim Değişikliği ve Turizm*. Samırkaş, M. ve Özer, S. (Ed.), Turizm Ekonomisinde Güncel Konular. Detay Yayınları. 1.Baskı, Ankara.
- Aycan, M. (2012). *Meke Gölü ve Konya Acıgöl'ün Prokaryotik Çeşitliliğinin Araştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Biyoloji Anabilim Dalı, Eskişehir.
- Bahar, H., & Koçak, Ö. (2008). The Transition from Bronze to Iron Age in Lycaonia and its Vicinity. In H. Kühne, R. M. Czichon, & F. J. Kreppner (Eds.), *Proceedings of the 4th International Congress of the Archaeology of the Ancient Near East: 29 March - 3 April 2004*, vol. 2 (pp. 9-20). Wiesbaden.
- Bahar, H., & Küçükbezi, H. G. (2012). 2010 yılı Konya ve Karaman İlleri ile İlçeleri Arkeolojik Yüzey Araştırması. *AST*, 29, 97-116.
- Bozyiğit, R. & Tapur, T. (2009), *Konya Ovası ve Çevresinde Yeraltı Sularının Obruk Oluşumlarına Etkisi*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Konya: Sayı:21, s.137-155.
- Büyüksalvarcı, A., Şapçılar, M. & Tuncel, M., Yerel Çekiciliklerin Turizme Kazandırılmasına İlişkin Tutumlar; Turizm Paydaşları Üzerine Bir Araştırma, *Journal Of Recreation And Tourism Research*, 5 (1), 79-88.
- Candan K., Caynak, E., Kumlutaş Y., Özender, Ö ve Ilgaz, Ç. (2020). Meke Maarı (Konya) Civarının Herpetofaunası, *Baun Fen Bil. Enst. Dergisi*, 22(2), 448-459.
- Çağırkaya, S.S. ve Meriç B.T. (2013). *Türkiye'nin önemli sulak alanları: Ramsar alanlarımız*, 168, Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Çiçekdağı, M. (2022). An Integrated Fuzzy Topsis And Best-Worst Methodology For A Sinkhole Selection As A Geotourism Destination, *Journal Of Tourism And Gastronomy Studies*, 2022, 10 (2), 957-978.
- Çiğdem Maner, "Preliminary Report on the Seventh Season of the Konya Ereğli, Karapınar, Halkapınar and Emirgazi Survey Project (KEYAR) 2019", *Anatolia Antiqua* [Online], XXVIII | 2020, Online since 01 December 2022, connection on 01 December 2022. URL: <http://journals.openedition.org/anatoliaantiqua/1543>.
- Doğan, U. & Yılmaz, M. (2011). Natural and Induced Sinkholes of the Obruk Plateau and Karapınar-Hotamış Plain, Turkey. *Journal of Asian Earth Sciences*, 40(2), 496-508.
- Gürler G. ve Timur E. (2007) Jeoparkların Koruma-Kullanım Yöntemlerinin Belirlenmesi; Karapınar Potansiyel Jeopark Alanı İçin Bir Değerlendirme, Türkiye, Proceedings Of The Second International Symposium On Development Within Geoparks- Environmental Protection And Education, Lushan-Jiangxi Province-China, 12-15 June, 2007. <http://www.globalgeopark.org/Publish/Portal1/Tab128/>
- Kurt, L., Bölükbaşı, A., Özdeniz, E., ve Özbey, B.G. (2013). Analysis Of Floristic Diversity And Plant Dynamism At Meke Maar Wetland (Karapınar/Konya/Turkey), Digital Proceeding Of The Icoest'2013 - , Cappadocia.
- C.Ozdemir, S. Şahinkaya, E. Kalıpcı, M.K. Oden (Editors) Nevşehir, Turkey, June 18 – 21 .
- Kurt, L. Özbey B, Kurt F., Özdeniz E, Bolukbaşı, A. (2013). Serpentine Flora Of Turkey, Biological Diversity And Conservation , 6 / 1 (2013) 134-152.
- Maç, N. (2006). *Alternatif Turizm Potansiyeli ve Konya*, Konya Ticaret Odası Bilgi Raporu, Sayı: :255–215.
- Maleki, R. (2013). *Acı Göl, Kozanlı Saz Ve Meke Gölleri Rotifera Türleri Üzerine Çalışmalar*, Hacettepe Üniversitesi, Biyoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Önder, S. ve Polat A. (2004). *Konya İli Karapınar İlçesi'nin Ekoturizm Yönünden Görsel Kalite Değerlendirmesi Ve Swot Analizi*, S.Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi , 18 (33): (2004) 80 – 86.
- Öztürk, A. ve Horosan, B. (2020). Dünyada Karstik Jeopark Turizmi ve Jeopark Öneri Alanı: Karapınar (Konya-Türkiye). *Konya Mühendislik Bilimleri Dergisi*, C. 8, S. 4, 785-797.
- Polat, A. (2006), *Karapınar İlçesi ve Yakın Çevresi Peyzaj Özelliklerinin Ekoturizm Kullanımları Yönünden Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma*, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Konya.

- Polat A. ve Önder,S. (2006). Karapınar İlçesi ve Yakın Çevresi Peyzaj Özelliklerinin Ekoturizm Kullanımları Yönünden Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Dergisi* , 20 (40): 53-64.
- Scott, D., Gössling, S. ve Hall, C. M. (2012). International tourism and climate change. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Climate Change*, 3(3), 213-232.
- Tapur,A. (2009). Konya İlinde Kültür Ve İnanç Turizmi,(2009). *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* ,The Journal Of International Social Research, Volume 2 / 9 / 473-492.
- Tapur, T.& Bozyiğit, R. (2015). Konya İlinde Güncel Obruk Oluşumları. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (31), 415-446.
- Tapur, T.& Bozyiğit, R. (2016). Konya İli Obruklarının Turizm Potansiyeli. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (34), 253-267.
- Tockner, K., Push, M., Borchardt, D. ve Lorang, M.S.,(2010). Multiple stressors in coupled river-floodplain ecosystems, *Freshwater Biology*, 55, 1, 135-151.
- Tuohino, A. & Lorant,D.(2012) .Global Problems, Local Solutions: The Case Of Lake Tourism Development, *Tourism Today* ,Number 12,Autumn 2012. Ed.Charalambides,
- Tussupova,K. , Hjorth,P. & Moravej, M.(2020). Drying Lakes: A Review On The Applied Restoration Strategies And Health Conditions İn Contiguous Areas, *Water* 2020, 12, 749; Doi:10.3390/W12030749.
- Ulusun,Y. ve Batman O.(2010). Alternatif Turizm Çeşitlerinin Konya Turizmine Etkisi Üzerine Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,23 / 243-260.
- İnternet Kaynağı
- Görsel (2022), <https://www.trthaber.com/foto-galeri/dunyanin-nazar-boncugu-eski-gunlerine-donecek/35817/sayfa-9.html> adresinden elde edildi.
- Görsel (2022), <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/konya/gezilecekyer/karapinar-meke-krater-golu> adresinden elde edildi.
- Meke Gölü Efsanesi (2022), <https://merak.com.tr/meke-golu/meke-golu-efsanesi-nedir> adresinden elde edildi.
- Meke Gölü Efsanesi (2022), <https://gezimanya.com/konya/gezilecek-yerler/meke-golu> adresinden elde edildi.
- Meke Gölü (2022), <https://www.aksam.com.tr/yasam/meke-krater-golu-nerede-nasil-olusmustur-meke-golu-kurudu-mu/haber-1091240> adresinden elde edildi.
- Meke Gölü(2022),https://tr.wikipedia.org/wiki/Meke_Krater_G%C3%B6lü adresinden elde edildi.
- Meke Gölü,(2022)<http://www.konya.gov.tr/konya-meke-golu> adresinden elde edildi.
- Tarihi ve Kültürel Değerler (2022),<http://karapinarinfo.org.tr/tarihi-ve-kulturel-degerler> adresinden elde edildi.
- Meke Gölü (2022),<https://www.arkeolojikhaber.com/haber-konya-meke-krater-golu-ve-bitlis-nemrut-kalderasi-jeopark-olacak-22255/> adresinden elde edildi.
- Meyil Obruk(2022), <https://www.haber7.com/seyahat/haber/3006069-rengiyle-dikkat-cekken-meyil-obruk-golu-hakkinda-her-sey> adresinden elde edildi.
- Karapınar İlçe Raporu(2019). <https://www.Mevka.Org.Tr/Assets/Upload/Dosyalar/Karapinar-İlçe-Raporu.Pdf> adresinden elde edildi.
- Kop Bölgesi Turizm Master Planı, <http://www.Kop.Gov.Tr/Upload/Dokumanlar/140.Pdf>.
- Kültür, Turizm ve Tanıtım Sektörü Raporu(2014). https://www.Konyakultur.Gov.Tr/İmages/Uploads/Files/Sektor_Raporu.Pdf. adresinden elde edildi.
- Mevka, *Meke Gölü Tabii Varlıklarının Korunumunun Planlaması* (2012). <https://www.Mevka.Org.Tr/Dokumanflibook/Meke-Golu-Nun-Tabii-Varliklarinin-Korunumunun-Planlanmasi/630/0/Sayfa> adresinden elde edildi.
- Türkiye'deki Ramsar Alanları Değerlendirme Raporu(2008). https://wwftr.Awsassets.Panda.Org/Downloads/Wwf_Turkiye_Ramsar_Alanlari_Değerlendirme_Raporu.Pdf?1421/Ramsaralanlarideğerlendirmeraporu adresinden elde edildi.

SAPANCA GÖLÜ HAVZASI

TARİHİ VE KÜLTÜREL DEĞERLERİ

Ömür ALYAKUT¹

1.Giriş

Bir doğa harikası olan Sapanca Gölü Havzası, 3200 yıllık köklü tarihi ve bu süreçte yaşayan medeniyetlerin bıraktığı doğal ve kültürel miras değerleri ile Türkiye'nin cazibe merkezlerinden biridir. Özellikle Sapanca Gölü, havza içindeki en önemli turizm değeri olarak öne çıkmakta ve yöre ekonomisinin itici gücünü oluşturmaktadır. Ancak göl havzasının sanayi bölgesi içinde kalması, yörede yapılaşmanın artması, göl suyunun çekilmesi gibi uygulamalar göle ve havzasına zarar vermektedir. Bu nedenle Sapanca Gölü Havzası'nın doğallığı ve ekolojik dengesinin sürdürülebilirliği için var olan doğal ve kültürel varlıkların koruma-kullanma dengesi içinde, taşıma kapasitesi gözetilerek turizme açılması önemlidir.

Buradan hareketle çalışmada, Sapanca Gölü Havzası'nın tarihi ve kültürel değerlerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Bununla birlikte bu değerlerin korunmasıyla ilgili yapılan çalışmalar doğrultusunda mevcut durumu açığa çıkarmak diğer amacı oluşturmaktadır. Doküman incelemesi yapılan çalışmada, elde edilen veriler derlenerek, açıklanmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda öncelikle havzanın en önemli turizm destinasyonu olan Sapanca ilçesi ve Sapanca Gölü'nün tarihsel süreci, gölün oluşumu ve fiziksel özellikleri ele alınmıştır. Ardından Sapanca Gölü Havzası'nın doğal miras değerleri ve ikonik görüntüsünün korunması ile ilgili yapılan çalışmalar açıklanmıştır. Zengin kültürel miras değerleri hakkında ayrıntılı bilgi verildikten sonra gölün oluş ve yaratılışına yönelik mitler ile Sapanca Göl Havzası'nın gastronomik değerleri ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

1.1. Sapanca Gölü Havzası'nın Tarihsel Süreci

Sapanca Gölü Havzası ve özellikle Sapanca ilçesi, tarihsel süreç içinde göç ve ticaret yolları (İpek yolu), verimli ovaları ve Sapanca gölü ile öne çıkmakta ve

¹ Doç. Dr. Kocaeli Üniversitesi Kartepe Turizm MYO., oalyakut@kocaeli.edu.tr

burada egemenlik kurmuş her medeniyetin izlerini hala taşımaktadır (Çelik, Curoğlu & Sandıkçı, 2021, s. 628).

Sapanca ilçesi, Bitinya krallığı tarafından M.S. 378 yılında kurulmuş bir yerleşim yeridir. Ancak ilk yazılı belgeler Frigyalıların M.Ö. 1200 yılında bölgeye gelmeleriyle oluşan, bir yerleşim yeri olduğunu göstermektedir. Sapanca ilk kez M.S. 391 yılına ait Laz kökenli bir kaynakta “*Siphonensis Lacus*” ismiyle anılmış, Doğu Roma İmparatorluğu döneminde ise “*Buanes, Sofhan ve Sofhange*” adıyla öne çıkmıştır. Sapanca ve çevresine M.S.1075 tarihinde Anadolu Selçukluları’nın gelmesiyle bu bölge “*Ayan ve Ayanköy*” adıyla anılmaya başlanmıştır. Haçlı seferleri sonrası Sapanca, kısa süreliğine Bizanslılara geçse de, daha sonra Sapanca Gölü’nün batısındaki Ayan Köyü, Akça Koca tarafından alınmış ve M.S.1324 yılında Sapanca Gölü ve çevresi Osmanlı Devleti’ne kazandırılmıştır (Aktaş, 2017a).

Evliya Çelebi M.S. 1640 yılında Erzurum’a seyahat ederken Sapanca’dan geçmiş ve ilçenin adıyla ilgili olarak “*Bir zamanlar İzmit’li bir ihtiyar ormanı ve çaluları temizleyerek saban yürüttüğünden, burada Sabancı Koca adıyla bir köy kurulur*” diye aktarmıştır. Sonraki dönemlerde bayındırlık açısından önemli bir hale gelen bu köy, Kanuni Sultan Süleyman döneminde kasaba olmuştur. Sapanca yolu hakkında “*Cihannüma*” adlı eserinde Katip Çelebi; “*yolun, bu kısmında yarım mil su içinden geçtiğini ve suların kabarık olduğu zaman üzengiye çıktığını*” kaydetmiştir. Benzer tarif 19. Yüzyılın ilk yarısında Charles Texir tarafından da yapılmış ve şöyle not edilmiştir: “*Bir saat kadar gölün kumları üzerinde gidilmektedir. Bazı yerlerde sular eyer kolonlarına kadar çıkar*” (Sapanca Kaymakamlığı, 2022).

Bu tarihsel sürecin aktardığı üzere Sapanca Gölü, ismini güney kıyısında kurulmuş olan Sapanca ilçesinden almıştır. Eski Türk kaynaklarında “*Ayan Gölü*” olarak adlandırılmaktadır (Sakarya Valiliği, 2022). Yaklaşık 3200 yıllık geçmişe sahip olan Sapanca Gölü ve Havzası, tarihi İpek Yolu üzerinde bulunması ve bu ticaret yolunun jeopolitik konumu, doğal yapısı, iklimi, coğrafyası ile Frigler, Nikomedia ve Bitinya krallıkları, Doğu Roma, Selçuklular ve Osmanlı kültürlerine ev sahipliği yapmıştır (Güni, 2011).

Evliya Çelebi seyahatnamesinde Sapanca ve Sapanca Gölü’nü şöyle anlatmıştır: “*Sapanca Gölü’nün çevresi 24 mil’dir. Dört çevresinde kasaba gibi yetmiş altı köy vardır. Cümle halkı bu haliçin suyundan içtiklerinden yüzlerinin rengi kırmızıdır. Ürünleri çok ise de, bağları yoktur. Bahçeleri haddenden aşkındır. Bu gölün kenarında bir tür kavun ve karpuz olur ki, ancak ikisini bir eşek çekebilir. Bu göl içinde seksen pare (parça) kayık ve çıraklar (tahıl kayığı) vardır ki, köyden adam, kereste ve eşya götürürler. Bu gölde bulunan yetmiş, seksen çeşit balıktan avlanıp kar ederler. Alabalığı, sazan balığı, turna balığı gibi tatlı su balıkları gayet lezzetli olur. Gölün derinliği ekseri yerlerinde yirmi kulaçtır. Suyu gayet saf ve berraktır. Kıyısında olan köylerin kadınları elbise yıkadıklarında asla sabun sürmezler. Hamamının dibinde bir ekmekçi dükkânı vardır. Bir dervişin hayır duası bereketi ile bir çeşit beyaz ve*

has ekmek somun pişirir ki Sabanca Somunu adıyla her tarafta şöhrat bulmuştur. Kırk gün bile dursa kuruyup küflenip lezzetini kaybetme ihtimali yoktur. O kadar meşhur, lezzetli ve has ekmek olmasının sırrı bazıları tarafından suyundandır” (Sakarya Valiliği, 2022; Sapanca Kaymakamlığı, 2022).

Kurtuluş Savaşı sırasında Sapanca ve Adapazarı (26 Mart 1921) Yunanlılar tarafından işgal edilmiştir. Kısa bir çatışma sonunda önce Adapazarı, daha sonra Kemalettin Sami Paşa Komutasındaki Türk Ordusu Sapanca'yı 22 Haziran 1921 tarihinde ele geçirir. Sapanca, Cumhuriyet döneminde hala bucak statüsündedir, 1923 yılında ilçe olur ve belediye kurulur. Sakarya'nın 1 Aralık 1954 tarihinde il olmasıyla, 1 Eylül 1957 gün ve 7133 sayılı Kanunla Sapanca da ilçe statüsüne kavuşur (Aktaş, 2017a). Sapanca Gölü Havzası'nın bu köklü tarihi ve zengin kültürel birikimi, kültürel miras değerlerinin oluşmasına dayanak teşkil etmiştir.

1.2.Sapanca Gölü'nün Oluşumu ve Fiziksel Özellikleri

Sapanca Gölü, Sakarya ve Kocaeli illerini kapsayan, tektonik yapıya sahip bir tatlı su gölüdür. Gölün oluşumuyla ilgili çeşitli bilimsel görüşler olsa da, Kuzey Anadolu Fay (KAF) hattının tektonik etkileriyle yani yer kabuğu hareketleri sonucunda ortaya çıkan çanak ve fay kırıklarına yer altı kaynak sularının dolması sonucu oluşmuştur (Gürbüz ve Gürer, 2008; Gülen, Demirbağ, Çağatay, Utkucu, Yıldırım, Yalçın & Yalamaz, 2014, s.78). Göl, doğu-batı uzanımlı olup, doğu kesimi Sakarya ili merkezine 12 km. uzaklıktaki Arifiye, Serdivan ve Sapanca ilçeleri sınırları içinde, batı kesimi ise Kocaeli ili İzmit ilçesinin 27 km doğusundaki Kartepe ilçesi sınırları içinde yer almaktadır (Gürbüz ve Gürer, 2007). Şekil 1'de Sapanca Gölü Havzası yerleşim haritası verilmiştir.

Şekil 1: Sapanca Gölü Havzası Yerleşim Haritası

Kaynakça: Doğan, Sönmez, Utkucu, Demir ,2015, s. 2

Sapanca Gölü'nün toplam kıyı şeridi 39 km. olup Sakarya göl kıyı şeridi 26 km, Kocaeli ili Kartepe ilçesi kıyı şeridi ise 13 km. uzunluktadır. Bu alan morfotektonik açıdan “İzmit-Sapanca Koridoru” olarak isimlendirilmektedir (Gürbüz ve Gürer, 2007). Bu kapsamda Sapanca Gölü paleotektonik dönem içerisinde “*Sakarya Zonu*” ve “*İstanbul Zonu*” olarak bilinen tektonik birlikler arasındaki İç-Pontid okyanusunun kapanması sonucu meydana gelen suture üzerinde yer almaktadır

Şekil 3: Sapanca Gölünün İkonik Manzaraları

Kaynakça: Sakarya Valiliği, 2022; MARKA, 2011, s.44

Sapanca Ovası, Samanlı Dağları'nın kuzey eteklerinde oluşan birikintiler ve bu birikintilerin birleşiminden ortaya çıkan Piedmont ovası ile Sapanca Gölü arasında kalan alüvyonlu alanda oluşmakta ve 28,9 km² alanı kaplamaktadır. Sapanca Ovası'nı meydana getiren alüvyonlu ve kolüvyal topraklar ilçedeki tarımsal faaliyetleri olumlu yönde etkilemiştir (Ay, 2012, s.47-48). Sapanca'nın 1 km. doğusunda neojen tepelerine dayanan bu ovada, yer yer çalılıklar olmasına rağmen, meyve bahçeleri de bulunmaktadır (Demir, 2006, s.11-12).

Sapanca Gölü, güneyinde bulunan dağlardan inen seller ile beslenmekte ve fazla suyunu, doğu ucunda bulunan Çark suyu vasıtasıyla Sakarya ırmağına boşaltmaktadır. Gölü besleyen birçok dere bulunmaktadır (Sakarya Valiliği, 2022). Bunlar; Kuruçay, İstanbul, Karaçay, Tuzla, Maden, Yanık, Keçi, Mahmudiye, Balikhane, Eşme, Çiftepınar, Karadere, Kanlıtarla, Kaymakçı, Çatalölü, Altınkuruş, Harmanlar, Aygır, Cehennem, Arifiye ve Kurtköy dereleridir (MARKA, 2011).

İçme ve kullanma su kaynağı olması ile de değerini artıran Sapanca Gölü, pek çok göçmen kuşun durak noktası arasında yer almaktadır. Gölde yaklaşık 80 civarında kuş türü bulunmaktadır. Gölün kuzeyinde ve güneyinde uzanan dağ eteklerinde çulluk, keklik ve tavşan yaşamaktadır. Sapanca gölünde 16 farklı balık türü yaşadığından, gölde olta balıkçılığı potansiyeli vardır (Yılmaz, 2020, s.132). Sapanca Gölü Havzası'nda yer alan doğal sit alanları şunlardır (MARKA, 2011):

- Sapanca-Kırkpınar Civarı Doğal Sit Alanı,
- Sapanca-Akçay-Fevziye Köyü Arası Doğal Sit Alanı,
- Sapanca Kurtköy Belediyesi Mesiresi Doğal Sit Alanı ve Sapanca-Vakıf Otel Yolu Doğal Sit Alanıdır.

Ormanlar ve sularla çevrili Sapanca Gölü Havzası doğal miras değerleriyle dikkat çekmektedir (Sakarya Valiliği, 2022). Sapanca Gölü'nün doğal miras değerleri MARKA ve çeşitli paydaş desteğiyle 2011 yılında yapılan “*Sapanca Gölü ve Havzası Yol Haritası- Ortak Gelecek-*” projesi kapsamında şöyle sıralanmaktadır (MARKA, 2011):

- Sapanca Gölü ve gölü besleyen dereler
- Sapanca Gölünün güney kesimindeki orman alanları
- Mesire alanları; İl Ormanı, Poyrazlar Gölü ve Kuzuluk
- Poyrazlar Gölü, 1. Derece doğal sit alanı
- Fauna ve flora çeşitliliği
- 39 km. kıyı şeridi
- Sapanca Gölü, kentin tek içme suyu kaynağı.

Kuzey kıyısında E-5 Karayolu geçen Sapanca Gölü'nün, güney kısmından TEM Otoyolu ve demiryolu geçmektedir. Bu nedenle ulaşımın da kolay olduğu Sakarya'da, tektonik oluşumlar sonucu meydana gelen Sapanca Gölü ve havzası içerdiği son derece çarpıcı doğal güzellikleri ve yoğun yerleşim merkezlerine ulaşabilir olmasından dolayı İstanbul ve çevre illerden özellikle hafta sonları rekreasyon ve konaklama amaçlı turist çekmektedir. Sapanca Gölü'nün yüksekliklerinde bulunan Arifiye Ormanı' da piknik ve güzel kamping alanlarına ev sahipliği yapmaktadır (Sakarya Valiliği, 2022). Ulusal ve uluslararası kürek, sörf ve yelken yarışmalarının yapıldığı Sapanca Gölü'nde, bu etkinlikler sportif amaçlı çok sayıda ziyaretçiyi yöreye çekmektedir (Sapanca Kaymakamlığı, 2022).

Sapanca Gölü Havzası, Sapanca Gölü, kıyı kasabası Kırkpınar, Kartepe kayak merkezi, Samanlı Dağları, Ormanya Doğal Yaşam Parkı, Evliya Çelebi'nin deyişiyle “ağaç denizi” görüntüsüyle ormanları (Narin, 2015), dereleri, endemik bitkileri, flora-fauna çeşitliliği, bakımlı parkları vb. ile eşsiz ikonik gezi noktaları ve manzaraları sunmaktadır. Şekil 4'de Sapanca Gölü Havzası ikonik gezi rotaları görselleri verilmiştir.

Şekil 4: Sapanca Gölü Havzası İkonik Gezi Rotalar, Ormanya Hobit Evleri, Kartepe Kayak Merkezi, Alabalık Tesisleri, Ağaç Denizi

Kaynakça: Özkan, 2022; www.sapancakonaklamarehberi.com, 2022; <https://ahmetesor.com>, 2022

Türkiye'nin en yoğun sanayi ve yerleşim bölgesinde bulunan Sapanca Gölü, ne yazık ki birçok sorunla da karşı karşıya kalmaktadır. Özellikle bölgenin içme suyunu karşılaması, endüstriyel ve sulama amaçlı su alınması, göl çevresinde turistik amaçlı sosyal tesislerin artması, yerleşim alanlarının sürekli genişlemesi, tarım için kullanılan kimyasalların yağmur suları ile göle karışması, gölü ve yansıyan ikonik görüntüsünü tehdit eden faktörler arasında yer almaktadır. Gölün kuzey ve güneyine paralel uzanan Anadolu otobanı ve D-100 karayolu da her geçen gün artan araç yoğunluğuna bağlı olarak daha da önemli bir tehdit oluşturmaya başlamıştır (Uzun, 2010, s.12). Bu kapsamda Sapanca Gölü ve çevresinin sorunları ve fırsatları MARKA ve paydaşlarının desteğinde yapılan çeşitli proje ve çalıştaylar sonrasında şöyle sıralanmaktadır MARKA (2011, s.47):

TEMEL SORUNLAR

- Havza Yönetim Planı
- Bütünleşme
- Yetki Karmaşası
- Kirlilik
- Turizm Kapasitesi
- Su Bütçesi
- Tanıtım
- Gölün Kapasite Kullanımı
- Yapılaşma Baskısı
- İşsizlik

TEMEL FIRSATLAR

- Turizm Çeşitliliği
- Havzanın Zenginliği ve Çeşitliliği
- Turizm Yatırımları Talebi
- Organik Tarım ve Süs Bitkiciliği
- Potansiyeli
- Ulaşılabilirlik Kapasitesi (Hızlı Tren)
- Birlik Olma Talebi
- Tarihi ve Kültürel Miras
- Rekreasyon ve Spor Alternatifleri
- Kalkınma Potansiyeli
- MARKA'nın Varlığı ve Beklentileri

Sapanca Gölü Havzası ve yansıyan eşsiz ikonik gezi rotalarını ve görüntüsünü korumak ve tüm bu sorunları fırsata çevirmek adına yerel yönetimler ve paydaşları kapsamında çeşitli çalışmalar başlatılmıştır. Bu çalışmalar ve amaçları şöyle açıklanabilir (MARKA, 2011):

Sapanca Gölü'nün yer aldığı Sakarya ilinde Serdivan, Sapanca ve Arifiye belediyeleri ile Kocaeli ilinde yer alan Kartepe Belediyesi tarafından 2003 yılında bir proje hayata geçirilmiş ve Sapanca havzası, "*içme suyu havzası*" ilan edilmiştir.

Sapanca Gölü ve Havzası'na yönelik Çevre ve Orman Bakanlığı'nca hazırlanan 1/25.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı yetkileri 2005 yılında Sakarya Büyükşehir Belediyesi ve Kocaeli Büyükşehir Belediye'lerine devredilmiştir. Planda, havzanın korunmasına ilişkin hükümler de bulunmaktadır.

Sakarya ve Kocaeli Büyükşehir Belediyesi ile Çevre ve Orman Bakanlığı işbirliği ile 2010 yılında TÜBİTAK tarafından gölün korunmasıyla ilgili çalışmalar yürütülmüş ve Havza Koruma Eylem Planlarının oluşturulması için adımlar atılmıştır.

Karayollarından kaynaklanan atık suların giderilmesine yönelik ise, pilot çalışması yapılan '*Yapay Sulak Alan Projesi*' bulunmaktadır. Doğu Marmara Kalkınma Ajansı (MARKA) tarafından hazırlanan TR42 Düzey 2 Bölgesi Bölge Planı'dır. Bu plana göre; Sapaca Gölü çevresinde sanayi yatırımlarının uygun şekilde yönetilmesi, bölgenin çevresel sosyal ve ekonomik koşullarının; mevcut verimli arazileri, özgün doğal değerleri ve turizmi ile markalaşmasının sağlanmasıdır.

Kocaeli 1/25000 Ölçekli Nazım İmar Planı; Sapanca Havzası, koruma kuşakların içinde kalan kentsel ve kırsal yerleşmelerin tamamının altyapısını öncelikli olarak ele alıp iyileştirilmesi öngörülmektedir. Bu kapsamda havza içindeki katı sıvı atıkların depolama ve arıtma yapı ve işlemleri havza dışına taşınarak ve mevcut yapılar rehabilite edilerek geri dönüşümlü kullanma sistemine yönlendirilebilecektir.

Sakarya 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı ise; Sapanca Gölü ve çevresinde sürdürülebilirliği ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak amacıyla arazi kullanım kararlarının belirlenmesi, kentsel ve kırsal gelişmelerin değerlendirilmesi ve yönlendirilmesi ile alanın doğal değerlerinin koruma kullanma dengesini oluşturmak için hazırlanmıştır.

1.4.Sapanca Gölü Havzası Kültürel Miras Değerleri

Kültür; bir toplumun nesilden nesile aktardığı değerler sistemi (inanç, bilgi ve uygulamalar) olarak tanımlanmaktadır. Bu kapsamda bir toplumun diğer toplumlar karşısında farklılığını kanıtlayan bir mirastır. Bu miras; yapılar, binalar gibi somut; inançlar, değerler ve gelenekler gibi somut olmayan kültürel kaynaklara dayanmaktadır (Alyakut ve Akpulat, 2020, s.1).

Sapanca Havzası içinde kalan somut olan ve somut olmayan kültürel miras değerleri şöyle sıralanabilir (Doğu Marmara Kalkınma Ajansı-MARKA, 2011):

Somut Kültürel Miras Değerleri

- Adapazarı'nda Orhan Camii
- Taraklı'da Osmanlı Hamamı, Osmanlı evleri, su sarnıcı
- Pamukova'da Paşalar Kalesi, Lahit mezarı
- Kaynarca'da Şeyh Müslihittin Camii
- Ferizli'de Seyiler Kalesi
- Gevye'de Ali Fuat Paşa Köprüsü, Beyazıt Köprüsü
- Sapanca'da Vecihi Kapısı, Rüstempaşa, Rahime Sultan ve Hasan Fehmi Camii
- Söğütlü'de Harmantepe Kalesi

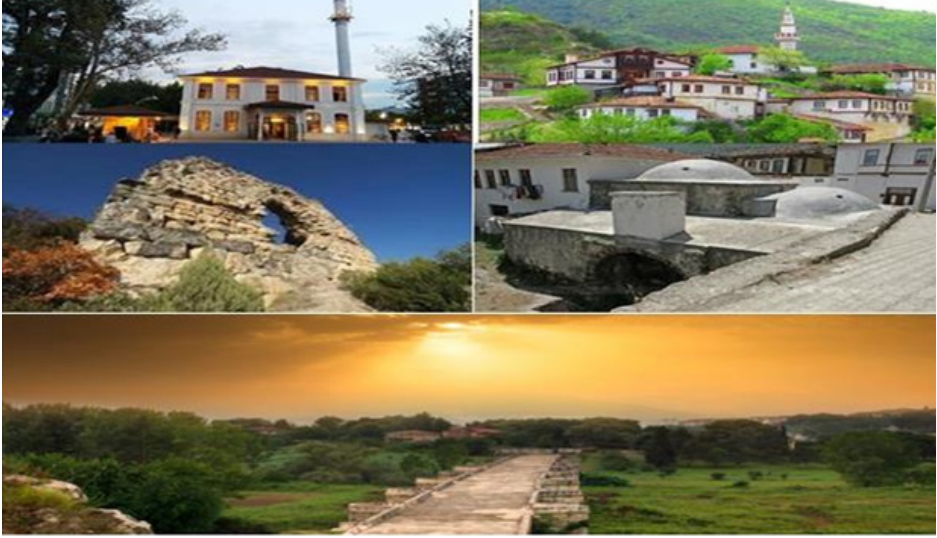
Sapanca Havzası'nın somut kültürel mirası olan camilerin ortak özelliği klasik Osmanlı mimarisinde yapılmalarıdır. Sakarya'da, başta Orhan Camii ve Kemaliye Köyü Camii olmak üzere 33 adet tarihi cami bulunmaktadır.

Hamamlar, Türklerin hayatında yalnızca bir yıkanma yeri değil, sağlık başta olmak üzere sosyal ve kültürel etkinliklerin yaşandığı merkezler olarak işlev görmektedir. Özel bir mimari tarzına sahip olan hamamlar, içinde; genellikle câmegâh (soyunma yeri), soğukluk (kurulanma ve peştamal değiştirme yeri) ve sıcaklık (yıkanma yeri) adı verilen bölümlerden oluşmaktadır.

Diğer somut kültürel miras değeri, kalelerdir. Sakarya'da 8 korugan ve 4 tarihi kale bulunmaktadır. Bu kalelerin mimari yapısı ve taş işçiliği Bizans eserlerine benzemektedir.

Havzada yer alan mezarlar, mezar taşları ve kitabeler, halk kültürü ve tarihin önemli değerleridir. Bu değerler aktarılacak gelen kültür, tarih ve sanat açısından belge ve kaynak niteliği taşımaktadır (<https://bolge1.tarimorman.gov.tr>). Şekil 5'de Orhan Cami, Taraklı Evleri, Harmantepe Kalesi ve Taraklı Yunus Paşa Hamamı verilmektedir.

Şekil 5: Orhan Cami, Taraklı Evleri, Harmantepe Kalesi, Taraklı Yunus Paşa Hamamı, Justinianus Köprüsü

Kaynakça: <https://bolge1.tarimorman.gov.tr/>; Özkan, 2022

Önemli somut kültürel miras olan köprüler ise, iki yakayı birleştirmek amacıyla yapılmaktadır. Sakarya köprüleri; Bizans ve Osmanlı Döneminde yapılmıştır. Tarihi ipek Yolu üzerinde yer alan, akarsu ve dereleriyle ünlü olan Sakarya, konumları ve mimarisi birbirinden farklı köprülere yüzyıllardır ev sahipliği yapmaktadır (<https://bolge1.tarimorman.gov.tr/>).

Somut Olmayan Kültürel Miras Değerleri

- Geleneksel el sanatları; kaşıkcılık, tarakçılık, semercilik, sepetçilik, yorgancılık, dokumacılık,
- Yöresel yemekler (MARKA, 2011).

Havzanın bu somut olmayan kültürel miras değerlerinin yanı sıra yaşatılan el sanatlarından biri de süpürgeciliktir. Özel günlerde (nişan, düğün vb.) çeşitli ebatlarda süslü ve aynalı süpürgeler yapılmaktadır. Bu süpürgeler Sapanca Havzası'na ait geleneksel bir sanat ürünü olarak değerini hala korumaktadır.

Diğer somut olmayan kültürel değer, maket olarak yapılan Taraklı Evleri'dir. Taraklı yöresinde sekseni aşkın ev, koruma altına alınmıştır. Osmanlı dönemine ait Türk Mimarisi'nin bu nadide örnekleri, maket olarak üretilmekte böylece Türk mimarisi sürdürülmeye çalışılmaktadır.

Sıcak Demircilik de yörede yapılan somut olmayan kültürel değerlerden biridir. Orta Asya kayıtlarında Türkler için “*demir üreten ve bu madeni en iyi işleyen kavim*” olarak söz edilmektedir. Sapanca Havzası içinde yer alan Taraklı ilçesinde yaşayan Abdallar, hala bu kültürü yaşatmaktadır.

Sapanca Gölü'nde bol bulunan sazlık alanlar, hasırcılık el sanatının gelişmesini sağlamıştır. Özellikle “Hasır Zembiller” Romanlar tarafından üretilmekte ve turistik ürün olarak satılmaktadır (Sakarya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2022).

Somut olmayan kültürel miras değerlerinden gastronomik ürünler ise “*Sapanca Gölü Havzası Gastronomik Değerleri*” başlığı altında ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Kültürel miras olarak isimlendirilen tüm bu kaynaklar, bir toplumu ortak paydada birleştirmekte, bireyler arasındaki dayanışma ve birlik duygularını güçlendirmektedir. Kültürel miras bu anlamda geniş bir kapsama sahiptir; bu nedenle korunması, yaşatılması ve aktarılması önemlidir (Alyakut ve Akpulat, 2020, s.1).

1.5. Sapanca Gölü İle İlgili –Oluş ve Yaratılış- Mitleri/ Efsaneleri

Mit, dünyayı algılama, sembolleştirme ve bir düşünce şekli olarak yaşanan bağlamda kutsal veya gerçek olarak kabul edilen söylencelerdir. İlkel ve modern insanların kendisini ve dünyayı anlamlandırmak adına sorduğu “neden” ve “nasıl” sorularına o dönemin şartları altında verdiği cevaplar olarak ortaya çıkmaktadır (Sarıtış, 2022).

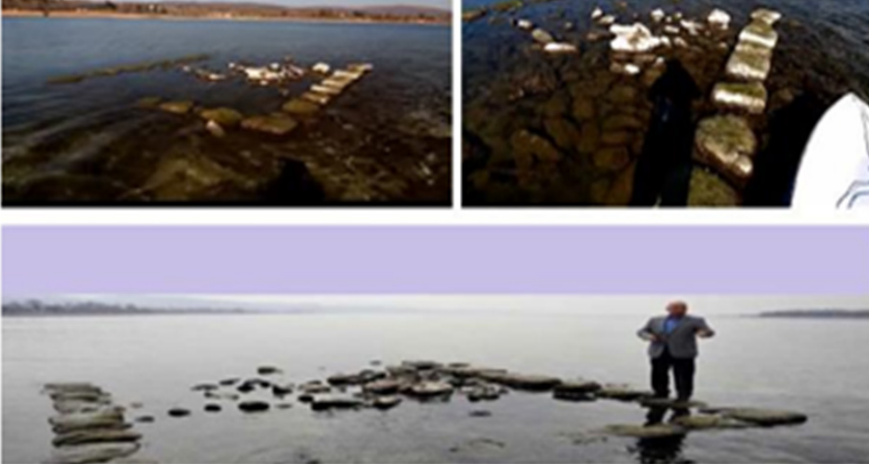
Sapanca Gölü'nün de “oluş ve yaratılış” anlatıları bağlamında nesilden nesile aktarılarak günümüze kadar gelen sözlü gelenekte birçok miti/efsanesi bulunmaktadır.

Bunlardan ilki Hızır Aleyhisselam'ın Sapanca ilçesini ziyaret etmesine ve gölün oluşumuna yöneliktir. Rivayet edilir ki;

Vakti zamanında Sapanca ilçesi bir yerleşim yeri olarak bugünkü gölün olduğu yerdedir. Hızır Aleyhisselam, Sapanca'yı ziyaret eder ve kapı kapı dolaşarak iş ve aş ister. Ancak kimse yardım etmez hatta ekmek bile vermez. İstisna olarak bir yaşlı kadın, onu evine davet eder ve karnını doyurur. Bunun üzerine Hızır Aleyhisselam, yaşlı kadına; arkasına hiç bakmadan kendisini takip etmesini söyler. Her ikisi de yürürken, yaşlı kadın dayanamaz ve arkasına bakar. Gördüğü karşısında şaşırır kalır çünkü tüm halk ve her yapı sular altında kalmıştır. Bu rivayete göre gölün oluştuğuna ve bugünkü sınırlarının belirlendiğine inanılır.

Günümüzde gölün su seviyesi düştüğünde Hızır Aleyhisselam'ın gazabına uğrayan ve batan Sapanca yerleşim yerine ait yapıların gözüktüğüne yönelik çeşitli anlatılar (cami minaresi görüldüğüne yönelik) bulunmaktadır. Bu anlatılara istinaden gölün su seviyesi düştüğünde yapılan bir geziden çekilen görüntülerin bu rivayete kanıt olabileceği söylenmektedir (www.gundem.be). Çekimlerden elde edilen görüntüler Şekil 6'da verilmektedir.

Şekil 6: Sapanca Gölü Su Seviyesi Düşüğünde Ortaya Çıkan Kalıntılar

Kaynakça: www.gundem.be/

Diğer bir rivayet ise; Derviş ve Sabancı Dede efsanesidir. Rivayet edilir ki;

Bir zamanlar Sapanca Gölü'nün yerinde verimli topraklar ve bu toprakların üzerinde zengin, varlıklı bir kasaba bulunmaktadır. Kasaba halkı zengin ve varlıklısı ancak dünya malı gözlerini kör etmiş, cimrilik ve bencillik ruhlarını karartmıştır. Günlerden bir gün Adapazarı'nın güneyindeki Erenler tepesinde oturan, gönlü aşk ve sevgiyle dolu, gözünü dünyaya kapamış erenlerden bir eren, bu kasabaya iner. Halka selam verir, selamını kimse almaz. Kimse “buyur” etmez ve hangi kapıyı çalsa yüzüne kapanır. Fakir ancak gönlü zengin bu dervişe içecek bir bardak su bile veren olmaz. Dervişin gönlü onarılsa bile faydası olmayacak kadar kırılır. Akşama kadar aç-susuz, yorgun-argın kalan derviş, kasabayı terk ederken uzakta küçük bir kulübeden sızan mum ışığı görür ve bu ışığa doğru yönelir. “Belki bir gönül yoldaşı bulurum” umuduyla kapıyı çalar. Bu kulübe aslında geçimini saban yaparak ve sürerek sağlayan fakir bir sabancının iş yeridir. Sabancı dede güler yüzüyle kapıyı açar.

“- Buyurun, hoş geldin, safa geldin. Ocaktan tencereyi şimdi indirdim. Bir konuk göndermesi için Tanrı'ya niyaz ediyordum” der.

Derviş durumdan memnun olarak baş köşeye oturur. Sabancı sofrayı kurar, nesi var, nesi yoksa dervişin önüne getirir. Yemekten sonra, içi talaş dolu yatağı serer ve konuğunu yatırır. Sabah, her ikisi de erkenden kalkar. Derviş gitmek için izin ister, Sabancı onu karşıdaki tepelere kadar uğurlar. Arkasına döndüğünde derviş yok olmuştur, kasabanın yerinde de koca bir göl vardır. Bir felaket olmuş evler, meyve bahçeleri yok olmuştur. Koca göl, hepsini bir anda yutuvermiştir. Bulunduğu yerde kendisinden başka hayatta kimse kalmamıştır. Dervişin ahı tutmuş, kırılan bir gönül, bir kasabaya mal olmuştur. O günden sonra, bu koca göle “*Sapanca*” adı verilmiştir (www.gundem.be/; Boratav, 1999 akt. Çelik, 2021). Şekil 7’de mitleştirilen Sabancı Dede görseline yer verilmektedir.

Şekil 7: Sabancı Dede Mitinin Görseli

Kaynakça: <https://medyabar.com/haber>

Mit ve efsanelerin hem bireyler hem de turizm açısından önemi büyüktür. Çünkü mitler; o milletin kültürünü yansıtmaktadır. Kültürümüz kapsamında oluşturulan bu mitler; insanlara ders vermek, gelenek ve görenekleri korumak, yaşama umudunu ve sevincini arttırmak, geçtikleri yerlere anlam ve kutsallık kazandırmak gibi yaşamlarında önemli işlevlere sahiptir (Yavuz, 1998:99 akt. Aktaş ve Batman, 2010, s.368). Bu kapsamda Sapanca Gölü ve çevresine ait bu mitler, bölgenin tanıtımında önemli unsurlardır ve bireylerin ve turistlerin zihninde gördükleri mekânı veya dokundukları, hissettikleri bir olguyu içselleştirmelerinde etkili olabilmektedir (Aktaş ve Batman, 2010, s.368). Buradan hareketle bu mitlerin yaşatılması, korunması ve aktararak sürdürülmesi kültürün yaşatılmasına, bölgenin ve turizmin sürdürülebilirliğine katkı sağlayacaktır.

1.6. Sapanca Gölü Havzası Gastronomik Değerleri

Gastronomi; kültür ve gelenekleri, özgünlüğü, sağlıklı bir yaşam tarzını, sürdürülebilirliği ve deneyimi kapsayan tüm geleneksel değerlerden oluşmaktadır. Farklı bir açıklamayla, yiyecek-içeceklerle ilgili kullanılan malzemelerin nasıl kullanılması gerektiğini anlatmakta, farklı mutfak kültürleri arasındaki benzerliği ve farklılığı ortaya koymakta ve tarih, kültür ve yemeği bir arada sunmaktadır (Küçükkömürler, Boran& Sezgin, 2018, s.79).

Bu kapsamda yemek; bireysel ve toplumsal yönleri bulunan kültürel bir değerdir. Bireylerin yaşadığı kültürün etkisiyle yemeklerinde, göçebe ve yerleşik biçimde farklılıklar oluşturmaktadır (Beşirli, 2010, s.160-161). Bununla birlikte yemek, kimliğin de göstergesi olduğundan, kimlik ve yemek arasındaki ilişkiyi şekillendirmektedir (Ichijo ve Ranta, 2018).

Günümüzde göl havzasının en önemli turizm destinasyonu olan Sapanca ilçesi, doğal, coğrafi özellikleri ile tarih boyunca farklı etnik ve kültürel kimliklere ev sahipliği yapması nedeniyle zengin bir gastronomiye sahiptir. Özellikle Sapanca Gölü Havzası'na göçlerle gelen ve yerleşen Karadeniz, Laz (Mohti), Gürcü, Çerkez, Abhaz, Roman, Kürt ve Manav halklarının oluşturduğu yiyecek kültürü hala yaşatılmaktadır (Zengin ve Öztürk, 2013, s.51). Sapanca'nın gastronomisine

yansıyan ürünler; *mısır ekmeği, karalâhana, gözleme, Çerkez tavuğu, mantı* ve balıktır (Aktaş, 2017b). Özellikle karalahana ön plana çıkmaktadır. *İlave olarak; pekmez, bulgur, yoğurt gibi* sağlıklı yiyecekler Sapanca gastronomisinde yer alan ürünlerdir (Çelik, 2021, s. 628). Tüm bu etnik ve kültürel çeşitlilik Sapanca yemeklerine de yansımaktadır. Bu kapsamda yöresel yemekler daha önce yapılan çalışmalar temel alınarak etnik ve kültürel çeşitlilik birlikteliğinde derlenerek temalar halinde şöyle sıralanabilir (Özer ve Yıldız, 2015, Alyakut ve Polat Üzümcü, 2017, Erbil ve Yılmaz, 2018, Yılmaz, 2019, Uğurkan ve Alyakut, 2020, Adıgüzel, 2020, Usta ve Yaman, 2020, Erek Ülgen, 2022, Aksoylu, 2022):

Çorbalar: Bulgur çorbası, Harço, Nohutlu Gürcü çorbası, Karalahana çorbası, Begova çorbası, Roman çorbası, Umaç çorbası, Paça çorbası, Süt Çorbası, Tarhana çorbası, Kesme çorbası.

Süt ve Sütlü Yiyecekler: Abhaz peyniri, Pucişi, tereyağı, Minci tava (Lor peyniri eritme), Köy peyniri, kaymak, Gudis kveli, Adıgekuave (Çerkes peyniri), Peynir kurutması, Dartı.

Zeytinyağlılar /Sebze yemekleri: Karalahana ve pazı ile yapılan yemekler (haşlama, kızartma, sarma), Turşu kavurması, Kabak, kırılmış mısır (yarma) ve kurutulmuş fasulye gibi tahıllar ile çeşitli yemekler, Loby Pihali, Fındıklı pırasa, fasulye yemeği, Yöresel otlarla (Kaldirik, Mancar, Ebegümeci, Isırgan otu) yapılan sebze yemekleri, Şakşuka, Roman kebabı, Agudırışısı, Ahulçapa, Mantar yemekleri.

Et /Tavuk/Balık Yemekleri: Şıpsı Paste (Cerkas tavuğu), Hamsi balığı yemekleri (buğulama, ızgara, köfte, pilav, dolma), Söğüş yemeği (koç etinden), Cevizli tavuk, Kürt köftesi, Et ve balık kurutması, Tavuk yemekleri, Keşkek, Roman kavurması, Roman dolması, Tenekede tavuk, Praşuta (kuru et), Cevapi (köfte), Pleskavica (Boşnak köftesi, Et yahnisi, Leps, Hindi yahnisi).

Salata, Ezme, Turşu, Salçalar ve Soslar: Sızbal, Abhaz salçası, Karalahana salatası, Pırpılcıka, Ayvar, Pahali, Soka, Şıpsı.

Pilavlar/Makarnalar: Düdük makarnası (el yapımı), Roman pilavı, Kürt pilavı.

Tatlılar: Sevdican, Kabak tatlısı, Apeyeşec, Triliçe, Kıvırma (bal kabaklı), Ceviz reçeli, İncir uyutma.

Diğer Yiyecek ve İçecekler: Maksime (Boza), Kinzi, Muhlama (peynir fazla), Kuymak (tereyağı fazla), Ceviz, Roman yumurtası, Kara kovan balı, Acı bal, Kürt helvası, Lokum.

Sapanca Gölü Havzası ve özellikle Sapanca ilçesi gastronomisine uygun olarak yörede tarım ve hayvancılık faaliyetleri de sürdürülmektedir. Bu kapsamda yörede; sütçülük, besi hayvancılığı, küçükbaş hayvan ve tavuk yetiştiriciliği yapılmaktadır. Sapanca Tarım Müdürlüğü'ne (2005) göre ilçede; 200 koyun, 1500 sığır ve 233.000 kanatlı hayvan bulunmaktadır (akt.: Kaçmaz, 2010,s. 157). Bitki örtüsünün zenginliği arıcılık, gölün varlığı da balıkçılık yapılmasına imkan sağlamaktadır.

Bugün Sapanca Gölü'ndeki Alabalık çiftliklerinde kültür balıkçılığı yapılmaktadır. Sapanca Gölü'nde; turna balığı, kızılkanat, sazan, yayın, tatlı su kefali, tatlı su uskumrusu, alabalık gibi tatlı su balık türleri yaşamaktadır (Demir, 2006). Bu bağlamda ilçede geçmişten bugüne yapılan balıkçılık, yörenin gastronomisine de yansımıştır. Özellikle yukarıda yöresel yemeklerin gruplanmasına kaynak teşkil eden çalışmalardan elde edilen bilgiler kapsamında Karadeniz'den göç eden Lazlar'ın Hamsi balığı yemekleri (Pilavı, Buğulama, Köfte, Dolma, Izgara vb.) ve Romanlar'ın Alabalık dolması, yöre çiftliklerinde yetiştirilen Alabalık'ın, Sapanca Mutfağı için önemini ortaya koymaktadır. Şekil 8'de yörede yapılan balık yemeklerinden örnekler verilmektedir.

Şekil 8: Roman Balığı, Güveçte Alabalık, Roman Balığı, Güveçte Alabalık.

Kaynakça: <https://duzcebeltur.com.tr/>, 2022; <https://tr.foursquare.com>, 2022.

Sanayi ve kentsel yapının artması sebebiyle Sapanca Havzası'nda tarım alanları yıllar içinde azalmış, tarım üretimi düşmüştür. Bu nedenle havzanın tarımsal önemi oldukça azdır. Sapanca'da sebze yetiştiriciliği daha az olmasına karşın bezelye, biber, domates, fasulye, karalahana, patates, soğan gibi nüfusun demografik yapısını yansıtan sebzeler ile buğday, mısır ve yulaf gibi tahıllar yetiştirilmektedir. Meyve üretimi ise kısmen daha fazladır. Kiraz, Elma, Armut, Karayemiş, Hurma, Ihlamur, Ceviz, Eşme Ayvası ve Kestane (*C.sativa* cinsi) en önemli tarımsal ürünlerdir. Özellikle Sapanca Cevizi yörede ön plana çıkmakta ve adına bir festival düzenlenmektedir (akt.: Kaçmaz, 2010, s. 122). Festival düzenlenen diğer meyveler ise; Eşme Ayvası ve Kestanedir (<https://kartepe.bel.tr>). Özellikle Sapanca Cevizinden yapılan, Ceviz Reçeli ünlüdür. Evliya Çelebi'nin seyahatnamesinde belirttiği üzere Sapanca'nın ekmeği ve suyu da önemli gastronomik ürünlerdir (Sapanca Kaymakamlığı, 2022). Ekmeğin, su ile yoğrulduğu düşünüldüğünde, ekmeğin lezzetinin nereden geldiği anlaşılmaktadır. Bugün Türkiye'de şişelenerek satılan doğal kaynak sularının çoğu Sapanca'dan çıktığına göre bu kaynak sularının Sapanca gastronomisine katkısından söz etmek mümkündür. Şekil 9'da Eşme Ayvası, Kestane ve Ceviz görseline yer verilmiştir.

Şekil 9: Eşme Ayvası, Kestane ve Ceviz

Kaynakça: www.turkuazhaberajansi.com, 2022; <https://turizm.kartepe.bel.tr>, 2022.

Sapanca ilçesinin bağlı olduğu Sakarya ilinin coğrafi işaret almış 13 adet gastronomi ürünü bulunmaktadır. Coğrafi işaret, ayırt edici özelliği ile öne çıkan ve bölgesi ile özdeşleşen ürünlere verilen işarettir. Coğrafi işaretler; doğal ürünleri, tarım, maden, el sanatları ve sanayi ürünlerini içermektedir. “Menşe” ve “Mahreç” olmak üzere iki isimle işaretlenmektedir. Ürünün üretimi, işlenmesi ve diğer işlemlerinin tümü sınırları belirlenmiş coğrafi alanda gerçekleşmek zorunda ise “menşe”, ürünün belirgin bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri, yani üretimi, işlenmesi ve diğer işlemlerinden en az birinin sınırları belirlenmiş coğrafi alanda yapılması gerekiyor ise “mahreç” işareti almaktadır (Alyakut, 2016, s.678). Sakarya’nın gastronomik ürünleri içinde mahreç işareti alan ürünler: Adapazarı Dartılı keşkek, Adapazarı Islama Köftesi, Adapazarı kabak tatlısı, Kocaali hurma kurusu, Pamukova ceviz ezmesi, Sakarya Ahbaz peyniri, Sakarya Kazımpaşa köftesi, Taraklı Uğut tatlısıdır. Menşe işareti alan gastronomi ürünleri ise; Taraklı enginarı, Adapazarı beyaz kestane kabağı, Geyve ayvası, Kocaali Çamdağı kestane balı ve Pamukova kavunudur (<https://ci.turkpatent.gov.tr>). Başvurusu süren 8 ürün daha vardır. Toplamda 23 ürüne coğrafi işaret başvurusu yapılmıştır (Savaşkan ve Sıngır, 2020). Yöresel ürünlere coğrafi işaret almak önemlidir. Çünkü bu işaretlerle; toprak, su, tohum ve iklim korunduğu gibi üretici de korunmaktadır. İlave olarak, coğrafi işaret kültürel miras ve geleneksel üretime de vurgu yapmaktadır (Alyakut, 2016).

Özetle, gastronomik ürünler yörede çekicilik unsuru olarak gastronomi turizminin gelişmesini desteklemekte, yöreye ekonomik yarar sağlamakta ve turizmin sürdürülebilirliğine destek olmaktadır.

Genel Değerlendirme

Sapanca Gölü ve Havzası, Göl Turizmi denilince ilk akla gelen turizm destinasyonlarından biridir. Bu havzada yer alan yerleşimler, doğal ve kültürel varlıklara ve çeşitliliğe sahiptir. Doğal ve kültürel miras değerleri, turizm temelli ekonomik kalkınmanın ön koşulu olarak öncelendiğinden, havzanın doğal ve kültürel mirası Türkiye ekonomisi için önemli bir değerdir ve kıymeti bilinmelidir. Bu nedenle bu özel gölün ve havzanın sürdürülebilirliği için daha fazla işbirliği ile

ortak yatırım ve planlamaların yapılması, bölgedeki doğal ve kültürel değerlerin koordinasyon içinde yönetilmesi önem arz etmektedir. Sapanca Gölü Havzası'na sahip çıkmak; turizm kaynaklarına, yerel kalkınmaya, köklü tarihine, zengin doğal ve kültürel mirasına sahip çıkmaktır, kısacası geleceğimize sahip çıkmaktır. Bu nedenle, havzanın doğal ve kültürel miras değerlerinin envanteri çıkarılmalı, doğa ve kültürel etkinlik alanlarının ekolojik dengeyi koruyarak arttırılması planlanmalı, eğitimlerle halkın değerlerine yönelik farkındalıklarının oluşturulması sağlanmalı, yöre halkının turizme yönelik istihdamının arttırılması gerçekleştirilmeli, çevre ve su hijyenine yönelik çeşitli proje, çalıştay vb. çalışmalar yapılarak Sapanca Gölü Havzası'nın ve turizmin sürdürülebilirliğine katkı sağlanmalıdır.

Kaynaklar

- Adıgüzel, O. (2020). *Etnik Kökenlerin Mutfak Kültürlerindeki Değişimlerin Belirlenmesi: Balıkesir Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir, Türkiye.
- Ağaç Denizi Görseli, <https://ahmetesor.com/qa/agac-denizi> adresinden elde edildi.
- Aktaş, S., Batman, O. (2010). Efsanelerin Turistik Çekicilik Üzerine Etkileri: Profesyonel Turist Rehberlerine Yönelik Bir Araştırma. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 5(4), ss.367-395.
- Aktaş, A. (2017a). Tarihi ve kültürel dokusuyla Sapanca.03.10.2017 tarihli yazısı. <https://www.bizimsakarya.com.tr/tarihi-ve-kulturel-dokusuyla-sapanca> adresinden elde edildi.
- Aktaş, A. (2017b). Tarihi ve Kültürel Dokusuyla Sapanca.03.10.2017 tarihli yazısı. <https://www.bizimsakarya.com.tr/tarihi-ve-kulturel-dokusuyla-sapanca> adresinden elde edildi.
- Aksoyly, K. (2022). Laz Mutfacı. <http://www.turkish-cuisine.org/print.php?id=35&link=http://www.turkish-cuisine.org/osmanlıdan-gunumuze-3/laz-mutfagi-35.html> adresinden elde edildi.
- Alyakut, Ö. (2016). Kültürel Ürünlerde Coğrafi İşaretleme Konusunun Medyaya Yansıması. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9 (45), ss. 675-686.
- Alyakut, Ö., Polat Üzümcü, T. (2017). *Gastronomi Turizmi Bağlamında Kandıra Beslenme Kültürü ve Unutulmaya Yüz Tutmuş Lezzetleri Goncaaydın Köyü Örneği*. Sözel Bildiri Tam Metin. IV. Uluslararası Çoban Mustafa Paşa Kocaali Tarihi ve Kültürü Sempozyumu Proceeding, ss.24-26.
- Alyakut, Ö. & Akpulat, A. N. (2020). *Kültür Turizmi Ekseninde Yaratıcı Turizm*. Tülay Polat Üzümcü (Ed.), Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Ay, M. (2012). *Sapanca Gölü Havzası'nın Coğrafi Etüdü*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- Beşirli, H. (2010). Yemek, Kültür ve Kimlik. *Millî Folklor*. Y. 22. S. 87, ss. 159-169.
- Çelik, T. (2021). Sapanca Gölü Efsanesi Bağlamında Şaman-Veli Geçişkenliği. Toküad Yayınları. file:///C:/Users/kou/Downloads/Sapanca_Golu_Efsanesi_Baglaminda_Saman_V.pdf adresinden elde edildi.
- Çelik, S., Curoğlu, Ö. B. & Sandıkçı, M. (2021). Bölgede Yaşayanların Yöresel Mutfak Kültürü İle İlgili Algısının Belirlenmesi: Sakarya İli Örneği. *Journal of Gastronomy, Hospitality and Travel*, 4 (2) ss. 626-636.
- Demir, M. T. (2006). *Sapanca'da Kırsal Yerleşim Özellikleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya, Türkiye.
- Doğan, E., Sönmez, O., Utkucu, M. & Demir, İ. H. (2015). *Sapanca Gölü Havzasının Güneyindeki Derelerde 29-30 Eylül 2015 Tarihleri Arasında Meydana Gelen Taşkınların Değerlendirilmesine Ait Teknik Rapor*. Rapor No: 2015-01. T.C. Sakarya Üniversitesi Rektörlüğü Afet Yönetim Uygulama Ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü, Sakarya.
- Erbil, K., Yılmaz, G. (2018). Kültürel Miras Bağlamında Sakarya İlinde Yaşayan Etnik Grupların Türk Mutfağına Katkıları. *Turizm Akademik Dergisi*, 5 (1), ss. 276-285
- Erek Ülgen, Ş. (2022). *Sakarya'da Göçmen Mutfağının Kültürel Kodları: Çerkes Mutfacı*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karabük Üniversitesi, Karabük, Türkiye.
- Eriñç, S. (1949). Sapanca Gölü'nün Derinlik Haritası ve Morfometrisi, *Türk Coğrafya Dergisi*. Sayı: 11-12, 39-40. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/198651> adresinden elde edildi.
- Eşme Ayvası Görseli, <https://www.turkuazhaberajansi.com/esme-ayvasi-nedir-faydalari-nelerdir/>, Erişim: 17.12.2022
- Göni, M. (2011). Yöneticilerden Mesajlar, Kentsel Strateji Çalıştayı, MARKA Projesi. https://www.kentselstrateji.com/wp-content/uploads/V-28_Sapanca.pdf adresinden elde edildi.
- Gülen, L.; Demirbağ, E.; Çağatay, N.; Utkucu, M.; Yıldırım, E.; Yalçın, H. ve Yalamaz, B. (2014). *Sapanca Gölünün Ayrıntılı Batimetrisi, Genç Çökel İstifi, Aktif Yapısal Unsurları Vasıtasıyla Yakın Bölgesinin Sismojenik Davranışının İncelenmesi*. Türkiye Ulusal Jeodezi ve Jeofizik Birliği (TUJJB), Turkish National Union of Geodesy And Geophysics (TNUGG)
- Gürbüz, A., Güner, Ö. F. (2007 October 22-26). *Geomorphic Records Of Neotectonics at the Izmit Sapanca Corridor*, International Earthquake Symposium, Kocaali, NW Turkey.
- Gürbüz, A. ve Güner, Ö. F. (2008). Sapanca Gölü'nün Oluşumu ve Beslenme Havzasının Hidrolojisi,

- Jeolojisi ve Depremselliği, *Sapanca Gölü'ne Bilimsel Açıdan Bakış* kitabı içinde. Hacer Okgerman, Gülşen Altuğ (Ed.). Türk Deniz Araştırmaları Vakfı (TÜDAV). Yayın No:29, Konak Yayınları, İstanbul
- Güveçte Alabalık Görseli. tr.foursquare.com/v/istanbuldere-alabalik-evi/4db3da765da3a76f4432d8f9?tipsPage=2 adresinden elde edildi.
- Ichijo, A. & Ranta, R. (2018). *Yemek ve Ulusal Kimlik: Gündelik Yaşamdan Küresel Siyasete*. Emrullah Ataseven (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Kaçmaz, M. (2010). *Sapanca Gölü Havzası'nda Arazi Kullanımı ve Mekânsal Değişim*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- Kartepe Turizm Rehberi. <https://turizm.kartepe.bel.tr/tr/icerikdetay/74/120/meyvecilik.aspx> adresinden elde edildi.
- Kartepe Belediyesi (2022). Kartepe Kestane Festivali, <https://kartepe.bel.tr/etkinlik/kartepe-kestane-festivali> adresinden elde edildi.
- Kartepe Belediyesi (2022). Kartepe Ayva Festivali. <https://kartepe.bel.tr/etkinlik/ayva-festivali> adresinden elde edildi.
- Küçükkömürler, S.; Şirvan Boran, N. & Sezgin Ceyhun, A. (2018). Dünyada ve Türkiye'de Gastronomi Turizmi, *International Journal of Tourism, Economic and Business Sciences*, 2(2), ss.78-85.
- MARKA (Doğu Marmara Kalkınma Ajansı) (2011). *Sapanca Gölü ve Havzası Yol Haritası "Ortak Gelecek"*. https://www.kentselstrateji.com/wp-content/uploads/V-28_Sapanca.pdf adresinden elde edildi.
- Narin, R. (2015, Nisan 3-5). *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Ağaç Denizi Kocaeli*, Uluslararası Kara Mürsel Alp ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu – II, Bildiriler Kitabı, Kocaeli. ss.971
- Özer, Ş ve Yıldız, M. (2015). Geleneksel Kürt Mutfağı. <https://www.sehrivangazetesi.com/roportaj/nos-can-be-h22244.html> adresinden elde edildi.
- Özkan (2022). Sapanca'da Yapılacak En İyi 16 Şey. <https://blog.biletbayi.com/sapancada-yapilacak-seyler.html/> adresinden elde edildi.
- Roman Balığı Görseli. [https://duzcebeltur.com.tr/duzce-beltur-duzcenin-kultur-mutfaklari-kultur-aslari-roman-mutfagi/#:~:text=Roman%20Pilav%C4%B1%2C%20Roman%20kavurma%20\(%20ci%C4%9Fer,Tenekede%20Tavuk%20en%20me%C5%9Fhur%20yemekleridir](https://duzcebeltur.com.tr/duzce-beltur-duzcenin-kultur-mutfaklari-kultur-aslari-roman-mutfagi/#:~:text=Roman%20Pilav%C4%B1%2C%20Roman%20kavurma%20(%20ci%C4%9Fer,Tenekede%20Tavuk%20en%20me%C5%9Fhur%20yemekleridir) adresinden elde edildi.
- Sakarya Valiliği (2022). Sapanca Gölü. <http://www.sakarya.gov.tr/sapanca-golu> adresinden elde edildi.
- Sakarya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2022). *Kültürel Değerler*. <https://sakarya.ktb.gov.tr/TR-107105/el-sanatları.html> adresinden elde edildi.
- Sakarya İli Tabiat Turizmi Master Planı- 2013-2023-. <https://bolge1.tarimorman.gov.tr/Documents/menu-dosyalar/Do%C4%9Fa%20Turizmi%20Master%20Planlar%C4%B1/SAKARYA%20TTMP.pdf> adresinden elde edildi.
- Sakarya Yemek Kültürü: Sakarya Şehir Hafızası. https://sehirhafizasi.sakarya.edu.tr/?page_id=8314 adresinden elde edildi.
- Sabancı Dede Görseli. <https://medyabar.com/haber/2734681/sapanca-golunun-dogus-efsanesi> adresinden elde edildi.
- Sapanca Gölü. <http://www.sapanca.gov.tr/sapanca-golu1> adresinden elde edildi.
- Sapanca Gölü Konum ve Doğal Yaşam, <https://www.sapanca.com.tr/sapanca-golu-bilgileri/sapanca-golu/kategorisi> adresinden alındı.
- Sapanca Gölü Efsanesi. Yayın Tarihi: 15.02.2014 <http://www.gundem.be/haberler/turkiye/sapanca-golu-efsanesi/> adresinden elde edildi.
- Sapanca Kaymakamlığı (2022). İlçe Tarihçesi. <http://www.sapanca.gov.tr/ilce-tarihcesi> adresinden elde edildi.
- Sapanca Konaklama Rehberi, <https://www.sapancakonaklamarehberi.com/blog/sapancada-yapilacak-en-iyi-16-sey> adresinden elde edildi.
- Sarıtaş, S. (2022). Mitoloji İle İlgili Temel Kavramlar, Türkiye Bilimler Akademisi. https://acikders.tuba.gov.tr/pluginfile.php/2384/mod_resource/content/6/1.%20HAFTA.pdf adresinden elde edildi.

- Savaşkan, Y., Kınır, S. (2020). Sakarya İli Gastronomik Unsurlarının Coğrafi İşaret Kapsamında Değerlendirilmesi, *Alanya Akademik Bakış*, 4 (3), ss.939-961.
- Türk Patent Kurumu, Sakarya Coğrafi İşaretli Ürünleri. <https://ci.turkpatent.gov.tr/cografi-isaretler/liste?il=54> adresinden elde edildi.
- Uğurkan, E., Alyakut, Ö. (2020). Kültürel Çeşitliliğin Mısır Unu Kullanımına Etkisi: Kartepe Örneğinde Mısır Ununun Kimlikel Dönüşümü. *folk/ed. Dergisi*. 26 (1), ss.55-72
- Usta, S. ve Yaman, M. (2020). Çerkes Mutfağının Sürdürülebilirliği Üzerine Bir Araştırma: Sakarya İli Örneği. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 8 (2), ss.997-1015
- Uzun, A. (2010). Sapanca Gölü (Sakarya) Ornitofaunasının Biyoeolojisi. *SAÜ Fen Edebiyat Dergisi*, 12 (1), ss.1-14.
- Yılmaz, A. (2019). *Sakarya'daki Etnik Çeşitliliğin Mutfak Kültürü Fotoğraflarıyla Temsili*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya, Türkiye.
- Yılmaz T. (2020). *Bölgesel Kalkınma Teorileri Kapsamında Bölgesel Kalkınmada Eko Turizmin Rolü: Sapanca Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Sakarya, Türkiye.
- Zengin, B., Öztürk, İ. (2013). Bölgesel Kalkınma Çerçevesinde Sakarya'da Yapılabilecek Turizm Faaliyetlerine İlişkin Bir Değerlendirme. Burhanettin Zengin (ED.). *Geçmişten Günümüze Sakarya Turizmine Akademik Bir Bakış* içinde (1. Baskı), Cilt 23. Sakarya: Sakarya Üniversitesi İşletme Fakültesi Turizm İşletmeciliği Bölümü Yayınları.

GÖL TURİZMİ ÇERÇEVESİNDE SAPANCA GÖLÜ'NÜN PAZARLANMASININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Bilsen BİLGİLİ¹

1.Giriş

Günümüzde, mallar, hizmetler, kişiler, kurumlar gibi soyut ya da somut değer ifade eden her türlü ürün ve hizmet pazarlarında rekabet yoğun olarak yaşanmaktadır. Bu pazarlarda mekanlar da giderek büyük önem kazanmaya başlamıştır. Ekonomik gelişimleri açısından ülkelerin sahip olduğu mekanlar oldukça değerli varlıkları durumundadır. Mekanların, teknoloji, sanayi, sağlık, eğitim, eğlence ve turizm gibi varlıkları diğer mekanlar ile rekabetteki temel unsurlarını ifade etmektedir. Bu unsurlar, mekanların gelişimine değer katmaktadır. Bu nedenle, mekanların pazarlanması da önemli bir kavram olarak yazındaki yerini almıştır.

Kotler (1999), mekan ya da diğer bir ifadeyle şehir/ülke pazarlamasını, mekanların hedeflenen pazarlardaki tüketicilerin ihtiyaçlarını en iyi şekilde tatmin etmek için tasarlanması veya yapılandırılması olarak ifade etmektedir. Amerikan Pazarlama Örgütü ise, mekan pazarlaması kavramını, pazarlama çalışmalarının belirlenen hedef kitleyi etkilemek için, ürün ve hizmetleri belli bir mekan ile ilişkilendirerek planlanması ve gerçekleştirilmesi olarak tanımlamıştır. Şehirlerin pazarlanmasında kullanılan pazarlama mesajların gönderileceği hedef gruplar ziyaretçiler, yerleşik yaşayanlar ve çalışanlar, iş ve endüstri kurumları, ihraç pazarları olarak sınıflandırılmaktadır.

Bir şehrin pazarlanmasının hedef kitlelerinden biri olan ziyaretçiler, turizm faaliyetlerine katılan turistleri ifade etmektedir. Turizm sektörü, ekonomik bakımdan önemli getiriler sağlayan ve sürekli olarak büyüyen bir sektör olarak ülkelerin kalkınmasında oldukça önemli role sahiptir. Bilgi teknolojilerinin gelişmesi ile birlikte tüketicilerin bilinç düzeyindeki artış, turizm hizmetleri gibi yaşam kalitesine değer katan ürün ya da hizmetlere yönelimi artırmıştır. Benzer turizm

1 Doç. Dr., Kocaeli Üniversitesi, Turizm Fakültesi, bilsen.bilgili@kocaeli.edu.tr

çekiciliklere sahip olan ülkelerin, mekanların pazarlanması, markalaşarak rekabette öne çıkmasını güçleştirmektedir (Güllülü, vd., 2008). Diğer yandan, kültür, sağlık, sürdürülebilir dünya gibi konularda giderek daha da bilinçlenen tüketicilerin turizm faaliyetlerine yönelik tercihleri geleneksel kitle turizm hareketliliğinden özellikli alternatif turizm çeşitlerine doğru evirilmektedir. Alternatif turizm çeşitlerinden biri de çoğu kez eko turizm kavramı ile birlikte anılan “Göl Turizmi” kavramıdır. Göl ve gölün bulunduğu destinasyonda rekreasyonel faaliyetler başta olmak üzere, söz konusu destinasyondaki göl ile ilgili turizm varlıklarına yönelik turizm hareketlerini de içeren bir kavram olarak ifade edilebilir (Cooper, 2006).

Bu bağlamda, doğal, ekolojik, kültürel, tarihi birçok özelliği bünyesinde barındıran Sakarya ve Kocaeli illerinin sınırları içerisinde yer alan, İstanbul gibi metropol bir kente yaklaşık 1-2 saatlik mesafede bulunan Sapanca Gölü ülkemizin Göl Turizmi faaliyetlerinin yoğun olarak yaşandığı önemli destinasyonlardan biridir. Bu bölümde, şehir pazarlaması ve markalaması, Göl Turizmi çerçevesinde Sapanca Gölü ve çevresindeki turizm faaliyetleri, bu faaliyetlerin etkin ve verimli bir şekilde pazarlanmasına yönelik değerlendirmelere yer verilmiştir.

2.Şehir Pazarlaması ve Şehir Markalaşması Çerçevesinde Göl Turizmi

Bu bölümde mekan/şehir pazarlaması kavramları ve şehir markalaşması konuları ele alınmış, şehirlerin pazarlaması süreçleri anlatılmıştır.

2.1.Şehir Pazarlaması Kavramı ve Önemi

Tüketici istek ve ihtiyaçlarının hızla değiştiği günümüz dünyasında pazarlamaya konu olan mekanlar arasındaki rekabet giderek artmaktadır. Dolayısıyla, ürün ve hizmetler gibi mekanların birbirleriyle rekabeti için de pazarlama stratejileri geliştirilmektedir. Mekanlar, rekabet güçlerini kendilerine çekecekleri turist ve ziyaretçi sayılarından ve bunların mekana kattığı ekonomik değer ile elde etmektedirler. Mekanların pazarlaması kavramı, mekanın sadece tanıtımını değil, tasarımı, fiyatlandırılması, ulaşılabilirliği faaliyetlerinin gerçekleştirilerek, mekanın uzun vadede sürdürülebilir kalkınmasına yönelik tüm süreçlerini içermektedir (İçli ve Vural, 2011). Mekan kavramı, bir şehir olabileceği gibi, daha küçük bir mekan veya bu bölüme konu olan göller gibi özellikle mekanlar olabilmektedir. Çünkü bu mekanlar bulundukları şehrin öne çıkan unsurları olup, o şehrin pazarlanması ve markalaşmasında önemli rol oynayabilmektedir. Bu bölümden itibaren, mekan pazarlaması kavramı şehir pazarlaması kavramı olarak ele alınmaktadır.

2.2.Şehirlerde Katma Değer Yaratma Süreci

Şehir pazarlaması farklı düzeylerde gerçekleştirilen bir süreci içermektedir. Bu düzeylerden biri olan pazarlama faktörleri kavramı, şehrin çekici yönlerini, alt yapı varlıklarını, şehrin imajını, yaşam kalitesini ifade etmektedir. Bu düzeylerden bir diğeri planlama ise şehirdeki kamu, yerel ve sivil toplum kuruluşları ile orada yaşayan halkın birlikte belirlediği vizyon ve bu vizyonun hayata geçirilmesi için

yapılan faaliyetleri içermektedir. Bu aşamada, şehre ait değerler belirlenerek, şehir kimliği oluşturulur ve bu değerleri artırarak katma değer yaratacak özelliklere odaklanılır. Şehirlerde katma değer yaratma süreci 4 pazarlama aşamasında gerçekleştirilmektedir. Öncelikle, temel hizmetler gerçekleştirilerek, halk, iş çevreleri ve şehrin ziyaretçilerinin memnuniyeti için alt yapı tesislerinin tamamlanması sağlanmaktadır. Bunun yanı sıra, kamu desteği ve yeni yatırımlar ile yeni cazibe merkezleri oluşturulmaktadır. İyi bir şehir imajı oluşturacak iletişim stratejileri geliştirilerek uygulamaya geçilmektedir. Bir şehir gelişimini sağlayabilmek için, vatandaşlarından, liderlerinden ve yeni şirketleri şehre çekecek kuruluşlardan destek almak durumundadır. Şehirlerin pazarlaması sürecinde önemli rol oynayan aktörler bulunmaktadır. Bu aktörler, şehre olan ilgiyi arttırmak ve yatırımcıları teşvik etmek için önemli role sahiptir. Şehir pazarlama sürecinin başlıca aktörleri (sorumluları); yerel, bölgesel, ulusal ve uluslar arası aktörler/sorumlular olarak sınıflandırılmaktadır (Rainisto, 2003). Bu sorumluların dağılımı Tablo.1.'de gösterilmiştir.

Tablo.1. Şehir Pazarlama Sürecinin Aktörleri

YEREL SORUMLULAR	
Kamu Sorumluları	Özel Sektör Sorumluları
Vali/Belediye Başkanı	Bireyler/Vatandaşlar
Toplumsal İş Sektörünü Geliştirme Kurumları	Büyük Şirketler/Kuruluşlar
Toplumsal Şehir Planlaması Kuruluşları (ulaşım, eğitim, hıfzıssıhha)	Emlakçılar
Turizm İl Müdürlüğü	Finans Kurumları
Kongre/Fuar/Toplantı Sorumlusu Kuruluşlar	Elektrik ve Doğalgaz Hizmetleri ve Telekomünikasyon Şirketleri
Basın	Ticaret ve Diğer İş Sektörünün Komisyoncuları
	Ağırlama ve Perakende Satış Organizasyonları (Restoranlar, mağazalar, diğer satış kuruluşları ve toplantı merkezleri)
	Seyahat Acenteleri
	İşçi Kurumları
	Mimarlar
	Ulaşım Şirketleri (hava, kara, tren)
	Medya (gazete, radyo, televizyon)
BÖLGESEL SORUMLULAR	
Ekonomiyi Geliştirme Bölgesel Ajansları	
Yerel ve Bölgesel Devlet Kuruluşları	
Bölgesel Turizm Sorumluları	
ULUSAL SORUMLULAR	
Politikadan Sorumlu Devlet Görevlileri	
Ülke İçindeki Yatırım Ajansları	

Ulusal Turizm Organizatörleri

ULUSLARARASI SORUMLULAR

Elçilikler ve Konsolosluklar

Ülke İçindeki Yatırım Ajansları

Belirli Bölge ve Şehirle Bağlantılı Ekonomik Kalkınma Ajansları

Sabit Yer Bağlantısı Olan Uluslararası Şirketler

Kaynak: Kotler, Philip, Haider, Donalt H., Rein Irving, “Marketing Places Attracting Investment, Industry, and Tourism to Cities, States and Nations”, The Free Press, New York, 1993, s:34 (İçli ve Vural, 2011)

Şehirlerin pazarlamasında önemli olan konulardan biri şehri öne çıkarma özelliğine sahip varlıklarıdır. Bu varlıklar, doğal, tarihi, kültürel, ekonomik, sanatsal, toplumsal değer ifade eden soyut ve somut unsurlardır. Şehirlerin pazarlamasında bu varlıklar çekici unsurlar olarak kullanılmak üzere, geliştirilmek için yatırım yapılarak mevcut değerleri üzerine katma değer yaratılmaya çalışılan değerlerdir. Şehirlerin pazarlamasında gerçekleştirilen süreçlerin odağında değer ifade eden bu unsurlar bulunmaktadır.

2.3.Şehir Markası Kavramı ve Şehirlerin Markalaşması

Turizm sektörünün son yıllardaki hızlı değişimi, sosyal ve ekonomik olarak ülkelere en çok gelir sağlayan sektörlerin başında gelmesine neden olmuştur. Teknolojinin gelişmesi ile birlikte ulaşım, iletişim alanındaki gelişmeler seyahat sürelerini kısaltmış, tüketicilerin refah düzeyini artırmış, boş zamanı artan bilinç düzeyi yüksek bireylerin farklı yerler gezme ve görme isteği, yeni deneyimler yaşama arzusu turizm ürün ve hizmetlerine olan talebi daha da artırmaktadır. Hizmetin soyut, önceden deneyimlenemeyen kendine özgü özellikleri (Koç, 2020) nedeniyle, turistik ürün ve hizmetlerin tüketilmeden önce fiziksel ürünler gibi anlaşılabilmesi ve deneyimlenememesi, hizmet, ülke, şehir, destinasyon, tarih, kültür gibi turistik değer ifade eden her türlü ürün ya da nesnelere yönelik olarak turistlerin marka arayışı çok daha fazla önem kazanmıştır. Günümüzün turist tüketicilerinin, istek ve ihtiyaçlarındaki sürekli ve hızlı değişim, deneyim ve hazcı eğilimleri, kaliteyi güvence altına alma noktasında turizm sektöründe markalaşma bir zorunluluk haline gelmiştir (Sezgin ve Köseoğlu, 2022).

Bütün endüstrilerde gerçekleşen değişimler, turizm endüstrisinde de yoğun bir şekilde yaşanmaktadır (Bozok, vd., 2014). Turist sayısının uluslararası düzeydeki artışı, turizm faaliyetlerine yönelik eğilimlerin değişimi, yeni pazarlar ve yeni destinasyonların oluşumuna neden olmakta, turizm talebinin sürekli olarak değişmesi sonucunu doğurmaktadır (Bild ve Opp, 2013). Bu gelişmeler, turizm hareketine katılan bireylerin demografik, psikografik, sosyo-kültürel birçok özelliğe göre farklılıklarının artmasına neden olmuştur. Bu özellikler, turistik faaliyetlere katılan tüketicilerin tüketim davranışını da etkilemektedir. Dolayısıyla pazarlamacılar, pazarlama faaliyetlerinde etkinlik sağlayabilmek için turistlerin bu özelliklerine göre

tipler belirleyerek, pazarlama stratejilerini de bu tiplere göre farklılaştırma yoluna gitmek durumunda kalmışlardır. Böylece pazarlamacılar, heterojen turist gruplarını benzer gruplar haline getirecek pazar bölümlendirme yoluna giderek, doğru ürünleri doğru pazarlara, en uygun strateji ile sunmaya çalışmaktadırlar (Boz ve Saçılık, 2018). Buna rağmen, aynı pazar bölümü içerisinde yer alan turistik tüketicilerin de birbirlerine göre farklı davranışlar göstermeleri etkin ve verimli olmayı engelleyen önemli bir konudur (Ahipaşaoğlu, 2006).

Yeni turizm türleri ve yeni turist tiplerinin ortaya çıkması, artan rekabet gibi zor pazar koşulları turizm endüstrisinde marka vaadi ile rekabette üstünlük sağlamaya yönelik stratejilerin gelişmesine neden olmuştur. Turizm endüstrisinde markalaşma mekanlardan ürünlere, ülkelerden şehirlere ve yerel destinasyonlara, fiziksel turistik ürünlerden, soyut kültürel değerlere kadar geniş bir alanda etkin olmaya başlamıştır. Bir destinasyon ile bulunduğu bölgenin sahip olduğu imaj arasında ilişki olup, turistik değer ifade eden ürün ve hizmetler öne çıkmaktadır. Turizm hizmetleri yalnızca soyut unsurlar değil aynı zamanda somut ürünleri de içermektedir. Herhangi bir destinasyonun imajı duygusal açıdan turistleri etkileyen önemli bir araç olup, markalaşmanın da önemli bir unsurudur. Marka İmajı, turizm pazarlamasında talebi doğrudan etkileyen bir özelliğe sahiptir. Turistlerin destinasyona yönelik marka imajı algısı, destinasyonu yeniden ziyaret etme davranışını, destinasyondaki turistik ürün ve hizmetleri yeniden satın alma davranışını ve gelecekte destinasyona yönelik oluşacak algılarını etkilemektedir (Akyurt, 2008).

Destinasyon markasının temelini dayandığı şehir markası kavramı, bir şehrin doğal olarak var olan ve öne çıkan veya pazarlama çabalarıyla sonradan yaratılan tüm kaynak ve imkanlarının turist tüketicilerin aklında kalacak şekilde çeşitli pazarlama araçları kullanılarak geliştirilmesi için kullanılmasıdır (Ailawadi ve Keller, 2004). Buradan hareketle, turizm faaliyetlerine katılan turistlerin özelliklerinde değişimler, rekabet koşulları ile birlikte, turizm arzında yer alan ürün ve hizmetler de son yıllarda çeşitlenmeye başlamıştır. Turistlerin turizm faaliyetlerine yönelik beklentilerindeki değişimlere göre, çeşitlenen ürün ve hizmetler zaman içerisinde turizm çeşitleri olarak gelişmiştir. Bilinen geleneksel turizm türlerinden farklı bir şekilde gelişen bu turizm türlerinin pazarı her geçen gün artmakta, bu turizm türleri alternatif turizm çeşitleri olarak ifade edilmektedir.

Alternatif turizm kavramı, geleneksel olarak bilinen kitle turizminin ilgili destinasyonun çevre ve sosyal yapısı üzerinde neden olduğu olumsuz, yıkıcı etkileri azaltmak, önlemek ve farklı beklenti ve ihtiyaçlara sahip, klasik turizm anlayışına sahip turist tiplerinden farklı arayışları olan günümüz turistlerinin istek ve beklentilerini karşılamak amacıyla, sonradan oluşturulan ve sunulan çok çeşitli özelliklere sahip tüm turizm türleri olarak ifade edilmektedir (Akoğlu Kozak ve Bahçe, 2009). Alternatif turizm türleri, sağlık, inanç, doğal, kültürel, tarihi, ekolojik, teknolojik, sosyo-kültürel, psikografik birçok faktöre dayalı olarak gelişen

türlerdir. Bunlardan biri de Göl Turizmi kavramıdır. Destinasyonlarda bulunan göller, çevrelerindeki birçok turistik değerin yaratılması ve öne çıkarılmasında başı çeken bir öncül konumunda olup, farklı turizm türlerinin oluşumunu tetikleyen, bulunduğu yere turist çekmede önemli bir varlık durumundadır. Ülkemizin de göller bakımından zengin bir coğrafik yapıya sahip olması, bünyesinde bulundurduğu göllerin her birinin farklı ekolojik özelliklere sahip olması, efsane ve mitler ile anılan mistik özelliklerinin olması, ülkemiz Göl Turizmi türü açısından oldukça çekici turistik varlıklardır. Dolayısıyla, ülkemizde Göl Turizminin geliştirilmesi, pazarlaması ve markalaşması da dünya turizm pazarından daha fazla pay almak noktasında oldukça önemli bir konu olduğu anlaşılmaktadır.

2.4.Göl Turizmi Kavramı ve Kapsamı

Göller, turizm endüstrileri açısından ilgi çekici bir potansiyele sahiptir. Göl turizminin geliştirilmesi, genellikle kırsal kesim olarak ifade edilen iç bölgelerin ekonomik ve toplumsal açıdan gelişiminde önemlidir. Diğer yandan, ilgili bölgedeki su ihtiyacının karşılanması ve sürdürülebilir su kaynakları yönetimi açısından da göllerin planlı olarak turizme kazandırılmasının önemi büyüktür. Göl ekosisteminin korunması açısından dünyadaki uzmanlar bu konu üzerinde uzun yıllardır çalışmalar yapmakta ve Uluslararası Göl Çevre Komitesi gibi kurumsal yapılar aracılığıyla konferanslar düzenlenmektedir. Bu tür konferanslara başlangıçta, Arjantin, Çin, Danimarka, Macaristan, Hindistan, İtalya, Japonya, Kenya ve ABD gibi ülkeler ilgi gösterirken, son yıllarda dünyanın en uzak bölgelerindeki ülkelerin de yoğun ilgisinin olduğu görülmektedir. İlgi gösteren katılımcıların, göllerin bulunduğu yerlerdeki yapılaşma için çevreye zarar vermeyecek ve aynı zamanda göl turizminin gelişmesine de katkı sağlayacak optimal yöntemler ve çözümler bulunmaya çalışılmaktadır. Göller, günümüz dünyasının tükenen kaynaklarından biri olan tatlı su ihtiyacını sağlayan önemli kaynaklar olmasının yanı sıra, tarım, ticaret gibi faaliyetleri de desteklemektedir. Ayrıca, ulaşım, spor, eğlence, turizm, gıda üretimi, elektrik üretimi gibi çok çeşitli faaliyetlerin de kaynağıdır. Genellikle, eşsiz havyan ve bitki türlerini bünyesinde barındırdığından bulunduğu bölgenin biyolojik olarak yenilenmesine de sürdürülebilir bir katkı sağlamaktadır (Hadwen, 2007). Göl turizminde dünya liderleri olan ülkelerin başında gelen Yeni Zelanda ve Avusturalya gelmektedir. Bu ülkelerde yapılan göl turizmine yönelik projelerde, göllerin ekosistemi ve biyolojik çeşitliliği açısından sürdürülebilirliğinin sağlanarak, ekonomik açıdan etkili ve verimli bir şekilde uygun turist tiplerine yönelik pazarlama faaliyetlerinin yürütülmesi dikkat çekicidir (Cooper, 2006). Buradan da anlaşılabileceği üzere göl turizmi, çekici bir turizm türü olmakla birlikte, gerek hedeflenen turist tipleri gerekse ilgili gölün doğal özelliklerini kaybetmeden sürdürülebilirliğinin sağlanması bakımından planlı, sistematik çalışmalar gerektiren bir turizm türü olma özelliğine sahiptir. Diğer bir ifadeyle, göl turizmi faaliyetleri bütünlüklü çalışmalar gerektirmektedir.

Göl turizminin ekonomik açıdan birçok getirileri olduğu ve birçok turizm çeşidini bünyesinde barındırıyor olmasının yanı sıra, plansız turizm çeşitliliğinin gelişimiyle eşsiz doğası ve biyo çeşitliliğinin tehdit altında olacağı bilinmektedir. Özellikle, kısa yaz aylarında yoğun turist alan göller, çevresindeki bitki ve hayvanların, özellikle kuşların zarar görmesine neden olabilmektedir (Ranade, 2007). Bu yüzden, göl turizmi çeşidi hassas bir konu olup, planlı ve sistematik bir şekilde gerçekleştirilmesi önem taşımaktadır. Yoğun turist alan göl turizmi bölgesinde, eğlence alanları, golf sahaları, otopark gibi yapılanmaların artmasıyla birlikte göl çevresinin manzarasının bozulmasına neden olmaktadır (Finlasyon, vd., 1998). Bu durum, alt yapı ve üst yapıya yönelik tüm faaliyetlerin denetim altında olması gerekliliğini de ortaya koymaktadır.

Göllerin çok yönlü özellikleri dikkate alındığında, bütünleşik göl turizmi yönetim sisteminin gerekliliği anlaşılmaktadır. Bütünleşik göl turizmi yönetim sistemi üç temel başlık altında ele alınmaktadır. Bunlardan ilki, göllerin en hayati önemi olan su varlığı ile ilgilidir. Farklı özelliklerdeki göl suyunun yüzey suyu ve yeraltından besleyen kaynak suyunun kalitesi dikkate alınarak, doğal yapısını koruyucu önlemler almaktır. İkinci olarak bulunduğu destinasyondaki nehirler, ırmaklar ve yakınında bulunan denizler gibi diğer su varlıkları ile birlikte değerlendirilerek, karasal ortamdaki gölün rolü dikkate alınarak turizm planlaması yapılmalıdır. Son olarak, toplumsal yaşama katkıda bulunacak, ekonomik değer oluşturacak turizm yatırımlarının sürdürülebilir çevre çerçevesinde planlanarak, toplumsal ve ekonomik değer yaratacak şekilde değerlendirilmesidir (Mitchell, 1990). Göllerde giderek artan su seyahatinin yönetimi çok önemli bir konu olarak öne çıkarken, göllerin doğasında meydana gelen bozulmalar için kamu, yerel kuruluşların hassasiyetle üzerinde durması, turistlerin doğal dengeyi bozan, gölü ve çevresini kirleten davranışlarını önleyici çalışmaların yapılması gerekmektedir. Göllerin ekosistemini bozan motorlu tekneler, yoğun rekreasyon faaliyetleri, balık tutmak, göle çok yakın kamp alanlarının yakıt, lağım gibi atıklarının göle atılmasını engellemek için strateji geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Göllerin hem zengin turizm potansiyelini verimli bir şekilde değerlendirmek, hem de göllerin doğal yapılarının korunarak sürdürülebilirliğinin sağlanması için alınacak önlemler çerçevesinde gerçekleştirilebilecek gereklilikleri belli konular altında sıralamak mümkündür. Bunlardan ilki, devletin STK'lar, çevreye duyarlı halk, yenilikçi ürün geliştirmeye yönelik tutum sergileyen yatırımcılar gibi paydaşlar ile birlikte hareket edecek bütünleşik sosyal projeler geliştirmesinin gerekliliğidir. Diğer yandan, göl turizmi faaliyetleri çerçevesinde kısa vadeli kazanımlar hedefleyen ticari faaliyetler yerine sürdürülebilir, katma değerli faaliyetleri destekleyen teşvikler geliştirilebilir (Kurleto, 2013).

Sonuç olarak, göl turizminin oldukça kapsamlı, diğer birçok turizm çeşidiyle birlikte, hem ekonomik değer yaratacak turizm hareketleri hem de gölün ve çevresinin

doğasını koruyacak bütünleşik bir planlama ile ele alınarak değerlendirilmesi gereken bir turizm çeşidi olduğu açıktır. Dolayısıyla, riski oldukça yüksek ancak doğru planlandığında ekonomik ve sosyal gelişmeye katkı sağlayacak ve doğal varlıkların sürdürülebilirliğine katkı sağlayacak ilginç bir turizm çeşididir. Bu bağlamda, bir sonraki bölümde ülkemizin önemli göllerinden biri olan Sapanca Gölü göl turizmi potansiyeli ve bu potansiyelin pazarlaması değerlendirilmiştir.

2.5.Sapanca Gölü ve Göl Turizmi Kapsamında Pazarlaması

Sapanca Gölü'nü sınırları içerisinde barındıran, hızla gelişen bir destinasyon olan Adapazarı'nın Sapanca ilçesinin, ekonomik ve sosyal açıdan hızlı gelişiminin önemli nedenlerinden biri turizm olup, bilinirliği geniş turist kitlelerine hızla yayılmaktadır (Yıldırğan vd., 2015). Bu durum, gerek destinasyonların markalaşması ve gerekse etkin bir şekilde pazarlaması açısından olumlu bir durum olarak değerlendirilebilir. Çünkü, herhangi bir ülke, bölge ya da destinasyonun turizm pazarlarında başarılı bir şekilde rekabet edebilmesi, geniş turist tüketici kitleleri tarafından yaygın olarak tanınıyor olması, kaliteli olarak algılanması ve benimsenmesi oldukça önemlidir (Doğanlı, 2006). Dolayısıyla, bir destinasyonun başarılı bir şekilde pazarlaması, tutundurulması, konumlanması ve nihayetinde markalaşabilmesi hedef pazarlardaki kitlelerin tanınmasına ve pazarlama stratejilerinin bu kitlelere göre belirlenmesine bağlıdır. Buradan hareketle, Sapanca Gölü'nün turistik ürün çeşitliliği, özellikleri ele alınarak, hedef turist kitlelerine yönelik pazarlama önerilerinin sunulması yararlı olacaktır.

Sapanca Gölü, Sakarya şehir merkezine 12 km, Kocaeli şehir merkezine ise 27 km, İstanbul gibi bir metropole yaklaşık 150 km uzaklıkta olan Sapanca ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Sapanca ilçesinin konumu, Marmara Bölgesi'nin merkezinde olduğu için İstanbul'un yanı sıra Bursa, Bolu, Düzce gibi illerden ve hemen yanı başındaki Kocaeli'den yılın her mevsiminde yoğun ziyaretçi almaktadır. Ziyaretçiler için en önemli çekici unsur Sapanca Gölü olup, göl turizmi faaliyetleri çerçevesindeki birçok turizm çeşidinin birlikte sunulduğu bir destinasyon olması, çekiciliğini günden güne artırmaktadır. Deniz seviyesinden yaklaşık 33 metre yükseklikte olan Sapanca Gölü, 53 metre derinlikte ve yaklaşık 16 km uzunluğundadır (<https://www.gezgezinsani.com/>). Sapanca Gölü, tektonik bir göl olup, geniş havzası ve doğal güzellikleri ile Ankara'dan dahi günübirlik rekreatif amaçlı ve hafta sonu konaklamalı ziyaretçi almaktadır (<http://www.sapanca.gov.tr/>). Sapanca Gölü, Sakarya ve Kocaeli illerine sınırı bulunan, iş turizmi, doğa turizmi, sağlık turizmi başta olmak üzere birçok turizm çeşidiyle yoğun turist alan iki önemli kentin arasında bulunuyor olması bakımından da ayrı bir üstünlüğe sahiptir.

Fotoğraf.1. Sapanca Gölü**Fotoğraf.2.** Sapanca Gölü**Kaynakça:** www.sakarya.gov.tr**Kaynakça:** www.sapanca.gov.tr

Sapanca Gölü çevresinde göl turizmi kapsamında çok çeşitli turizm çeşitliliği faaliyetlerini görmek mümkündür. Bu turizm çeşitliliği ana başlıklar halinde ele alınarak, hedef turist kitleleri ve pazarlama stratejileri ile ilişkilendirilerek değerlendirilmiştir.

2.5.1. Kuş Gözlemciliği

Sapanca Gölü ve çevresinde Macar ördeği, elmabaş patka, sakarmeke gibi çok çeşitli kuş türleri bulunmaktadır. Kuşları kendi yaşam alanlarında gözlemleme ve tanımlama olarak tanımlanan (Şekercioğlu 2002: 282) kuş gözlemciliği, yüksek gelir sağlayan bir turizm çeşididir. Kuş gözlemciliği gibi özel ilgi alanına giren turizm çeşitliliği özellikle göllerin bütünleşik turizm çeşitliliği içerisinde yer almaktadır.

Fotoğraf.3. Sapanca Gölü Kuş Çeşitliliği**Kaynakça:** www.kocaeli.ktb.gov.tr

Öncelikli olarak, kuş popülasyonunun korunması ve sürdürülebilirliği için çevre korumaya yönelik önlemlerin alınması büyük önem taşımaktadır. Kuş gözlemcileri, çevreye duyarlı, sakin ortamlardan hoşlanan, uzun saatler kuşları gözlemleyerek geçiren, 2 ila 12 arasında konaklama yapan, konaklamayı ekonomik olanlardan seçen, halk ile aralarında mutlaka ekonomik bir etkileşim gerçekleşen turist tipleridir (Çakıcı ve Harman, 2006). Bu turistlerin bazı kuş türlerinin üreme ve hassas dönemlerinde onları rahatsız ederek türlerinin tükenmesi tehdidine neden

olmasını önlemek üzere çalışmalar yapılması gerekmektedir. Uzun süreli gözlemlerde olacaklarından, yeme-içme ve temel ihtiyaçları için ambalajlanabilir pratik ürünler sunulabilir. Diğer yandan, genellikle çadırları ve pansiyonları tercih ettiklerinden, durumlarına uygun pratik gıda ve hızlı tüketim ürünleri onlara özel olarak hazırlanarak pazarlanabilecektir.

2.5.2.Göl Dışındaki Doğa Sporları

Sapanca Gölü'ne oldukça yakın mesafede bulunan, Sakarya İl Orman Tabiatı Parkı, Kocaeli Ormanya Doğal Yaşam Parkı, Kuzuyayla Tabiat Parkı ve yaylalara yakın olması nedeniyle, doğa sporlarının etkin bir şekilde yapılmasına uygun bir destinasyondur. Özellikle, gençlere yönelik sportif faaliyetlere katılanlar için, bölgede konaklama gün sayısını artırabilmek için, gençlere yönelik farklı eğlence ve etkinlikler de düzenlenerek, bu turist kitlesinin destinasyonun diğer turizm hizmetlerini de satın alması ve bölgede daha fazla konaklama yapılması sağlanabilecektir. Ayrıca, sporcu kişilerin beslenmesine hassasiyet gösterecek uzman restoranlar ve özel menüler ile turist memnuniyetine katkı sağlanabilecektir. Diğer taraftan, trekking, dağ bisikleti gibi doğada yapılan sporlar her yaşa hitap ederken, yüzme, bisiklet ve koşunun zaman ayırımı olmaksızın arka, arkaya yapıldığı olimpik bir spor branşı olan triatlon ise daha genç ve sportif kitlelerin katıldığı faaliyetlerdir. Dolayısıyla, gençler için daha eğlenceli etkinlikler planlayarak, kentte konaklama sayısını artırabilecek, diğer bireysel olarak tek tek yapılan doğa sporlarına her yaştan, hatta daha ileri yaşlarda olan turist kitlelerine tarihi, kültürel değerleri öne çıkaracak pazarlama faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi daha uygun olabilecektir.

Sapanca Gölü yakınlarında Uzunkum'da İl Ormanı Tabiat Parkı'ndaki okçuluk sporunun yapıldığı alanlar bulunmakta, 5 km'lik Yanıkdere Doğa Yürüyüş Parkuru, Soğucak Şelalesi Yürüyüş Parkuru, Sapanca, Akçay, Fevziye, Küçük ve Büyük Yayla Yürüyüş Parkuru, Erdemli Kadıpınar Parkuru gibi, kestane ve elma ağaçlarını yoğun olarak bulduğu, doğa harikası yürüyüş parkurları da doğa ve spor turizmini seven turistlerin cazibe merkezi olarak Sapanca önemli bir konumdadır. Diğer yandan macera parkları, yamaç paraşütü gibi birçok doğa sporuna uygun alanların da bulunduğu Sapanca ilçesi, Sapanca Gölü'nün göl turizmi kapsamındaki bütünleşik faaliyet zenginliğini desteklemektedir. ATV safari, paintball gibi etkinlik imkanları ile rekreatif birçok faaliyetin Sapanca Gölü çevresinde düzenleniyor olması bölgeye gelen turist kitlelerinin çeşitliliğinin göstergesidir. Bu durum, her yaştan, her meslekten ve gelir grubundan, farklı yaşam tarzları ve kişilik özelliklerine sahip, maceraperest, doğasever farklı turist kitlelerine hitap edilebilecek bir ortamın olduğunu, gelen ziyaretçilerin memnuniyetini artırmak üzere, turizm faaliyet türleri ve hizmet çeşitliliğinin artırılmasına odaklanmak gerektiği açıktır (<https://www.kulturportali.gov.tr/>).

2.5.3.Göl Sporları

Birçok spor türü ve yarışların düzenlendiği Sapanca'da, özellikle Sapanca Gölü ile bağlantılı, kürek, su kayağı gibi farklı etkinlikler de düzenlenmektedir (Duman, 202). Kocaeli ili Kartepe Belediyesi tarafından kurulan Kartepe Sukay Park tesisleri, 20-65 km/saat hızla kablolu su kayağı yapılmasına elverişli, aynı anda 12 kişinin kayak yapabileceği imkan sunmaktadır. Her yaştan insanın yapabileceği ve keyifli olan bu spor, kısa sürede öğrenilebilen bir özellikte olması nedeniyle, her kitleden turisti çekmektedir (<https://turizm.kartepe.bel.tr/>). Dolayısıyla, bu spor türü için gelen turistlere kitlesel pazarlama faaliyetleri çerçevesinde geniş ve çok çeşitli ürün ve hizmet arzı geliştirilmelidir. Kano ve kürek yarışları da göl suları üzerinde yapılan önemli etkinliklerden biri olup, adrenalini seven, genç, heyecanlı bir turist kitlesinden oluşmaktadır. Bu turist kitlesinin memnuniyetini artırabilmek için eğlenceli faaliyetlerin ve etkinliklerin düzenlenmesi, bölgede konaklama gün sayısını artırabilecektir.

Fotograf.4.Sukay Tesisleri

Fotograf.5.Su Altı Dalış

Kaynakça: www.kocaeli.ktb.gov.tr

Kaynakça: www.hurriyet.com.tr

Sapanca Gölü'nün derinliklerinin efsanevi ve mistik bir algısı bulunmakta olup, biyo çeşitliliği açısından da zengin bir varlığı olması nedeniyle, dalış yapmaya uygun alanları bulunmaktadır. Dalış sporunun turist kitlesi de özellikli bir kitle olup, deneyimsel hazlara önem veren bir yapıya sahiptir. Dolayısıyla, bu turistlere yönelik deneyim hazzı yaşatacak etkinlikler planlayarak, şehirde daha fazla konaklamaları ve daha memnun ayrılmaları sağlanabilir.

2.5.4.Diğer Faaliyetler ve Etkinlikler

Sapanca Gölü, Sakarya ve Kocaeli'ye sınırı olması nedeniyle, yoğun iş turizminin olduğu özellikle Kocaeli iline iş turizmi amacıyla gelen turistlerin de uğrak yeri olmaktadır. Bu nedenle, Sapanca Gölü yakınlarında Maşukiye'de restoranlar, rekreatif alanlar oluşturulmuştur. Kocaeli ve Sakarya'nın göç alan iller olması nedeniyle, birçok mutfak kültürünü bünyesinde barındırıyor olması, bu bölgedeki restoranlarda da yerel mutfakların sunuluyor olması, bölgeye ayrı bir turist çekiciliği özelliği kazandırmaktadır. Mesire alanları, tabiat parklarının oldukça yoğun bölge olması nedeniyle, ailelerin birlikte vakit geçirecekleri temiz hava ve eşsiz bir doğada

hafta sonu için oldukça cazip bir konumdadır. Kış aylarında Sapanca Gölü'nün yanı başındaki Kartepe Kayak Merkezi'ne gelen turistler için aynı günün içinde farklı bir atmosfer sunan Sapanca Gölü yılın her mevsiminde yoğun turist almaya devam etmektedir. Ayrıca iç su zenginliğiyle bilinen Maşukiye bölgesinde, alabalık ve yöresel mutfak ürünleri eşliğinde yemek keyfi, yöresel ürünler ile hazırlanan zengin kahvaltı menüsüyle, Sapanca Gölü'nün göl turizmi bileşenlerinden biri olarak turistlere eşsiz deneyimler yaşatmaktadır.

Sonuç

Metropol bir şehir olan İstanbul'da kentin stresli ortamından huzuru ve birçok turistik faaliyeti bir arada sunan Sapanca'ya adeta turist akını olması bütünleşik bir turizm çeşidi olan göl turizminin önemini gözler önüne sermektedir. Göl turizminin teorisinde ifade edilen tüm faktörleri bünyesinde barındıran Sapanca Gölü ve çevresi son yıllarda pazarlamaya yönelik önemli tesis ve donanımlar ile ön plana çıkmakla birlikte, bütünleşik bir turizm hareketliliğinin sürdürülebilirliğini sağlamaktan ziyade, birbirine benzeyen yiyecek içecek işletmeleri ve sunduğu rekreatif faaliyetler açısından birbirinin neredeyse aynı olan işletmelerin plansız bir şekilde çoğaldığı görünüm sergilemektedir. Diğer yandan, Sapanca Gölü'nün Sapanca ilçesine olan kıyısının turizm faaliyetlerine açık olmasına rağmen, Kocaeli iline sınır olan kısmının tam olarak kullanılmadığı görülmektedir. Bu durum, Gölün tamamının kullanılması gerektiği anlamına gelmemektedir. O bölgenin turist taşıma kapasitesinin iyi bir şekilde belirlenmesi büyük önem taşımaktadır. Sapanca Gölü çevresinde bulunan konaklama ve yiyecek içecek işletmelerinin sayısı, kapasitesi, turist yoğun dönemler için yeterli olamamaktadır. Diğer yandan, çok yoğun turist aldığı dönemlerde, çevre kirliliği, gürültü kirliliği gibi olumsuzlukların bölgedeki halk açısından da olumsuzluklara neden olması mümkün görünmektedir. Bu nedenle, bütünleşik göl turizmi faaliyetlerinin planlı ve sistematik bir şekilde gerçekleştirilmesi için çalışmalar yapılarak, Sapanca Gölü'nün turistik potansiyelinin sağlıklı ve sürdürülebilir bir şekilde değerlendirilmesi sağlanabilecektir.

Kaynakça

- Ahipaşaoğlu, Suavi (2006). *Turizmde Rehberlik*. Ankara: Gazi kitabevi.
- Ailawadi, K. L., & Keller, K. L. (2004). Understanding retail branding: Conceptual insights and research priorities. *Journal of Retailing*, 80, 331-342.
- Akyurt, H. (2008). *Turizm Bölgesine Yönelik Talebi Etkileyen Faktörlerden İmaj ve Çeşme Örneği*. Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Bild, C., & Opp, C. (2013). Tourist typology research in protected areas, [Conference Paper]. *5th Symposium for Research in Protected Areas*, Mittersill.
- Boz, M., & Saçılık, M. Y. (2018). Kırsal turizm gelişiminde turist tipolojisinin seyahat alışkanlıkları açısından belirlenmesi: Çeşitli turist grupları üzerine karşılaştırmalı bir araştırma, *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 8 (1): 60-74.
- Bozok, D., Açıksozlü, Ö., Şahin, N., & Varol, İ. (2014). Turistlerin kişilik özellikleri ile postmodern turizme eğilimleri arasındaki ilişkiyi incelemeye yönelik bir araştırma - Balıkesir İli Örneği, *9th International Conference: New Perspectives in Tourism And Hospitality*, Burhaniye.
- Cooper, C. (2006). *Lakes as tourism destination resources*. [In:] Lake tourism, an integrated approach to Lacustrine Tourism Systems, C.M. Hall, T. Harkonen. Channel View Publications, pp. 27-42.
- Çakıcı, A. C., & Harman, S. (2006). Kuş gözlemciliğinin önemi: Türkiye’de kuş gözlemcilerinin profili. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 17(2), Güz: 161-168.
- Doğanlı, B. (2006). *Turizmde Destinasyon Markalaşması ve Antalya Örneği*, Süleyman Demirel Üniversitesi, İşletme Bölümü Doktora Tezi.
- Duman M. (2020). *Sapanca Gölü’nün Spor ve Rekreasyon Faaliyetlerine Yönelik Mevcut Durumunun ve İlgililerin Görüşlerinin Belirlenmesi*, Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı, Beden Eğitimi ve Spor Programı Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli.
- Finlasyon, C.M., Storrs, M.J., Hall, R., & Bayliss, B. (1998). Management issues for Northern Australia Wetlands, www.environment.gov.au/ssd/publications/ssr/pubs/ssr148-part4.pdf, access: 20.11.2022.
- Güllülü, U., Bilgili, B., & Kara, F. (2009). Erzurum’daki Kobi sahip ve yöneticilerinin 2011 üniversitelerarası kış oyunlarını değerlendirmesi üzerine bir araştırma, *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1:44-62.
- <http://www.sapanca.gov.tr/>
- <https://turizm.kartepe.bel.tr/>
- <https://www.gezgezinsani.com/>
- <https://www.kulturportali.gov.tr/>
- İçli, G., & Vural, B.B. (2011). Kırklareli’nin sosyo-ekonomik kalkınmasında mekan (şehir) pazarlamasının rolü, *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13 (1): 140-154.
- Kotler, P., Asplund, C., Irving, R., & Donald, H. (1999). *Marketing Places Europe*, London: Pearson Education LTD.
- Kotler, P., Donalt, H., & Irving, R., (1993). *Marketing Places Attracting Investment, Industry, and Tourism to Cities*, States and Nations, New York: The Free Press.
- Kozak, M. A. ve Bahçe, A. S. (2009). *Özel İlgi Turizmi*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kurleto, M. (2013). Sustainable management of lakes taking into consideration the tourism and nature conservation in Australia and New Zeland, *Polish Journal of Naturel Sciences, Abbrev.: Pol. J. Natur. Sc.*, 28(1): 91-106.
- Mitchell, B. (1990). *Integrated Water Management*. [In:] Integrated water management: International experiences and perspectives. Ed. B. Mitchell. U.K. London: Bel-Haven Press.
- Rainisto, S. K. (2003). *Success Factors Of Place Marketing: A Study Of Place Marketing In Nothern Europe and The United States*, Helsinki University of Technology, Institute of Strategy and International Business Doctoral Dissertations.
- Ranade, P.S. (2007). Managing lake tourism: challenges ahead, *Conference on Tourism in India, IIMK*, 15-17 May 2007.

- Sezgin, M., & Köseoğlu, A. (2022). Turizm Sektöründe Markalaşma Analizler, Sorunlar, Çözümler, İstanbul: Eğitim Yayınevi.
- Şekercioğlu, Ç. H. (2002). Impacts of birdwathcing on human and Avian Communities, *Enviromental Conversation*, 29 (3): 282-289.
- Wade L. Hadwen, W.L. (2007). Lake tourism: An integrated approach to lacustrine tourism systems, *Annals of Tourism Research*, 34(2): 555–556.
- www.hurriyet.com.tr
- www.kocaeli.ktb.gov.tr
- www.kocaeli.ktb.gov.tr
- www.sakarya.gov.tr
- www.sapanca.gov.tr
- Yıldırğan, R., Batman, O., & Sarıışık, M. (2015). Sapanca'nın turistik destinasyon imajı üzerine bir alan araştırması, *İşletme Bilimi Dergisi*, 3 (2): 109-125.

GÖL TURİZMİ DESTİNASYONU OLARAK SAPANCA

Tülay POLAT ÜZÜMCÜ¹

1.Giriş

Su kaynakları olan denizler, göller, şelaleler, akarsular ve termal sular insanlar için geçmişten bu yana çekim merkezi olmuştur. Bu kaynaklardan göller, denizden uzak olan yerlerde, insanların suyla ilgili eğlenip-dinlenebilecekleri doğal alanlardır. Göllerde, insanlar; yüzme, su kayağı, yelken, kürek, kano gibi doğa sporları, göl çevresinde yürüyüş, kamping, olta balıkçılığı, bisiklet gibi rekreatif etkinlikler yapabilmektedir (Yılmaz, 2018,s. 44). Bu potansiyeliyle göller turizme açılarak, göl kıyısı ve havzasında göl turizmi yapılabilmektedir.

Dünyanın birçok yerinde göller, hem boş zaman etkinlikleri, hem de bir cazibe merkezi olarak, rekreasyon ve turizmin hayati bir parçasıdır. Harkönen (2003) göllerin birçok destinasyon tarafından, ister rekreatif etkinlikler, isterse destinasyonun çekim merkezi olması için, turizm tanıtımlarında kullanıldığını belirtmektedir (Hall ve Harkönen, 2006,s. 3).

Görsel 1. Sapanca Genel Görünüm

Kaynak: <https://www.ntv.com.tr/>

Sapanca Gölü havzasında; kayıkla gezinti, olta balıkçılığı, su kayağı, kano, kürek vb. rekreatif aktiviteler ile orman ve dağlık alanlarda; yürüyüş, kamping, bisiklet, kayak, ATV gibi doğa sporları yapabilmektedir. Ayrıca Sapanca Gölü, başta göl kıyısı olmak üzere, dağ yamaçları ve havza genelinde; otel, restoran, bungalov gibi konaklama tesisleri ile villalar ve siteler yapılmıştır. Sapanca gölü havzası, bu potansiyeliyle, günübirlik ve konaklamalı hizmet sunmaktadır. Bu kapsamda bu bölümde, Sapanca Gölü ve havzası hakkında bilgiler, flora ve fauna, havzada yapılan doğa sporları, festivaller, şenlikler gibi etkinlikler ile turistik tesisler ve doğal yaşam alanlarına yer verilecektir.

2. Sapanca Gölü ve Havzası Hakkında Genel Bilgiler

Göl, oluşması çoğunlukla tektonik, volkanik yer hareketlerine bağlı olan, karalar üzerindeki çukur alanları dolduran, belirli bir akıntısı olmayan geniş, durgun, tatlı ya da tuzlu su kütesidir. Göller, kapalı havzaları dolduran geniş, durgun su kütesi olarak (<https://www.cografya.gen.tr>, <https://tr.wikipedia.org>; <https://www.diyadinnet.com>) tanımlanmaktadır. Havza, yüzey ya da yeraltı akışı ile belirli bir drenaj sistemine yada dere, ırmak, göl ya da okyanus gibi su kaynaklarına su sağlayan bir alandır. Bir başka ifadeyle havza, tüm suyun göl, nehir veya dere gibi merkezi bir noktaya aktığı bir arazi alanıdır (Duman, 2020,s. 19).

Birçok turizm türünde olduğu gibi, sadece gölün kendisi değil, aynı zamanda çevresindeki alanda gerçekleşen bir turizm türü olduğundan, göl turizmini tanımlamak zordur. Bu nedenle göl turizmi; gölü, kıyıyı ve çevredeki bölgede gölün bir turistik cazibe merkezi rolünü destekleyen tesisleri ve altyapıyı içermektedir (Hall ve Harkönen, 2006,s. 3). Göl yönetimi konusundaki literatür, göl planlaması ile onu çevreleyen arazi yüzeyinin planlanması arasında iyi bir koordinasyon olması gerektiğini öne sürmekte ve tüm su havzasını dikkate alan bir göl yönetimi yaklaşımı savunulmaktadır. Hall ve Harkonen (2006) göl turizmi çalışmalarında, göllerde su kalitesinin korunmasının sağlanması için bütün havza yaklaşımının benimsenmesi gerektiğini ifade etmektedir. Göl havzalarında turizm ile ilgili planlama, toplum, çevre ve sosyal aktörler arasındaki etkileşimlerden doğan kompleks bir yapıdır (Bramwell ve Pomfret, 2007,s. 44- 45). Bu bağlamda, Sapanca Gölü, Sapanca Gölü Havzası olarak ele alınmıştır.

Tektonik oluşumlar sonucu oluşan Sapanca Gölü, Sakarya şehir merkezine 12km, Kocaeli şehir merkezine 27 km uzaklıkta, deniz seviyesinden yaklaşık 33 metre yükseklikte, 53 metre derinlikte ve 16 km uzunluktadır (<http://www.sapanca.gov.tr>; <https://www.gezgezinsani.com>).

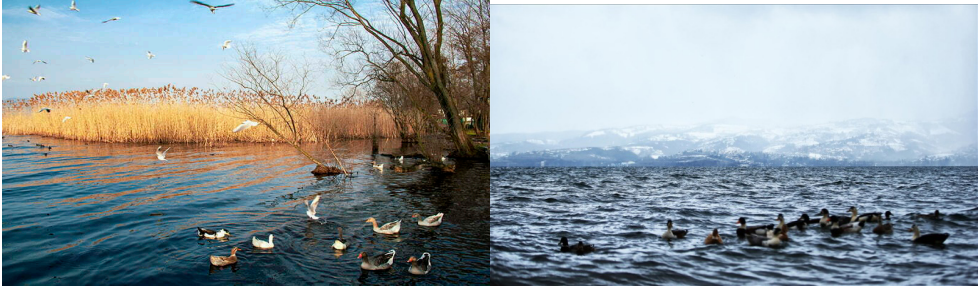
Sapanca Gölü Havzası iklim yapısı ve buna bağlı oluşan zengin bitki örtüsüyle yabani hayvan varlığına sahiptir. Bu hayvan türleri; semender türleri, kurbağa, çeşitli su yılanı türleri, kara kaplumbağası, kertenkele; kuşlardan bildircin, kumru, leylek, peçeli baykuş; su kuşlarından batağan, bahri, karabatak, çamurcun, Macar ördeği, patka, sütlabi, sakarmeke, martı vb. olarak sıralanabilir. Ormanlarda ise; yaban domuzu, boz ayı, kurt, çakal, tilki, yaban kedisi türleri ile ormanlık alanlar çevresinde tavşan, porsuk, oklu kirpi, gelincik gibi türlere de rastlanmaktadır (Kaçmaz, 2010, s. 89-90). Sapanca havzasında bulunan Sapanca Devlet Avlağı 2016 yılında 12.704,40 hektar alan olarak tescil edilmiştir. Avlakta; tilki, yaban domuzu, tavşan, bildircin, çakal, çulluk, tahtalı, ördek ve üveyik avı yapılmaktadır (<https://bolge1.tarimorman.gov.tr>). Sapanca Gölü ve çevresinde bir yılda yaklaşık 70 farklı kuş türü görülmekte, kış ve yaz döneminde belli başlı göçmen kuşlar uğramakta, göl kuşlar için yaşam alanı olmaktadır (<https://www.gezgezinsani.com/>; <https://www.ormanya.com/>).

Sapanca gölü havzasının çeşitli ve zengin florası sayesinde, havzada yerel halk arıcılık yapmakta, Yanık, Akçay, Mahmudiye, İstanbul Dere ve Muradiye köylerinde arıcılık ile geçimini sağlayan 25 aile bulunmaktadır. Havzadaki bir başka hayvancılık faaliyeti ise balıkçılıktır. Alabalık çiftliklerinde kültür balıkçılığı yapılmaktadır ve toplam 16 adet alabalık tesisinin 5 tanesi faal durumdadır (Demir, 2006). Sapanca gölünde farklı balık türleri yaşamakta ve balıkçılar tarafından genellikle; kızılkanat, tatlı su uskumrusu, turna balığı, yayın, sazan, aynalı sazan, kadife, tatlı su levreği, kaptırğa, alabalık, gökkuşağı alabalığı, kaya balığı, tırsı balığı, tatlı su kefali ve diğer tatlı su balık çeşitleri yakalanmaktadır (<https://enfidan.gen.tr/>; <https://turizm.kartepe.bel.tr>; www.sapanca.net.tr).

Sapanca gölü, turistik amaçlı yapılan doğa sporları yanında, halen balıkçılık yapılan bir göldür. Sapanca gölünde 16 farklı balık türü bulunmaktadır ve olta balıkçılığı potansiyeline sahiptir (Yılmaz, 2020, s. 132). Sapanca Gölü'nde bulunan balıklar arasında; sazan, yayın, turna ve alabalık gibi türler bulunmaktadır. Sapanca Gölü, Samanlı dağlarından süzülerek gelen kar sularıyla beslenmekte, bu sebeple göl suları, kış ve ilkbahar aylarında yükselmektedir (<https://www.neredekal.com/>).

Literatürde kuş gözlemciliği (ornitoloji), yabani kuşların doğal yaşam alanlarında gözlemlenmesini ele alan, kimi insanlar için hobi olarak, kuş gözlemciliği araştırmacıları yani ornitologlar için ise bilimsel amaçlarla (Özer, 2021, s. 39) yapılmaktadır. Uzun (2010, s. 1) tarafından yapılan Sapanca Gölü Ornitofaunasının Biyoekolojisi isimli çalışma, bir yıl boyunca süren gözlemler sonucunda elde edilmiştir. Buna göre, gölde 12 takımdan 28 familya ve 69 türe ait 117.413 kuş (birey) sayılmış, 29 tür tüm mevsimlerde, 23 tür sadece yaz aylarında, 12 tür sadece kış aylarında ve 5 tür ise sadece bir kez görülmüştür.

Görsel 2. Sapanca Gölü Kuş Türleri

Kaynak: <https://yoldaolmak.com/>,

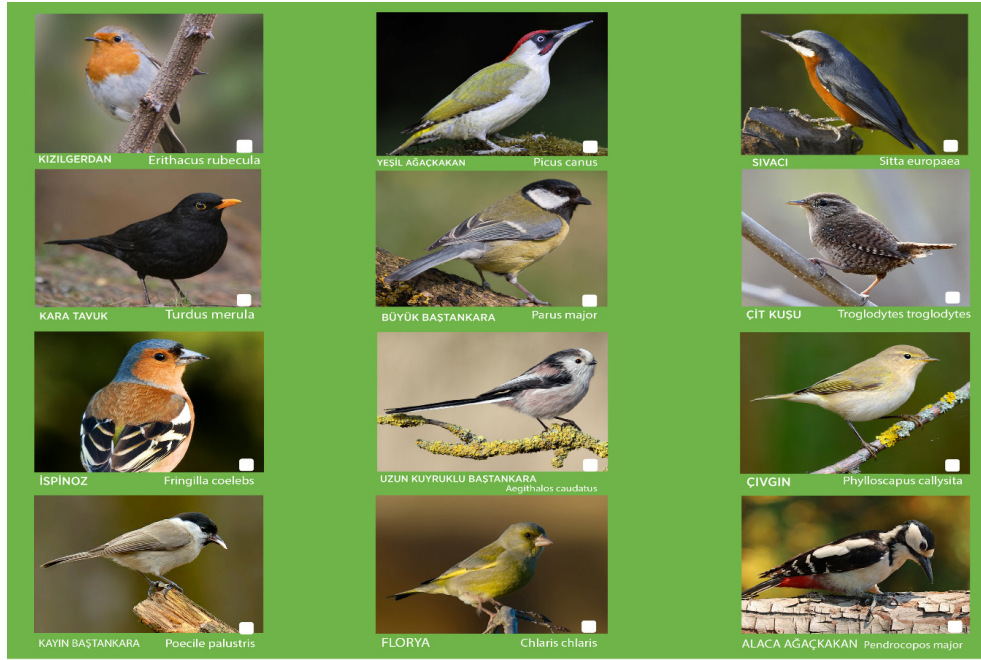
<https://www.aa.com.tr/>

Şekil 3. Türkiye’deki Kuş Göç Yolları

Kaynak: Kuş Araştırmaları Derneği, 2013; akt.Asan ve Yalçın, 2018: 635).

Sapanca Gölü havzası, görüleceği üzere Türkiye Kuş Göç Yolları üzerinde bulunmaktadır ve bu sebeple göl pek çok kuşa ev sahipliği yapmaktadır. Göl havzasında olan önemli türler arasında Macar ördeği, elmabaş patka, sakarmeke (<https://kocaeli.ktb.gov.tr>), tepeli patka yüksek sayılarda kayıt edilen kuşlar arasında olup, küçük batağan, karaboyunlu batağan, küçük karabatak, bahri de diğer kaydedilen türler arasındadır (Ersoy, <https://www.haberler.com/>). Ayrıca Sapanca gölü kuzeyinde ve güneyinde uzanan Samanlı dağı eteklerinde keklik, çulluk ve tavşan yaşamaktadır (<http://www.sapanca.gov.tr>). Görsel 3’de Sapanca havzasında yer alan kuş türleri yer almaktadır.

Görsel 3. Sapanca Havzasında Kuş Türleri

Kaynak: <https://www.ormanya.com/>

2.2.Sapanca Gölü Havzasında Doğa Sporları

Sapanca Gölü hem Kocaeli hem de Sakarya il merkezinin ortasında yer aldığı için, Sakarya İl Orman Tabiatı Parkı, Kocaeli Orman Doğa Yaşam Parkı, Kuzuyayla Tabiat Parkı, Soğucak Yaylası ile Samanlı dağları eteğinde olması sebebiyle doğa temelli turizm türleri ve doğa sporları için oldukça elverişlidir. Sapanca Gölü Havzasında yapılan spor türleri ve yarışları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Sapanca Gölü Havzasında Yapılan Doğa Sporları Faaliyetleri

Faaliyet Adı	Faaliyet Tarihleri	Spor Türü
Küçükler ve Yıldızlar Kulüpler Marmara Bölgesi Kros Ligi 2.Kademe Yarışmaları	4 Kasım 2017	Atletizm
U16-U18 Bölgesel Kros Ligi 2. Kademe Yarışları	4 Kasım 2018	
Sapanca Gölü Koşusu 6K	-	
Sapanca Doğa Koşusu 13K	-	
Sapanca Orman Koşusu 40K	-	
NG Sapanca Ultra 60K	-	

Durgunsu Kano Türkiye Şampiyonası	16-18 Ağustos 2013	Kano
Okullar Arası Durgunsu Kano Hız Yarışları	24-25 Mayıs 2014	
Durgunsu Kano Türkiye Şampiyonası	22-24 Ağustos 2014	
Durgunsu Kano Türkiye Kupası	31.07-02.08.2015	
Okul Sporları Faaliyetleri Okullararası Kano Yarışları	26-27 Mayıs 2018	
Sakarya TOHM (Kano Antrenmanları)	-	
Milli Takım&Olimpik Kadro Hazırlık Kampı	-	Kürek
Balkan Şampiyonası Hazırlık Kampı	19 Ağustos-12 Eylül 2019	
U 23 Avrupa Şampiyonası Hazırlık Kampı	19 Ağustos-5 Eylül 2019	
Sakarya TOHM (Kürek Antrenmanları)	-	
Milli Takım Seçme Testleri-Milli Takım Testi	6-9 Mart 2019	
U 23 Milli Takım Seçmesi (1x-2-)	19 Temmuz 2019	
U 23 Milli Takım Seçmesi (1x-2-)	16 Ağustos	
Balkan Gençler Seçmesi (1x-2-)	19 Ağustos 2019	
Büyükler Türkiye Kürek Şampiyonası	30 Mayıs-1 Haziran 2008	
Büyükler ve Deniz Küreği Türkiye Kupası	23-24 Mart 2019	
Ulusal Egemenlik Kupası	20-21 Nisan 2019	
Büyükler Türkiye Şampiyonası ve Deniz Küreği Federasyon Kupası	27-28 Nisan 2019	
Bahar Kupası	25-26 Mayıs 2019	
Gençler Türkiye Kupası	20-21 Temmuz 2019	
Gençler Türkiye Şampiyonası ve Deniz Küreği Federasyon Kupası	17-18 Ağustos 2019	
Deniz Küreği Türkiye Şampiyonası	31 Ağustos-1 Eylül 2019	
Büyükler Türkiye Şampiyonası ve Deniz Küreği Akademi Federasyon Kupası	6-8 Mart 2020	
Sakarya Büyükşehir Belediyesi 1. Ulusal Sapanca Triatlonu	26-27 Haziran 2010	Triatlon

Sakarya Oryantiring İl Birinciliği Müsabakaları	20 Ocak 2015	
Türkiye Oryantiring Şampiyonası 1. Kademe Yarışları	19-20 Ekim 2019	Oryantiring

Kaynak: Duman, 2020: 39-40.

2.2.1.Su Kayağı

Su kayağı, dalgasız bir su yüzeyinde, bir sürat teknesinin, arkasına halat bağlanarak, ayaklarında kayaklar olan sporcu su üzerinde çektiği bir spor dalıdır (Özbek, 2014,s. 33). Sapanca gölündeki su kayağı tesisi Sukay Park, Samanlı dağlarının zirvesine Sapanca Gölünün en yakın olduğu alana Kartepe Belediyesi tarafından kurulmuştur. Kartepe Sukay Park tesisleri, hat uzunluğu 817 metre olup, 9 çekici teliyle sporcuların su kayağı yapabilmesine olanak sağlayacak şekilde düzenlenmiştir. Sukay Park tesisinde Kablolu Su Kayağı yapılmakta olup, bir tekne tarafından çekilerek, özel tasarlanmış çelik direklerden su üstüne 8-12 metre yüksekliğe kurulu bir kablo hattı ile çalışmaktadır. Saatte hızı 20-65 km/hız arasındadır ve aynı anda 12 kişi yapabilmektedir. Bu sporu, her yaşta insan yapabilmekte ve 1-2 saat gibi kısa bir sürede öğrenilebilmektedir. Ayrıca su kayağında, slalom, rampadan atlama, çıplak ayakla kayma ve wakeboard ile Nisan ile Ekim ayları arasında bu spor yapılabilir (<https://turizm.kartepe.bel.tr/>).

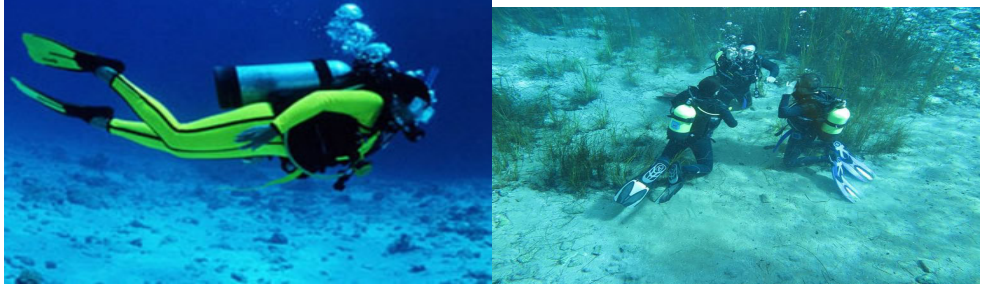
Görsel 4. Sapanca Gölü'nde Su Kayağı

Kaynak: <https://turizm.kartepe.bel.tr>

2.2.2.Sualtı Dalış

Sapanca Gölü'nde bireysel ve grup olarak donanımlı sualtı dalış yapılmakta, çeşitli dalış kulüpleri ve kuruluşları tarafından dalış eğitimi verilmektedir. Dalış eğitimlerinde kursiyerler teorik eğitimlerinin ardından Sapanca Gölü'nde pratik eğitim yaparak, dünya çapında geçerli bir bröve sahibi olmaktadır (<https://www.kulturportali.gov.tr/>; <https://www.denizhaber.net/>).

Görsel 5: Sapanca Gölü'nde Sualtı Dalış ve Dalış Eğitimi

Kaynak: <https://www.aktivido.com/>, <https://www.denizhaber.net/>

2.2.3.Kano ve Kürek

Kano, şişirebilen, polyester veya plastik türü malzemeden yapılan; kürekle yürütülen en fazla yapılan su sporu araçlarından biridir (Özbek, 2014,s. 35). Sakarya TOHM Kano ve Kürek Tesislerinde, kano ve kürek antrenmanları Sapanca Gölü Serdivan kıyısında bulunan Sakarya Gençlik ve Spor İl Müdürlüğüne ait Kano-Kürek Tesislerinde yapılmaktadır. Kano-kürek tesisinde yaklaşık 200 sporcu antrenman yapabilmektedir (<https://www.haberturk.com/>). Sporcular Federasyonların faaliyet programlarında yer alan yurtiçi ve yurtdışı yarışmalara katılarak takımları adına ve/veya bireysel yarışabilmektedirler (Sakarya GSİM, 2019: akt.: Duman, 2020,s. 29).

Görsel 6: Sakarya TOHM Kürek Antrenmanları, Türkiye Kürek Federasyonu Bahar Kupası

Kaynak: Duman, 2020: 44.

Sapanca Kırkpınar beldesinde 2009 yılından bu yana Fenerbahçe Kürek Şubesi Sapanca Tesisleri'nde hizmet vermektedir. (<https://www.fenerbahce.org>). Sakarya Kürek-Kano Tesisi, su sporlarında Türkiye'nin en önemli yerlerinden biri olup, ulusal ve uluslararası yarışmalara sporcu yetiştirmektedir (<https://www.aa.com.tr/>).

Görsel 7. Sakarya TOHM Kürek ve Kano Sporcuları

Kaynak: <https://www.aa.com.tr>, <https://tr.wikipedia.org/>

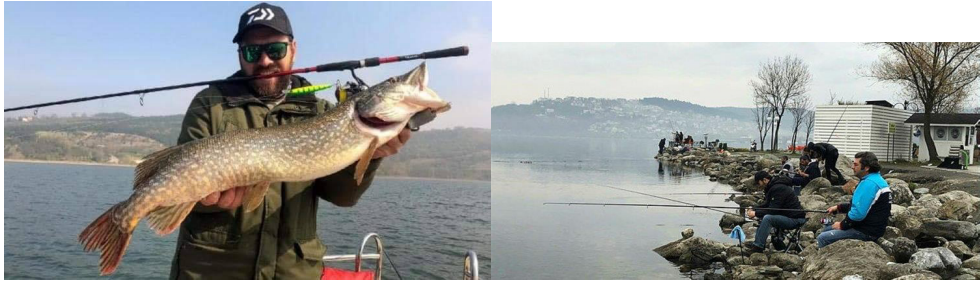
2.2.4.Triatlon

Triatlon, yüzme, bisiklet ve koşunun zaman ayırımı olmaksızın ard arda yapıldığı olimpik bir spor türüdür. Triatlon ferdi bir spordur ve sprint (kısa) mesafe ve olimpik mesafe olmak üzere 2 ayrı mesafede yapılmaktadır (<https://www.triatlon.org.tr/>).

2.2.5.Sportif Olta Balıkçılığı

Sapanca Gölü'nde rekreasyon amaçlı, bireysel veya gruplar halinde sportif olta balıkçılığı yapılabilmektedir. Bunun yanında göle kıyısı bulunan Kocaeli ve Sakarya illerinde bulunan olta balıkçılığı dernekleri tarafından Kartepe Belediyesi, Sapanca Belediyesi ve ilgili bakanlıkların da desteği ile geleneksel hale gelen uluslararası balık tutma yarışmaları düzenlenmektedir. Sakarya ve Kocaeli kentleri havzası olan Sapanca Gölü ve çevresinde, Samanlı Dağlarından aşağı doğru akan derelerde, sazan, turna, yayın, tatlı su kefali, kızılkanat, gökkuşağı ala balığı ve doğal alabalık gibi pek çok türü barındırmaktadır (Duman, 2020,s. 52; <https://turizm.kartepe.bel.tr/>).

Görsel 8. Sportif Olta Balıkçılığı

Kaynak: <https://www.facebook.com/balik.avi.meralari/>; Duman, 2020: 52

2.2.6.Kuş Gözlemciliği

Sapanca Gölü, Türkiye'nin önemli kuş gözlemciliği alanları arasındadır. Kıyılarında küçük sazlık alanlar bulunan gölde, önemli sayıda su kuşu tespit edilmiştir (<https://kocaeli.ktb.gov.tr>). Sapanca göl havzasında olan Ormanya kuş gözlem alanında, kızıl gerdan, sıvacı, ispinoz, ağaçkakan ve pekçok kuş türünü gözlemlemek ve fotoğraflamak mümkündür. Ziyaretçilerin gözlem yapabildikleri bir amfi ve kuşların portrelerini görebilecekleri tasarımlar yer almaktadır. Kuşlar için yapılan alanda ağaçlara ve belli noktalarda yem istasyonları bulunmakta, cumartesi günleri uzman personel eşliğinde Kuş Gözlemciliği etkinliği de yapılmaktadır.

Görsel 9. Kuş Gözlemciliği ve Haritası

Kaynak: <https://www.ormanya.com/>, <https://turizm.kartepe.bel.tr/>

2.2.7.Yürüyüş- Doğa Yürüyüşü- Koşu-Bisiklet- Dağ Bisikleti

Sapanca Gölü havzasında; Sakarya Tabiat Parkı, Sapanca Yanık Dere Doğa Yürüyüşü, Sapanca Yanık Çatalkaya Vadisi, Soğucak Yaylası, Sapanca Nailiye-Balkaya Yürüyüş Parkuru, Sapanca Erdemli-Kadınpınar Parkuru, Sapanca, Akçay, Fevziye, Küçük ve Büyük Yayla Yürüyüş Parkuru ve Kırkpınar mahallesindeki doğal alanlar yürüyüş yapmak için uygundur (Duman, 2020,s. 29).

Sapanca beldesi Uzunkum'da olan Sakarya İl Ormanı Tabiat Parkı, hem doğa yürüyüşleri hem bisiklet hem de koşu yapmaya uygundur. Uzunkum yürüyüş ve bisiklet yolu, Sapanca Gölü kıyısına paralel 2350 m.uzunluğunda parkura sahiptir (Duman, 2020,s. 29).

Görsel 9. Sapanca Uzunkum Yürüyüş ve Bisiklet Yolu Harmanlık Mevkii

Kaynak: Duman, 2020: 35.

Sakarya İl Ormanı Tabiat Parkında bulunan bungalov evler (<https://sakaryailormanı.com>).

Sapanca Gölü havzasında doğa yürüyüşüne yönelik öne çıkan parkurlar aşağıda kısaca açıklanmaktadır. Havzadaki yürüyüş alanlarında doğa yürüyüşleri dört mevsim yapılmakta, yürüyüş boyunca armut, elma, erik, kestane, kayın, ıhlamur ağaçları üzüm, böğürtlen bulunmaktadır (Duman, 2020,s. 50-58; (<https://bolge1.tarimorman.gov.tr>).

Sapanca Yanık Dere Doğa Yürüyüşü, parkur uzunluğu 5 km, zorluk derecesi ise 2/5 olup, yürüyüş yapılan rota üzerinde gürgen ve kestane ağaçları bulunmaktadır.

Parkur rotasında, küçük şelaleler, doğal havuzlar, alabalık çiftlikleri ve restoranlar bulunmaktadır.

Görsel 10. Sapanca Yanık Çatalkaya Vadisi Doğa Yürüyüşü

Kaynak: <https://sakarya.ktb.gov.tr/>

Soğucak Yaylası ve yayla çevresinde endemik bitki türleri ve yayla sınırlarında Soğucak Şelalesi'nde Yürüyüş Parkuru bulunmaktadır. Parkurun uzunluğu yaklaşık 16 km olup, orman içinde patika yollardan gidilmekte, şelaleye doğru yaklaştıkça gürgen ve çam ağaçları görülmektedir. İstanbul Dere köyünde doğal kırmızı benekli alabalık yetişmektedir.

Sapanca Yanık Çatalkaya Vadisi Doğa Yürüyüşü, 7,17 km uzunluğunda, yaklaşık 4 saat 30 dakika süren zor bir parkurdur (<https://tr.wikiloc.com/>).

Sapanca Nailiye-Balkaya Parkuru, uzunluğu 5 km ve zorluk Derecesi ise 1 olup, parkur, Karanlık deresi parkurun ortasında geçmektedir. Yürüyüş dönüşünde Balkaya yolu İstanbul dere yoluyla birleştiğinden, köy ekmeği, kestane balı ve alabalık yeme imkanı bulunmaktadır.

Sapanca Erdemli-Kadınpınar Parkuru, 7 km uzunluğunda ve 1/5 zorluk derecesindedir. Parkur başındaki yol üzerinde, içme suyu, alabalık çiftlikleri ve restoranlar bulunmaktadır.

Sapanca, Akçay, Fevziye, Küçük ve Büyük Yayla Yürüyüş Parkuru, 7,5 km uzunluğuna ve 3/5 zorluk derecesine sahiptir. Parkur yolu üzerinde Sakarya Nehri kolları ile Sapanca Gölü manzarasıyla karşılaşmakta, İl Ormanı görülmektedir.

Görsel 11: Sapanca Belediyesi Bisiklet ve Yürüyüş Parkuru, Sapanca Gölü Havzasında Okçuluk

Kaynak: <https://sakarya.ktb.gov.tr/>

Sapanca, dünyada sadece 12 şehirde bulunan Bisiklet Dostu Şehir unvanı için başvuruda bulunmuş, bisiklet turizmini geliştirmek için çalışmalar yapmıştır (<https://www.redbull.com/>).

2.2.7.Okçuluk

Sapanca Gölü'nün yakınında Sapanca ilçesi Uzunkum mevkiinde bulunan Sakarya İl Ormanı Tabiat Parkında, okçuluk sporu için uygun yerler mevcuttur. Sakarya İl Ormanı Tabiat Parkında, okçuluk atışları için özel alanlar kiralanıp, okçuluk faaliyetleri gerçekleştirilmektedir (<https://sakaryailormani.com>).

2.2.8.Macera Parkurları

Sakarya'nın Sapanca ilçesi Rüstempaşa mahallesinde bulunan Özkum Park'ta açık alan içerisindeki macera parkurunda; zipline, yüksek ip parkuru ve insan sapanı gibi açık alan etkinlikleri, bireysel veya gruplar halinde macera parkurunda yapılmaktadır (<https://www.facebook.com>). Ayrıca Maşukiye Kartepe yolunda yer alan Masalköy Macera Park da; Uçan Bisiklet (Zipbike), Zipline, At gezisi, Atış Poligonu, Çarpışan Bot, Trambolin, ATV Safari ve UTV Safari adrenalin veren aktiviteler yer alıyor (<https://gezentianne.com/>).

Görsel 12. Macera Parkı

Kaynak: <https://www.facebook.com>, Duman, 2020: 51, <https://gezentianne.com>

2.2.9.Yamaç Paraşütü

Serdivan Yamaç paraşütü, Sakarya Serdivan Bölgesi, Taraklı Karagöl Yaylasında yapılmakta ve Serdivan yamaç paraşütü bölgesinde yaklaşık 230 metre yüksekliktedir. Parkur, doğal çim olup, aynı anda 30 paraşüt serilebilmektedir (<https://www.kulturportali.gov.tr/>).

Görsel 13. Sapanca Doğa Sporları

Kaynak: <https://www.kulturportali.gov.tr/>; <https://sapancaguide.com/>

2.2.10. ATV Safari

Sapanca havzasında profesyonel ATV araçları ile doğa sporları meraklılarına; İstanbul Dere, Yanık Deresi, Kurtköy, Mahmudiye, Soğucak Yaylası, Soğucak Şelalesi, Kuzu Yaylası, Kartepe, Maşukiye de ATV safari turları düzenlenmektedir (<https://tatilsapanca.com/>) .

2.2.11. Paintball

Sapanca Gölü havzasında, ziyaretçilerin ve yerel halkın boş zamanlarını değerlendirmek için katıldığı eğlenceli bir etkinliktir. Paintball, sportif, eğlenceli, stratejik, aktif ve eğitici bir takım oyunu olup, hem bedenin hem de zihnin kullanılmasını sağlamaktadır (<https://www.sakaryapaintball.com/>).

3.Sapanca Gölü Havzasında Yapılan Etkinlikler

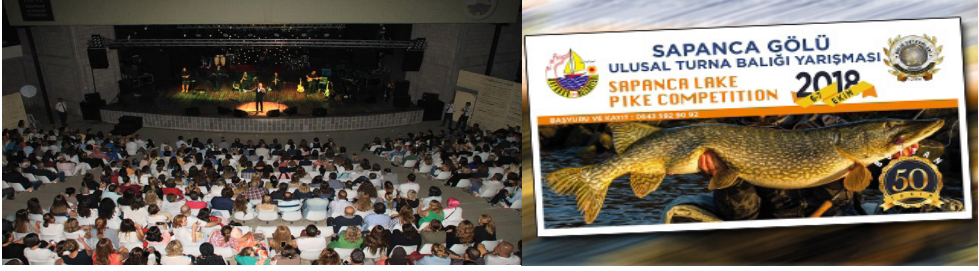
Sapanca Gölü Havzasında, festivaller, şenlikler, yarışlar, kutlamalar, spor müsabakaları vb. etkinlikler yapılmaktadır. Bu etkinlikler Tablo 2’de gösterilmektedir (Yılmaz, 2020,s. 119).

Tablo 2: Sapanca Havzasında Yapılan Etkinlikler

Etkinlik Adı	Türü
Kırkpınar Sanat Festivali	Festival
4. Kırkpınar El Sanatları Festivali	
Yanık Köy Yaz Festivali	
Sapanca Balık Festivali	
Eşme Ayva Festivali	
Unutulmuş Değerler Festivali	
Sapanca Ceviz Festivali	
Kartvel-Gürcü-Laz Festivali	
Sakarya Peyzaj ve Süs Bitkiciliği Festivali	
Karavan Kamp Fest	
Kestane Festivali	
Sapanca Triatlon Yarışları	Yarışma
Sapanca Gölü Uluslararası Sazan Balığı Tutma Yarışması	
Hergeleci İbrahim Yağlı Güreşleri	
Uluslararası Sapanca Şiir Akşamları	
Sapanca’nın Düşman İşgalinden Kurtuluşu	Önemli Günler
Sapanca Belediyesi Geleneksel Aşure Günü	Şenlik
Sapanca Belediyesi Geleneksel Sünnet Şenliği	
Yayla Şenliği	
Kadırga Şenlikleri	
Kartepe Çocuk Şenliği	
Kartepe Off Road ve Doğa Şenliği	

Sapanca Kırkpınar Sanat Akşamları, Sapanca Kırkpınar Açık Hava Tiyatrosu'nda 2007 yılından bu yana Haziran ayı sonundan Eylül ayı ilk günlerine kadar süren sanat etkinliğidir. Sapanca Kırkpınar Sanat Akşamlarında, her yıl Türk Sanat Müziği, Türk Pop Müziği, Türk Klasik Müziği ve Türk Halk Müziği seçkin sanatçıların konserleri, tiyatro oyunları, dans ve film gösterilerini sanatseverlerin beğenisine sunmaktadır (<http://guide.sapanca.com.tr>).

Görsel 14. Kırkpınar Açık Hava Sahnesinde Bir Konser

Kaynak: <http://guide.sapanca.com.tr>, <https://www.yenisakarya.com>

Uluslararası Unutulmuş Değerler Festivali, Sapanca Gölü havzasında SEKA kamp alanında, Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Kartepe Belediyesi iş birliğinde her yıl Uluslararası Unutulmuş Değerler Festivali düzenlenmektedir. Festival ile geleneksel el sanatlarının (çini, okçuluk, bakır işlemeciliği, demircilik, dericilik, ahşap oymacılık gibi geleneksel el sanatları ile süsleme sanatları) korunması, yaşatılması ve üretime dönüştürülmesi amaçlanmaktadır (Duman, 2020,s. 53).

Görsel 15. Sapanca Gölü Havzasında Festivaller ve Şenlikler

Kaynak: Duman, 2020: 54

Eşme Ayvası Festivali, Sapanca Gölü'nün Kartepe ilçesi sınırlarında Eşme sahilinde Kartepe Belediyesi tarafından gerçekleştirilmektedir. Eşme Ayva Festivali'nde en güzel ayva, en iyi ayva tatlısı ve ayva yemeği yarışmaları yapılarak, dereceye girenler ödüllendirilmektedir (<https://www.sakaryadanhaber.com/>).

Kartepe'nin Çocuk Şenliği, Sapanca Gölü kıyısında SEKA kamp alanında gerçekleştirilen Kartepe'nin Çocuk Şenliği Kartepe Belediyesi tarafından gerçekleştirilmektedir. Kartepe Belediyesi Çocuk Şenliği'nde; Oyun grupları, Animasyon gösterileri, Kukla Gösterisi, Mehteran Takımı ve Halk Oyunları gösterisi ile Lego, Akıl oyunları ve Bilim Atölyesi çalışmaları yapılmıştır (<https://www.metropoltv.net/>).

Sakarya Peyzaj ve Süs Bitkiciliği Festivali, Sapanca Kırkpınar sahilinde 50 bin m² alanda düzenlenmektedir (<http://www.susbitkiligifestivali.com>).

Kadınca Şenlikleri Yöresel Ürün ve Hediyelik Eşya Fuarı, Sapanca Gölü kıyısında Arifiye Gölbaşı Park'ta Kadınca Şenlikleri Yöresel Ürün ve Hediyelik Eşya Fuarı düzenlenmektedir (<http://guide.sapanca.com.tr>).

Sapanca Gölü Uluslararası Sazan Balığı Tutma Yarışması, Sapanca Gölü'nde Gıda, Tarım ve Hayvancılık ile Kültür ve Turizm Bakanlığı katkıları, Sapanca, Kamader (Kocaeli Sportif Olta Balıkçılar ve Doğal Hayatı Koruma Derneği) ve Kartepe Belediyesi tarafından her yıl Ulusal ve Uluslararası Sazan Balığı Tutma Yarışması yapılmaktadır. Bu yarışma Sapanca havzasında yer alan; Sapanca Kırkpınar, Sapanca Uzunkumpark, Sakarya Serdivan-Esentepe ve Kocaeli Sapanca Gölü kıyısındaki Kartepe Eşme sahilinde yapılmaktadır (<http://sapanca.bel.tr/>).

4. Sapanca Gölü Havzasında Turistik Tesisler

Sapanca gölü kıyısında, sahilde yürüyüş ve gölde tekneyle gezinti yapılabilecek, (www.sapanca.bel.tr), ziyaretçilerin dinlenip, eğlenebilecekleri konaklama yerleri, restoran ve kafeteryalar (<https://turizm.kartepe.bel.tr/tr>) ile doğal yaşam alanları-kamp vb. bulunmaktadır. Sapanca ilçesinde Kültür ve Turizm Bakanlığı kayıtlarına göre 363 adet basit konaklama işletmesi (belediye belgeli), 20 adet Turizm İşletme belgeli ve toplamda 383 konaklama tesisi bulunmaktadır. Sapanca Havzasında yer alan Kocaeli Kartepe ilçesi ve Turizm Bakanlığı kayıtlarına göre 37 adet basit konaklama tesisi, 7 adet turizm işletme belgeli tesis ve toplamda 44 adet konaklama tesisi bulunmaktadır (<https://www.ktb.gov.tr/>). Bu işletmelerden en fazla turist ağırlayan ve öne çıkan bazı tesislere aşağıda yer verilmiştir.

Elite-World-Grand-Sapanca-Hotel, Sapanca Gölü kıyısına 2 km uzaklıkta olup, orman ve göl manzarasına sahiptir. Otelde 2 restoran, 3 bar, 3 kafe, spa, açık ve kapalı havuz ile toplantı ve etkinlik alanları bulunmaktadır (<https://www.eliteworldhotels.com.tr>).

Görsel 16. Sapanca Gölü Havzasında Beş Yıldızlı Konaklama İşletmeleri

Kaynak: <https://www.coraltatil.com>, <https://www.nghotels.com.tr>

Güral grubunun ilk beş yıldızlı oteli olarak 2008 yılında Sapanca'da açılan NG Sapanca Wellness & Convention 287 odası var iken, 2020 yılında Sapanca'da açılan NG Enjoy ise Sapanca'da doğanın içerisinde olup, 270 oda kapasitesindedir (<https://www.nghotels.com.tr/>).

Meşelik Park, 153.000 metrekare alanı ile doğa içerisinde, insanlara kendilerini dinleyebilme imkânı sunan bir rekreasyon alanıdır. Park; kurumsal piknik organizasyonları, outdoor etkinlikler, konser, karavan, kamp, bungalovlarda konaklama imkânı sunmaktadır (<http://www.meselikpark.com>).

Görsel 17. Sapanca Konaklama Tesisleri-Bungalov ve Restoran Örneği

Kaynak: <https://www.tatilsepeti.com/>, <https://www.ktb.gov.tr/>

Kartepe Sukay Park tesisleri, 5000 m2 alan üzerinde kurulmuş olup, bir restoran, 320 m2 yürüyüş parkuru, 3 adet gözetleme kulesi bulunmaktadır (<https://turizm.kartepe.bel.tr>). Sapanca Gölü havzasında yer alan tesislerden birisi, Sapanca Gölü çevresinde yer alan Mahmudiye Köyü sınırları içerisinde olan Naturköy olup, çevresinde yer alan şelaleri, göletleri, piknik alanları, restoranları ve yürüyüş parkurları bulunmaktadır ve ağaç, gölün eşsiz manzarasıyla foto-safari için oldukça uygundur. Sopeli Doğan Yaşam Köyü olup, hafta sonu kahvaltısı, yürüyüş, yemek vb. rekreatif ihtiyaçlara cevap verebilecek niteliktedir. Bir diğer dikkat çeken tesis Dorat At Çiftliği olup, hem atlara binilebilir hem de doğa yürüyüşü yapabilmekte, restoranda kahvaltı yapılabilir (https://www.gezgezinsani.com/).

4.1. Doğal Yaşam Alanları ve Kamp Alanları

Meşe ağaçlarının gölgesinde yer alan Ormanya Doğal Yaşam Alanı, ziyaretçilerine büyümlü bir dünyanın kapılarını aralamaktadır. Hobbit evleri, su değirmeni, gölet ve doğal yolların bulunduğu ve her gelenin görmesi gereken bu alan yaklaşık beş dönüm kadardır (<https://www.ormanya.com/ormankoy>).

Görsel 18: Ormanya Doğal Yaşam Alanı

Kaynak: <https://www.ormanya.com/>

<https://www.enuygun.com/>

Hayvanların doğal ortamları muhafaza edilerek oluşturulan alanlarda doğada popülasyonları azalan türler çoğaltılarak doğal yaşam alanlarına tekrar salınmaktadır. Ala geyik, Kızıl Geyik, Ceylan, Karaca ve Yılık atlarının yer aldığı dokuz adet yaban yaşam alanı ve yaban yaşam alanında 5 türde 150 adet hayvan vardır. Ayrıca

Ormanya da olan Çocuk hayvanat bahçesinde toplam 67 türde 766 adet hayvan bulunmakta, çocuklar hem hayvanları doğa içerisinde tanımakta hem de keyifli vakit geçirebilmektedir (<https://www.ormanya.com/>).

Görsel 19. Ormanya Çocuk Hayvanat Bahçesi, Kamp Alanı

Kaynak: <https://www.ormanya.com>, <https://www.ormanya.com>

Ormanya Doğal Yaşam alanı kamp kısmında ise, 23 karavan ve 42 çadır kapasitesine sahip olup, elektrik, su, duş gibi hizmetler sunulmaktadır (<https://www.ormanya.com/>).

4.1.1. SEKA Kamp Alanı

SEKA Kamp alanı, Sapanca Gölü kenarında 40.000 m² alanda kurulu SEKA Kamp alanında göl manzarasına karşı kamp yapılabilen, olta ile balık tutulabilmekte ve futbol, basketbol ve voleybol gibi sporları da yapabilmektedir (<https://turizm.kartepe.bel.tr>).

Görsel 20. Sapanca Gölü Kıyısı SEKA Kamp Alanı

Kaynak: Duman, 2020: 28; <https://sapancaotelleri.com.tr/>

4.1.2. Sakarya İl Ormanı Tabiat Parkı Kampı

Sakarya- Sapanca üzerinde 27.14 ha alana sahip, günübirlik konaklama, piknik, organizasyon, eğlence, yürüyüş gibi etkinliklere olanak sağlayan bir rekreasyon alanıdır. Sakarya İl Ormanı Tabiat Parkı'nda dört mevsim konaklama, yeme-içme ve market gibi imkanlar mevcuttur. Sapanca Gölü manzaralı parkta; bungalov evlerde Sapanca Gölü'ne karşı konaklama imkanı, bisiklet turları, ATV turları, binicilik, okçuluk, doğa yürüyüşleri bulunmaktadır (<https://sakaryailormani.com>).

Sonuç Yerine

Sapanca Gölü'nün turizm potansiyeline yönelik hazırlanan bu bölümde, Sapanca Gölü'nün konumu sebebiyle, hem Kocaeli hem de Sakarya illeri sınırları içerisinde yer almakta ve her iki kentin flora, faunası ve turizm potansiyelini etkilemektedir. Bu

bölümde Hall ve Harkonen (2006)'ın göl turizmi üzerine yaptıkları çalışmalarında olduğu gibi, gölün su kalitesinin korunması ve su kaynaklarının kullanımı ve bölge üzerindeki etkilerinin daha doğru belirlenebilmesi için, Sapanca havzası olarak ele alınmış ve bütüncül bir havza yaklaşımı benimsenmiştir. Ayrıca, Bramwell ve Pomfret (2007: 46)'ın da belirttiği üzere, göl turizmi ile ilgili literatür oldukça sınırlı olup, bu kitap çalışması ve özelinde bu bölüm ile turizm literatürüne katkı sağlanmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda Sapanca havzasına ilişkin bilgiler verilerek, göl turizmi destinasyonu olarak Sapanca'nın flora ve faunası ile festival, şenlikler gibi etkinlikleri açıklanmıştır. İlaveten Sapanca havzasında faaliyet gösteren turistik tesislere; konaklama tesisleri, restoranlar ve rekreasyon alanlarına değinilmiştir.

Kaynakça

- Asan H., Yalçın H.M. ve Şimşek E. (2018). Sivas İli Kuş Gözlem Turizmi Potansiyelinin Değerlendirilmesi, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6 (74), 630-655.
- Bramwell B. ve Pomfret G. (2007). Planning for Lake and Lake Shore Tourism: Complexity, Coordination and Adaptation, *Anatolia*, 18:1, 43-66.
- Ceylan, S., Bulut, İ.(2019). Salda Gölü özel çevre koruma bölgesinde turizm baskısı, koruma ve sürdürülebilirlik, *Türk Coğrafya Dergisi*(73), 7989. DOI: 19.17211/tcd.637091.
- Duman M. (2020). *Sapanca Gölü'nün Spor ve Rekreasyon Faaliyetlerine Yönelik Mevcut Durumunun ve İlgililerin Görüşlerinin Belirlenmesi*, Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı, Beden Eğitimi ve Spor Programı Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli.
- Hall M.C. ve Harkönen T. (2006). *Lake Tourism: An Integrated Approach To Lacustrine Tourism Systems, Chapter 1: Lake Tourism: An Introduction To Lacustrine Tourism Systems*, Edited by Hall M.C. ve Harkönen T., Channel View Publications, USA.
- Kurnaz, A. ve Babür, T. E. (2018). Flora-Fauna ve Endemik Türlerin Ekoturizm Ürünü Olarak Kullanılması: Datça Yöresi Örneği, *Mesleki Bilimler Dergisi*, 7 (2), 410-419.
- Kaçmaz M. (2010). *Sapanca Gölü Havzası'nda Arazi Kullanımı ve Mekânsal Değişim*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, İstanbul.
- Kaçmaz, M. ve Döker, M.F. (2021). Sapanca Gölü Havzası'nda Arazi Kullanımı ve Mekânsal Değişim, *Coğrafi Bilimler Dergisi*, Turkish Journal of Geographical Sciences, 19(1), 161-194.
- Kaya A. (2020). Almanca Seyahatnameler (1850-1912) *Temelinde Türkiye'ye Dair Bir Kültür Rotası Önerisi*, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Eskişehir.
- Özbek M. (2014). Turizm Amaçlı Su Altı ve Su Üstü Sportif Faaliyetler: Bugünü ve Geleceği, *Dokuz Eylül Üniversitesi Denizcilik Fakültesi Dergisi*, 6(29), 27-48.
- Özer, O. (2021). Kayseri hürmetçi sazlığının ornito turizm potansiyelinin değerlendirilmesi, *Journal of Hospitality and Tourism Issues*, 3 (1), 37-54.
- Uzun A. (2010). Sapanca Gölü (Sakarya) Ornitofaunasının Biyoeкологи, *SAÜ Fen Edebiyat Dergisi*, 2010-1, 1-14.
- Yılmaz A. (2018). *Turizm Coğrafyası kitabı içerisinde 2. Bölüm: Coğrafya ve Turizm*, Editör: Prof. Dr.Semra Günay Aktaş, Anadolu Üniversitesi Yayını No: 3330, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 2189, Eskişehir.
- Yılmaz T. (2020). *Bölgesel Kalkınma Teorileri Kapsamında Bölgesel Kalkınmada Eko Turizmin Rolü: Sapanca Örneği*, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.
- İnternet Kaynakçası**
- İhlas Haber Ajansı/ Yusuf Ersoy,(2022), <https://www.haberler.com/guncel/ortalama-1-milyon-200-bin-su-kusu-bu-calismalarla-14717654-haberi/> adresinden elde edildi.
- ORMANYA;(2022), <https://www.ormanya.com/> adresinden elde edildi.
- Sapanca Kaymakamlığı,(2022), <http://www.sapanca.gov.tr/sapanca-golu1> adresinden elde edildi.
- Sapanca Gezilecek Yerler,(2022), <https://yoldaolmak.com/sapanca-gezilecek-yerler.html> adresinden elde edildi.
- Sapanca Gölü,(2022), <https://www.neredekal.com/sapanca-golu-gezilecek-yer-detay/> adresinden elde edildi.
- Sapanca Gölü,(2022), <https://www.gezgezinsani.com/sapanca-golu/> adresinden elde edildi.
- AA, (2022), <https://www.aa.com.tr/tr/cevre/sapanca-golunde-su-seviyesi-son-7-yilin-zirvesine-ulas-ti/2538815> adresinden elde edildi.
- AA,(2022), <https://www.aa.com.tr/tr/spor/sakarya-kurek-kano-tesisi-su-sporlari-merkezi-konu-munda-/1921981> adresinden elde edildi.
- Türkiye'nin En Mutlu Şehirleri,(2022), <https://www.ntv.com.tr/galeri/seyahat/turkiyenin-en-mutlu-sehirleri-belli-oldu,BfC542-3gUy7mZswZHjaBQ/LH1JB9WvokEERQAVeOudDg> adresinden elde edildi.
- Sapanca Gölü,(2022), <https://www.hurriyet.com.tr/seyahat/sapanca-golu-nerede-ve-hangi-sehirde-sapanca-golu-olusumu-ozellikleri-derinligi-buyuklugu-ve-efsanesi-41534966> adresinden elde edildi.
- Coğrafya Terimleri Sözlüğü,(2022), <https://www.cografya.gen.tr/sozluk/gol-3.htm>, adresinden elde edildi.

- Vikipedi, (2022), <https://tr.wikipedia.org/wiki/G%C3%B6l> adresinden elde edildi.
- Diyadinnet,(2022), <https://www.diyadinnet.com/bilgi-1359-gol> adresinden elde edildi.
- Sapanca Gölü,(2022), https://tr.wikipedia.org/wiki/Sakarya#/media/Dosya:Sapanca_Lake.jpg adresinden elde edildi.
- Sapanca Gölü,(2022), <https://ikitekercockgezer.com/sapanca-golu/> adresinden elde edildi.
- Kartepe Sukaypark(2022), <https://turizm.kartepe.bel.tr/tr/icerikdetay/172/264/kartepe-sukay-park.aspx> adresinden elde edildi.
- Sakarya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü,(2022), <https://sakarya.ktb.gov.tr/TR-172102/kartepe-turu-15-ocak-2017.html> adresinden elde edildi.
- Sakarya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü,(2022), <https://sakarya.ktb.gov.tr/TR-164365/sapanca-cataalkaya-vadisi-doga-yuruyusu-16-ekim-2016.html> adresinden elde edildi.
- Sakarya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, (2022), <https://sakarya.ktb.gov.tr/TR-209062/sapanca-aksam-turu-15-mayis-2018.html> adresinden elde edildi.
- Kültür Portalı, (2022), <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/sakarya/turizmaktiviteleri/> adresinden elde edildi.
- Triatlon, (2022), <https://www.triatlon.org.tr/triatlon-nedir-nasil-yapilir.html> adresinden elde edildi.
- Kartepe Belediyesi Su Kayağı, (2022), <https://turizm.kartepe.bel.tr/tr/icerikdetay/99/41/su-kayagi.aspx> adresinden elde edildi.
- Çataalkaya Vadisi, <https://tr.wikiloc.com/gezi-yuruyus-rotalari/cataalkaya-vadisi-35519175> adresinden elde edildi.
- Sapanca Çataalkaya Vadisi Doğa Yürüyüşü, (2022), <https://sakarya.ktb.gov.tr/TR-164365/sapanca-cataalkaya-vadisi-doga-yuruyusu-16-ekim-2016.html> adresinden elde edildi.
- Türkiye Dağ Bisikleti Rotaları, (2022), <https://www.redbull.com/tr-tr/turkiye-en-iyi-dag-bisikleti-rotalari> adresinden elde edildi.
- Tatil Sapanca, (2022), <https://tatilsapanca.com/tur-19-atv-safari.html> adresinden elde edildi.
- Meşelik Park, (2022), <https://www.tatilsepeti.com/meselik-park-bungalov?ara=oda:2> adresinden elde edildi.
- Sakarya Tüplü Dalış Eğitimi, (2022), <https://www.aktivido.com/tr-tr/dalis/sakaryada-tuplu-dalis-egitimi-1-yildiz--1705> adresinden elde edildi.
- Dalış Meraklılarının Gözdesi, (2022), <https://www.denizhaber.net/sapanca-dalis-meraklilarin-gozdesi-haber-50629.htm> adresinden elde edildi.
- Maşukiye’de Gezilecek Yerler, (2022), <https://www.enuygun.com/bilgi/masukiye-de-gezilecek-yerler/>
- Vadi Zipline Maşukiye, (2022), <https://www.facebook.com/masukiyevadizipline/> adresinden elde edildi.
- Maşukiye Masalköy, (2022), <https://gezientianne.com/masukiye-masalkoy-macera-park-ve-ucan-bisiklet/> adresinden elde edildi.
- Natura Sapanca Outdoor Aktivite, (2022), <https://sapancaguide.com/s/natura-sapanca-outdoor-aktivite/> adresinden elde edildi.
- Sakarya Paintball, (2022), <https://www.sakaryapaintball.com/> adresinden elde edildi.
- Özkum Macera Parkı, (2022), <https://www.facebook.com/sapanca.macera/> adresinden elde edildi.
- Kartepe Eşme Ayva Festivali, (2022), <https://www.sakaryadanhaber.com/haber/12431086/kartepede-esme-ayva-festivali-duzenlendi> adresinden elde edildi.
- Kartepe Çocuk Şenliği, (2022), <https://www.metropoltv.net/kartepe-de-cocuk-senligi/> adresinden elde edildi.
- Sapanca Otel, (2022), <https://www.eliteworldhotels.com.tr/oteller/elite-world-grand-sapanca> adresinden elde edildi.
- Bakanlık Belgeli Tesisler, (2022), <https://www.ktb.gov.tr/genel/searchhotelgenel.aspx?lang=tr> adresinden elde edildi.
- Coral Travel, (2022), <https://www.coraltatil.com/elite-world-grand-sapanca-hotel> adresinden elde edildi.
- NG Sapanca Otel, (2022), <https://www.nghotels.com.tr/sapanca/tr/hakkimizda> adresinden elde edildi.
- Triatlon, (2022), https://tr.wikipedia.org/wiki/Triatlon#/media/Dosya:Tri_swim_bike_run.jpg adresinden elde edildi.
- Kartepe Turizm Rehberi,(2022), <https://turizm.kartepe.bel.tr/tr/aktivitedetay/34/24/kus-gozlemciligi.aspx> adresinden elde edildi.
- Kıyıda Balık Avı Meraları, (2022), <https://www.facebook.com/balik.avi.meralari/posts/2768682759814034/> adresinden elde edildi.

SİVAS BÖLGESİ GÖLLERİ VE TURİZM POTANSİYELİ

İbrahim AFŞİN¹, Erkan SAĞLIK²

1. Giriş

Göl havzasının şekli ve dağılımı, göl suyunun şeffaflığı, berraklığı ve rengi ve gölde ortaya çıkan şaşırtıcı olaylar, büyük bir turizm çekiciliği oluşturmaktadır. Göllerin eşsiz ekolojik özellikleri onları diğer turizm çeşitlerinden farklı kılmaktadır. Ekolojik çevrenin beşerî unsurlarla olan uyumu ise çekiciliğini ve cazibesini meydana getirmektedir (Sun ve Chen, 2011). Dünyanın bir çok yerinde göller rekreatif etkinliklerin ve turizmin önemli bir parçası olmuşlardır. Fakat göl ve turizm ilişkisinin kayda değer bir rolü olmasına rağmen ülkemizde çok az sayıda göllerin turizmle olan ilişkileri ve etkileri araştırılmıştır (Asan, 2018; Bozkurt, 2019; Çelik Çanga, 2020; Karamızrak, 2020; Şenol, 2018; Temurçin, Atayeter ve Tozkoparan, 2019; Tuncer ve Fırat, 2017). Göl sistemleri dünya yüzeyinde en az korunan biyomlar olarak bilinmektedir ki bu biyomlar büyük bir bitki ve hayvan ekolojisinin barındıran geniş çapta yaşam alanlarıdır (Hall ve Härkönen, 2006). Ancak gittikçe artan farkındalıkla birlikte çevreye daha duyarlı bireyler kitle turizmi yerine doğa dostu turizme yönelmeye başlamışlardır. Ekolojik çevreye giderek daha fazla önem veren turistler için uyumlu bir ekolojik çevre, göl turizmi cazibesi için önemli bir halkadır. Zaman geçtikçe değişime uğrayan turizm piyasasında ulusal pazarlama eski değerini kaybetmekte, bölgeye ve yöreye özgü pazarlama etkinlikleri aktif bir rol oynamaya başlamıştır. Gitgide artan önemi bakımından pazarlama yöntemleri yeteri kadar ele alınmamaktadır. Bu sebepten ötürü turistik arz potansiyeli taşıyan göl turizmi yetersiz turizm planlanması ve stratejileri sebebiyle turizm pazarında yerini alamamıştır (Öztaş ve Karabulut, 2007). Bir ülkenin turizm potansiyeli sosyal, tarihi, doğal ve kültürel değerler ile bir araya gelmektedir. Bu yüzden turizm etkinliklerinin devamlılığı için bu değerlerin korunması, mevcut durumlarının takip edilmesi gerekmektedir (Çevre Envanteri Dairesi Başkanlığı, 2004). Bu sebepten

¹ Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Turizm Fakültesi, ibrahimafsinc@gmail.com.

² Prof.Dr., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Turizm Fakültesi, esaglik@cumhuriyet.edu.tr.

ötürü bu yazıda göller ve turizm arasındaki ilişkilerden yola çıkılarak spesifik bir bölge olarak Sivas seçilerek Sivas ilinde yer alan göller incelenmekte, göl ve çevresindeki ekosistemin olanaklarından, rekreatif ve turizm etkinliklerinden bahsedilecek olup bölgenin turizm olanaklarının olumlu ve olumsuz yanları ele alınmaktadır.

2.Tarihi ve Kültürel Değerler

2.1. Doğal Miras ve İkonik Görünümün Korunması

Doğal mirasın korunması, doğal koşulların uzun vadeli kalıcılığını sağlamak için doğal ortamlarının içinde veya dışında ekosistemlerin, habitatların, vahşi yaşam türlerinin ve popülasyonların korunması, bakımı, yönetimi ve bakımı anlamına gelir (uis.unesco.org, 2009). İnsan doğal çevresinin dışında ya da bozulmuş bir ekosistemde yaşamsal faaliyetlerini sürdürememektedir. Tabiatı ve ekolojiyi korumak toplulukları korumayı gerektirmektedir. Doğal alanlar ve tarihi mekanların turistik çekicilik olarak pazarlanması pozitif bir eylem olarak düşünülmektedir. O halde turizmde miras kavramı doğal alanlarını, tarihi binalarını, sanat eserlerini ve kültürel geleneklerini ayrı ayrı değil birlikte bir ürün olarak değerlendirilmekten geçmektedir (Dinçer ve Ertuğral, 2000). Turizmin hem kültürel hem doğal miraslar üzerinde olumlu etkileri arasında doğal kaynakların korunması, kültürel değerlerin aktarılabilmesi ve mimarinin canlandırılması yer almaktadır. Bu sayede ilgi odağı haline gelmekte ve ikonik bir görünüm elde ederek çekiciliği artmaktadır (Çetin, 2010). Onlarca yıl boyunca insanoğlu doğayı korumak ve muhafaza etmek için çalışmış, ancak bir taraftan da doğanın dengesini bozmuştur (Hågvær, 1994). Aşırı turizm olarak adlandırılan dengesiz kullanım sebebiyle zaman içerisinde klasik turizm anlayışının perspektifinden çıkılarak farklı arayışlar içerisine girilmiş ve sonucu olarak da çeşitli turizm türleri ortaya çıkarak alternatif turizm arayışı içerisine girilmiş, çevreye karşı duyarlılığın ve bilincin kazanılmasında alternatif turizm ve ekoturizme olan yönelim büyük rol oynamıştır (Yeşil, Yeşil, ve Yılmaz, 2008). Turizmin sadece doğa ile değil aynı zamanda mimari görünüm ile de ilişkisi bulunmaktadır. Hem estetik hem de doğal görünüm ile bütünleşen bir görünüm niteliği taşımak durumunda kalmaktadır, ki aksi halde doğa ile bütünleşik bir görüntü sergileyemeyen turizm dikey yapılaşmaya giderek görüntü kirliliğine sebep olacaktır (Issi, 2011).

2.2. Göller, Mitler ve Efsaneler

2.2.1. Gökpınar Gölü: Su altı sporlarıyla ilgilenen ve rafting yapmayı seven insanlar için Gökpınar Gölü, çevresindeki restoran, otel, piknik alanı gibi sosyal faaliyet alanları sayesinde ziyaretçilerine uygun konaklama imkânı sunmaktadır (aa.com.tr, 2021). Manzara güzelliği ile turistlerin odağı olması rekreasyonel potansiyelinin araştırılmasına sebep olmuştur. Bu nedenle araştırma sonucunda rekreasyonel potansiyeli %65 bulunmuş ve ‘yüksek’ olarak değerlendirilmiştir (Bozkurt, 2019). Sivas ilinin 147 km ve Gürün ilçesinin 10 km uzaklığında yer alan

Gökpınar Gölü, 2009 yılından beri Gökpınar Gölü Doğal Yaşam Parkı olarak hizmet vermektedir. Göl ve akarsu kıyısına ev sahipliği yapmakla birlikte yüzme olanağı sunmaktadır. Aynı zamanda higrofit bitkiler ve karasal iklim florası ile peyzaj önemi açısından rekreasyon potansiyelini gözler önüne sermektedir (Biçer, 2021). 2021 tarihinde tabiat varlıkları ve doğal sit alanlarını korumak amacıyla Bakanlık Makamınca “Doğal Sit-Nitelikli Doğal Koruma Alanı” ilan edilerek tescillenmiştir (sivas.csb.gov.tr, 2021). Mavi-turkuaz su rengi ile 17-20 metre derinliğinde bile atılan taşın görülebileceği kadar berrak bir yapıya sahip olmakla birlikte, güneşin havadaki konumuna göre renk değiştirdiği için göle bu isim verilmiştir. Gökpınar Gölü ikiye ayrılmaktadır; Büyük Göl turistik amaçlar için ziyaret edilirken, Küçük Göl bölgesinde alabalık üretimi yapılmaktadır (www.kulturportali.gov.tr, 2022). Gökpınar hakkında yapılan araştırmalar sonucunda iki adet efsaneye sahip olduğu bilinmektedir. Birincisine göre, Bir çoban sürüsüyle birlikte gölün bulunduğu arazide dinlenirken rüyasında kendisine ‘Koyunların ile birlikte buradan uzaklaş, alttan su kaynayacak’ denir. Çoban uyandığı zaman aceleyle sürüyü alır ve karşı yamaca geçer. Gerçekten de bir süre sonra su kaynamaya başlar ve Gökpınar oluşur. İkincisine göre ise, Çoban ve sürüsü şiddetli susuzluk çekmektedir. Oraya yakın bir çevrede su kaynağı yoktur. Çoban çaresiz bir şekilde ‘Ya Rabbi su’ diye inler ve elindeki asasını yere vurur. Bir süre sonra asanın değdiği yerden su kaynamaya başlar. Çoban ve koyunlar kana kana sularını içerler. Çıkan bu su, orada bir göl halini alır. Gölün suyu berrak ve gök mavisi olduğu için yöre halkı göle ‘Gökpınar’ ismini verir (gurun.gov.tr, t.y). Şekil 1’de Gökpınar Gölü’nün açık bir havada çekilen resmi gösterilmektedir.

Şekil 1: Gökpınar Gölü

Kaynak: <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/sivas/gezilecekyer/gokpinar-golu>

2.2.2. Tödürge Gölü: Sivas ilinden 55 km ve Zara ilçesinde 16 km uzaklıkta bulunan Tödürge Gölü, Sivas'ın en büyük gölü olmakla birlikte Zara-Hafik havzasının ortasında yer almaktadır. Kireçli ve tuzlu su yapısı ile çeşitli balıklara ev sahipliği yapmakta, birçok kuş türü sayesinde kuş gözlemciliğine imkân sağlayarak doğa turizmi için bir kapı aralamaktadır (kulturportali.gov.tr, 2021). 2021 tarihinde Bakanlık Makamınca “Nitelikli Doğal Koruma Alanı” olarak tescillenmiştir (tvk.csb.gov.tr, 2021). Göl ve çevresinin floristik özelliklerine göre, tersip edilmiş olan 324 adet tür ve 55 endemik tür bulunmaktadır. Faunastik özelliklerine göre, 8 balık türü, 70 kuş türü tespit edilmiştir (zara.gov.tr, t.y). Buz altı dalış sporları için misafirlerini ağırlayan Tödürge Gölü, Resmi Gazetede yayımlanan “sulak alan” kapsamında değerlendirilmektedir ve “Özellikle Su Kuşları Yaşama Ortamı Olarak Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanların Korunması Sözleşmesi” yani Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanlar Listesinde RAMSAR Sözleşmesi sayesinde yer edinebilmiştir (Asan, 2018). Efsaneye göre, şimdiki Tödürge Gölü’nün yerinde Tödürge köyü vardır. Köye gelen yabancı bir derviş burada misafir edilmediği gibi, ısınması için ateş bile verilmemiştir. Bu duruma üzülen derviş “ocağınızdan su çıksın” diyerek ortadan kaybolur. O andan itibaren her evin ocağından sular akmaya başlar ve köy sular altında kalır. Canını kurtarabilenler bu günkü Tödürge köyüne yerleşir. Efsanede ölenlerin balığa çevrildikleri, pişmanlıklarını göstermek için her sene bedduanın edildiği gün sırt üstü döndükleri de belirtilir (Karakuzulu ve Atnur, 2007). Şekil 2’de Tödürge Gölü’nün resmi yer almaktadır.

Şekil 2: Tödürge Gölü

Kaynak: <http://www.sivas.gov.tr/todurge-golu>

2.2.3. Hafik Gölü: Sivas ilinin gözde mesire alanlarından biri olan Hafik Gölü, Hafik ilçesinde yer almakla birlikte yerli halk tarafından Büyük Göl olarak da bilinmektedir. Yapılan kazılar sonucunda Antik çağlardan Neolitik, Kalkolitik ve İlk Tunç Çağı’nda su üzerinde yerleşmelerin olduğuna, göl üzerindeki ulaşılan Pıllır Höyüğü sayesinde ortaya çıkmış ve Palafit adı verilen yerleşme türünün Türkiye’de

ki tek örneği olmuştur (kulturportali.gov.tr, 2021). Bölgede karstlaşma süreci devam etmesiyle obruk, düden, mağara, vadi gibi şekillere rastlanmaktadır. Sulak alan niteliği ile göçmen kuşların önemli bir konaklama merkezi ve fauna çeşitliliği sağlamaktadır (Akpınar ve Akbulut, 2007). Efsaneye göre, Hafik Gölü'nün bulunduğu yerde bir zamanlar büyük bir köy vardır. Köye bir gün fakir, kimsesiz ve aç bir yolcu kadın gelir. Bu sırada köylü kadınlar fırınlarda ekmek pişirmektedirler. Çok aç olan kadın, fırının önünden kadınlara bakarak geçer. Ekmek istemek için yüzü tutmadığından fırının önünden birkaç kez geçen kadına, ekmek pişiren kadınlardan hiçbiri ekmek vermez. Çaresiz bir şekilde köyün çıkışına doğru yürüyen kadın bir yandan da 'İnşallah, köyünüz sular altında kalır! Ne olurdu bir tane ekmek verseydiniz?' der. Kadın arkasına dönüp baktığında köyün sular içinde kaldığını görür (Demirtaş ve Bunsuz, 2021).

3. PLANLAMA VE YÖNETİM KONULARI

3.1. Turizm Pazarlaması İçin Bir Fırsat Olarak Göller

Göller dünya yüzeyinde bulunan açık su kaynakları ve depoları olarak çeşitli şekillerde insanların kullanımı için değerli bir kaynaktır. Küresel olarak dengeli olmayan bir dağılım göstermesine karşın göllerin su kalitesi, çekicilikleri için rekreasyon ve turizm için bir kaynak oluşturması bakımından kritik bir rol oynamaktadır. İnsan yaşamının geçmişine ışık tutması bakımından hayati öneme sahip olmasıyla birlikte turizm ve rekreasyon için odak noktasını arazi özellikleri, flora ve fauna sahipliği ve kültürel çekicilikleri oluşturmaktadır (Cooper, 2006). Gölün rekreasyonel aktivitelere açık olması göl ve çevresinin korunmasını sağlamakta, bulunduğu bölgenin tanınırlığına, ulaşım ve altyapı çalışmalarına, marka ve reklam değerine katkı sağlamaktadır (Şenol, 2018).

3.2. Göl Turizminde Araştırma Gündemleri ve Sorunları: Yerelden Küresele Endişeler

Turizm bireyin yaşamı ve çevresi ile karşılaştırıldığında sıra dışı etkinliklerin arayışını gerektirir. Bu yüzden sınırlı turizm kaynağı olan kum, deniz, güneş kitle turizminin aksine insanların dinlenme, keşfetme, öğrenme, doğaya sığınma isteği ve günlük rutinlerden uzaklaşma isteği ekoturizm ve kırsal temelli turizme yanıt olarak doğmuştur. Ekoturizmin alt dalı olarak bilinen göl turizmi hem rekreatif aktiviteler hem de sürdürülebilirlik açısından insan ve doğa arasındaki ilişkinin somut bir örneği haline gelmiştir (Alaeddinoğlu ve Can, 2011). Her şeyden öte turizm ile gölün niteliği arasında oldukça kayda değer bir ilişki olduğu görülmekte, ki bu ilişki gölü olan bölgelerde araştırma yapmanın eksiklikleri bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Göl ekosistemini olumsuz etkileyen bazı aktiviteleri engellemek için siyasi istek ve mevzuatların eksik olmasına rağmen göl ve çevresindeki insan aktivitelerinin etkilerinin farkındalığı mevcut olduğu bilinmektedir (Hall ve Härkönen, 2006). Hem göl kaynaklarının etkin kullanımı hem de etkili bir turizm aktivitesinin birlikte sürdürülebilirliğini sağlamak için yönetimsel müdahale

gereklidir. Etkili bir müdahale için göl yönetiminin etrafındaki sistemler ve doğa ile uyumlu olması, sosyal ve ekonomik çevrenin sürdürülebilirliğinin kontrol altına alınabilmesi gereklidir (Warren, 1988). Göl turizmüne sahip olan bölgeler için göl bölgesi ve şehrin diğer kısımları arasında eşitsizlik meydana geldiği bilinmektedir. Göl turizmüne yakın olmayan hizmet verenler, yakın olanlara kıyasla turistlerden ve gelirlerden daha az faydalanabilmişlerdir. Göl ve çevresine turistik çekicilik sağlamak amacıyla yapılan mimari yapıların betonlaşmaya sebep olduğu ve bu sebeple dikey yapılaşmanın ekosistemi bozduğu ortaya çıkmaktadır (Temurçin, Atayeter ve Tozkoparan, 2019). Göl ve çevresinin sahip olduğu diğer sorunlardan birisi de planlı turizm faaliyeti eksikliğinden doğan yanlış arazi kullanımlarıdır (Akpınar ve Akbulut, 2007). Önemli bir müdahale başlangıcı olarak International Lake Environment Committee Foundation (Uluslararası Göl ve Çevre Komisyonu) göllerin sürdürülebilir kullanımı için bir çağrı başlatmıştır. Başlıca prensipleri olarak; insanların ve doğal kaynakların uyum içerisinde kullanımı, günümüz ve gelecek nesillerin kullanımı için göl kaynaklarının birlikte yönetimi, vatandaşların ve turistlerin gölün olası krizlerini çözmek için bir arada iş birliği yapması gibi maddeleri ön plana çıkarılmıştır (Hall ve Härkönen, 2006; ILEC, 2005).

3.3. Göl Ekolojisini Tehdit Eden Faktörler

Hem doğal hem de beşerî çevrenin niteliği ve kalitesi turizm için gereklidir. Turizm ve çevre arasındaki ilişki her ne kadar karmaşık olsa da turizmin çevreye hem zararı hem de yararı bulunmaktadır. Bu zararlı yapıların çoğu yollar, havalimanları, turizm tesisleri gibi altyapılardan meydana gelmektedir. Turizmin olumsuz etkileri bağlı olduğu bölgeye göre kademeli olarak gerçekleşmektedir. Fakat diğer taraftan turizmin olumlu yanlarından birisi olarak farkındalığı arttırmakta bu sayede de çevresel koruma sağlamakta ve göl çevresinin finansal yapısının değerini artırarak bölgenin ekonomik gücünü iyileştirmektedir (Puczkó ve Rátz, 2000). Öncelikle göl alanlarında yapılan rekreatif etkinliklere değinecek olunursa yüzme ile başlanacaktır. Yüzme genellikle iyi bir eylem olarak ele alınmaktadır fakat göl sularında yüzmeğin bulanıklaşmasına, kirliliğe ve patojenlere sebep olmaktadır ki bu sebepler ekoloji kirliliği olarak görülmektedir. Ticari balıkçılığa kıyasla rekreatif bir etkinlik olarak balıkçılık çok fazla popüler olmasa da turizm piyasası için gittikçe artan bir öneme sahip olmaktadır. Fakat en ciddi etkisi balığın türüne boyutuna nüfusuna göre seçicilik yaşanmasıdır (Dokulil, 2014). Tek bir balıkçının etkisinin küçük olduğu düşünülebilir ancak balıkçılığın boş vakit eylemi olduğu göz önünde bulundurulursa balık nüfuslarında dengesizleşme meydana gelebileceği ve doğal hayatın tahribatına yol açacağı düşünülmektedir.

Göl ve çevresinde gözle görülür tehditlerden bir diğerleri ateş kullanımındaki dikkatsizlik olacaktır. Park ve mesire alanlarında piknik, mangal, ısınma gibi sebeplerle yakılan ateşler yangına sebep olabilmektedir ve bitki örtüsünün tahribatına sebebiyet vermektedir. Doğada çözünmesi bir hayli zaman alan katı atıklar çevreyi

kirletmekte ve ekosisteme zarar vermektedir. Bölgeye gelen ziyaretçilerin bilinçli bir şekilde atıklarını suya atmaları ve suyu kirletmeleri su kalitesini de bozmaktadır. Yöresel mimari özellikleri korunmayan bölgenin dikey yapılaşma sonucu görüntü kirliliğine ve mimari kirlenmeye yol açmaktadır. Açılacak olan turizm tesislerinin ve eklenecek rekreatif alanların görüntüsünün tarihi yapılarla uyumlu olması, yatay yapılaşma yolunda gidilmesi gerekmektedir (Issı, 2011).

4. Turistik Aktiviteler Ve Algılar

4.1. Göl Etrafında Flora-Fauna Hayatı ve Kuş Gözlemciliği

4.1.1. Gökpınar Gölü: Ender nitelikteki doğal alanlardan birisi olan Gökpınar Gölü ve çevresinde birçok rekreasyon aktivitesi ve flora-fauna hayatı bulunmaktadır. Konaklama mekanları için restoran ve motel bulunmaktadır. Gökpınar Gölü Doğal Yaşam Parkı içerisinde piknik ve mesire alanları ile çocuk oyun alanları, kamelya ve çardaklar bulunmaktadır. Göl bölgesinde pek çok hayvan ve bitki bulunmaktadır ve bu sayede doğa dostu foto-safari gerçekleştirmek mümkündür. Sıcak havalarda Gökpınar Gölü'nde yüzülebilmekte, su araçları ile gezinti yapılabilir. Bahsedilmiş olan etkinliklerin yanı sıra göl çevresinde trekking, rafting ve kampçılık yapılarak rekreasyonel etkinlikler gerçekleştirilebilmektedir (Bozkurt, 2019a, 2019b, Bozkurt, 2016). Şekil 3'de Gökpınar Gölü'nde yapılmış olan dalış sporuyla ilgili resim yer almaktadır.

Şekil 3: Gökpınar Gölü

Kaynak: <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/sivas/gezilecek yer/gokpinar-golu>

4.1.2. Tödürge Gölü: Uluslararası Öne Sahip Sulak Alan olarak ilan edilen Tödürge Gölü sadece sıcak günlerde piknik severler için bir uğrak yeri değil, aynı zamanda kış severler için bir rekreatif etkinlik alanlarına sahip olmaktadır. Gölün derinliği ortalama 20 metre olmakla birlikte en derin noktası 45 metredir. Kış mevsiminde donması sayesinde ve yüzeyindeki buz tabakasının kalınlığının 20 cm. olması halinde buz altı dalışları için ev sahipliği yapmaktadır. Kalın buz tabakasının üzerinde buz pateni, çevresinde kar yürüyüşleri ve snowboard yapma imkanları bulunmaktadır (Asan, 2018). Gölün ekosisteminde 324 tür bitki bulunmakta ve

bu türlerden 55 tanesi endemik bitki türü mevcuttur. Göl ve çevresinde yaşayan bazı canlılar da mevcuttur; Arap tavşanı, Hazer yılanı, Bataklık düdükçünü, Yabani Tavşan, Türk Avurtlagı, Uzunbacak, Turna gibi hayvanlar yaban hayatı izleme ve fotoğrafçılık etkinlikleri için bir kaynak oluşturmaktadır (bolge15.tarimorman.gov.tr, t.y). Şekil 4’de Tödürge Gölü’nün kış mevsiminde çekilmiş panorama görüntüsü ve şekil 5’de kuş gözlem kulesi yer almaktadır.

Şekil 4: Tödürge Gölü Kış Görüntüsü

Kaynak: <http://www.sivas.gov.tr/todurge-golu>

Şekil 5: Tödürge Gölü Kuş Gözlem Kulesi

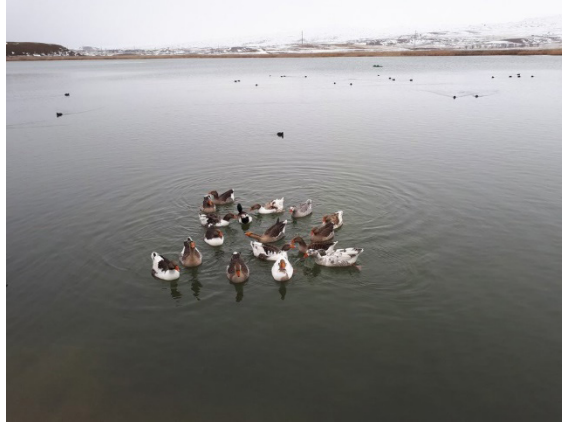

Kaynak: <http://www.sivas.gov.tr/todurge-golu>

4.1.3. Hafık Gölü: Hafık Gölü’nün önemli bir turizm potansiyeli taşıdığı düşünülmektedir. Çevresinde bulunan konaklama tesisleri sayesinde konaklama imkanları bulunmaktadır. Gölün sığ olması; Sakarmeki, Yaban kazı, Yaban ördeği ve Çatalbaş gibi göçmen kuşların konaklama mekânı olması sebebiyle motorlu su taşıtı kullanılamamaktadır fakat sandal ile gezinti yapılabilir. Kuşların konaklama mevsimlerinde kuş gözlemciliği yapmaya elverişli bir alanı mevcuttur. Yılın güneşli günlerinde yüzmeye imkân vermiş olmasının yanı sıra yakın çevresinde bir höyük olan Gölhöyük bulunmaktadır ve hem doğal hem beşerî çekiciliğe sahiptir (Akpınar

ve Akbulut, 2007; Akbulut Özpay ve Ünsal, 2018). Şekil 6'da Hafik Gölü'nde göle inmiş kuşların görüntüsü yer almaktadır.

Şekil 6: Hafik Gölü

Kaynak: <http://www.sivas.gov.tr/hafik-golu>

Kaynakça

- Akbulut Özpınar, G., & Ünsal, Ö. (2018). Yukarı Kızılırmak Kültür Ve Doğa Yolu I. Etap (Sivas-Zara). *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22, 2173-2193.
- Akpınar, E., & Akbulut, G. (2007). Hafik Gölü ve Çevresinin Turizm Olanakları. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(9), 1-24.
- Akpınar, E., & Akbulut, G. (2007). Hafik Gölü ve Yakın Çevresinin Turizm Olanakları. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 1-24.
- Alaeddinoğlu, F., & Can, A. S. (2011). Identification and Classification of Nature-Based Tourism Resources: Western Lake Van basin, Turkey. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 198-207.
- Asan, H. (2018). Kış Turizmi Kapsamında Buz Altı Dalış Turizminin Geliştirilmesi: Sivas İli Örneği. *Uluslararası Sivas Turizm Kongresi*, (s. 70-77). Sivas.
- Çevre Envanteri Dairesi Başkanlığı. (2004). Türkiye Çevre Atlası. Ankara: T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı.
- Biçer, R. (2021). Medeniyet Değerlerimiz Doğa ve Çevre. İstanbul.
- Bozkurt, S. G. (2016). Gürün (Sivas) İlçesinin Rekreasyon Kaynaklarının Belirlenmesi Ve Değerlendirilmesi. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 66(1), 318-328.
- Bozkurt, S. G. (2019a). Gürün (Sivas) İlçesi Gökpınar Gölü ve Çevresinin Rekreasyon Potansiyelinin Belirlenmesi. *Turkish Journal of Landscape Research*, 2(1), 29-39.
- Bozkurt, S. G. (2019b). Gürün İlçesinin Ekoturizm Potansiyelinin İncelenmesi. *Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 9(4), 2255-2265.
- Çelik Çanga, A. (2020). Tuz Gölünde Rekreasyonel Turizm Olanaklarının Belirlenmesi. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 51(1), 21 - 31.
- Çetin, T. (2010). Cumalıkızık Köyünde Kültürel Miras ve Turizm Algısı. *Milli Folklor*, 181-190.
- Cooper, C. (2006). Lake Tourism: An Integrated Approach to Lacustrine Tourism Systems. 32, s. 27-42. Channel View Publications.
- Demirtaş, S., & Bunsuz, H. (2021). Anadolu Türk Efsanelerinde Cimrilik. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1-9.
- Dinçer, F. İ., & Ertuğral, S. M. (2000). Kültürel Mirasın Korunması ve İstanbul İlindeki Tarihi Yapıların Turizm Amaçlı Kullanımı Üzerine Bir Deneme. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 69-78.
- Dokulil, M. T. (2014). Environmental Impacts of Tourism on Lakes. In *Eutrophication: Causes, Consequences and Control*, (s. 81-88).
- Hägvar, S. (1994). Preserving the Natural Heritage: The Process of Developing Attitudes. *Ambio*(23), 515-518.
- Hall, C. M., & Härkönen, T. (2006). Lake Tourism: An Integrated Approach to Lacustrine Tourism Systems. 32, s. 3-26. Channel View Publications.
- Hall, C. M., & Härkönen, T. (2006). Research Agendas and Issues in Lake Tourism: From Local to Global Concerns. (s. 223-233). Channel View Publication.
- ILEC. (2005). *Managing Lakes and their Basins for Sustainable Use: A Report for Lake Basin Managers and Stakeholders*. Kusatsu, Japan: International Lake Environment Committee Foundation.
- Issi, Y. (2011). Türkiye Turizminin Yapay ve Doğal Çevre Üzerindeki Etkileri. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 47(1-4), 115-131.
- Karakuzulu, Z., & Atnur, G. (2007). Kültür Coğrafyası Açısından Bir İnceleme: Tortum, Çıldır Ve Tödürge (Demiryurt) Gölleri. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 157-167.
- Karamızrak, B. (2020). Doğa Ve Kamp Turizmi: Ağrı Balık Gölü Örneği. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 311 - 327.
- Öztaş, K., & Karabulut, T. (2007). Turistik Destinasyon Oluşturma Potansiyeli Açısından Göller Yöresinin Önemi. *Selçuk Üniversitesi Karaman İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*(12), 128-137.
- Puczko, L., & Rätz, T. (2000). Tourist and Resident Perceptions of the Physical Impacts of Tourism at Lake Balaton, Hungary: Issues for Sustainable Tourism Management. *Journal of Sustainable Tourism*, 8(6), 458-478.

- Şenol, E. (2018). Boraboy Gölü (Amasya) Ve Çevresinin, Rekreasyon Amaçlı Kullanımdan Kaynaklanan Başlıca Sorunları. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 23(39), 95-112.
- Sun, H., & Chen, X. (2011). Research on Status and Problems of Environment of Mountain's Lake Tourism Attractions in Xinjiang. *Advanced Materials Research*, 187, 767-770.
- Temurçin, K., Atayeter, Y., & Tozkoparan, U. (2019). Salda Gölü ve Çevresinin Turizm Potansiyeli ve Yeşilova İlçesi'nin Sosyo-Ekonomik Yapısına Etkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(47), 40-63.
- Tuncer, M., & Fırat, E. (2017). Tuz Gölü'nün Turizm Potansiyeli ve Bölge Ekonomisine Etkisine Yönelik Nitel Bir Araştırma: Şereflikoçhisar Uygulaması. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(3), 63-72.
- Warren, R. (1988). Lake Maintenance brings quality recreation. *Parks and Recreation*, 38-40.
- Yeşil, P., Yeşil, M., & Yılmaz, H. (2008). Jeolojik Miras Alanlarının Alternatif Turizm Kapsamında Değerlendirilmesi: Balıca Mağarası Örneği. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 39(2), 241-248.

İnternet Kaynakları

- Gökpinar Gölü Efsanesi. (t.y). <http://www.gurun.gov.tr/gurun-gokpinar#:~:text=Halk%20aras%-C4%B1nda%20G%C3%B6kpinar%C4%B1n%20olu%C5%9Fumu,al%C4%B1r%20ve%20kar%C5%9F%C4%B1%20yamaca%20ge%C3%A7er.> adresinden elde edildi.
- Doğal Mirasın Korunması. (2009). <https://uis.unesco.org/node/3080255> adresinden elde edildi.
- Gökpinar Gölü. (2021, Nisan 02). <https://www.aa.com.tr/tr/yasam/sivasin-dogal-akvaryumu-gokpinar-golu-her-mevsim-ziyaretlerini-agirliyor/2196017#> adresinden elde edildi.
- Doğal Sit-Nitelikli Doğal Koruma Alanı. (2021, Mart 09). <https://sivas.csb.gov.tr/ilimiz-gurun-ilcesi-gokpinar-golu-dogal-sit-alani-bakanlik-makaminin-09.03.2021-tarihli-ve-e.471414-sayili-olur-u-ile-dogal-sit-nitelikli-dogal-koruma-alani-olarak-tescil-edilmistir.-duyuru-414725> adresinden elde edildi.
- Tödürge Gölü. (2021, Mart 11). <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/sivas/gezilecekyer/todurge-golu> adresinden elde edildi.
- Nitelikli Doğal Koruma Alanı. (2021, Mayıs 21). <https://tvk.csb.gov.tr/sivas-todurge-golu-tescil-ilani-duyuru-415659> adresinden elde edildi.
- Hafik Gölü. (2021, Mart 11). <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/sivas/gezilecekyer/hafk-golu-pilir-hoyuk> adresinden elde edildi.
- Gökpinar Gölü (2022, Mayıs 02). <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/sivas/gezilecekyer/gokpinar-golu> adresinden elde edildi.
- Tödürge Gölü. (t.y). <http://www.zara.gov.tr/todurge-golu> adresinden elde edildi.
- Tödürge Gölü Flora ve Fauna. (t.y). <https://bolge15.tarimorman.gov.tr/Menu/66/Todurge-Golu-Sulak-Alani> adresinden elde edildi.

TORTUM GÖLÜ VE TURİZM POTANSİYELİ

Gökalp Nuri SELÇUK¹, Selim ALAN²

1. Giriş

Türkiye sahip olduğu stratejik konumu, deniz-kum-güneş yönüyle zenginliği, kültürel ve doğal zenginleri sayesinde, dünya turizm pastasından aldığı payı artırmaya çalışmaktadır. Turizm, dış satıma konu diğer mal ve hizmetlerden farklı bir yapıya sahiptir. O da turistin bizzat tüketim yerine giderek, turistik ürünleri tüketmesidir ki bu turizme büyük bir avantaj sağlar. Bununla birlikte turizm sahip olduğu reel ve parasal ekonomik etkileri ile ülkeler açısından büyük öneme sahiptir. Dünya ekonomisindeki olumlu gelişmelere paralel, kişi başına düşen gelir ve boş zaman arttıkça insanların turistik talepleri çeşitlenerek artmaktadır. Bunun neticesinde turizm sektörüne ve alternatif turizm türlerine olan talep artış göstermektedir. Göl, kırsal, kış ve müze turizminin potansiyeli de son yıllarda bu doğrultuda yükselmektedir. Bu noktadan hareketle, Türkiye’de göl turizminin geliştirilmesinin gerekliliği karşımıza çıkmaktadır. Türkiye’nin farklı bölgelerinde bulunan göller büyük bir turizm potansiyeline işaret etmektedir.

Erzurum-Artvin yolu üzerinde, Tortum İlçesi’nin 35 kilometre kuzeyinde bulunan Tortum Gölü de bu göllerden biridir. Sahip olduğu özelliklerinden dolayı bölgenin pazarlanmasında etken olabilecek bu değerin tanıtılması ve daha fazla kitleye ulaşması adına tüm paydaşlara görev düşmektedir. Bu çalışmada Tortum Gölü’nün tarihi ve kültürel değerleri verilmiş, planlama ve yönetim konuları ele alınmış ve yapılan turistik aktivitelerden bahsedilmiştir.

2. Tarihi ve Kültürel Değerler

Tortum adı, Türk onomastiğinin bir parçasını oluşturmaktadır. Kaynaklara göz atıldığında Tortum, Tortomi, T“orto”m, Tortoman, Tartum, Torcon şeklinde benzerlik gösteren fakat yazılış biçimleri farklı olarak karşımıza çıkmaktadır (Hândmîr, 1333,s.505; Kazvînî, 1379,s.315; Mîrhând, 1358,s. 1105; Yezdî, 2013,s.385; Şâmî,

¹ Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi, gokalpns@atauni.edu.tr

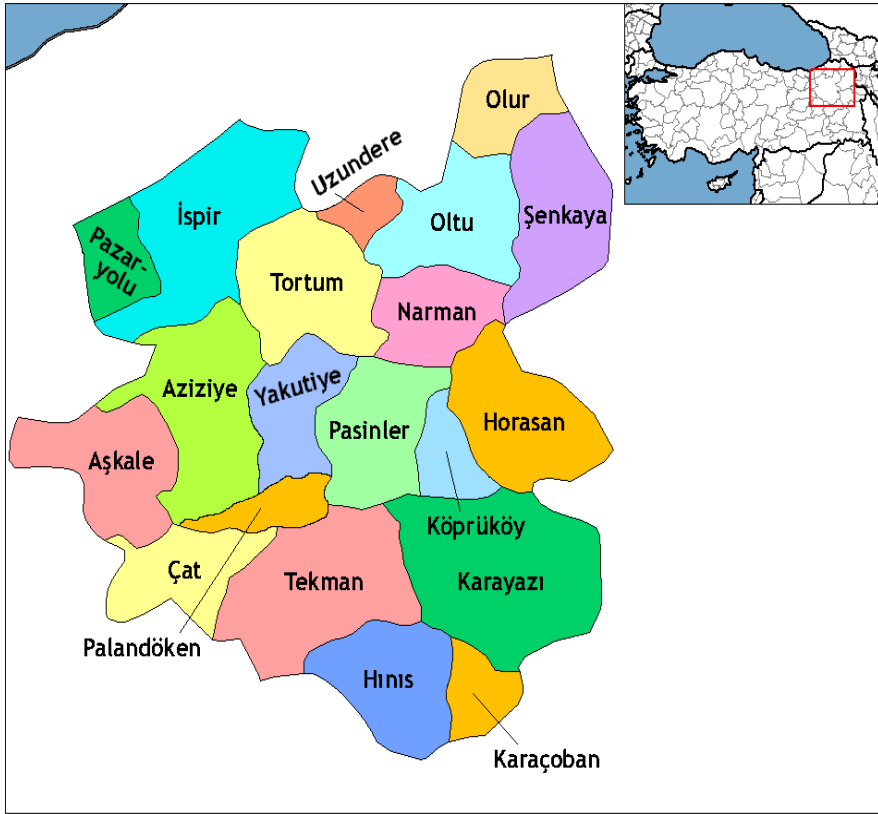
² Doktora Öğrencisi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, selimcan3156@hotmail.com

1987,s.299; Clavijo, 2008,s.273; Kırzioğlu, 1992,s.164). Tortum kelimesinin kökü Tor’dur. Bu isim Meşkler ile Gürcü kaynaklarında adından bahsedilen Tor kabilesinden, onların yerleştikleri bölge ve kasaba/kale adıyla varlığını güzüme kadar devam ettirmeyi başarmıştır (Kırzioğlu, 1992,s.164).

“Tortum” kelimesinin kökenine bakıldığında Türkçe ile ilişkili olduğu görülmektedir. Tori, Tiflis yöresinde Qori Kazası’nda bulunan bir kentin ismidir. Türkçede Tör, yüksek dağ örneği, derenin yüksek noktasındaki otlak alanı ifadesinden ve Gürcüce kelimenin sonuna eklenmiş olan “ii” halinden oluşmaktadır. Şimali Kafkasya Ter Eyaletinin Nazran dairesinde Tor Çudra dağ, Qazan Kazası’nda Tor, tepe anlamı taşımaktadır. Osmanlı kaynakları incelendiğinde ve vilayet kanunnâmelerine bakıldığında Sengistan/ taşlık şeklinde ifade edilmiştir (Budaqov ve Qeybullayev 2002,s.206; Gülensoy ve Küçüker 2015,s.82).

İspir’den Erzurum’a gidiş noktasındaki yol ile Narman ve Oltu vadisinin doğu ile bağlantısını sağlayan bir kavşak konumunda olmasından dolayı önemli hale gelen Tortum’un, tarihi çok eskilere dayanmasına karşın, bu alanda ilk yerleşimlerin hangi zaman diliminde ve kimler tarafından olduğu konusunda net bilgi yoktur. Bu karşın Tortum yakınlarında yürütülen arkeolojik çalışmalar, bölgenin Prehistorik bir yerleşim özelliği gösterdiği ve bundan dolayı Karaz Kültürünü yansıttığı görülmektedir. Bizans’tan 1080 yılında alınan yerleşim yeri sonrasında Saltuklu topraklarına dahil oldu. Saltuklu Beyliği’nin yok olmasının ardından Gürcü beyleri hakimiyeti ele aldı. Daha sonra yıl 1284’ü gösterdiğinde yöre Anadolu Selçuklu Devleti egemenliği altına girdi. Sonrasında tekrar Gürcü hakimiyetinin başladığı Tortum ve çevresinde Timurlular egemenliği hüküm sürdü. Timurlular’ın sonrasında çekilmesiyle yörede Karakoyunlu ve Akkoyunlu mücadelesi başladı. 1458’de Akkoyunlu egemenliği altına giren bu yöre, yıl 1467’yi gösterdiğinde ilk olarak Osmanlı topraklarına katıldı. Fakat kısa bir zaman sonra Gürcüler tekrar Tortum ve çevresini ele geçirdiler. Sonrasında Osmanlı ve Gürcü beyleri arasında çok defa el değiştiren bölge, 1537 tarihinde Osmanlılar tarafından yeniden alınmıştır. 1549 yılında Gürcistan’a yapılan sefer ile artık değişmeksizin Osmanlı topraklarına katılmıştır (<https://tr.wikipedia.org/>).

Osmanlı hakimiyetine dahil olan Tortum, 17. yüzyıl sonlarına kadar Erzurum Eyaleti’nin bir sancağı olarak kaldı. 19. yüzyılda bazı zamanlar İspir kazasına bağlı bir nahiye merkezi olarak değişiklik gösteren Tortum, bazen de Erzurum’a bağlanarak varlığını bir kaza olarak devam ettirmiştir. 19. yüzyıl sonlarına gelindiğinde, yapılan idari değişiklik ve düzenlemeler neticesinde İspir kazasının bir nahiyesi olarak Bayburt sancağına bağlanmış fakat hemen akabinde yerel halkın talep etmesi neticesinde kaza statüsü kazandırılarak Erzurum merkez sancağına bağlanmıştır (<https://tr.wikipedia.org/>).

Harita 1: Tortum İlçesi Lokasyon Haritası

Kaynak: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Tortum>

Karadeniz bölgesinin Doğu Karadeniz bölümü sınırları içerisinde konumlanan Tortum, Tortum Çayı vadisinde yer alan bir yerleşim alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Güney ve batısında karasal iklim, kuzey ve doğusunda ise nispeten Karadeniz iklimi görülmektedir. Erzurum'a mesafesi 52 km'dir. Dağlık bir arazi özelliği göstermesine karşın Tortum Çayı çevresinde bulunan köylerinin sahip olduğu özellikler itibari ile vadi içinde cenneti anımsatır. İlçede iki önemli sıradağı bulunmaktadır. Bu sıradağlar Tortum Çayı vadisinin doğusu yönünde uzanan yüksekliği yaklaşık olarak 3000 metreyi bulan Akdağ ve Mescit Dağı'dır (<https://tr.wikipedia.org>).

İlçe Karadeniz bölgesinde bulunmasından dolayı, Doğu Karadeniz iklimi hüküm sürmektedir. İlkbaharda yağışlar oldukça fazladır, sıklıkla sel felaketine yol açar, ayrıca yüksek kısımlarda yer yer karasal iklim de kendini gösterir. İlçenin sahip olduğu önemli akarsular: Tortum Çayı ve kaynağını Mescid Dağları'nda yer alan göllerden temin eden Ödük Deresi'dir. Bu iki akarsu da Çoruh-(çorohi) nehrine dökülmektedir. Vadiler boyunca konumlanmış köyler, ormanlık kısımlar ve meyve bahçeleri eşsiz

güzellik sunmaktadır. Tortum Çayı'nda düzenlenen Rafting organizasyonları ve ilçenin en kuzey ucunda bulunan Tortum Gölü ve Tortum Şelalesi sahip olduğu eşsiz güzelliklerinden dolayı yabancı ve yerli ziyaretçilerin uğrak noktası haline gelmiştir (<https://tr.wikipedia.org/>). Özellikle son yıllarda bu gölgeye olan talep büyük artış göstermiştir.

Tortum Çayı Havzasında incelemeler yapan Evliya Çelebi'nin kaleme aldığı Defter-i Havadis ismini verdiği on ciltlik "Seyahatname" sinin I. ve II. cildinde Tortum Coğrafyası ile alakalı kayda değer bilgiler alabilmekteyiz. Seyyah, "*Her evinde bağ ve bahçesi boldur. Havasının güzel olmasından dolayı meyvesi bolca bulunur. Bu yörenin elması, üzümü ve şeftalisi ünlüdür. Şehir Erzurum'a iki konak olmasından dolayı Tüccarlar meyvelerini sandıklar vasıtasıyla Erzurum'a götürürler. Erzincan'ın ardından, Erzurum eyaletindeki Tortum şehri İrem bağına benzerlik gösteren gayet görkemli bir şehirdir. Halkı garip, dostu halim-selim kimselerdir. Tortum'da Kühercile de çıkar. Bu şehir dereye bakan bir noktada kurulmuştur*" diye yöre ile alakalı bilgiler sunmaktadır (Evliya Çelebi 1966,s. 649).

2.1. Doğal Miras ve İkonik Görünümün Korunması

Erzurum İli Uzundere İlçesi'nde yer alan Tortum Gölü, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Erzurum Bölge Müdürlüğü'nün 05.05.2000 gün ve 1010 sayılı yazısıyla 1. Derece Sit Alanı (1055,6 ha) olarak duyurulmuştur. Tortum Gölünü ve güneybatı delta noktasını oluşturan 721 hektarlık alan 2014 yılında Tortum Gölü Sulak Alanı olarak kabul edilmiştir. Yönetim planlarına onay verilmemiş ve koruma noktaları tespit edilmemiş bu sulak alan; doğal sit ve aynı zamanda muhafaza ormanı koruma statülerini barındırmaktadır. Türkiye'de bulunan 135 belirlenmiş sulak alandan biri olan gölün, güneybatı-kuzeydoğu yönünde uzanan Tortum Çayı Vadisi'nin Türkiye üzerinden meydana gelen kuş göçmesinde varış noktası olarak kullanılan önemli geçiş noktasından biri olmasıyla alakalıdır (<https://tr.wikipedia.org/>).

Erzurum'da bulunan doğal güzelliklerden biri olan Tortum Gölü, Tortum Çayı üzerinde oluşmuş ve 48 metre yükseklikten 22 metre genişliğinde dökülmesiyle Tortum şelalesi dışarıdan gelen insanlara güzel bir manzara sunmaktadır. İlkbahar ayları geldiğinde daha bir coşku ile akan şelaleyi balkondan izleyerek serinlemeniz mümkün. Heyelan sonrası oluşan Türkiye'nin en büyük set gölüne Türkiye'nin en yüksek camdan seyir terası inşa edilmiştir. 200 metrelik Tortum Gölü Cam Seyir Terası Tortum Gölünün en önemli ve en dikkat çeken noktalarından birisidir. Kültürel bakımdan Tortum çok renkli bir yapıya sahiptir. İlçede, Doğu Karadeniz (Hemşin) kültürü, Erzurum (Dadaş) kültürü ve Kafkas kültürü ve bu kültürlerin yaşam tarzları ilçede hüküm sürmektedir. İlçenin merkez kısmında ve köy alanlarında kaval, tulum, davul ve zurna gibi yöreye özgü enstrümanlar bulunmaktadır. Yöreye özgü geleneksel halk oyunları ise bar oyunları ve horondur. İlçede pek çok tarihi eser bulunmaktadır. Bunlardan başlıcaları; Tortum Kalesi, Hahuli Manastırı, Öşvank

kilisesi, tarihi su kemerleri ve kazı çalışmalarına henüz başlanmamış Neolitik dönemlere ait höyükler, bu alanda sıklıkla karşılaşılan şapeller ve köprülerdir (<https://tr.wikipedia.org>).

Tortum Gölü, Tortum Çayı üzerinde 18. Yüzyılda meydana gelmiş heyelan set gölü olarak bilinir. Aynı zamanda Kemerlidağ yamaç tarafından ayrılan kalker blok parçaları çayın önüne set olmuş ve bunun sonucunda yaklaşık 50 m yüksekten akan sularla Tortum Şelalesi meydana gelmiştir (Kopar ve Sevindi, 2013). Heyelan settinin arka tarafında büyüklüğü 8 km²'yi bulan, 100 m ile 1000 m arasında genişliğe sahip göl oluşur. Gölün rakım olarak denizden yüksekliği 1000 m'yi, derinliği ise yaklaşık 100 m'yi bulmaktadır. (<https://www.kulturportali.gov.tr/>) Diğer taraftan gölün hacmi yaklaşık olarak 57.6 hm³'dür (<https://tr.wikipedia.org>).

Fotoğraf 1: Tortum Gölü

Tortum gölünün kıyı kesimleri de gelen ziyaretçilerine görsel şölen sunmaktadır. Tortum gölünün hemen karşı taraflarında elma ve kayısı bahçeleri bulunmaktadır. Doğu tarafındaki kıyıları peri bacaları oluştururken, batı taraflarında çok dik ve kayalık yapılar karşımıza çıkmaktadır. Gölde, Ayvalı ve Küçük adında iki ada bulunmaktadır. Oldukça sakın bir görüntü veren bu gölün üzerinde sandalla gezi yapma imkânı vardır (<https://www.karadeveci.com/turkiye/tortum-golu-erzurum/>). Tortum gölü Erzurum ili Uzundere ilçesi sınırları içerisinde bulunan ülkemizin ve o yörenin sahip olduğu en önemli doğal miraslardan biridir. Bu yüzden bu önemli değere sahip çıkılması ve ikonik görünümünün korunması önemlidir. Yapılan

üzerinde asılı olarak tasarlanmış bu anlamda ilk cam seyir terası olarak karşımıza çıkmaktadır. Tortum Gölü'nün seviyesinden (1010 m)², tarih olarak 20.10.2021' gösterdiğinde yenilenen ölçüm kayıtlarına bakıldığında 67 m yukarıda bulunan bu eşsiz cam seyir terası deniz seviyesinden 1074 m yükseklikte inşa edilmiştir. Diğer taraftan Tortum Çayı Havzası'nın şu anki sahip olduğu morfolojik görünümü elde etmesinde Tortum Çayı'nın üstlendiği rol oldukça fazladır. Akımı ortalama olarak 3,32 m³/sn ile 23,5 m³/sn arasında değişiklik gösteren Tortum Çayı, Dumlu Dağı'ndan kaynağını almasının ardından 67 km'lik alanı aşmakta ve Su Kavuşumu Mevkii'nde Oltu Çayı ile birleşip öncelikli olarak Çoruh Nehri'ne, daha sonra ise Karadeniz'e dökülmektedir (Atar ve Kopar, 2020).

Fotoğraf 2: Tortum Gölü Seyir Terası

2.2. Göller, Mitler ve Efsaneler

Her yörede olduğu gibi Tortum Şelalesi ve Tortum Gölü ile alakalı da bazı efsaneler hem Tortum İlçesi'nin ismi, aynı zamanda Tortum Gölü ve bir taraftan da Tortum Şelalesi hakkında ortaya konulan bu efsaneler bakımından oldukça zengin bir veri elde edilmektedir. Yıllarca dilden dile aktarılarak günümüze kadar ulaşan bu efsaneler bazıları şunlardır;

1) Bu efsanelerden en başat olanına göre Tortum ismini güzel bir kızın isminden almıştır.

Rivayete bakıldığında; o dönemlerde Üngüzek- Ağcakale- Ağcakala Beyi'nin güzel bir kızı varmış. Kızının ismi Tortum'muş. Güzelliği ile o zamanlarda herkes tarafından tanınır ve sevilirmiş. Tortum'daki Kale Beyi'nin oğlu da kızı sevenlerden biriymiş. Kızı çok seven Kale Beyi'nin oğlu her ne yapmışsa bir türlü kızı alamamış. Sonunda çokça para ve kadın eşyaları karşılığında bu durumu çözeceğini ifade eden bir yiğit satıcı kılığına girip Engüzek'e gelerek Tortum adındaki bu güzel kızı

kaçırarak beyin oğluna götürmüş. Beyin oğlu ile evlenmesine karşın Tortum adlı güzel kız fazla yaşamamış ve gerek hasret çekmekten gerekse yaşadığı olayları kaldıramamaktan kaynaklı hastalanıp vefat etmiş. Ve rivayet edildiğine göre kız adının bu topraklara verilmesini vasiyet etmiş ve vasiyeti yerine getirilerek ismi bu topraklara verilmiştir.

2) Bilge Seyidoğlu'nun kaleme almış olduğu kitaba göz atıldığında; Tortum'la alakalı anlatılan efsanelerden göl ile alakalı olanı şu şekilde günümüze ulaştırmıştır;

Tortum'a bağlı bulunan Uzundere Hars (Uludağ) Köyü'nde çobanlık yapan biri sürüsünü otlatırken esnada, gaipten bir ses duyar "*Geliremm*". Bu sesi duyup oldukça şaşırarak çoban endişeyle etrafına bakmaya başlar, fakat çevrede hiç kimsenin olmadığını fark eder. Kendi kendine vehimlendiğini düşünmeye başlar. Akşam saatlerine kadar sürüsünü otlatmasının ardından köye döner. Ertesi gün çoban sürüsünü otlatırken yine aynı noktada aynı sesi duyar. Baktığında yine kimsecikleri göremez. Aynı durum üçüncü günde aynı şekilde tekrar edince çoban konuyu köyün büyüklerine danışarak fikir alır. Köyün büyüklerinden bilgili ve göngörmüş yaşlı bir köylü çobana işittiği sesi şu şekilde yanıtlamasını söyler; "*Gel bakalım ne yapacaksın!*" diye cevapla ki *bakalım neler olacak?*" şeklinde iletir. Dördüncü gün aynı sesi tekrar duyan çoban tembihte bulunan ihtiyarın söylediğini söyler ve sesi duyduğu anda yanıtlar; «*Gel bakalım hele, gel, ne yapacaksın?*» Çobanın bu yanıtı söylemesinin hemen ardından eteklerinde sürüsü otlayan dağın yarısı parçalanır ve aşağıda akmaya devam eden Tortum Çayı'nın önüne set olur. Böylelikle bir tarafta göl, kopan parçaların kapatması ile de kayaları aşarak akmaya devam eden Tortum Şelalesi oluşur.

3) Bilge Seyidoğlu'ndan günümüze kadar ulaşan başka bir rivayete göre ise;

Hırslı ve cimri bir ağa ile bir çobanın hikayesinden bahsedilir. Sürüsünü otlatan çoban dağdan her gün aralıksız bir parçanın koptuğunu fark ederek bunu takip etmeye karar vermiş ve sonrasında durumu ağaya anlatmış. Böylelikle geldim, geliyorum, kaçın gibi uyarılarda bulunarak kopmaya devam eden dağ parçaları haziran ayında bir kuşluk vaktinde köyün üzerine çökmüş ve neticede köyden meyve toplamaya giden birkaç kişi haricinde hiç kimse bu felaketten kaçamamış. Etrafın tamamen yedi gün toz duman olduğu bu çöküş rivayeti kayda değer bir veridir. Buna ilaveten, zamanında Tortum gölünün tamamen buz tutması ve sonrasında buzla kaplanan gölün üzerinden bir çobanın sürüyü geçirmeye çalışırken buzun çatlaması neticesinde sürünün tamamının gölde boğulması hakkında rivayet edilen hikâyledir.

4) Bilge Seyidoğlu'nun aktardığı konumuz ile alakalı başka rivayette ise; şelalenin meydana gelmesi ile alakalıdır.

Namuslu ve işini seven ve sadık bir çobanın anlatıldığı bu hikâyede ise; yine Tortum Gölü sınırları içerisinde varlığını sürdürmüş bir köyde bahsedilir. Hayvanlarını dağda otlatan bu çoban uyuduğu esnada "*Çıkın, çıkın*" şeklindeki uyarı içeren ifadeleri bütün köy halkına iletmesi ve gelmekte olduğunu düşündüğü felaket ile

alakalı köylüleri ikna edememesi ve neticesinde sürüsünü de yanına alarak köyden ayrılması konu edilir. Sürüsüyle köyden uzaklaşan çobanın ayrılmasından bir gün sonra çok şiddetli bir zelzele meydana gelir ve sonrasında dağ köyün üzerine çöker. Yıkılarak neticesinde köyün önüne set olan bu parçalar bir gölün meydana gelmesine sebep olur. Bu oluşan gölün günümüzde varlığını devam ettiren Tortum Gölü olduğu ve dağdan göle doğru debisi yüksek şekilde akmaya devam eden suyun ise günümüzdeki Tortum Şelalesi olduğu düşünülür (Seyidoğlu, 1997- 2018; Konyalı, 1960; <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/erzurum/kulturatlasitortum-golu-efsanesi>)

2.3. Göller ve Gastronomik Değerleri

Her bölgenin kendine özgü yemek kültürü bulunmaktadır. Bazı bölgelerdeki yemek kültürü farklı kültürlerden etkilenerek oluşmuştur. Çalışma alanımız olan bu bölge sahip olduğu göllerin yanı sıra zengin gastronomik değerleriyle de bilinmektedir. Bu yörede üretimi yapılan yemek kültüründe Kafkas ve Karadeniz kültürünün etkisi oldukça fazladır ve bundan dolayı hamur işi daima ön plandadır. Önemli bazı yöresel yemekleri şunlardır;

- Tandır Ketesi,
- Hemşin Ketesi,
- Sini Ketesi,
- Kuymak,
- Aşotu Çorbası,
- Kesme Aşı,
- Tatar Böreği,
- Gaygana,
- Hingel,
- Siron,
- Lor Dolması
- Kadayıf Dolması
- Çağ Kebabı.

Son yıllarda Çağ kebabı ismi ile her yerde bilinen (eski ismi Bico) ve Erzurum'la özdeşleşmiş olan bu yemek çeşidi keçi ve koyun etinden yapıp, sunulan bu et yemeği ise Tortum yöresine ve (Artvin/Yusufeli) Kafkas kültürüne has bir lezzet olarak karşımıza çıkmaktadır.

Fotoğraf 3: Çağ Kebabı

Kaynak: <https://tr.wikipedia.org>

3. Planlama ve Yönetim Konuları

3.1. Turizm Pazarlaması İçin Bir Fırsat Olarak Göller

Tortum Gölü her mevsim ayrı bir renkle karşımıza çıkıyor. Önemli sulak alanlardan biri olarak her mevsim farklı renkleriyle karşımıza çıkan Tortum Gölü, uzunluğu 8 km, genişliği ise 1,5 km' dir. Bu yüzden iyi tanıtılıp pazarlanabilirse Tortum Gölü, Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi adına su sporlarının gerçekleştiği merkez olabilir. Her tarafı yüksek tepelerle çevrilmiş, dar ve derin göl olma özelliğine sahip Tortum Gölü'nde mesire alanları da bulunmaktadır. Balıklı Köyü yakınında ve göle uzanan yarımada ile gölün çevresindeki bulunan ağaçlı noktalar mesire alanı olarak hizmet vermektedir. Balıklı Köyü önlerinden geçip göle doğru uzanan Bozburun Yarımadası 'da gelen ziyaretçilerin en önemli varış noktasından biridir (<https://www.kulturportali.gov.tr/>). Tüm paydaşlar tarafından gerekli önemin verilmesi neticesinde bu bölgede bulunan göller turizm pazarlaması için bir araç olarak kullanılabilir. Var olan turistik değerlerin tanıtımının yapılması ve doğru sunulması ile bölgeye daha fazla turist gelecek ve bölge her açıdan kalkınacaktır.

Erzurum'un Uzundere ilçesinde, yıllardır barındırdığı tarihi ve doğal güzellikleri sayesinde binlerce ziyaretçiye ev sahipliği yapan Tortum Gölü'ndeki yarımada, hazırlıkları tamamlanan 9 milyon liralık proje sayesinde ulusal ve uluslararası turizme kazandırılması hedefleniyor. Uluslararası Sakin Kentler Birliğince Türkiye'nin 11. sakini kenti olarak tescillenen Uzundere ilçesi, Tortum Şelalesi, Tortum Gölü ve Yedigöller'in yanı sıra sahip olduğu tarihi kiliseleri, yemyeşil yaylaları, köprüleri ve

ormanları sayesinde doğaya ilgi duyanların oldukça ilgisini çekiyor (<https://www.haberturk.com/>).

Tortum Gölü Cam Teras'ı da gölün ve bölgenin pazarlanması adına önemli değerlerden biridir. Tortum Gölü Fyord Park Cam Teras Projesi' kapsamında Türkiye'de sahip olduğu özellikler bakımından ilk ve tek olan bu cam seyir terası, 12,3 metre uzunluğunda, 545 metre kare kapalı, 565 metre kare açık alana sahiptir. Yaklaşık 3 milyon TL maliyete yapılan 143 metre yüksekliğe sahip kırılmaz bir özelliğe sahip ve ısıcağa dayanıklı malzeme olan temperli camla kaplanan cam teras, gelen misafirlerine boşlukta yürüyor hissi vermesine ilaveten sıra dışı bir manzara keyfi de sunuyor. Tortum Gölü'nün yanında Pirin Kayalar noktasında inşası bitirilen ve hizmete açılan bu cam seyir terası yabancı ve yerli ziyaretçilerin ilgi odağı durumunda. Ankara'dan gelen ve burayla alakalı düşüncelerini ifade eden Gökhan Zorlu, "Erzurum'da böyle bir yer olduğunu işittik. Manzara harika, süper. Bütün herkesi bu eşsiz güzelliğe şahit olması için davet ediyoruz. Muhteşem bir alan. İlk anda korkutucu gibi gözükse de harika bir yer" dedi.

Eşsiz görünümüyle gelen ziyaretçilerin ilgi odağı haline gelen cam seyir terasına her geçen gün ilgi artıyor ve artmaya da devam edecektir. Gösterilen bu ilginin yöre adına mutluluk verici bir durum olduğunu ifade eden Uzundere Belediye Başkanı Hilmi Aktoprak, "Türkiye'nin en yüksek ve uzun seyirli teraslarından birisi. Seyir teramız kısa bir süre sonra açılışa hazır hale gelecek. Birkaç eksikimiz vardı, çevre düzenlemesi ve elektrik yoktu. Elektrik işleri de tamamlandıktan sonra tam anlamıyla hizmete açılacak. İnsanlarımız görmek istiyorlar, merak ediyorlar. Tam kapasite açıldığında daha da memnun kalacaklar. Çok güzel tesis kazandırıldı" şeklinde ifade etti (<https://www.ntv.com.tr/>).

Yüzlerce kuş ve bitki türüne ev sahipliği yapan Tortum Gölü'nün muhteşem manzarasının keyfini sürmek amacıyla bölgeye gelen ziyaretçiler, karavan ve çadırlarıyla göldeki yarımada da konaklıyorlar. Ziyaretçilerin bu ilgisinin karşılığını vermek ve yöredeki turizmi daha da canlandırmak amacıyla çalışmalar yürüten Uzundere Belediyesi, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tabiat Varlıkları Genel Müdürlüğünden elde ettiği ödenek yardımıyla proje oluşturuldu. Bu proje sayesinde yarımada ve çevresinde birçok turistik tesis yapmayı planlayan belediye, bu yolla Tortum Gölü'nü tanıtmayı ve turizme kazandırmayı hedefliyor (<https://www.haberturk.com/>).

Tortum Gölü Genel Özet Bilgileri

- Kuzey batısında bulunan Kemerlidağ'dan inen bir heyelan kütlelerinin Tortum Çayının önüne set oluşturmasıyla meydana gelmiştir.
- Oluşum şeklinden dolayı bu alanda bir doğal yolla oluşmuş baraj ve bir de göl çanağı bulunmaktadır.
- Gölün büyüklüğü yaklaşık olarak 8 km²'dir.

- Gölün genişliği bazı noktalarda 100 metreyi, bazı noktalarda ise 1 km. yi bulmaktadır.
- Gölün en derin noktası 100 metreyi bulmaktadır.
- 1000 metre rakımda konumlanmaktadır.
- Sert kalkerden kıvrımlı bir yapıya sahip olan göl kıyıları, gölün iç tarafına doğru sarp yamaçlar halinde ilerler.
- Bu alan yırtıcı kuşların daimi varış noktası olarak kabul edilir.
- Gölde kafes balıkçılığı yapılmaktadır ve Alabalık ile aynalı sazan üretilmektedir.
- Gölün çevre noktalarında mesire alanları bulunmaktadır.
- Gölün karşı kıyılarında elma ve kayısı yetişen bahçeler mevcuttur.
- Gölün doğu kıyı noktalarını Peribacaları oluştururken, batı yamaçlarını çok dik ve kayalık yapılar oluşturmaktadır.
- Gölde Ayvalı ve Küçük ismiyle iki ada bulunmaktadır.
- Gölde sandalla gezinti yapmak mümkündür.
- Göl suları, 1963 yılında hizmete açılan ve 1 km kuzeyde yer alan Tortum santralini çalışmasını sağlamaktadır.
- Gölün fazla olan suları ise var olan seti aşması ile 48 metre yükseklikten Tev Vadisine aktığı noktada Tortum Şelalesi'ni meydana getirmiştir (<https://www.bisorubicevap.com>).

3.2. Göl Turizminde Araştırma Gündemleri ve Sorunları: Yerelden Küresele Endişeler

Türkiye’de son zamanlarda doğal alanlar daima bir proje baskısı altında. Milyonlarca yıldır doğal mirasımız olarak varlıklarını sürdüren şelaleler, mağaralar, yaylalar, göller, kıyılar ve jeolojik oluşumlar ‘turizme kazandırma’ plan ve projeleriyle teker teker beton yığını haline getiriliyor. Her biri yeryüzünün öyküsünü barındıran doğal miraslarımızın bu şekilde yok edilmesini hızlandıran en önemli etkenlerden birisi ise turizme kazandırma amacı uğruna kamu eliyle tahrip edilmesi. Bu açıdan yapılan projeler turistik değerlerin doğal görünümünü bozmayacak şekilde planlanmalı ve hayata geçirilmelidir. Yatırım yapılması bu değerlerin tanıtımı ve pazarlanması adına önemli fakat bu doğru yapılması sürdürülebilir bir kazanç sağlar. Özellikle doğal alanın bulunduğu bölgenin ziyaretçilerin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde planlanması ve hazırlanması gerekir.

Çalışma alanımız olan Tortum şelalesi ile alakalı şelalenin her mevsim farklı ve eşsiz bir görsel şölen sunduğunu belirten Uzundere Belediye Başkanı Hilmi Aktoprak, şöyle devam etti: “Özellikle hafta sonları yoğun ziyaretçi ağırlıyoruz. Sadece Erzurum değil Doğu Karadeniz, hatta yurt dışından ziyaretçiler burayı görmek için geliyor. Valimiz hem bölgenin sahip olduğu turistik potansiyelini hem de mevcutta

bulunan eksiklikleri yerinde belirleyerek bunların çözümü noktasında inisiyatif alan biri. Bu noktada ziyaretçilerimize kafe, restoran ve konaklama gibi imkanları sunamıyoruz. Şelalenin etrafı heyelan riski barındırdığı için aksaklıklarımız var. DSİ ve diğer devlet kurumlarımız buradaki güvenlik önlemlerini alarak gerekenleri yapacak.” (<https://www.mynet.com/>).

3.3. Göl Ekolojisini Tehdit Eden Faktörler

Sedimentasyon (tortulaşma ve dibe çökme) sürecinde meydana gelen siltasyon (erozyonla taşınan kil, mil gibi ince materyalle baraj ve göllerin dolması), göl çanağının dolmasına sebep olan ve bu yolla gölün ekonomik açıdan ömrünü kısaltan önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum özellikle baraj göllerinde daha hassas bir konu olarak gündeme gelmektedir. Karadeniz Bölgesi'nin Doğu Karadeniz Bölümü sınırları içerisinde konumlanan Tortum Gölü de (Uzundere-Erzurum) siltasyona maruz kalması neticesinde dolmayla karşı karşıya kalan göllerimizdendir. Üzerinde dikkatle durulması gereken bu önemli konu uzmanlar tarafından ilk olarak 1920 yılında gündeme alınmış (Hudson vd., 1949: 913), yapılmaya başlanması ise 1960'lı yıllarda ise baraj rezervuarlarında ölü hacim hesapları yapılmaya başlanmıştır (Petts ve Gurnell, 2005,s.29). Bu doğal yolla meydana gelen sorunun yanısıra insanlar eli ile verilen zararlar da oldukça fazladır.

İnsan eli ile verilen zararlardan birisi olarak bu alan sit alanı olarak belirlenmesine karşın sedimentasyon platformunda kum çakıl ocakları malzeme almayı sürdürmektedir. Bu durumun tespit edilmesi ve kontrol altına alınması önemlidir. Sahada erozyona ve dolayısıyla siltasyona engel olmak amacıyla belirlenen derelerin (Sapaca, Deynok vb) yataklarına yapılan tersib bentleri, yerel boyutta yapılan ağaçlandırma çalışmaları ve alanın belirli kısmının özel koruma alanı olarak belirlenmesi bu konuda eksik olmuştur. Korumanın belirlenen amaca uygunluğunun belirlenmesi, kanun ve yönetmelikler yoluyla gerekli yaptırımların uygulanması gerekmektedir. Tortum Gölü ekonomik boyutuyla henüz gerekli fonksiyonlara sahiptir; fakat büyük bir tehditle karşı karşıyadır. Bu tehdit önlem alınamayacak boyutlara ulaşmadan yetkili birimlerin hızlı ve etkili çözümler üretmesi son derece önemlidir (Kopar ve Sevindi, 2013).

Günümüzde basında sıkça ifade edilen ve artık klişeleşen bir başlık haline gelen “Çehresi değişen şelale”, “Yeni yüzüyle büyüleyen mağara” ve “Projenin tamamlanmasının ardından görenleri kendine hayran bırakan göl” haberleri, aslında Türkiye'nin sahip olduğu doğal mirasların teker teker yapılaşmaya kurban edilmesinin işaretidir. Oluşumu milyonlarca yıl alan bu doğal mirasların bir iki ay gibi kısa süre zarfında “değiştirilmesi”, ve ayrıca bunun kamu kaynaklarından harcama yapılarak yapılması Türkiye'nin doğal alanları koruma ve doğal alanlardan fayda sağlama politikasının ne kadar yanlış olduğunun en önemli göstergesi (<https://www.gazeteguncel.com>). Hemen her bölgeden gelen bu “proje” haberleri, bu şekilde hareket edilmesi durumunda turizm amaçları uğruna sahip olunan doğal mirasın geri

dönüşü olmayacak şekilde yok edileceğini gösteriyor. “Cazibelerin desteklenmesi” gibi farklı isimler adı altında kamu tarafından yürütülen projelerle doğal alanların tüm cazibesi milyonlarca para harcanarak yok ediliyor. Sürdürülebilirlikten ziyade ziyaretçi sayısına odaklı turizm faaliyetleri neticesinde bu alanlar nitelsizliğe kurban ediliyor. Bilgisayar başında tasarlanan ‘animasyon’ projeler, adeta birer deli gömleği gibi doğal alanlara giydirilerek geleceğimizi tehdit ediyor (<https://www.gazeteguncel.com>).

3.4. Göl ve Etrafında Yükselen İş Gücü

1952-1960 yılları arasında Tortum Şelalesi üzerine inşa edilen hidroelektrik santrali ile Türkiye'nin elektrik ihtiyacının belli bir bölümü bu santralden karşılanmaktadır (<https://goller.gen.tr/tortum-golu.html>). Diğer taraftan gölün çevresinde tarım alanları ve ocaklar bulunmaktadır. Bu alanlardaki iş gücünün yanı sıra göl ve çevresine yapılacak olan restoran, kafe gibi mekanların da iş gücünü artırma adına önemli olduğu bir gerçektir. Gölde kafes balıkçılığı ve kendi imkanları ile turistleri gezdirme yoluyla gelir sağlama da yapılan diğer faaliyetlerdir. Zaman içerisinde yapılacak yatırımlar sayesinde hem bu bölgeye daha fazla turist akını olacak hem de istihdam artacaktır.

4. Turistik Aktiviteler ve Algılar

4.1. Göl Etrafında Flora-Fauna Hayatı ve Kuş Gözlemciliği

Tortum Gölü sulak alanı ve bulunduğu çevre biyoçeşitlilik yönüyle oldukça fazla türe ev sahipliği yapan Kafkasya Biyoçeşitlilik Sıcak Alanı'nda bulunmaktadır (WWF, 2006,s.8; CEPF, 2005). Biyocoğrafik yönüyle Paleartik Bölge'nin, Ilıman Çayırılar Biyomu içerisinde bulunan Tortum Gölü; Avrasya-Doğu Afrika kuş göç yolları güzergahında konumlanmaktadır (Olson vd., 2001,s.934; Newton, 2008,s.165). Tortum Gölü sulak alanında ve çevresinde bulunan kuş türlerinin; kuş gözlemciliği faaliyetine katılan grupların ihtiyaçlarını karşılayabilecek özelliklere sahip olup olmadığının tespit edilmesi önem arz etmektedir. Doğada vakit geçirmekten hoşlanan veya farklı turistik amaçlarla da o alanda bulunan ziyaretçilere alandaki kuş türü zenginliğinin gösterilmesi gerekmektedir. Fakat aynı zamanda bu grupların izleme yapabilmesi adına yeterli miktarda ekipmanın hazır edilmesi önemlidir. Kalabalık gruplar halinde Tortum Gölü güneybatı deltasında ve göl boyunca devam eden karayolu üzerindeki teras alanlarda kuş gözlemleri yapılabilir. Kılavuzların alandaki tecrübelerine göre alanı ziyaret edenlere yaz aylarına gelindiğinde 30 ila 60 arasında kuş türünün izletilebilmesi imkan dahilindedir. Bireysel yada küçük gruplar halinde devam eden amatör anlamda kuş gözlemciliği yapanlar için en doğru izleme zamanı, ilkbahar ve özellikle sonbahar zamanları olup izleyebilecekleri tür sayısı 70 ile 90 arasını bulmaktadır. Geçiş dönemlerinde ise alanda nadir bulunan türlerin izlenmesi mümkündür. Daha önceki dönemlerde kuş gözlemciliği faaliyetleri organize edilerek bölgenin tanınmasına ve bilinirliğine kayda değer katkılar sağlanmıştır. Bundan dolayı göç zamanlarını da kapsayacak şekilde düzenli olarak

gözlem etkinliklerinin organize edilmesi mümkündür (Sevindi ve Kaya, 2019).

Tortum Gölü çevresinde profesyonel kuş gözlemcilerinin ve fotoğrafçıların ilgisini çekme potansiyeline sahip kuş türleri bulunmaktadır. Gözlem noktasında birincil gösterge türler içerisinde Sakallı akbaba (*Gypaetus barbatus*), Kara akbaba (*Aegypius monachus*), Urkeklik (*Tetraogallus caspius*) ve Kara kanatlı bataklık kırlangıcı (*Glareola nordmanni*) gösterilebilir. Alandaki ikincil gösterge türler olarak ise Akkuyruklu kartal (*Haliaeetus albicilla*), Küçük akbaba (*Neophron percnopterus*), Şah kartal (*Aquila heliaca*), Yılan kartalı (*Circaetus gallicus*) ve Kızıl akbaba (*Gyps fulvus*) sayılabilir. Tortum Gölü ve çevresinde isimleri verilen bu türlerin görülebilmesi ve fotoğraflarının çekilmesi imkân dahilindedir (Sevindi ve Kaya, 2019).

4.2. Tekne turları, Kayıkçılar ve Sportif Olta Balıkçılığı

Erzurum Tortum Gölü sahip olduğu imkanlardan dolayı birçok organizasyona ev sahipliği yapmaya başlamıştır. Bu organizasyonlardan biri de 3-4 Ekim tarihleri arasında organize edilen festival, doğa ve su sporları yarışlarıdır. Sürat tekneleri, kano ve skyboard gösterileri sayesinde gelen izleyiciler büyük heyecanlara şahit oldu. Festival sayesinde Türkiye'nin birçok farklı noktasından pek çok sporcu ve macera tutkunu bir araya geldi. Tortum Gölü'nde düzenlenen su sporları gelen izleyicilere keyifli dakikalar yaşatırken, gölde rafting, kano, sürat teknesi ve yamaç paraşütü gibi farklı gösteriler de yapıldı (<https://www.beykoz.edu.tr>).

Diğer taraftan bu alanı ekonomik gelir sağlama amacıyla değerlendiren yerli halkta bulunmaktadır. Tortum Gölünde kendi imkanlarını kullanarak yapmış olduğu tekne sayesinde Tortum gölünde ziyarete gelen yerli ve yabancı turistleri yaklaşık sekiz yıldır gezdiren İlhan Koç (51) Amerika Birleşik Devletleri'nin eski Devlet Başkanı Barack Hussein Obama'ya benzemesinden dolayı ziyaretçilerin ilgisini çekmektedir.

Tortum Gölünde yarım saatlik tekneyle tur atmanın maliyeti kişi başı 15 TL olduğunu belirten İlhan Koç, "Teknede ikram ettiğimiz çaylardan ücret almıyoruz" dedi. Kaptan Obama, "Gölde yarım saatlik tekne turu müşterilerimizin bütün stresini alıyor. İyi bir terapi oluyor. Müşterilerimiz tekne turundan sonra mutlu olarak ayrılıyorlar. Herkesi tekne turuna bekleriz" dedi (<http://www.erkurumgazetesi.com.tr/haber/Tortum-Golunde-tekne-turu/136384>). Bu alanda aynı zamanda amatör anlamda balıkçılık yapılmaktadır. Kafes balıkçılığı yapılan bu alanda Aynalı Sazan ve Alabalık türleri bulunmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Turizm dünyada ve ülkemizde en önemli gelir sağlayıcı sektörlerden birisi durumundadır. Özellikle ülkemizin coğrafi konumu, sahip olduğu tarihi ve kültürel değerler ve doğal güzellikleri ile turizm pastasından oldukça fazla pay almaya adaydır. Bu açıdan son yıllarda turizme bu gelir sağlayıcı özelliğinden dolayı oldukça önem verilmektedir.

Turizm sadece belli bir yöre veya bölgeye özgü bir olgu değildir. Her bölge ve yörenin öne çıkan veya çıkarılması gereken değerleri vardır. Bu yüzden turizm pastasından daha fazla pay alabilmek adına yatırım ve gelişimler bölgesel değil ülkesel olarak değerlendirilmeli ve her yörenin sahip olduğu değerler ön plana çıkarılmalıdır. Turizm talebindeki değişim göz önüne alındığında alternatif turizm türlerinin ne kadar önemli olduğu anlaşılmaya başlanmıştır. Kırsal turizm, müze turizmi, kış turizmi, göl turizmi vb. birçok turizm türü son yıllarda önem kazanmaya başlamıştır.

Çalışma alanımız olan Tortum gölü de ülkemizin sahip olduğu en önemli göllerden biridir. Son yıllarda ziyaretçi sayısı artmakta olan bu değerimizin daha fazla kitleye ulaşması ve bölgeye daha fazla gelir sağlaması için tarihi dokusunun korunması, doğal görünümünün zarar görmeyeceği şekilde yatırımların yapılması, gelen ziyaretçi potansiyeline hitap edebilecek imkanların hazır edilmesi ve çeşitli organizasyonlar aracılığı ile tanıtımının yapılması gerekmektedir. Aynı zamanda yöresel lezzetler de gelen ziyaretçiler sayesinde daha hızlı tanıtılabilecektir. Bu konularda tüm paydaşlara görevler düştüğünü söylemek mümkündür,

Kaynakça

- Atar, E. & Kopar, İ., (2020). *Tortum Çayı Havzası'nın (Erzurum-Artvin-KD Türkiye) Potansiyel Jeosit Destinasyonları ve Bunların Jeoturizm Açısından Kaynak Değer Analizi*, (Editörler: S. Birinci, Ç. K. Kaymaz, & Y. Kızılkın) *Coğrafi Perspektifle Dağ ve Dağlık Alanlar (Sürdürülebilirlik-Yönetim-Örnek Alan İncelemeleri)* (s. 101-131). İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Budaqov, B. A. *Hâce Gıyâseddin Hümâmeddin Muhammed b. Hâce Celâleddin Muhammed el-Hüseynî Qeybullayev, Q. A.* (2002), Gürcistan'da Türkmənşali Toponimlerin İzahlı Lügatı. Bakü.
- Clavijo, R. G. (2008), *Timur'un Hayatı: Kadiz' den Semerkant' a Seyahatler*. Çev: Zeynep Ertan, İstanbul.
- EVLİYA ÇELEBİ (1966), *Seyahatname I-II*. Sadeleştirenler: Tevfik Temel Kuran ve Necati Aktaş. İstanbul.
- Gülensoy, T. & Küçüker, P. (2015), *Eski Türk -Moğol Kişi Adları Sözlüğü*, İstanbul.
- Handmir (1333h.ş.), Hâce Gıyâseddin Hümâmeddin Muhammed b. Hâce Celâleddin Muhammed el-Hüseynî (941/1535), *Târih-i Habîbü' s-Siyer fî Ahbâr-i Efrâdı Beşer*, 2.Cilt, (Nşr. Muhammed Debîr Siyâkî), Kitâbü'rûş-i Hayyâm, Tahrân.
- Hudson, H. E., Brown, C. B., Shaw, H.B., & Longwell, J. S. (1949). Effect of Land Use on Reservoir Siltation, J. Am. Water Works Assoc., Page: 913– 932
- Kaymaz, Ç. K., Birinci, S., & Camcı, A. (2017). Sürdürülebilir Turizm Açısından Uzunlere Sakin (Cittaslow) Şehri, Al-Farabi 1st International Congress On Social Sciences (s.1000-1026). Gaziantep: Institution Of Economic Development And Social Researches.
- Kazvîni, (Muhammed Yusuf Vâle İsfahan - i Kazvîni). (1379 h.ş.) *Huld - i Berin (Tarih - i Timurîyân ve Türkmânân)*, Mîrâs - ı Mektûb, Tahrân.
- Kırzioğlu, F. (1992), Yukarı Kür ve Çoruh Boylarında Kıpçaklar İlk Kıpçaklar (M.Ö. VII. - M.S. VI. yy.) ve Son Kıpçaklar (1118 - 1195) ile Ortodoks - Kıpçak Atabekler Hükümeti (1267 -1578) Ahıska/ Çıldır Eyaleti Tarihi'nden), Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi
- Kopar, İ. & Çakır, Ç. (2015). Tortum Çayı Havzası'nda (Erzurum-Artvin) Donmuş Şelale-Çağlayan Tırmanışları ve Bunun Kış Turizmi Bakımından Önemi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 20 (33), 63-90.
- Kopar, İ. & Sevindi, C. (2013). Tortum Gölü Havzası'nın Doğal Ortam Özellikleri. Tortum Gölü'nün (Uzunlere-Erzurum) Güneybatısında Aktüel Sedimentasyon ve Siltasyona Bağlı Alan-Kıyı Çizgisi Değişimleri. *Türk Coğrafya Dergisi*.
- Mirhand, ((Mîr Seyyîd Hamîdeddin Muhammed b. Seyyid Burhâneddin Hâvendşâh b. Kemâleddin Mahmûd el-Belhî). (1358). *Ravzatu's-Safâ fî Sîreti'l-Enbiyâ ve'l- Mülûk ve'l Hulefâ*, (Nşr. Abbâs Zeryâb). (I. Ciltte I- VI ciltler), İntişarat -ı İlmi, Tahrân.
- Newton, I. (2008). *The Migration Ecology of Birds*. Academic Press, London.
- Olson, D. M., Dinerstein, E., Wikramanayake, E. D., Burgess, N. D., Powell, G. V. N., Underwood, E. C., D'amico, J. A., Itoua, I., Strand, H. E., Morrison, J. C., Loucks, C. J., Allnutt, T. F., Ricketts, T. H., Kura, Y., Lamoreux, J. F., Wettengel, W. W., Hedao, P., & Kassem, K. R. (2001). "Terrestrial ecoregions of the world: a new map of life on Earth", *Bioscience* 51(11):933-938.
- Petts, G. E. & Gurnell, A. M. (2005). Dams and Geomorphology: Research Progress and Future Directions, Elsevier Science B.V., *Geomorphology* 71: 27-47.
- Sevindi, C. & Kaya, G. (2019). Kuş Gözlemciliği Turizmi Açısından Tortum Gölü Sulak Alanı (Uzunlere- Erzurum). *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23 (Özel Sayı) , 2203-2218.
- Seyidoğlu, B. (1997- 2018). Erzurum Efsaneleri, Dergah Yay. Erzurum Kitaplığı, Erzurum Büyükşehir Belediyesi Yayını.
- Konyalı, İ. H. (1960). *Abideleri ve Kitabeleri ile Erzurum Tarihi*, Erzurum Tarihini Araştırma ve Tanıtma Derneği Yayınları, 2, İstanbul.
- Şami, N. (1987), *Zafername*, Çev. Necati Lugal. Ankara.
- Yezdi, Ş. A. (1887), *Zafername I-II*. (Çev. M. Abbas), Calcuta.
- WWF. (2006). An Ecoregional Conservation Plan for the Caucasus. Tbilisi.

Elektronik Kaynaklar

Festival,(2022), <https://www.beykoz.edu.tr/icerik/2608-tortum-golu-doga-ve-su-sporlari-festivalinde-ikinci-olduk> adresinden elde edildi.

Tortum Gölü (2022),<https://goller.gen.tr/tortum-golu.html> adresinden elde edildi.

Tortum Gölü (2022),<https://www.bisorubicevap.com/bi-n/nerede/tortum-golu-nerede-tortum-ne-nasil-gidilir> adresinden elde edildi.

Tortum Gölü (2022),<https://www.haberturk.com/tortum-golu-turizme-kazandirilacak-1841769/13> adresinden elde edildi.

Tortum Gölü (2022),<https://tr.wikipedia.org/wiki/Tortum> adresinden elde edildi.

Tortum Gölü (2022),<https://www.karadeveci.com/turkiye/tortum-golu-erzurum/> adresinden elde edildi.

Tortum Gölü (2022),<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/erzurum/gezilecekyer/tortum-golu> adresinden elde edildi.

Tortum Gölü (2022), <https://www.ntv.com.tr/galeri/seyahat/turkiyenin-en-buyugu-tortum-golu-seyir-terasina-yogun-ilgi>, adresinden elde edildi.

Tortum Gölü (2022),<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/erzurum/kulturatlasi/tortum-golu-efsanesi> adresinden elde edildi.

Tortum Şelalesi, (2022), <https://www.gazeteguncel.com/tortum-selalesi-hesten-kurtuldu-yapilasmadan-kurtulamadi-115460h.htm> (Yusuf Yavuz-turizmhaberleri.com- Antalya 15 Haziran 2020) adresinden elde edildi.

Tortum Şelalesi, (2022), <https://www.mynet.com/galeri/unesco-nun-dunya-mirasi-na-aday-gosterildi-tortum-selalesi-turistlerin-gozdesi-190101183177/1> adresinden elde edildi.

TUZ GÖLÜ VE TURİZM POTANSİYELİ

Alper ATEŞ¹, Halil SUNAR²

1.Giriş

Günümüzdeki global turizm pazarında yaşanan yoğun rekabete bağlı olarak destinasyonlar rakiplerine farklılık yaratarak üstünlük sağlamak ve pazar paylarını artırmak amaçlarıyla kültürel ve doğal değerlerini birer turistik ürüne dönüştürerek destinasyon pazarlaması çalışmalarını arttırmışlardır. Turizm karar alıcıları, turizmin özellikle ekonomik getirilerini ön planda tutarak, kısa sürede sonuç alabilmek için yapmış oldukları uygulamalarında doğal ve kültürel değerlerin plansız kullanılmasına ve bu kaynakların geri dönüşü olmayan olumsuz etkilere maruz kalmalarına neden olabilmektedirler. Doğal ve kültürel değerlerin sürdürülebilirlik çerçevesinde ele alınmadığı durumlarda ortaya çıkan sonuçlar hem çevreyi hem de yerel toplulukları etkileyerek destinasyonun turizm pazarındaki geleceğine ilişkin olarak rekabet gücünü de azaltabilmektedir. Destinasyonlarda turistik ürün oluşturmada doğal ve kültürel değerlerden birisi de göllerdir. Günümüzde dünyanın birçok yerinde göller, hem boş zaman etkinlikleri için bir mekan, hem de kendi başlarına bir cazibe merkezi olarak rekreasyon ve turizm faaliyetleri için önemli bir kaynak oluşturmaktadır. Turizm sektöründe doğal çevre ve bu çevrede gerçekleşen rekreatif faaliyetler önemli rollere sahip olsalar bile göllerin turizm sektöründeki rolü ile ilgili diğer turizm unsurlarına göre daha az araştırma yapılmıştır. Son yıllarda çevre bilincinin artması ve buna bağlı olarak sürdürülebilirlik kapsamında doğal kaynakların kullanımına yönelik araştırmaların sayısının artması neticesinde göller sadece turizm sektörü için değil diğer sektörler ve bilim dalları için ilgi çekici bir unsur haline gelmiştir. Turizm alan yazınında göl turizmi, tek başına bağımsız bir turizm türü olarak ifade edilebildiği gibi, yeşil turizm, doğa turizmi, eko turizm vb. doğa temelli turizm türleri adı altında da değerlendirilmektedir. Türkiye'nin, Avrupa-Sibirya, İran-Turan ve Akdeniz iklim kuşağına sahip olması Anadolu

1 Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Konya, E-posta: alpera@selcuk.edu.tr.

2 Öğr. Gör., Giresun Üniversitesi, Tirebolu Mehmet Bayrak MYO, Giresun, E-posta: halil.sunar@windowslive.com.

coğrafyasında eşsiz doğal kaynakların ve güzelliklerin yanı sıra birçok endemik bitki türlerine sahip olmasına da neden olmuştur. Bu flora zenginliğini destekleyen fauna çeşitliliği ile birlikte Anadolu coğrafyasında doğa temelli turizm türleri için değerli unsurlar olan dağlar, ovalar, yaylalar, akarsular ve göller gibi birçok farklı yeryüzü oluşumu bulunmaktadır. Anadolu'daki zengin doğal kaynaklardan biri olan Tuz Gölü, bu bölümün konusunu oluşturmaktadır.

2.Tarihi ve Kültürel Değerler

Günümüzde Tuz Gölü, Ankara, Konya ve Aksaray İllerinin keşişim noktasında, Şereflikoçhisar ile Aksaray arasında kalan geniş bir ovaya hâkim olan Tuz Gölü Ovasında bulunmaktadır (Kılıç ve Uyanık, 2001: 136). Eski adı tuz çölü olan tuz gölü, 1665 kilometrekare ile Türkiye’de Van Gölü’nden sonra en büyük ikinci gölü konumundadır. Aynı zamanda tuz gölü önemli ölçüde soydum sülfat içermekte ve İç Anadolu bölgesindeki göl havzaları arasında en alçak olanıdır (Özsayın, Gürbüz, Kuzucuoğlu ve Erdoğan, 2019,s.339). Tuz Gölü havzası Avrupa-Sibiryaya ve İran-Turan flora bölgesi özelliklerini göstermekte ve bitki örtüsü bozkırdır (Özbey, Kurt, Bölükbaşı, Özdeniz ve Özcan, 2015,s. 49). Denizden yüksekliği 905 m olan tuz gölü buharlaşma ve su girişiindeki mevsim özelliklerine göre göl yüzeyi alanı değişiklik göstermekte ve yüzey suyu olarak İnsuyu, Melendiz ve Peçeneközü olmak üzere üç ana akarsu tarafından beslenmektedir. Tuz Gölü, dünyanın en büyük hipersalin göllerinden biridir. Jeolojik, jeomorfolojik ve sedimantolojik özellikleriyle İran’da bulunan Urmiye Gölü ve ABD’deki Büyük Tuz Gölü ile benzerlik göstermekte ve %32,9 tuzluluk oranıyla dünyanın en tuzlu göllerinden birisidir (Özsayın vd., 2019,s. 341). Tüm gölün maksimum uzunluğu sırasıyla 85 ve 50 km’dir. Gölün farklı bölümlerinde derinlik ve tuzluluk oranları değişiklik göstermektedir. Tuz gölünün en yüksek seviyeye ulaştığı Mart Nisan aylarında yaklaşık 1,5 metre derinliğe ulaşmakta ve Mayıs ayı itibariyle yağışların azalması sıcaklığın artması nedeniyle zeminin kurumasına ve 30 cm kalınlığında (halit kabuğu/halit yatağı) bir tuz tabakası oluşmaktadır. Tuz gölü aynı zamanda Türkiye’deki tuz ihtiyacının yaklaşık %70’ini karşılamaktadır (Acar, 2017,s. 13). Tuz Gölü’nün Antik Çağ’daki bilinen en eski adı Tatta’dır (Büyük Larousse XXII,11304). Bir başka kaynakta ise Tuz Gölü’nün bulunduğu yer Alyki olarak bilinmektedir (Bağışkan, 1997: 46). Hitit çivi yazılı tabletlerde tuz üretimi ve ticaretinden bahsedilmekte ve Hattuşa’nın (Boğazköy) bronz tableti Tuz Gölüne yönelik önemli bilgiler vermektedir. Bu tablete göre bahsedilen “büyük tuzlu kaya” tam olarak Tuz Gölü bölgesinin özelliklerinden bahsetmektedir (Özsayın vd., 2019,s.348). Helenistik dönemde ise, tuz ilaç olarak bazı hastalıkların tedavisinde kullanılmaktaydı. Arkeolojik veriler Tuz Gölü ve çevresindeki tuz işletmeciliklerinin ve ticaret merkezlerinin tarih öncesi antik çağlardan beri var olduğunu göstermektedir (Özsayın vd., 2019,s.339). M.Ö. 278-277 yıllarında, Trakya üzerinden Anadolu’ya gelen Galatlar tuz ihtiyacını o dönemde Tuz Gölünden karşılamışlardır (Darbyshire, Mitchell ve Vardar,

2000,s.75-76). Günümüzde ise, tuz göllerinin çıkarılan siyah çamurlar, zengin maden içeriğine sahip olması nedeniyle cilt hastalıkları, romatizma ve nezle gibi hastalıkların tedavisinde kullanılmaktadır. Ayrıca insan vücudunda biriken negatif elektriği aldığına, bazı mantar ve cilt hastalıklarının semptomlarının azalmasında etkili olduğuna inanılmaktadır (Çanga, 2020,s.24).

2.1.Doğal Miras ve İkonik Görünümün Korunması

Tuz Gölü çevresinde tektonik ve iklimsel koşullara bağlı olarak benzerine az rastlanacak yapılar oluşmuştur. Tuz Gölü'nün kuzey kesiminde göz kamaştırıcı beyaz kristaller üzerinde turizm aktivitesi olarak yürüyüşler gerçekleştirilmektedir. Göl alanı birçok faydalı özelliğe sahip tuz içermekte ve her mevsim üzerinde gezilebilecek özelliktedir. Traverten konileri ve özellikle iklim ve bitki örtüsü koşullarına bağlı olarak erozyon nedeniyle volkanik kayalar içinde gelişen baca oluşumları öne çıkan doğal yer şekillerinden bazılarıdır (Özsayın vd., 2019: ,s.340). Tuz Gölü, gerek flora ve faunasıyla, gerekse tuzcul stepler ve endemik türlerden oluşması nedeniyle hassas bir ekolojiye ve özgün jeolojik yapıya sahip olmasından dolayı dünyanın önemli doğal alanlarından birisi konumundadır (Çanga, 2020,s.24). Tuz gölleri genellikle çevresel değişikliklere karşı çok hassas bir yapıya sahiptir. Tuz göllerinde bir çıkışın olmaması, buharlaşmayan maddelerin tuzlu suda yoğunlaşmasına bağlı olarak kimyasal veya biyolojik kirliliğin etkisini artırmaktadır (Özsayın vd., 2019,s.349). Kapalı bir havzada yer alan Tuz Gölü, 1992 yılında Doğal Sit olarak tescil edilmiştir (Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2022). 2000 yılında “*Tuz Gölü Özel Çevre Koruma Bölgesi*” ilan edilmiştir. Ayrıca Tuz Gölü, biyolojik çeşitliliği nedeniyle “Önemli Kuş Alanı”, “Önemli Bitki Alanı” ve “Önemli Tabiat Alanı” statüsüne de sahiptir (Acar, 2017,s.13). Tuz Gölü Özel Çevre Koruma Bölgesi kapsamında 3 il, 6 ilçe, 26 belde ve 61 köyü kapsamaktadır. Bu bölge coğrafi konumu nedeniyle birçok medeniyete ev sahipliği yapmış ve içerisinde 73 adet arkeolojik alan (13 Ören Yeri, 2 Camii, 51 Höyük, 1 Kervansaray, 2 Kale, 1 Su Kanalı, 1 Açık Hava Sitesi ve 1 Yeraltı Şehri) bulunmaktadır (Çanga, 2020,s.24). Her ne kadar Tuz Gölü'nü korumak amacıyla birçok adım atılsa da Tuz Gölü'nün sadece korunması yeterli olmamakta, alınan yeni kararlar ile göl alansal olarak sürekli daraltılmaktadır (Ceylan, 2021,s.19).

2.2. Mitler ve Efsaneler

Tuz Gölü hakkında çeşitli efsaneler bulunmaktadır. Bunlardan en çok bilineni ise (Ayva, 2019,s. 244-245):

“Tuz Gölü'nün bulunduğu yerde çok eskiden huysuz ve cimri bir yaşlı kadına ait verimli bir üzüm bağı varmış. Bir gün yaşlı bir derviş, yoldan geçerken bu bağı görmüş ve yaşlı kadından bir salkım üzüm istemiş. Yaşlı kadının, “Bu yıl bağım kurudu ve hiç üzüm vermedi.” demesi üzerine derviş de “İnşallah duzunan buz olasın. Gelip geçen seni taşlasın da hayır yüzü görmeyesin.” Diyerek beddua etmiş. Yaşlı kadın da o anda taş kesilmiş, bağı ise Tuz Gölü'ne dönüşmüş.”

2.3.Göller ve Gastronomik Değerleri

Tuz, yaşamsal öneminden dolayı insanların antik çağlardan beri iyi bildikleri ve günlük yaşamlarında sık kullandıkları bir mineraldir. Tuzun tam olarak ne zaman kullanılmaya başladığı bilinmese de, insanların tuz kullanmaya başlaması oldukça eskiye dayanmaktadır. Tuzla ilgili olarak belgeler incelendiğinde M.Ö. 2250 yıllarına kadar uzanmaktadır. Tuz ticareti önemli kervan yollarının oluşmasında etkili olmuş ve Herodot zamanında ise, Suriye limanlarıyla, İran Körfezi arasında tuz ticareti Arabistan çölleri üzerinden yapılmaktaydı. Aynı zamanda bazı yerlerde tuz para yerine geçmekteyken Romalı askerlere de tuz satın almaları için aylık (salaria) verilmiştir (Koday, 1999, s.129). Bölgede tuz kullanıldığına dair en eski arkeolojik kanıtlar M.Ö. 7400- M.Ö. 6000 yıllarına dayanmakta ve Çatalhöyük köyünde rastlanmaktadır. Tuzun kullanımına dair buluntular incelendiğinde yiyecek hazırlama ve pişirme alanında yanmış bitki kalıntılarının yanı sıra yemek hazırlama veya pişirme artıklarıyla birlikte tuz birikintilerine rastlanmıştır (Özsayın vd., 2019,s.348). Türkiye’de de tuz üretimi oldukça eski zamanlara uzanmaktadır. Çankırı, Tepesidelik, Kağızman, Tuzluca gibi yatakların en az 1000 yıldır işletildiği düşünülmektedir (Koday, 1999,s.129). Günümüzde Tuz Gölü’nün yaklaşık olarak 1200 kilometrekarelik bir alandan kullanılabilir tuz elde edilmektedir (Köylü, 2017,s. 127). Tuz, gerek insanlar gerekse hayvanlar için temel bir besin maddesi olması tarih öncesi çağlarda et ve balıkları tatlandırmak, salamura etmek, konserve etmek ve yemek için (Bloch, 1963: 89) kullanılmasına rağmen, aynı zamanda dini, ritüel, doğum veya cenaze töreni gibi kültürel açıdan önemli veya duygusal açıdan yoğun durumlarda ve çeşitli şekillerde kullanılmıştır. Bu durumun bir sonucu olarak insanlar tuza ulaşmak için uzun mesafeler kat etmişlerdir ve insanların ihtiyaçları doğrultusunda oluşan talep doğrultusunda uluslararası bir tuz trafiği oluşmuştur (Casal, 1958,s. 61). Diocletianus döneminde tuzun 1 kilogram karşılığı 25 birim (Denarii) iken, 1 kilogram sığır eti, keçi eti ve koyun eti yaklaşık 16 birim (Denarii) olması, o dönemlerde tuzun ne kadar değerli olduğunun bir göstergesidir (İznik, 2011,s. 114, 120). Tuz Gölü çevresindeki yerleşimlerde tuzun kolay temin edilmesi buradaki yemeklerde kullanımı ve saklama tekniklerine önemli bir etkisi olduğu düşünülmektedir. Konya, Aksaray ve Ankara illerinin kesişim noktasında yer alan Tuz Gölü, turizm potansiyeli açısından önemli bir bölgedir. Tuz Gölü’nün gastronomi turizmi ile birleşmesi ve/veya değerlendirilmesi ile bölgenin destinasyon çekiciliğinin artırması ve aynı zamanda kırsal turizme de katkı sağlayacaktır (Uslu ve Kırmacı, 2021,s. 293).

3.Planlama ve Yönetim Konuları

3.1.Turizm Pazarlaması İçin Bir Fırsat Olarak Göller

Acar (2017) çalışmasında Tuz Gölü ve çevresine yönelik çözüm önerilerinin geliştirilmesi amacıyla yapmış olduğu SWOT analizinde Tuz Gölü’nün önemli güçlü yönleri ve fırsatları olduğunu belirtmiştir. Bunlar (Acar, 2017,s. 15):

Tuz Gölü'nün Güçlü Yönleri:

- Çok sayıda farklı kuş türü popülasyonunun üreme, göç ve kışlama alanı olması,
- Ekolojik ve biyolojik olarak endemik türlere ev sahipliği yapması,
- Sürdürülebilirlik kapsamında cazibe unsuru sayılabilecek eşsiz flora ve faunaya sahip olması,
- Tuz Gölü'nden alınan tuzun işlenmesinden dolayı havzanın ekonomik değerine sahip olması ve ekonomiye olan katkısı,
- Tuz Gölü Havzası, “Tuz Gölü Özel Çevre Koruma Bölgesi”, “Önemli Kuş Alanı”, “Önemli Bitki Alanı” ve “Önemli Tabiat Alanı” ilan edilerek koruma altına alınmıştır.

Tuz Gölü'ndeki Fırsatlar:

- Tuz Gölü Havzası'nda sürdürülebilir turizm faaliyetlerinin desteklenmesi konusunda özellikle yerel yönetimler ile kamu ve özel kuruluşlar oldukça isteklidir.
- Bölge eko-turizm için uygun alanlara sahiptir.
- Son yıllarda Aksaray Belediyesi, Aksaray Turizm İl Müdürlüğü, Aksaray Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Aksaray Orman ve Su İşleri Şube Müdürlüğü Tuz Gölü ve çevresiyle ilgili saha araştırmaları yaparak sürdürülebilir turizm faaliyetleri hususunda önemli projeleri faaliyete geçirmeleridir.

3.2.Göl Ekolojisini Tehdit Eden Faktörler

Küresel ısınma başta olmak üzere aşırı ve plansız su kuyularının açılması, yeraltı sularının tarım için dikkatsizce kullanılması, artan tuz çiftlikleri Tuz Gölü'nü besleyen akarsular üzerine yapılan barajlar Tuz Gölü'nün sularının azalmasının başlıca nedenleridir. Suların yeterli olmaması bu alanın artık göçmen kuşlardan ve diğer tüm tuza bağlı biyolojik sistemlerden yoksun kalmasına ve kuşların yaşamlarını da risk altında olmasına neden olmaktadır. Su seviyesinin eksilmesine bağlı olarak 2021 yılının Temmuz ayında tüm dünya basınına yansıyan ve geniş yankılar uyandıran Tuz Gölü'nde Türkiye'de Alı Turna olarak bilinen Flamingo ölümleri yaşanmıştır (Gülen, 2021).

Resim 1. Tuz Gölünde Su Çekilmeden Önceki ve Suyun Çekildikten Sonraki Hali

Kaynak: URL-1, URL-2

Yüzeysel ve yeraltı suyu girişi düşük olan Tuz Gölü günümüzde yok olma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Sadece tuz üretimi için değil göl ve çevresindeki doğal yaşamı korumak için yeraltı sularının kullanımının kontrolünün sağlanması, tarım için su çekiminin, kuyu açılmasının sınırlandırılması ve sistemlerinin iyileştirilme çalışmalarının güncellenmesi veya revize edilerek önlemler artırılmalıdır.

Acar (2017) çalışmasına göre Tuz Gölü ve çevresine yönelik bir takım tehditler ve zayıflıklar olduğunu belirtmiştir. Bunlar (Acar, 2017,s.15):

Tuz Gölü'ne Yönelik Tehditler:

- Yeraltı sularının azalması.
- Bölgenin taşıma kapasiteleri.
- Bölgede yürütülen ekonomik faaliyetlerin çevreyi göz ardı etmesi,
- Endemik hayvan türlerine karşı bilinçsizce yasa dışı avlanma yapılması,
- Tarımsal sulamada kullanılan kaçak su kuyularının sayısında artış yaşanması,
- Tuz işleme tesisinin göle yakın olması,
- Çevrede ve göl suyundaki aşırı kirliliğin olması,
- Hava kirliliği.
- Bölge insanının çevre duyarlılığı olmaması,
- Habitattaki tarımsal yapı ve yanlış uygulamalar.
- Havza çevresindeki yerleşim yerlerinin atıklarının Tuz Gölü'ne boşaltılması.
- Sürdürülebilirlik ilkeleri kapsamında kaynakların kullanılamaması.

Tuz Gölü'nün Zayıf Yönleri:

- Bölge için geliştirilmiş sürdürülebilir bir turizm politikasının bulunmaması,
- Bölgedeki turizm yatırımlarının yetersiz kalması
- Bölgede turizm faaliyetlerine yönelik teşvik ve yeterli desteğin olmaması,
- Alanın altyapı unsurları açısından yetersiz kalması,
- Bölge halkının sahip olduğu turizm potansiyeli konusunda bilinç oluşturmadaki çalışmaların yetersizliği,

- Bölgedeki eko-turizm uygulamalarının verimsiz olması,
- Bölgenin sahip olduğu turizm potansiyellerinin ve değerlerinin aktif olarak tanıtımlarının yapılmaması,
- Bölgeye turistik gezilerin düzenlenmemesi,
- Tuz Gölü Havzası'ndan sorumlu kamu kurumları arasında koordinasyon eksikliğinin olması,
- Bölgenin kendine ait bir doğal tarihi ve kültürel envanterinin bulunmamasıdır.

3.3.Göl ve Etrafında Yükselen İş Gücü

Tuz Gölü'ndeki yaşam ipuçlarının bulunması çok eski zamanlara kadar uzanması tarihin her döneminde tuz ihtiyacı ülkeler için stratejik bir öneme sahip olmuş ve kervan yolu üzerinde bulunan bu bölge her dönemde ticarete canlılığını korumuştur (Köylü, 2015,s.105). Tuz özellikle kimya sanayiinde kullanılmaktadır. Ayrıca tuz yaklaşık olarak 14 000 farklı kullanım alanı olan bir ham maddedir. Uluslararası pazarda Japonya, A.B.D. ve Kanada önemli pazarlar olup, bu ülkeler ithalatın büyük bölümünü geliştirmekte olan ülkelere sağlamaktadırlar (Köylü, 2015,s.111). Dünya tuz üretiminin yaklaşık %65'i sodyum karbonat, klor, kostik soda ve sodyum sülfat üretiminde kullanıldığı tahmin edilmektedir (Kılıç, Kılıç ve Uyanık, 2001,s.318). Topografya yönünden Tuz Gölü ve çevresi yükseltisi fazla olmayan birbirinden alçak eşiklere ayrılmış geniş düzlükler halindedir (Avcı ve Avcı, 2014,s.23). İklim yapısı kurak ve su kaynakları açısından da fakir olması burada faaliyet gösteren tuz çiftlikleri güneşle buharlaştırma yöntemini kullanarak halit kabuğu yöntemiyle tuz üretilmektedir. Türkiye'nin önemli tarım alanlarından biri olan ve Tuz Gölü'nün bölge insanı için ekonomik değeri ve geçim kaynağı açısından da büyük önem taşımaktadır. Tuncer ve Fırat (2017) Tuz Gölü'nün turizm potansiyeli ve bölge ekonomisine katkıları üzerine yapmış oldukları çalışmada kamu kurumu yöneticilerinin görüşlerini incelemişlerdir. Araştırmacılar sonuç olarak Tuz Gölü'nün ekonomik imkanlarından bölgenin istenilen düzeyde fayda sağlayamadığını belirtmişlerdir. Araştırmacılar bunun nedenleri olarak; yasal mevzuat, reklam ve tanıtım sorunları, özel sektördeki girişimci eksikliği olarak ifade etmişlerdir (Tuncer ve Fırat, 2017,s. 66-70).

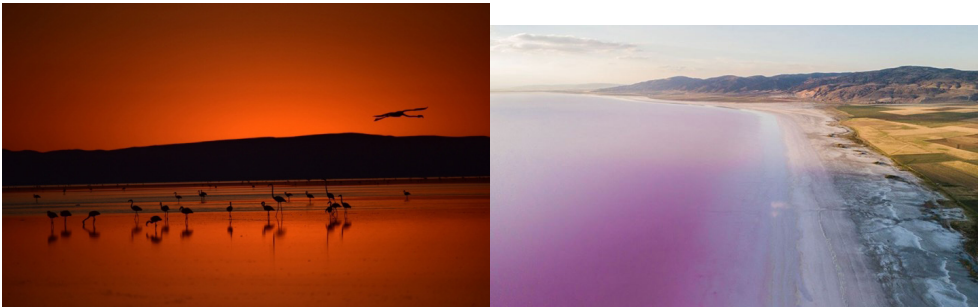
Tuz Gölü ve çevresinin oluşturduğu ekonomik değer 425 milyon 871 bin dolar olduğu tahmin edilmektedir. Tuz Gölü havzasının çevresinde yapılan hayvancılıktan yılda toplam 182 milyon dolar, 52 bin hektarlık havzaya dağılan sulu tarım faaliyetlerinin 130 milyon ABD Doları, kuru tarımdan 25 milyon ABD Dolar katma değer sağlamaktadır. Tuz Gölü, tuz üretiminden yaklaşık 15 milyon ABD Dolarına yakın ekonomik değer üretmektedir (Köylü, 2015,s.107). Bunun dışında ise, Tuz Gölü'nün etrafındaki tesislerde hammaddesi tuz olan ürünler ve hediyelik eşyalar satılmaktadır.

4.Turistik Aktiviteler ve Algılar

Tuz Gölü Ankara, Konya ve Aksaray İllerinin kesişme noktasında kalmasından dolayı bir geçiş güzergahı olarak görülmekte ve özellikle Kapadokya'ya gelen yabancı ziyaretçiler ağırlıklı olarak ziyaret gerçekleştirmektedir. Tuz Gölü'nde özellikle yaz aylarında suların çekilmesiyle Tuz Gölü'nde ince tuz tabakasının üzerinde yürüyüş yapılabilmekte, gün batımı izleme, kuşları izleme, fotoğraf çekimleri gibi aktiviteler bulunmaktadır.

Teknolojinin gelişmesine bağlı olarak ortaya çıkan sosyal medya ve kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte bireylerin yaratıcılık ile ilgili davranış ve düşüncelerinde olumlu değişimler meydana gelmiştir. Önemli kullanıcı sayılarına ulaşan sosyal medya platformlarında hedef kitleleri etkilemek ve dikkat çekebilmek için kullanıcılar tarafından spesifik içerikler oluşturulmaktadır (Erdem, 2021,s.69). Tuz Gölü'nün turizm açısından gerekli olan reklam ve tanıtım gibi alt yapı çalışmalarında eksiklik olsa da sosyal medya platformlarında kullanıcılar tarafından birçok video, fotoğraf, blog yazıları vb. içeriklere yaygın bir şekilde karşılaşılmaktadır. Tuz Gölü, kışın mavi, ilkbahar ve yazın başında kırmızı, yaz sonlarında ve sonbaharın ilk aylarında ise beyaz renge bürünmektedir (Köylü, 2017,s.131). Tuz Gölü, günün saatlerine göre farklılık gösteren görüntüsüyle, gündüzleri buz mavisi renginde, gün batımına doğru kırmızı ve tonlarına bürünerek eşsiz bir güzelliğe sahiptir. Bu görsel şöleni görmek için özellikle gün batımını izlemeye Nisan- Eylül ayları arasında gerek yurtiçi gerekse yurtdışında birçok ziyaretçi çekmekte ve özellikle fotoğraf çekimleri yapmak için fotoğraf kulüpleri, fotoğraf sanatçıları akın etmektedir. Tuz Gölü eşsiz görüntüsüyle birçok klip, film vb. çekimlere de ev sahipliği yapmıştır. Küresel Isınma başlıklı uluslararası fotoğraf yarışmasında Fotoğraf sanatçısı Salih Güler tarafında Tuz Gölü'nde çekilen fotoğraf ödül kazanmıştır (haberturk.com, 2012). Ayrıca Tuz Gölü renginin bir alg türü olan "Dunaliella Salina" nedeni ile kırmızı bir renk olması dünyada nadiren görülebilecek bir manzaraya sahip olmasına neden olmakta ve fotoğraf sanatçılarının Türkiye'deki en gözde yerlerinden birini oluşturmaktadır (Çanga, 2020,s. 24).

Resim 2. Tuz Gölü'nde Kuş Gözlemciliği ve Fotoğraf Çekimleri

Kaynak: URL-3, URL-4

Tuz Gölü'nün turizm potansiyelinin olduğunu fakat bu potansiyelin kullanılmamasında birçok etken bulunmaktadır. Bu nedenler (Tuncer ve Fırat, 2017,s.66-68):

- Bölgenin sit alanı olması ve buna bağlı olarak yasal mevzuatın yatırımların önünde bir engel oluşturması,
- Birçok turistik faaliyeti yapmaya potansiyeli olmasına rağmen yeterince reklam ve tanıtım yapılmaması,
- Gelen ziyaretçilerin Tuz Gölü'nün gerekli turizm alt yapısına sahip olmamasından dolayı, insanların yol güzergâhı olduğu için ziyaret etmesi,
- Bölge halkının turizm gelişim sürecine hazır olmaması,
- Tuz Gölü'ne yönelik yapılan araştırmaların yeterli düzeyde olmamasıdır.

Tuz Gölü ve çevresinde alternatif turizm türlerinin faaliyete geçirilmesi bölgenin kalkınması noktasında önemli katkı sağlayacaktır. Aynı zamanda bölgede önemli bir kırsal turizm potansiyeli olmasına rağmen değerlendirilememektedir. Kırsal turizmin geliştirilmesi için farkındalık oluşturulmalı, bölge halkı bilinçlendirilmeli, entegre kırsal turizm rotaları oluşturulmalı ve mevcut desteklerden yararlanılmalıdır (Aytüre, 2019,s.133). Tuz Gölü ve çevresi için Aytüre (2019) çalışmasında yapılabilecek birçok öneride bulunmuştur. Bu öneriler (Aytüre, 2019,s. 133):

- Tuz Gölü ile ilgili yapılacak faaliyetlerde, Tuz Gölünü çevreleyen Ankara, Konya ve Aksaray illeri arasında işbirliği yapılmalıdır, bu amaçla “*Tuz Gölü Platformu*” oluşturulabilir.
- Tuz Gölü markasının oluşturulması ve tanıtımlarının yapılması gerekmektedir. Tuz Gölü'nün özellikleri noktasında yöre halkı bilgilendirilmelidir.
- Farkındalığın oluşturulması, yerel halkın bilinçlendirilmesi ve Tuz Gölü'nün tanıtımı için bir “*Tuz Gölü Festivali*” düzenlenmelidir. Turistik hareketliliği artırmak için bu festivalin geleneksel hale getirilerek sürekliliği sağlanmalı ve ileriki aşamada uluslararası hale getirilmelidir.
- Göl üzerinde balon turu düzenlenebilir.
- Tuz Gölü kenarında kuş gözlem kuleleri oluşturulabilir.
- Gölde yaşayan canlıların tanıtıldığı bir resim müzesi oluşturulabilir.
- Göl kenarına ve yoldan görülebilecek yerlere leyleklerin ve göçmen kuşların konaklayabileceği yerler yapılabilir.
- Sağlık turizmine yönelik işletmelerin nitelik ve kapasiteleri artırılabilir ve tuz tedavisinin tanıtımı yaygınlaştırılabilir.
- Göl kenarında birkaç noktada günübirlik ve birkaç günlük konaklama tesisleri, kamping-karavan işletmeleri oluşturulabilir.
- Kongre turizmi, genel turizm sezonu dışındaki ölü dönemi canlandırabilir.

- Göl kenarında yürüyüş yolları, bisiklet yolları yapılabilir, bu amaçla bisiklet kiralama yerleri ve kapasitesi oluşturulabilir.
- Aynı zamanda bölgede yetişen yöresel ürünlerin tanıtımı ve pazarlaması yapılabilir.

Bölgede yapılabilecek faaliyetler incelendiğinde bölgenin turizm potansiyeli oldukça yüksektir. Bu potansiyelin harekete geçirilmesi durumunda bölge ekonomisine önemli bir katkı sağlanmış olacak, halkın gelir düzeyi artacak, bölgenin ve bölgede yer alan 3 ile bağlı 4 ilçenin cazibesi artırılmış olacak, böylece göç azalarak, tersine göç yaşanabilecektir. Ayrıca bu gelişme diğer bölgelere de örnek teşkil ederek kırsal turizmin yaygınlaşmasına ve kırsal kalkınmanın sağlanmasına katkıda bulunabilecektir (Aytüre, 2019,s. 133).

4.1.Göl Etrafında Flora-Fauna Hayatı ve Kuş Gözlemciliği

Tuz Gölü havzası uluslararası kriterlere göre A sınıfı bir sulak alan özelliğinde ve kuş popülasyonu bakımından Türkiye'nin en önemli ve en zengin göllerinden birisidir. Bölgede 85 kuş türü, 4 tanesi endemik olmak üzere 129 böcek türü, 15 memeli türü ve 38 tane endemik bitki türü bulunmaktadır (Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2022). Tuz Gölü ekolojik açıdan incelendiğinde hassas bitki topluluklarını barındırmaktadır (Acar, 2017,s.13). Tuz Gölü havzasında geniş alanlar kaplayan Kazayağı toplulukları, birçok endemik bitki türünü de içinde barındırmaktadır (Ekim ve Güner, 2000,s.57). Ayrıca Tuz Gölü çevresinde tuz oranının fazla olması nedeniyle topraklar üzerinde halofit bitkiler oldukça yaygındır. Halofit bitkiler tuza dayanımı oldukça yüksek bitkiler olup, tuzlu koşullarda yetiştirilebilmekte ve tuzları dokularında biriktirmektedirler (Hasanuzzaman vd., 2014,s.2). Halofit bitkiler *“toprak tuzluluğunun bir sonucu olarak yeterli bitki örtüsü bulunmayan arazilerde, vejetasyon sürecinin başlatılması ve dolayısıyla söz konusu alanlarda toprak erozyonu ve çölleşmeyi azaltmak amacıyla”* yetiştirilebilmektedir (Er, Meral ve Kuşlu, 2021: 101). Türkiye’de yayılış gösteren 6 endemik Limonium türünden 5’i Tuz Gölü ve çevresinde bulunmaktadır (Çanga, 2020: 24). Tuz Gölü çevresindeki doğal step toplulukları içinde yayılış alanı bulan Çorakgülü, Tuzcul Çakşır Otu, Tuzcul Peygamber Çiçeği, Tuzcul Adaçayı ve Tuzcul Sabun Çiçeği gibi bazı bitkilerin nesli tehlike altındadır (Adıgüzel, Byfield, Duman ve Vural, 2005,s.291).

Fauna olarak incelendiğinde Türkiye’deki ana üreme kolonisi olan Büyük flamingo, Büyük Ak Alınlı Kazın ve Küçük Kerkenezin üreme kolonisi gibi istisnai su kuşları, göl ve ovada, göç eden leylek, pelikan sürülerinin önemli dinlenme yeridir (Özsayın vd., 2019,s.349). Ayrıca Tuz Gölü’ne rengini veren algler aynı zamanda Flamingolara da pembemsi renk vermekte ve algler aynı zamanda sıcaklığın ve tuzluluğun artış gösterdiği yaz aylarında renkli beta-karoten madde üretmesinden dolayı güneş ışınlarının zararlı etkilerinden kendisini koruyabilmektedir (Avanoğlu, 2022). Tuz Gölü’nün korunması, turizm açısından tanıtımının yapılması, göçmen

kuşlar açısından öneminin vurgulanması ve üretim dengesinin sağlanabilmesi için Tuz Gölü'nün çevresel veri envanteri hazırlanarak, göl ve çevresi için alınması gereken önlemlerin ayrıntılı ve hassas bir biçimde belirlenmesi gerekmektedir (Kılıç ve Uyanık, 2001,s.144).

Tuz Gölü faunası içerisinde yer alan türler (Köylü, 2017,s.131-132):

“Amphibia (ikiyaşamlılar); Sigilli, gece ve su kurbağası. **Sürüngenler;** kara ve benekli su kaplumbağası. *İnce parmaklı keler. Duvar, tarla, şeritli ve cüce kertenkele. Hazer, ok, yarı sucul, ve uysal yılan.* **Kuşlar;** Ak ve karaleylek, kaşıkçı, flamingo, sakarca, suna, ağıt, şah kartal, kara çaylak, atmaca, şahin, kızıl şahin, çayır delicesi, gökçe delice, bozkır delicesi, kerkenez, küçük kerkenez, toy, mezeldek, uzun bacak, kılıç gaga, Kocagöz, akça cılbıt, büyük cılbıt, kızkuşu, mahmuzlu kızkuşu, kara karınlı kum kuşu, küçük kum kuşu, döğüşken kuş, su çulluğu, karabaş martı, ince gagalı martı, Akdeniz martısı, Hazar Sumru'su, gülen Sumru, bataklık kırlangıcı, kaya güverini, kumru, guguk, puhu, kır baykuşu, alaca baykuş, kukumav, çoban aldatan, ebabil, ibibik, gökkuzgun, tepeli oyan, çorak toyan, boğmalı toyan, kır kırlangıcı, ev kırlangıcı, sarı kuyruksallayan, ak kuyruksallayan, bülbül, taş kuşu, boz kuyrukkakan, kuyrukkakan, kabakulaklı kuyrukkakan, ak sırtlı kuyrukkakan, karatavuk, tarla ardıcı, öter ardıç, kızıl ardıç, çam baştankarası, mavi baştankara, büyük baştankara, ak yanaklı baştankara, Sıvacı kuşu, çulhakuşu, sariasma, saksığan, alakarga, etkin kargası, leş kargası, kuzgun, sığircık, serçe, söğüt serçesi, tarla kiraz kuşu, kızıl kiraz kuşu, karabaşlı kiraz kuşudur. **Evcilleşmiş hayvanlar dışında bölgede yaşayan memeliler;** kirpi, sivri burunlu bahçe faresi, uzun ayaklı, su ve savi cüce yarasası, yabani ve Anadolu Arap tavşanı, tarla sincabı, kör fare, ev faresi, İç Anadolu tarla faresi, çayır tarla faresi ve Batı Anadolu tarla faresidir. Anadolu çöl ve çatı sıçanı, gelincik, kaya sansarı ve tilkidir.” Görüldüğü üzere Tuz Gölü ve çevresinde farklı türlerde olan zengin bir fauna yapısı bulunmaktadır.

Sonuç (Bölüm Değerlendirmesi)

Tuz kristallerinin ve yeryüzünün eşsiz bileşenleri ile oluşmuş bir doğal güzellik olan Tuz Gölü, Kapadokya bölgesi gibi önemli bir turizm destinasyonu güzergâhı üzerinde bulunmasına rağmen, turizm imkânlarından yeterince yararlanamamış ve turizm destinasyonları arasındaki konumunu farklı içsel ve dışsal nedenlerden dolayı günümüze kadar iyileştirememiştir. Tuz Gölü ve çevresinde turizm faaliyetlerinin artırılması ve buna bağlı olarak yerel ölçekte yeni iş imkânları yaratılması potansiyeli bulunmaktadır. Bu potansiyelin hayata geçirilebilmesi için yapılması gereken tüm işlerde Konya, Aksaray ve Ankara illerinin ortak bir akıl ve koordinasyon ile birlikte hareket etmesi gerekmektedir.

Kaynakça

- Acar, Y. (2017). The Future of Salt Lake Basin and Evaluation The Context of Sustainable Destination Management as an Attractiveness. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(4), 11-18.
- Adıgüzel, N., Byfield, A., Duman, H. ve Vural, M. (2005). Tuz Gölü ve Stepleri, *Türkiye'nin 122 Önemli Bitki Alanı* (Ed. N. Özhatay, A. Byfield ve S. Atay): 289-292, WWF Türkiye (Doğal Hayatı Koruma vakfı) yayını, İstanbul.
- Avanoğlu, O. (2022). Tuz Gölü ve Efsanesi, <https://www.gazetelanya.com/tuz-golu-ve-efsanesi-makale,50511.html>, Erişim Tarihi: 03.12.2022.
- Avcı, M., Avcı, S. (2014). “*Yerçekilleri*”, *Resimli Türkiye Florası Cilt 1* (Ed: A. Güner ve T. Ekim): 17-27. İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Aytüre, S. (2019). Tuzgölü ve Çevresi Kırsal Turizm Potansiyeli, 4. *International Conference The West of East The East of West 2019*, Proceeding Book, 125-134.
- Ayva, A. (2019). Efsanelere Göre Anadolu'daki Göllerin Adları. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (45), 237-249.
- Bağışkan, T. (1997). Kıbrıs Efsanelerinde Taş Kesilme Motifi, *Halk Bilimi* (Kıbrıs), S 4: 46-47.
- Bloch, M. R. (1963). The Social Influence of Salt. *The Scientific Monthly*, Vol. 70, No. 3, 157- 164.
- Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi XXII. Cilt, Milliyet Yayınları.
- Casal, U. A. (1958). Salt. *Monumenta Nipponica*, Vol. 14, No. 1/2, 61-90.
- Ceylan, S. (2021). Son Dönemde “Kesin Korunacak Hassas Alan” Olarak Koruma Altına Alınan Göller ile Tuz Gölü'nün Koruma Sınırındaki Değişiklikler Üzerine Bir Değerlendirme. *Uluslararası Sürdürülebilir Turizm Kongresi Genişletilmiş Özet Bildiri Kitabı* 12-14 Kasım 2021 (Çevrimiçi) Bingöl-Ordu.16-23.
- Çanga, A. Ç. (2020). Tuz Gölünde Rekreasyonel Turizm Olanaklarının Belirlenmesi. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 51 (1): 21-31.
- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (2022). Tuzgölü Özel Çevre Koruma Bölgesi, <https://ockb.csb.gov.tr/tuzgolu-ozel-cevre-koruma-bolgesi-i-2756>, Erişim Tarihi: 03.12.2022
- Darbyshire, G., Mitchell, S., Vardar, L. (2000). The Galatian Settlement in Asia Minor. *Anatolian Studies*, 50, 75-98.
- Ekim, T., Güner, A. (2000). The Floristic Richness of Turkey, *Curtis's Botanical Magazine*, 17 (2): 48-59.
- Er, H., Meral, R., Kuşlu, Y. (2021). Tuzlu Toprakların Halofit Bitkiler Kullanarak Fitoremediasyon Yöntemiyle İyileştirilmesi Olanaklarının Değerlendirilmesi. *Turkish Journal of Scientific Reviews*, 14(2). 101-110.
- Erdem, B. (2021). Sosyal Medya Pazarlaması, İçinde: *Pazarlamada Güncel Yaklaşımlar*, (Editörler: Alper Ateş, Bilal Erdem) Eğitim Yayınevi ss. 69-80. Konya.
- Gülen, A. (2021). Tuz Gölünde Ölen Flamingolar Dünyayı Derinden Sarstı. <https://www.sozcu.com.tr/2021/dunya/tuz-golunde-olen-flamingolar-dunyayi-derinden-sarsti-6558669/>, Erişim Tarihi: 03.12.2022.
- Hasanuzzaman, M., Nahar, K., Alam, M., Bhowmik, P. C., Hossain, M.A., Rahman, M. M., Prasad, M. N. V., Ozturk, M., Fujita, M. (2014). Potential use of halophytes to remediate saline soils. *Hindawi Publishing Corporation BioMed Research International Volume*, Article ID 589341, 12 pages (1-12).
- <https://www.haberturk.com/gundem/haber/749595-bu-da-ciplak-ayakla-yurume-turizmi>, Erişim Tarihi:01.12.2022.
- İznik, E. (2011). İmparator Diocletianus'un “Tavan (En Yüksek) Fiyatlar Fermanı” “Edictum de pretiis Rerum Venalium”. *Ankara üniversitesi Dil Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Araştırmaları Dergisi*, Cilt. 30, Sayı. 49, 97-130.
- Kılıç, A. M., Uyanık, E. (2001). Tuz Gölü'nde Oluşan Kirlenmenin Göl Üzerindeki Etkilerinin Araştırılması. 4. *Endüstriyel Hammaddeler Sempozyumu*, 118(19), 135-145.

- Kılıç, Ö., Kılıç, A. M., Uyanık, E. (2001). Tuz Gölü'nden Tuz Yan Ürünleri Üretiminin/Araştırılması. *4.Endüstriyel Hammaddeler Sempozyumu 118-19 Ekim*, İzmir, Türkiye, 4, 316-322.
- Koday, S. (1999). Tuz Gölü Tuzlaları. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (2), 128-149.
- Köylü, M. K. (2015). Şereflikoçhisar'ın Pırlıtlı İncisi Tuz Gölü'nün İlçe Ekonomisine ve Tanıtımına Katkıları Üzerine Bir Değerlendirme. *Toros Üniversitesi İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi; Cilt 2, Sayı 4. 105-116*.
- Köylü, M. K. (2017). Tuz Gölü'nün Finansal Yatırım Değeri ve Ekonomik Büyümeye Katkısı, *International Journal of Academic Value Studies (Javstudies)*, Vol:3, Issue:15; pp:127-137
- Özbey, B. G., Kurt, L., Bölükbaşı, A., Özdeniz, E., Özcan, A. U. (2015). Ereğli Sazlıkları'nın Floristik Çeşitlilik ve Bitki Dinamizmi Açısından Araştırılması (Ereğli/KONYA). *Kastamonu University Journal of Forestry Faculty*, 15(1), 49-57.
- Özsayın, E., Gürbüz, A., Kuzucuoğlu, C., Erdoğan, B. (2019). Salted Landscapes in the Tuz Gölü (Central Anatolia): The End Stage of a Tertiary Basin. In *Landscapes and landforms of Turkey* (pp. 339-351). Springer, Cham.
- Tuncer, M., Fırat, E. (2017). Tuz Gölü'nün Turizm Potansiyeli ve Bölge Ekonomisine Etkisine Yönelik Nitel Bir Araştırma: Şereflikoçhisar Uygulaması. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(3), 63-72.
- URL-1: Erişim Tarihi: 03.12.2022, <https://www.hurriyet.com.tr/seyahat/turkiyenin-flamingo-cennetine-turist-akini-40931252>, adresinden elde edildi.
- URL-2: Erişim Tarihi: 03.12.2022 , <https://www.sozcu.com.tr/2021/dunya/tuz-golunde-olen-flamingolar-dunyayi-derinden-sarsti-6558669/> adresinden elde edildi.
- URL-3: Erişim Tarihi: 10.12.2022. <https://www.trthaber.com/haber/yasam/turistlerin-gozdesi-tuz-golunu-flamingolar-susluyor-380535.html> adresinden elde edildi.
- URL-4: Erişim Tarihi: 10.12.2022. , <https://www.birgun.net/haber/tuz-golu-kuculuyor-347432> adresinden elde edildi.
- Uslu, A. N., Kırmacı, H. A. (2021). Gastronomi Turizmi Çerçevesinde Nogay Yemek Kültürünün ve Yemeklerinin İncelenmesi: Konya Örneği. *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 237-257.

